

V E R S L A G

VAN HET

NEGEN-EN-TWINTIGSTE CONGRES
DER S. D. A. P., GEHOUDEN OP
14, 15 EN 16 FEBRUARI 1925
TE AMSTERDAM

V E R S L A G

VAN HET

**NEGEN-EN-TWINTIGSTE CONGRES
DER S. D. A. P., GEHOUDEN OP
14, 15 EN 16 FEBRUARI 1925
TE AMSTERDAM**

VERSLAG VAN HET NEGEN-EN-TWINTIGSTE CONGRES DER S. D. A. P., GEHOUDEN OP 14, 15 EN 16 FEBRUARI 1925 TE AMSTERDAM.

Amsterdam, 14 Februari 1925.

Heden kwam in de groote zaal van het Concertgebouw alhier het negen-en-twintigste Congres der S. D. A. P. bijeen.

Reeds geruimen tijd voor den aanvang kwamen de afgevaardigden de zaal binnen. Zij kwamen in veel grooter getale dan de laatste jaren, doordat voor het eerst sinds de reorganisatie in 1918, dit jaar weer alle afdeelingen afgevaardigden konden zenden. Er was daardoor in de met palmen en roode geraniums versierde zaal een nog grootere partij-„familie” bijeen, dan waaraan wij nu al weer gewend waren en de gebruikelijke begroetingen van kennissen waren ditmaal zeer veelvuldig.

Behalve de Eerste- en Tweede Kamerfracties, die bijna voltallig aanwezig waren, zagen wij ook het Hoofdbestuur van het N. V. V. in de zaal. Op de galerijen hadden vele belangstellende Amsterdamsche partijgenooten plaats genomen.

Toen de partijvoorzitter, Vlieg, den hamer liet vallen, was de zaal bijna geheel gevuld.

Openingsrede van Vlieg.

Partijgenooten! Namens het Partijbestuur heet ik u, afgevaardigden van de afdeelingen der S. D. A. P., genoodigden en belangstellenden, hartelijk welkom op dit congres.

Het is een belangrijk congres dat wij hebben te houden, belangrijk voor de Partij, belangrijk misschien zelfs voor het land. Immers in Juli a.s. heeft het Nederlandsche volk door middel van de verkiezingen voor de Tweede Kamer een nieuwe beslissing te geven over de richting waarin het wenschte te worden geregeerd en het congres, dat op een na de grootste politieke partij van het land vertegenwoordigt, heeft over die beslissing zeker een en ander tot dat volk te zeggen.

Daarvoor in hoofdzaak zijn we nu bijeen, daarvoor ook is het congres ditmaal vervroegd en zijn noch door het Partijbestuur, noch door de afdeelingen andere belangrijke punten, die aan de orde hadden kunnen worden gesteld, op den beschrijvingsbrief gebracht.

Door het feit dat het Partijbestuur zijn voorzitter de inleiding over de verkiezingen heeft opgedragen, zal deze mijne openingsrede soberder en korter uitvallen dan anders allicht het geval zou zijn geweest.

Een enkele blik op den toestand en de positie der internationale sociaaldemocratie, zij mij echter vergund.

Op ons vorig congres waren wij allen verheugd en vol verwachting over de aanvaarding van de regeering in Engeland door de Arbeiderspartij. Wij wisten wel dat het bestaan van die arbeidersregeering broos was, ze had immers geen meerderheid in het parlement achter zich, maar we hadden de verwachting — de voor- teekenen waren er reeds — dat de regeering van MacDonald in elk geval in internationaal

opzicht grooten invloed ten goede zou uitoefenen, en de politiek, zoowel in Frankrijk als in Duitschland in betere banen zou weten te leiden.

Die verwachting is niet teleurgesteld.

Ongetwijfeld heeft het bestaan der Labour-regeering grooten invloed geoeft op de Fransche verkiezingen, die Poincaré en daarna Millerand, de beide kopstukken van het Nationale bloc, in het zand deden bijten. Zij moesten plaats maken voor een democratisch kabinet, dat slechts kan regeeren met socialistische hulp, en die hulp kon krachtig zijn. Want leverden de Fransche verkiezingen van 1919 in totaal 68 socialistische Kamerleden op, waarvan later een 20-tal zich bij het communisme aansloten, thans wist de Socialistische Partij 102 zetels te veroveren, terwijl de communisten, die in de oude Fransche partij de meerderheid hadden gekregen, door het kiezerscorps met 25 mandaten werden afgescheept. Het Nationale bloc verloor de meerderheid en de radicale leider en Poincaré's groote tegenstander Herriot kon de regeering ter hand nemen.

De overeenkomst op den grondslag van het Dawes-rapport, de Duitsche leening, het begin van de ontruiming van het Roer-gebied, het staken van elke poging tot separatisme in het Rijnland, het pact van Genève, dat alles zijn belangrijke étappes op den weg naar betere internationale verhoudingen, die door het optreden der Labour-regeering werd aangegeven.

Gaven de in Mei gehouden Duitsche verkiezingen een Rijksdag waarin de sociaaldemocratie van een groot aantal plaatsen door communisten was verdrongen, de ontbinding van dien Rijksdag in December bracht het aantal sociaaldemocratische leden weer van 100 op 131, doordien het aantal soc.-dem. stemmen van 6 miljoen op 7.850.000 klom.

Naast deze ongetwijfeld veel belovende feiten zagen we in Zweden de sociaaldemocratie een winst van 81.000 stemmen behalen en 104 van de 230 Kamerzetels veroveren, met het gevolg dat de partij daar het bewind in handen kreeg, wat ook in Denemarken sinds een half jaar reeds het geval was. Het is hier de plaats om onze diepe droefenis uit te drukken over de ziekte van Branting, waardoor niet alleen Zweden, maar misschien nog meer de Internationale, een zwaar verlies lijdt.

De Engelsche Labour-Party heeft intusschen het bewind verloren, de parlamentsontbinding bracht, door vrijwel algeheele vernietiging der liberalen, de conservatieven weer aan het roer, maar bij deze verkiezingen steeg het aantal stemmen der Labour-Party van 4½ op ruim 5½ miljoen. Nog een paar van zulke nederlagen zouden ons niet onwelkom behoeven te zijn.

Als men mij nu zegt: maar niettegenstaande dit alles is de toestand van Europa nog jammerlijk slecht, dan zal ik zeker niet tegenspreken. Maar wie ook in den donkersten nacht een klaar en steeds helderder wordend licht ziet schitteren, dat hem weg en richting wijst, die wanhoopt niet, hij voelt zich geen verlorene. Wij staan nog in den donkeren nacht van het

kapitalisme, maar wij zien lichtpunten schitteren en vol moed en vol zekerheid schrijden wij voort, want wij weten ons op den goeden weg.

De feiten van de binnenlandsche politiek worden door mij dus hier stilzwijgend voorbijgegaan.

Een enkel punt van anderen aard stip ik even aan. Op ons vorig congres hebben we onder groote geestdrift besloten tot een bijzonderen steun voor den toen op zijn hoogtepunt verkeerenden strijd in Twente. De partijgenooten hebben zich toen schitterend gehouden. Ruim 45.000 gld. konden wij onzen Twentschen strijders als opbrengst van Kleerekoper's Krabbelpenning doen toekomen. Het heeft hun niet gebaat, de overwinning was aan het overmachtig fabrikantendom. Maar het ware zeker een tekortkoming mijnerzijds als ik niet van deze plaats dezen Twentschen arbeiders een hartelijk woord van hulde breng voor den taaiën moed, waarmee ze, 29 weken lang, hun rechtvaardigen strijd hebben volgehouden. (A p p l a u s.) Hij gaf nog geen overwinning, maar zeker kan men zeggen, dat hij toekomstige nederlagen voorkwam.

En nu een woord over onze partij. Ik wilde dat ik enkel klanken van tevredenheid kon geven. Maar dat gaat niet. Het is onze gewoonte om openlijk en precies te zeggen hoe 't staat. De cijfers in het verslag van het Partijbestuur genoemd, zijn zonder twijfel teleurstellend. Dat in een jaar waarin zooveel gebeurd is dat de partij in actie moest brengen, het jaar volgend op de vlootwet-actie, een jaar ook waarin de verkiezingen reeds hun schaduwen vooruit wierpen, niet alleen geen versterking van de partij plaats had, maar dat wij daarin zelfs het belangrijk verlies, van 3000 leden, hadden te boeken, is een verschijnsel dat voor een beweging als de onze, zeker abnormaal moet worden genoemd. De partijsecretarissen hebben zich uitgesloofd om te speuren naar de oorzaken. Zooals te verwachten was, hebben ze niets positiefs gevonden. Ik kan wel een oorzaak, ik geloof zelfs, de oorzaak aanwijzen: het gebrek aan persoonlijke activiteit van de partijgenooten. Het percentage van degenen die er zich persoonlijk voorspannen om de organisatie in orde en het partijleven levendig te houden, waardoor het ook steeds meerderen aantrekt, dat percentage is te klein, en ik krijg wel eens den indruk dat 't eer daalt dan stijgt. Daár zit de kneep. Nu weet ik wel dat met deze aanwijzing niet veel gezegd is, omdat op zijn beurt dat gebrek aan persoonlijke activiteit weer oorzaken moet hebben.

Eén ding kunnen we wel vaststellen: het geneesmiddel zit niet in leuzen of programpunten. Er waren er een paar jaar geleden die wonderen verwachtten van de Ontwapeningsleus, die veel meer de menschen in 't hart zou grijpen dan de socialisatie of de bedrijfsorganisatie. Het kan wezen, maar de partij heeft er tot nog toe in haar groei niets van gemerkt.

Ik geloof dan ook niet dat 't daár zit. Er is een algemeene malaise in het politieke en sociale leven, hoofdzakelijk bij de arbeiders voortkomend uit het gevoel dat de staat voor een zekeren tijd toch machteloos is en tot groote hervormingen niet in staat. Bij de conservatieve elementen leeft de eisch dat men terug moet, maar dit uit zich minder in belangstelling in het doen en laten van regering en volksvertegenwoordiging, dan wel in de zucht om de democratie en het algemeen kiesrecht

zelf failliet te verklaren. Men kijkt daar verlangend uit naar een „sterken man”, die aan heel het politieke gedoe een eind maakt, een verklaring van de populariteit van Colijn in die kringen.

Men is daar vrijwel tot dezelfde slotsom gekomen als onze vriend Stenhuis, die blijkbaar ook niet van plan is de politieke democratie ook maar één traan na te weenen.

Voor mij is het verschijnsel bij ons een gevolg van een gevoel van machteloosheid. Het grootere ledenverlies van de vakbeweging van elke richting bewijst dat eenigszins, want op dat terrein was de machteloosheid het grootst en ze was daár ook het eerst merkbaar.

Intusschen zijn de oorzaken van die machteloosheid die in den ekonomischen toestand liggen, van voorbijgaanden aard. Ik hoop in mijn inleiding van morgen daar nog op terug komen. Voor ons is de vraag: wat moet er gedaan worden om de arbeidersbeweging geen terrein te doen verliezen, doch te doen winnen?

En dan zeg ik dat daar maar één middel is dat ons niemand ontnemen kan en op zekere hoogte onafhankelijk kan zijn van ups en downs, van voor- of tegenspoed. Dát is de persoonlijke toewijding van de partijgenooten, die, gedragen door het idealisme, dat bij het dienen van een groote zaak voorzit en door actief dienen telkens nieuw voedsel ontvangt.

Wij staan nu voor de verkiezingen. Als men enkel naar de politieke feiten kijkt, dan zou je zeggen: er zal wel niet veel veranderen.

Partijgenooten, wanneer ik zei: ik zie, dan zou ik meer zeggen dan ik bewijzen kan, maar ik durf wel zeggen: ik ruik de mogelijkheid van een groote overwinning voor onze partij. (A p p l a u s.)

Maar... we zullen er voor moeten vechten. Men komt ze ons niet op een presenteerblaadje aanbieden. En in een gevecht komt het, we weten het allen wel, in zoo enorme mate aan op de geestesgesteldheid van den soldaat.

Die geestesgesteldheid in gunstigen, in opwekkenden, in overwinningswillenden zin te beïnvloeden, dat is de hoofdtak van dit congres, dat hoog moet staan en een beeld moet geven van een gave, gezonde en sterke partij, die van het arbeidende volk het vertrouwen trekt en in zich gelooven doet.

Met dit hooge doel voor oogen beginnen we straks onze werkzaamheden.

Ik wil evenwel nog even wijzen op de in gang zijnde uitvoering van een congresbesluit van het vorig jaar, de stichting van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling. Dat is een groote onderneming, die ons, zooals bekend is, slechts mogelijk was doordien de Centrale Arbeidersverzekeringsbank een belangrijk aandeel in hare winst aan de arbeidersbeweging uitkeert, zooals in hare statuten is voorgeschreven. Het komt er nu op aan van dat Instituut te maken het beste en het vruchtbaarste wat er van te maken is. Dat te bereiken hangt voor een deel af van de leiding, maar voor een veel grooter deel van de partijgenooten, van onze afdelingen en Bestuurdersbonden in het land.

Ik breng den dank van de partij over aan de Centrale, voor de financiën, die we van haar krijgen, maar nog veel belangrijker dan dat geld, is dat de drang naar ontwikkeling die zich zoo dikwijls in woorden heeft geuit, ook op onze congressen, zich nu ook in practische en energieke daden uit. Het bestuur van het Instituut hoopt daarop; wordte die hoop vervuld, dan zullen wij een belangrijke stichting

hebben, die veel kan bijdragen tot de intellectuele machtsvorming van het proletariaat, zonder welke elke andere machtsvorming maar half werk zou zijn.

Thans nog eenige persoonlijke feiten en aangelegenheden.

Ik moet beginnen met mede te deelen dat onze partijgenoot Troelstra mij heeft bericht tot zijn spijt geen gevolg te kunnen geven aan zijn voornemen om dit Congres bij te wonen, of ons althans een bezoek te brengen. Zijn gezondheidstoestand laat het niet toe. Hij zond een brief, die spr. in den loop van het Congres voor zal lezen. Ik behoud mij voor gedurende het Congres op het terugtrekken van Troelstra uit het openbare leven en uit de Partijleiding, terug te komen en u namens het Partijbestuur een voorstel te doen. Wij weten dat de geheele partij een diep gevoelde behoefte heeft, om op een of andere wijze den man die voor onzen socialistischen strijd van zoo ontzaglijke beteekenis is geweest, van hare gevoelens jegens hem te doen blijken.

Een tweede feit is dat in October j.l. onze partijgenoot Van Kol zijn functie als Eerste Kamerlid heeft neergelegd en daarmede feitelijk het openbare leven heeft vaarwel gezegd. Van Kol was in de laatste jaren van de massa der partij reeds wat vervreemd, maar ik ben zeker de tolk van u allen en van degenen die hij vertegenwoordigt, wanneer ik hem van deze plaats innig dank zeg voor al wat hij in de meer dan 50 dienstjaren, die hij telde voor de socialistische zaak heeft gedaan. (Luid applaus.) Ik stel u voor dat we in een telegram hem van deze gevoelens doen blijken. (Applaus.)

En nu onze, dit jaar helaas lange doodenlijst.

Uit het buitenland zal ik maar één naam noemen, dien van onzen in Italië op gluiperige wijze vermoorden partijgenoot Matteotti.

Ik herinner mij een oude legende van iemand die een moord gepleegd had en toen hij het mes waarmee de steek was toegebracht, wilde afwasschen, toen ging dat niet. Wat hij ook deed, hoe vaak hij het wasschen herhaalde, het bloed bleef. Hiermede zou ik de gevolgen van den moord op Matteotti willen vergelijken. Dat bloed zal Mussolini blijven bevetken, hij zal er, evenals de man uit de legende, aan ten gronde gaan. Socialisten kan men vermoorden, het socialisme niet.

In ons eigen land hebben we zware verliezen te boeken. Ik denk daarbij allereerst aan den man, die voor onze Congressen een goede bekende was, onzen partijgen. Hugenholtz, meer dan 20 jaar lang een van onze Kamerleden en propagandisten. Ik kan hier niet anders meer zeggen, dan dat hij vooral in de Kamerfractie een droeve leegte heeft achtergelaten.

Dan denk ik aan Bruens, den rustigen, vrouwen, verstandigen penningmeester van het N. V. V., een dergenen aan wien de goede verstandhouding tusschen vakbeweging en partij voor een niet gering deel was te danken.

Dan denk ik aan onzen Groningschen wethouder N. A. de Vries, een frissche, geziene figuur, in wien de partij niet alleen een goed bestuurder, maar ook een man van wien kennis en voorlichting uitging, heeft verloren. Spr. gelooft te spreken in naam van het geheele Congres, wanneer hij aan mevr. de Vries, die hier aanwezig is, nogmaals ons aller deelneming betuigt. (Applaus.)

Dan herinner ik aan het droef verscheiden van onzen grooten dichter Adama van Schel-

tema, den zanger van het Nederlandsche proletariaat, wiens onvergelykelyk werk zeker zijn naam nog geslachten zal doen voortleven, maar wiens heengaan door zijn nog jongen leeftijd dubbel smartelyk was.

En ten slotte Herman Heijermans. Neerland's grootste tooneelschryver is hij genoemd. Ik vraag mij af of er iemand is geweest in ons land, die zoo veel oogen heeft geopend voor de maatschappelijke ongerechtigheden, of er iemand is geweest, die zoo veel harten heeft doen ontvlammen voor ons groot en heilig verzet. De partij heeft hem onder bloemen begraven. Dat was zijn eigen wensch en hij had het zoo eerlyk verdiend.

Partijgenooten! Ik noodig u uit een wijle op te staan en in gedachten de belofte af te leggen, dat de idealen, waaraan deze dierbare dooden hun goddelijke gaven hebben gewijd, in onze handen veilig zullen zijn.

Nadat de aanwezigen aan dit verzoek hadden voldaan, verklaart spr. het congres voor geopend. (Applaus.)

De VOORZITTER las daarna een telegram voor van H. van Kol met de beste wenschen voor het welslagen van het Congres. Spr. deelt mee, dat p.g. W. C. de Jonge zorgelyk ziek is en hij uit de beste wenschen voor zijn herstel.

Begroeting door het N. V. V.-bestuur.

Voor het N. V. V.-bestuur begroette E. KUPERS het Congres. Spr. wees allereerst op de berichten in de burgerlyke pers over de „verwijdering” tusschen N. V. V. en S. D. A. P. en constateert dat de verhouding en het regelmatig contact nooit zoo goed was als thans. Spr. wijst op de groote acties tegen militarisme, voor het onderwijs, voor de medezeggenschap en de bedrijfsorganisatie, gezamenlyk gevoerd.

Voor deze beide laatste eischen zal door beide organisaties een intensieve propaganda en agitatie gevoerd moeten worden. Daarnaast blijft ook de strijd voor ontwapening onze aandacht vragen.

Het instituut voor arbeidersontwikkeling is het platform voor de verdere geestelyke ontwikkeling en opvoeding van de socialistisch gezinde arbeidersklasse.

De toekomst ziet er thans wat helderder uit, dan de laatste jaren het geval was. Het dieptepunt van de crisis is zeer waarschynlyk voorbij. Wij gaan weer in stijgende lijn. Het N. V. V. en de S. D. A. P. hebben beide — het kon wel niet anders — door de crisis veel geleden. Maar zij staan nog ongeschokt gereed, om het offensief te hernemen. Voor de S. D. A. P. is het offensief reeds aangebroken. Verkiezingen staan voor de deur. Het Bestuur van het N. V. V. hoopt dat de verkiezingen een geduchte versterking voor de S. D. A. P. mogen brengen. Een flinke stijging in het stemmencijfer, een stevige vermeerdering van het aantal zetels. (applaus.)

De samenwerking tusschen Partij en Vakbeweging is in het arbeidersbelang. Zij is een bron van kracht voor de arbeidersklasse, en het bestuur van het N. V. V. hoopt, dat deze trouwe kameraadschap ook in de toekomst zoo blijven mag. (Luid applaus.)

De VOORZITTER dankt spr. voor de hartelyke woorden en hij verwacht dat deze woorden de verkeerde berichten over de verhouding tusschen de twee lichamen voor 2 x 24 uur uit de pers zal houden. Langer geeft spr. ze niet. (Gelach.) Wat Kupers zei was het vaststellen van wat de ingewijde wel wist.

Na de regeling van de werkzaamheden van het congres stelt de VOORZITTER voor een congrescommissie te benoemen om de behandeling van het verkiezings- en strijdprogram voor te bereiden. Z. h. s. aangenomen.

De VOORZITTER stelt voor Schaper als voorzitter aan te wijzen en zes leden uit het congres te benoemen.

Uit het congres worden als commissieleden genoemd: Lindeman (Den Haag), Niermeijer (Huizen), Van Ruyven (Deventer), Geerts (St.-Anna-Parochie), De Bruin (Schiedam), Van Gaasbeek (Utrecht), Paris (Maastricht), mr. Van den Bergh (Amsterdam), Voogd (Haarlem) en Gayaard (Nieuwe Niedorp).

VAN GAASBEEK zegt de benoeming niet aan te kunnen nemen, omdat hij vanavond verhinderd is.

Hieraan worden nog toegevoegd Sannes, Ankersmit en Hiemstra.

Uit het congres wordt het bezwaar gemaakt, dat het platteland niet voldoende vertegenwoordigd is. Na de toelichting van den VOORZITTER werden alle voorgedragen tot leden der commissie benoemd.

De VOORZITTER deelt mee, dat onze Belgische pg. Van Roosbroeck is gearriveerd. (Luid applaus.) Hij geeft Van Roosbroeck het woord.

Een begroetingswoord.

VAN ROOSBROECK: 't Is zeker een Hollandsche gewoonte om de menschen niet eens gelegenheid te geven te gaan zitten (Gelach).

Spr. brengt den groet over van de Belgische Partij aan de sociaaldemocraten van het land, dat zooveel met het zijne gemeen heeft en waar hij zooveel zijner beste vrienden telt.

Ik dacht tevens, zegt hij, dat het mij niet alleen aangenaam zou wezen uw congres bij te wonen, maar dat ik ook met uiterst veel belangstelling uwe beraadslagingen zou volgen.

Het vraagstuk dat u voorgelegd wordt is er inderdaad een waarvan wij de draagwijdte volkomen beseffen, omdat wij dat vóór enkele maanden zelf moesten regelen en er daartoe heel wat besprekingen noodig waren, in onze commissies, in onzen Algemeenen Raad, en op ons congres van verleden jaar.

Zooals u weet staan de verkiezingen bij ons ook voor de deur. Zoo de Regeering niet aftreedt in de eerstvolgende weken, en dit kan heel wel gebeuren, dan zullen de verkiezingen plaats grijpen einde Mei.

Gespannen wachten wij op den uitslag. De vooruitzichten zijn stellig gunstig. Onze tegenstanders die zich geschaard hadden tot een monsterblok, bestaande uit clerikalen, christendemocraten en liberalen, en dat over de twee derden der parlementaire macht beschikte, staan er eerder leelijk voor.

Er is geen vraagstuk van binnenlandsche of buitenlandsche politiek, waar het blok der bourgeoisie geen schipbreuk geleden heeft. Het bestond uit tegenover elkander dikwijls scherp gestelde elementen die slechts dit gemeen hadden: een sterken afkeer van de arbeidersbeweging in het algemeen en van de B. W. P. in het bijzonder.

De politiek van het blok der bourgeoisie is op een volledige mislukking uitgelopen.

De heer Theunis wilde met zijn anti-socialistische vrienden den financieelen toestand van het land redden en de Belgische schuld belooft thans tot 42 milliard.

Hij wilde ook den economischen toestand van het land verbeteren en hoever staan wij? De franc heeft de helft van zijn goudwaarde verloren sedert einde 1921, datum waarop de socialistische ministers uit de Regeering traden, en de index der levensduurte klom nooit zoo hoog als thans.

Hij wilde ook de verdediger der vaderlandsche belangen zijn en gelukte er slechts in België te doen kreunen onder de militaire lasten. Zooals u weet werd in 1923 de diensttijd verlengd en kwam de heer Theunis voor enkele weken uit Parijs terug met een belofte van 3½ milliard goud-marken voor oorlogsschadevergoeding, terwijl het socialistisch programma van Frankfort dat in 1922 kansen van verwezenlijking had, aan België 5 milliard goud-marken verzekerd had.

Kortom de regeering-Theunis is een der meest onpopulaire geworden die ooit in België het bewind in handen hadden. Dit stemt ons vreugdig en laat ons het beste verhoppen.

Zooals ik het zooeven zei hebben wij ook ons sedert het voorjaar 1924 met de voorbereiding van het verkiezingsprogramma beziggehouden. Het heeft mij getroffen dat u diep ingrijpende vraagstukken zooals de ontwapening en het arbeiderstoezicht op uw programma gebracht hebt en het zal anderzijds bij u misschien verwondering baren dat wij aan het hoofd van het onze dat eigenlijk eerder een regeeringsprogramma mag heeten, dit punt plaatsten: verdediging van de grondwettelijke en de syndikale vrijheden en van de soevereiniteit van het algemeen stemrecht.

Dat lijkt zoo eenvoudig en laat het ons maar zeggen, zoo gering. Ik ben er van overtuigd dat sommigen onder u zich afvragen of het ons in België zoo slecht gaat dat de grondwet zelfs bedreigd wordt en dat onze Belgische partijgenooten niets beters wenschen dan het behoud van de huidige staatsinstellingen.

Dit is verkeerd redeneeren. Juist omdat wij sterk zijn en het oogenblik nadert, waarop wij van het Parlement een socialistisch middel tot verwezenlijking zullen maken, beginnen de bourgeois-partijen het een onlekker ding te vinden dat op voordeelige wijze door een dictatuurtje zou kunnen vervangen worden.

Juist daarom ook vinden wij het behoud van van het Parlement een noodzakelijkheid en hebben wij dit punt vooraan op ons program geplaatst.

Het ware misschien voor u interessant het geheele verkiezingsprogramma, dat 11 punten behelst, te kennen. Het zou mij echter te ver voeren en ik wil uw tijd niet verder in beslag nemen.

Laat mij enkel bijvoegen, dat namelijk de volgende punten er in voorkomen:

evenwicht van de algemeene begroting van het land;

socialisatie der niet vergunde steenkoollagen;

behoud van den acht-urendag en bekrachtiging van de overeenkomst van Washington;

maatschappelijke verzekeringen, namelijk

kosteloos pensioen van 720 fr.;

tusschenkomst der openbare machten voor het bouwen van goedkope woningen;

herziening der vergoedingen voor oorlogsschade boven de 500 duizend;

herziening van het burgerlijk wetboek betreffende de verhuur van landgoederen;

uitbreiding van het openbaar onderwijs en betere inrichting van het technisch onderwijs.

Ik eindig met te wijzen op de verscheidenheid in de aktie der zusterpartijen. Die verscheidenheid in het streven naar eenzelfde doel, doet ons denken aan het woord van Goethe: „het Eeuwig Eene, dat op vele wijzen tot openbaring komt.”

Het „Eeuwig Eene” is voor ons het heilig vuur onzer socialistische overtuiging. Het komt tot uiting in Nederland op één wijze, in Oostenrijk, waar ik onlangs was, op een andere, en in België en in Frankrijk is de uiting weer heeltemaal verschillend.

Maar overal ligt ten grondslag van het streven der zusterpartijen: één zelfde diepgevoerd en onverwoestbaar ideaal, dat ons den weg wijst naar het doel: de Souvereiniteit van den Arbeid, het Socialisme! (Luid applaus.)

De VOORZITTER dankt Van Roosbroeck voor zijn toespraak en deelt mee, dat in „Het Volk” van zijn hand eenige artikelen zullen verschijnen over de Partij in België. Spreker heeft in Gent gezegd, dat de Belgische verkiezingen van invloed zullen zijn op de Hollandse en ook daarom wenscht hij de Belgische partij een schitterende overwinning! (Luid applaus.)

De Belgische Partij is reeds een groote macht. In een enkel Belgisch district hebben 38 gemeenteraden een socialistische meerderheid. Zoover zijn wij hier nog niet en wij zouden er misschien wel wat verlegen mee zitten! Maar wij zullen pogen onze Belgische partijgenooten zoo goed mogelijk na te volgen. (Luid applaus.)

De jaarverslagen en redactie.

Aan de orde is de behandeling van de jaarverslagen van het P.B., Kamerfractie, „Het Volk” en „Voorwaarts”.

UTRECHT (Van Gaasbeek) zegt, dat zijn afdeling een motie heeft aangenomen naar aanleiding van de uitvoering van het H.H. Reglement. Het lijkt spr. toe, dat het P.B.-verslag niet volledig is, want het wijkt af van een brief van den partij-secretaris, die schreef, dat voor de groslijst alleen namen moesten worden genoemd, die in de afdeling bekend zijn en die het P. B. misschien niet kent. De rest wist het P. B. wel. Dit is in strijd met het congresbesluit en daartegen komt de afdeling Utrecht op. Het gaat niet aan, dat een brief van den partij-secretaris aan een congresbesluit iets toevoegt. Wij kunnen ons niet onttrekken aan het gevoel, dat er opzet in spel was.

De samenstelling van de groslijst door den Partijraad bevat spr. niet. De vertegenwoordigers in den Partijraad zijn geen mandatarissen. Als van de 80 opgeroepen ongeveer 40 betrokken zijn bij het opmaken van de groslijst, lijkt dat spr. niet de meest democratische manier. Zoo komt wat er „onderop” leeft niet tot zijn recht. Van de groslijst gaat een zeer suggestieve kracht uit, zoodat het „laatste woord” der partijgenooten niet tot zijn recht komt.

Met „Het Volk” is een zeer triest jaar door-gemaakt. De nieuwe regeling hebben wij veel steun verleend. De leiding, die uit Amsterdam gegeven werd, kunnen wij niet volgen. Als spr. verder doorgaat over de regeling van de exploitatie van de krant, merkt de VOORZITTER op, dit niet nog aan de orde is. Spr. bespreekt dan de aanstelling van een vertegenwoordiger

van de „Volk”-direktie, die een ouden werker, die lang voor de krant werkte, ontsloeg. Zoo ging het ook met een medewerkster, die zonder uitleg werd afgezet. Spr. noemt dat een onhebbelijke methode, waartegen hij namens zijn afdeling protesteert.

HILVERSUM (Lopes Diaz) noemt als oorzaak voor de malaise in de partij de groote werkloosheid en spr. vraagt zich af of de partij zich wel voldoende bewust is van de groote belangrijkheid van dit vraagstuk. Wordt er door onze Kamerfractie wel voldoende aangedrongen op het maken van noodzakelijke groote werken, die veel werkloosheid zouden verdrijven. Spr.'s afdeling had verwacht, dat de Kamerfractie meer had gedaan dan zij deed. Er zijn op het gebied van stationsverbetering niet minder dan 38 plannen van de baan gewipt.

Spr. wijst er op, dat het gemeenteraadswerk wordt belemmerd door het feit, dat bijv. in Rotterdam en Den Haag de raadspolitiek heel anders is dan in Amsterdam. Er is geen eenheid van leiding.

De toon van sommige polemieken in „Het Volk” (polemieken v. d. Waerden—Stenhuis) stond op afkeurenswaardig peil. Het stukje van Stenhuis over Fimmen heeft veel verbittering gewekt. Het heeft ons buitengewoon veel leed gedaan, dat de artikelen van Edo Fimmen niet in „Het Volk” zijn opgenomen. (Applaus.) Spr. wenscht objectiviteit van „Het Volk”. Nu krijgen we het geval Fimmen voor de voeten gegooit. Het interview met pg. Fimmen in „de Tribune” had ook in „Het Volk” kunnen staan, moeten staan.

De artikelen van een ander over Rusland waren geteekend (Ra). Ra, ra, wie is dat? (Gelach.) Dat is een Russisch partijgenoot, die het goed zou weten. Uit zijn artikelen blijkt, dat hij zijn gal uitspuwt over Rusland, omdat hij alles wat daar gebeurt haat! Op een vergadering van de „Algemeene” werd de man weggelachen. De rubriek Buitenland moet anders worden. Overigens spreekt de afdeling haar bewondering uit voor de overzichten van Van der Goes, niettegenstaande zijn „Russische inzichten”. (Gelach.)

AMSTERDAM IX (De Vries) noemt als één van de oorzaken van de malaise in de partij de wijze, waarop de zaken op het congres worden behandeld. Het ligt aan de samenstelling van de congressen. De samenstelling en de reorganisatie van de partij moet ernstig onder de oogen worden gezien. Wat leeft onder de menschen komt niet naar voren, de democratie komt min of meer in het gedrang. Spr. demonstreert dit met de voorbereiding van dit congres en speciaal het verkiezingsprogramma. Elk lid der partij moet met volkomen kennis van zaken zijn stem kunnen bepalen. In het verkiezingsprogramma wordt 'n zeer ingrijpende verandering aangekondigd ten opzichte van de belastingpolitiek, bijna zonder voorbereiding. Als Wibaut er in Utrecht niet over had gesproken, waren wij volkomen onvoorbereid. Het is het recht van het P.B. om tactiekverandering voor te stellen, als dan maar eerst de partij behoorlijk wordt voorgelicht. Men krijgt den indruk, dat men in de leidende kringen aan het oordeel der leden niet heel veel waarde hecht. Een motie van een Amsterdamsche afdeling werkte de partijvoorzitter onder tafel en in de eerstvolgende P.B.-vergadering werd een besluit genomen, dat precies hetzelfde beoogde. In spr.'s afdeling werd de opmerking gemaakt, dat de invloed van het

N. V. V. aan het tot stand komen dier commissie niet vreemd was, maar spr. neemt vooralsnog aan, dat het Partijbestuur op eigen initiatief deze commissie heeft ingesteld. Al kunnen we niet ontkennen, dat wij wel eens jaloersch zijn op de groote belangstelling, die N.V.V.-wensen bij het P. B. ondervinden.

Wat de samenstelling van de groslijst betreft, sluit spr. zich aan bij wat Van Gaasbeek er over opmerkte.

Sommige beslissingen van het P.B. bevredigen niemand, zooals b.v. die, genomen omtrent het contributievraagstuk op het vorige congres. De voorgestelde wijzigingen wilde het congres niet. Toen werden die teruggenomen en bleef de oude toestand, die ook niemand bevredigt. Ook hierin bleek het Partijbestuur niet op de hoogte te zijn van wat er in de partij leeft. Het contributievraagstuk toch zal meer en meer blijken te zijn een der meest belangrijke zaken. (A p p l a u s.)

Namens alle Amsterdamsche afdelingen dringt spr. er bij het P.B. op aan, zich van de hulp van een commissie te verzekeren om de Partij-inrichting te bestudeeren.

AMSTERDAM IV (de Haer) klaagt er over, dat onze pers de lezers niet voldoende inlicht over de Indische beweging. Het heeft spr.'s afdeling bevreemd, dat de toelage aan de Indische partij is stopgezet. Spr. vraagt of dit veranderd kan worden.

De hoofdartikelen van „Het Volk” vinden veel waardeering. Heeft de redactie Fimmen's artikel geweigerd zonder den inhoud te kennen? De redactie heeft te slap gereageerd op de ongemotiveerde uitlatingen van Stenhuis over de kandidaatstelling.

SCHIEDAM (de Bruin) vraagt of het P. B. geen aanleiding vindt tot een verklaring inzake de Barmat-affaire. Spr. vraagt dat niet voor zich zelf. Vele anderen zullen die verklaring niet noodig hebben, maar spr. meent toch, dat het tegenover de buitenwereld goed zou zijn.

Over de verhouding tusschen partij en N. V. V. sprekend, zegt spr. dat onwillekeurig de persoon van Stenhuis, die door ziekte afwezig is, met het voorstel van Schiedam verband houdt. Spr. begrijpt, dat de partijfunctionarissen, die geregeld met het N. V. V. te maken hebben, de kwesties niet graag scherp stellen en op alle slakken zout leggen. Misschien kwam men dan zout te kort! (G e l a c h.)

Wij hebben alleen de groote lijn gezien en geconstateerd, dat het N. V. V.-bestuur zijn voorzitter, die tegen de partij ageerde, niet bij zijn kraag nam en terug trok. De partij is souverain op eigen terrein.

Na de groote artikelen van Stenhuis inzake de Labourparty kregen wij de zaak weer van den kleinen kant. Stenhuis beweerde, dat de vakbeweging niet bevredigd was over de kandidaatstelling. Was dat soms niet Stenhuis alléén? (Z e e r j u i s t!)

Voor ons zijn menschen als Van den Tempel, Brautigam e.a. mannen, die zeker zoo goed als Stenhuis kunnen medepraten over sociaal-politieke vraagstukken. (A p p l a u s.) Wij hebben er geen enkele behoefte aan, dat onze eigen menschen ons in de darmen gaan snijden. Als een partijgenoot, die een zeer verantwoordelijke positie bekleedt, gaat spreken van een „klik” in zijn eigen partij, is dat ver beneden de waardigheid van hem. (A p p l a u s.) De mentaliteit, die Stenhuis in de vakbeweging, die ons sympathiek is, al wonen er niet de „bewusten”, brengt, is

af te keuren. Er heerscht ontstemming, niet tegen de redactie, maar tegen het P.B., dat niet voldoende scherp tegen Stenhuis optreedt. (A p p l a u s.)

Het P.B. moet een stoot hebben om de kwestie niet te laten doorzien en te zorgen, dat de verhouding tusschen de twee lichamen en over het al of niet aanvaarden van regeeringsverantwoordelijkheid en het vaststellen van een eventueel regeeringsprogram met het bestuur — niet met een p e r s o o n — wordt besproken, en geregeld en daarover aan het Congres een voorstel wordt voorgelegd.

De mooie woorden van Kupers moeten wij tot een en al waarheid trachten te maken.

ENSCHEDÉ (Lasonder) spreekt mede namens Loncker dank uit voor den steun tijdens de uitsluiting. Namens een groote minderheid in zijn afdeling ondersteunt hij de motie van afkeuring over het niet-opnemen van de artikelen van Fimmen in „Het Volk”. Ook van spr. zijn twee ingezonden stukken geweigerd, zoo zal ook hij evenals Fimmen gedwongen worden zijn meening op andere plaatsen tot uiting te brengen. Spr. vraagt ook voor de minderheid gelegenheid tot schrijven in ons dagblad „Het Volk”.

ZUTPHEN (Scherpenhuizen) constateert, dat bij de Bruin zoo even alle objectiviteit zoek was. Er wordt geklaagd over de wijze, waarop voormannen der vakbeweging tegen de partij optraden. Doch ook in onze partij mangelt er wel iets. Wij hebben den arbeiders geleerd, dat slechts de S. D. A. P. voor hen op de bres stond, doch het optreden der Amsterdamsche wethouders in de bekende loonkwestie moet afgekeurd worden, omdat zij geen overleg pleegden met de betrokken vakorganisaties. Tactisch ware dit overleg noodzakelijk geweest. Zutphen betreurt, dat dit nagelaten is.

Over het algemeen is de afdeling tevreden over „Het Volk”. Ook Zutphen heeft het echter getroffen, dat Fimmen's artikelen niet geplaatst werden. Onze p.g. Fimmen is niet de eerste de beste. Spr. laakt de wijze, waarop de redactie haar afwijzende houding in dezen motiveerde.

AMSTERDAM VI (Jer. Hartog) heeft geen waardeering voor de wijze waarop in „Het Volk” naar samenwerking met de katholieken is gehengeld. Spr. laakt de wijze, waarop de Kamerverslagen zijn samengesteld: de partijgenooten doen het in de Kamer steeds goed, de tegenstanders daarentegen slecht. Ook de redevoeringen der tegenstanders hebben toch beteekenis; het is dus in het belang van kader, partijgenooten en lezers om er meer plaats voor in te ruimen.

Wat betreft het achteruitgaan van het ledental: voor een goede propaganda is noodig een voortdurend en innig contact tusschen partijleiding en partijgenooten. Daaraan ontbreekt nog wel eens wat, de vooraanstaande partijgenooten plegen zich niet op de huishoudelijke vergaderingen te toonen. Men merkt er weinig van, dat er ergens in een deftig huis op de Keizersgracht zoo iets als een partijleiding is. Het P. B. zal b.v. goed doen...

MEDELS: Wat bedoel je toch?

HARTOG: Een goed verstaander...

MEDELS: Ik ben geen goed verstaander.

HARTOG: Er worden onder het lagere personeel van „Het Volk” ontslagen gegeven, die het proletarisch gevoelen der partij-

genooten ernstig krenken. Men heeft een ijverig partijgenoot, zonder hem eerst gehoord te hebben, ontslagen. Spr. zal het optreden van den delinquent niet verdedigen. Maar men acht van een kapitalistischen ondernemer dit niet gepermitteerd. (A p p l a u s.)

Een enkel woord over de sensatie-afdeeling in de krant. Spr. wil een raad geven aan den man, die die afdeeling waarneemt: Een bruid en een doodkist zijn de zaken, waar sensatieliefhebbers het meest mee op hebben. Wij worden elken Zaterdagavond vergast op reuzenrecensies over films, die in Amsterdam vertoond worden. Er worden beschouwingen gegeven over slechte films, in dien zin, dat zij „alleszins de moeite waard zijn ze te zien”. Spr. ziet hierin een tegenstelling tot het culturele werk elders in de krant door de Jong verricht, wien spr. voor zijn arbeid gaarne een woord van hulde brengt. (A p p l a u s.)

Er zijn nog meer dingen, vallende onder de sensatie-redactie. Het kan den meesten partijgenooten niet schelen, hoe een zekere commissaris in Culemborg in de een of andere moordzaak is opgetreden.

KLEEREKOPER: Ik hoop, dat de minister van Justitie daar anders over denkt!

HARTOG heeft liever een artikel van Vliegen over de Belgische verhoudingen dan reportage over het drama in de Wormerveerstraat.

DEN HELDER (Versteegen) vraagt waarom onder de lijst van kandidaten de naam van Michels niet is opgenomen.

Wat betreft de in Amsterdam gevoerde loonpolitiek, acht spr. het gewenscht, dat men zich houde aan het beginselprogramma.

Miranda beroept zich in zijn brochure op de index-cijfers, maar wat hebben wij met de index-cijfers te maken, waar wij niet verantwoordelijk voor zijn. Wij zijn sociaaldemocraten, of wij wethouders zijn of niet. De machtsverhoudingen bepalen, hoe de positie der arbeidersklasse zal zijn. Zijn die machtsverhoudingen niet zoo, dat de loonpositie gehandhaafd kan blijven, dan moeten wij ons niet aan het particuliere bedrijf aanpassen, doch ons houden aan ons beginselprogramma. Spr. gelooft niet, dat wij daardoor gemeentelijke instellingen van bijzonder nut voor de arbeidersklasse in gevaar zouden brengen.

In de verdediging van Wibaut en het standpunt van Miranda heeft spr. niets van ons beginsel terug kunnen vinden.

Het gaat niet aan zich op het zoo kort bestaande socialisatierapport te beroepen, om de loonen omlaag te doen gaan. Wij moeten geen wethouderszetels aanvaarden, als deze wethouders door hun werken argumenten aan de tegenstanders leveren.

Het socialisatierapport dateert uit een revolutionair tijdperk. Op het oogenblik zouden de conclusies van het rapport al heel anders luiden. Men mag zich dus niet op het socialisatierapport, doch wel zich op het beginselprogramma beroepen. Het P. B. sta geen afwijking van dit beginselprogramma meer toe.

BAARN (Hendrien Lodder) brengt de verhouding tusschen P. B. en den Bond van Soc. Dem. Vrouwenclubs ter sprake. Op de Jaarvergadering der clubs is hierover geen uitsluit gegeven en heeft men ons naar het Congres verwezen. Spr. vraagt dienaangaande inlichtingen.

LEEUWARDEN III (H. de Boer): Er is op de laatste vergadering van de Vereeniging van

Staatshuishoudkunde en Statistiek een belangrijke bespreking geweest over de grondslagen van ons belastingstelsel en de kapitaalvorming. Waarom verscheen daarover geen uitvoeriger verslag in „Het Volk”? Verder meent spreker, dat de artikelen van Wibaut en Schaper over de loonpolitiek hadden thuis behoord in het Populair Wetenschappelijk Bijvoegsel.

GORINCHEM (Swaters) juicht het herstel der oude wijze van samenstelling van het Congres toe. Wat de brochure van de Miranda betreft, men late hem de vrijheid en het recht zijn meening te verkondigen. Spr. is voor de vrije uiting, die zoowel aan Fimmen als aan de Miranda toegestaan worde. Spr. heeft in eigen gemeenteraad steeds op het voorbeeld van Amsterdam, wat levensmiddelenvoorziening enz. betreft, gewezen. Spr. waarschuwt tegen drijven in de kwestie tusschen partij en vakbeweging.

Distributie van sprekers voor 1 Mei is goed, maar laten de toegewezenen dan ook komen.

AMSTERDAM XI (Van Pareren) vraagt inlichtingen over het organiseren van Vrouwen- en Jongeren. Is het rapport der Onderwijscommissie reeds verschenen? Wat is er verder met het rapport der commissie voor de onderwijsbezuiniging geschied? Spr. vraagt inlichtingen over het bedanken van mevr. Tilanus. Ons verzoek om mevr. Tilanus de kwestie op het Congres te doen behandelen is afgewezen. Men voldoe aan mevr. Tilanus' verzoek om haar verklaring hier voor te lezen. Spr. betreurt het niet opnemen van ingezonden stukken over de vraag van het georganiseerd overleg. Wat de positie van het gemeentepersoneel betreft, critiseert spr. een artikel van „Het Volk”, dat niet van partijdigheid ontbloeit was.

De afdeeling stelt voor de punten 16, 16a en 18 van de agenda af te voeren, zulks in verband met de op het laatste congres der gemeenteraadsleden ingestelde commissie tot bestudeering van het loonvraagstuk.

Stenhuis heeft artikelen geschreven over het vormen eener Labour Party en van der Walle heeft in de afdeelingen gesproken over de verhouding tusschen partij en vakbeweging. Door dit alles wordt een verkeerde stemming in de partij gekweekt. Er worde een commissie benoemd, die de verhouding tusschen partij en vakbeweging in studie neme.

ROTTERDAM III (Selier) dringt er op aan het „Populier Wetenschappelijk Bijvoegsel” ook aan de „Voorwaarts” toe te voegen.

GELDERMALSEN bespreekt de propaganda ten plattelande. Daar is praktisch werk zeer moeilijk door financieele bezwaren, die op haar beurt het gevolg zijn van den te kleinen omvang van sommige gemeenten. Men streve daarom naar opheffing van kleine gemeenten en een samenvoeging tot grootere. Dat zal bevorderlijk zijn voor een goede werklozenzorg, goede levensmiddelenvoorziening, goed onderwijs en dergelijke, alles zaken, waaraan tot nu toe in kleine gemeenten te weinig wordt gedaan.

Spr. dringt aan op verbetering der forensenbelasting, die zooals zij thans geregeld is voor tal van arbeiders ernstige bezwaren en lasten oplevert. De Kamerfractie trachte dus, zoo noodig door indiening van een wetsvoorstel, te bepalen, dat inkomens beneden de f 3000 niet onder die belasting vallen.

MEPPEL bespreekt de door hem indertijd

in Den Haag I verdedigde motie over de Amsterdamsche salaris-politiek. In Amsterdam heeft men burgerlijken wethouders en ministers een gevaarlijk wapen in de hand gedrukt. Datzelfde heeft ook de Miranda met zijn brochure gedaan. De Amsterdamsche loonpolitiek dient hier afgekeurd te worden en ook de motie Zutphen ondersteund. Spr. beveelt beide moties bij het Congres aan.

DEN HAAG I (mevr. Bleumink) bespreekt de sensatie-artikelen in „Het Volk”. Het publiceren daarvan is wel noodzakelijk. Spr. be treurt, dat er niet meer gepubliceerd is over de toestanden aan de „Glindhorst”. Het is verder wenschelijk, dat de vrouwenrubriek weder verschijnt. Ons werk als vrouwen wordt toch al zoo weinig gewaardeerd. Spr. acht het zeer wenschelijk, dat „Het Volk” een fotopagina krijgt, zooals „De Courant” en „Haagsche Courant” die geven. Spr. spreekt eenige woorden van waardeering aan het adres van den administrateur van „Het Haagsche Volk”, speciaal voor wat betreft de krachtige medewerking inzake de reorganisatie van de „Prol. Vrouw”. Met den administrateur valt redelijk te praten, en ook wij vrouwen zijn dan wel voor rede vatbaar! (Vreugde.)

Op de jaarvergadering der Vrouwenclubs ging het om een stuk medezeggenschap. Het P.B. is met een compromisvoorstel gekomen: een secretaresse, die tevens lid van het P.B. zou zijn. De vrouwenclub verlangt echter nog eens uitdrukkelijk medezeggenschap in het benoemen dezer functionaresse.

Bij de verkiezingen heeft men ons wel weer noodig, laten dus nu ook de afgevaardigden hier met ons medewerken, opdat men rekening houde met onze wenschen in dit opzicht.

's HERTOGENBOSCH (Beerens). De afdeeling heeft een onverwikkelijke geschiedenis met de redactie van „Het Volk” gehad over een door de redactie aangestelden correspondent. In al diens schrijven ontbrak het proletarisch sentiment, wat niet het geval was, toen W. C. de Jonge het correspondentenschap waarnam. De Jonge kreeg echter de wenk, ook voor nieuwsberichtgeving te zorgen en toen hij dit niet kon, is de tegenwoordige correspondent aangesteld. Deze verwaarloost het correspondentenschap echter. Hij is niet alleen met zijn nieuwsberichten achter, ook bijv. raadsverslagen neemt hij over uit de plaatselijke bladen. De zienswijze die daarin staat, neemt hij over. Hij beweerde, dat „Het Volk” zijn berichten niet plaatste, wij hebben dat gecontroleerd en onjuist bevonden. Wij benoemden daarop een anderen correspondent — wat wij niet hadden mogen doen, zooals ons later bleek. Spr. meent, dat de afdeelingen in het benoemen van correspondenten medezeggenschap moeten hebben, dat althans meer rekening met het advies van de afdeelingen moet worden gehouden.

AMSTERDAM V (S. Hartog) spreekt namens alle Amsterdamsche afdeelingen.

Tijdens het bestaan der Partij heeft het niet aan pakkende leuzen ontbroken. Het verloop van het ledental zit dan ook niet daarin, maar in de contributieregeling, die een groote belemmering is voor het toetreden tot de Partij. De vakvereenigingscontributie is hooger, maar daarvoor ontvangt men als 't ware iets reëels terug, terwijl de Partij voor het grootste gedeelte een ideëele beweging is. Op spreker's fabriek is een verkiezingsfonds opgericht van 130 man van de 200. Er zijn slechts 15 partijge-

nooten onder. De sympathie is er dus. Maar als je den menschen vraagt partijlid te worden, komt het bezwaar tegen de contributie.

Spr. acht het mogelijk, dat in ons land 100.000 partijleden komen, maar dan moet de contributie veel lager worden gesteld.

ANKERSMIT: De inning!!

HARTOG: Die kosten worden niet zooveel hooger. Dat is een ondergeschikte kwestie.

Het artikel van Stenhuis in „De Strijd” is door „Het Volk” overgenomen, op de ééne zinsnede na, waarop het voor ons aankomt. Toen wij kennis kregen van de lijst, hebben de afdeelingen direct gezegd, dat, hoe men ook dacht over de samenstelling, men er voor had te zorgen, dat de groslijst gehandhaafd bleef. En dat besluit doet die zinsnede totaal teniet.

Wat zou het N.V.V. zeggen, als de S.D.A.P. zich zou bemoeien met de verkiezing van een N.V.V.-bestuurder? Voor ons recht om de volgorde te bepalen komen wij ten sterkste op.

De verkiezing van het P.B. besprekend, merkt spr. op, dat er een aantal kandidaten zijn gesteld, die waardig en in staat waren, de voorzittersfunctie te vervullen. Toen die namen waren gepubliceerd, kwam het voorstel van het P.B. aan het congres, om Vliegen te verzoeken, nog een jaar in functie te blijven. Wij verzochten het P.B. om inlichtingen en toen bleek, dat de motiveering feitelijk nog vastgesteld moest worden.

ANKERSMIT: Niet juist!

HARTOG: Waarom verscheen die motiveering dan niet in „Het Volk”? Wij komen op tegen deze wijze van behandeling. Menschen als Eduard en Henri Polak waren bereid, den voorzittershamer te aanvaarden. Zijn zij gewogen en te licht bevonden? Als het P.B. meende, dat in ieder geval Vliegen moest blijven, had zij de bekwame partijgenooten, die zich bereid verklaarden, deze behandeling kunnen besparen! Het lijkt er op, alsof het P.B. zijn eigen meening altijd kan doen zegevieren.

Het voorstel van het P.B. wordt natuurlijk aangenomen. Er is trouwens ook niets meer aan te doen, want er zijn geen kandidaten meer.

Spr. vraagt, waarom de conclusies van de commissie voor de ziekteverzekering niet aan het congres worden voorgelegd. Wij behoeven de regeeringsvoorstellen niet af te wachten, want wij hebben onze eigen verlangens en eischen.

Spr. verzoekt de Congresagenda eerder te doen verschijnen. (Applaus.) Spr. rekent op volledige inlichting over de kwesties, die hij heeft aangeroord.

DOETINCHEM (Kam) wijst op het gebrek aan samenwerking tusschen de redactie van „Het Volk” en de afdeelingen. Zonder de afdeeling er in te kennen, stelde de redactie een anderen correspondent aan, waarbij zij stellig geen gelukkige keuze deed. De man was niet goed, sloeg allerzonderlingste flaters en veroorzaakte in de afdeeling veel moeilijkheden. De correctie, die wij van een onjuiste mededeeling stuurden, werd eerst na veel moeite opgenomen. Men moet niet van bovenaf een correspondent aanwijzen.

Te rond vijf uur wordt de vergadering tot Zondagochtend verdaagd.

15 Februari 1925.

Tweede Dag.

Ochtendzitting.

Om 10 uur opende de **VOORZITTER** de ochtendzitting, waarbij de galerijen dicht met belangstellenden waren bezet.

Mede namens de Zeeuwsche afdeelingen Axel, Tholen en Terneuzen sprak **KOUDEKERKE**. De plattelandsafdeelingen hebben een grief tegen redactie en directie van „Het Volk”. Wanneer wij belangrijk plaatselijk nieuws hebben, wordt het niet geplaatst. Zelfs een motie daartegen van de gewestelijke vergadering had geen succes. Alles wordt geweigerd, omdat wij plaatselijk niet voldoende abonnees hebben. Spr. stelt onder eenig applaus de volgende motie aan het Congres voor:

Het Congres, gehoord de grieven, die geuit zijn over het niet plaatsen van zeer veel urgente correspondentie, die op enkele uitzonderingen na worden terzijde gelegd,

is de meening toegedaan, dat dit niet bevorderlijk werkt voor uitbreiding van ons lezersgetal, maar bovendien op de propaganda voor de Partij, bij uitstek op het platteland, remmend werkt.

VAN ECK (Partijbestuur) is het in het algemeen eens met het P.B., dat inzake de Amsterdamsche loonpolitiek vandaag geen beslissing moet worden genomen. De meeningen loopen nog zoozeer uiteen, dat een bindende beslissing verkeerd zou zijn. Last hebben wij van deze kwestie wel, maar erger is, als een bindend besluit de werkkraacht zou doodden.

Er is zeer groot meningsverschil, maar wat wij zien van de leiding, het P.B., de „Volk”-redactie, het ademt alles één geest. Daarom wil spreker uit het P.B., hoewel niet namens dit college, een andere stem doen hooren. Het hoofdargument voor de verlaging van het loon van het gemeentepersoneel sluit zich aan bij wat in het Socialisatie-rapport staat omtrent de verhouding tusschen het gemeente- en het particuliere loon. Zeker hebben wij er mede rekening te houden, als het gaat om omzetting van particuliere bedrijven in gemeentebedrijven. Men hoede zich ervoor, het middel voor het doel te nemen. Als het middel schadelijk is voor onze socialistischen strijd, dienen wij het af te wijzen. Een partijgenoot, die veel op huisbezoek gaat, zooals ik, weet, hoeveel verwarring en onbekendheid bestaat omtrent onze socialistische beginselen. Maar één ding bemerkt men altijd; dat men verwacht, dat wij altijd opkomen voor het behoud en de verbetering van de levenspositie van het proletariaat. Ook het overheidspersoneel behoort tot het proletariaat. Het behoort tot de taak van het socialisme te verdedigen de rechten van alle arbeiders, wier loon niet onredelijk is met het oog op de productie-opbrengst. Men meent, dat men niet voor één bepaalde groep mag opkomen — een standpunt dat spr. niet deelt, omdat het de solidariteit der arbeidersklasse breekt. Er zijn allerlei inkomens: hongerlooonen op het platteland, betere loonen in de steden. Samen vechten en samen omhoog! Niet den een uitspelen tegen den ander, tezamen optrekken tegen de bourgeoisie. Het is de schuld van de bourgeoisie, dat er geen betere productie-wijze komt en daartegen dient gestreden. Het is een miskenning van het sentiment van het prole-

tariaat, als men het de vakbeweging kwalijk neemt, dat zij een andere houding aanneemt tegen een kapitalistischen minister dan tegen een socialistischen wethouder. Wat zij van dien minister verdraagt, duldt zij niet van den wethouder. Spr. hoopt op verandering van taktiek. (A p p l a u s.)

De **VOORZITTER**, namens het P.B. sprekend, antwoordt van Gaasbeek (Utrecht) dat het P.B. over de samenstelling der groslijst geen enkele kritiek aanvaardt. Het congresbesluit-Helder heeft het P.B. nauwkeurig uitgevoerd. Volgens het voorstel-Helder zou het eerste woord aan de afdeelingen zijn; de namen, daar genoemd, moesten in den partijraad gebracht worden. De partijsecretaris heeft geschreven, dat het de bedoeling was dat namen genoemd werden, die het P.B. niet kent, omdat het toch te gek zou zijn, dat alle bekende partijgenooten, b.v. de zittende Kamerleden, nog eens door afdeelingen werden gesteld. De zakelijke bedoeling van Helder was, gelegenheid te bieden om minder bekende partijgenooten op de groslijst te brengen. Het is niet mogelijk een meer democratische wijze van candidaatsstelling te vinden, waarbij de massa der partijgenooten meer heeft in te brengen dan bij de tegenwoordige regeling. Wij hebben ernaar gezocht, het oude stelsel wat veranderd, maar het is niet beter te maken. De partijgenooten hebben thans het eerste en het laatste woord. Het is mogelijk het om te keeren en de partij b.v. 40 menschen aan te doen wijzen per referendum, die de partijraad over de kieskringen moet distribueeren, zoodat zij met eenige zekerheid in de Kamer kunnen komen. Maar stelt u de taak van den partijraad voor, die dit moet doen! Ik zou de partijgenooten wel eens willen hooren die dan in hun kieskring niet de menschen krijgen, die zij wenschen. Het propagandawerk zou er zeker onder lijden.

Wij zitten bij alles ook vast aan het kiesstelsel van evenredige vertegenwoordiging. Voor den eerste den beste, die ons een meer democratisch stelsel van candidaatsstelling geeft, stellen wij een medaille beschikbaar en zijn voorstellen zullen wij met kracht verdedigen.

Toen de partijraad zich voor den eersten keer met de candidaatsstelling ging bemoeien, meende zij, dat de Kamerleden als direct betrokkenen, niet zouden mogen stemmen. Ik zei toen direct: dan niet alleen de Kamerleden, ook zij die het willen worden, die candidaat zijn! (Gelach.)

Wat wil men dan? De Partij benoemt den Partijraad zelf. Men zou het katholieke stelsel kunnen aanvaarden, maar dat is op dit punt zeker in strijd met de democratie. Waarom heeft de afdeeling Utrecht geen uitgewerkt voorstel op den beschrijvingsbrief geplaatst? (A p p l a u s.) Laat men een betere samenstelling geven, als men die weet.

Het is bovendien niet aan te nemen, dat de Partijraad door andere motieven geleid zal worden dan door het partijbelang. (A p p l.)

Wat de Amsterdamsche gemeentepolitiek betreft, zal Wibaut de gemaakte opmerkingen beantwoorden. Echter sluit spr. zich aan bij Van Eck: een congresbesluit zou al te hinderlijk zijn in onze vrijheid in de te voeren gemeentepolitiek. Daar zal geen enkele raadsfractie zich aan kunnen onderwerpen. Noodig is vertrouwen. Voor de raadsfractie zijn gemeentelijke partij-instanties, aan wie zij verant-

woording schuldig is, maar dat zijn dan ook de eenige en hoogste instanties.

Wat de stukken van Fimmen betreft, zal Ankersmit antwoorden. Ankersmit heeft over deze zaak het P.B. geconsulteerd en het P.B. heeft Ankersmit's houding goedgekeurd.

De Vries heeft gezegd, dat onze organisatie niet deugt. Op een vorig Congres heeft Boekman iets dergelijks doen hooren. Het P. B. heeft echter niets kunnen ontdekken, wat er aan de organisatie veranderd zou moeten worden. Laat men dan met bepaalde voorstellen komen.

Spr. voor zich is een bewonderaar van het Belgische stelsel. Wij zijn echter in een bepaald stelsel ingegroeid. Wil men wijziging, dan zal dit zeer grondig moeten worden voorbereid. In elk geval kan op dit Congres hieromtrent geen toezegging gedaan worden.

Nu de contributies. Een commissie heeft aan het vorig Congres voorstellen gedaan, waarvan het Congres niets wilde weten: 7/8 der congressisten wilde de zaak laten zooals ze was. Het P. B. treft dus geen verwijt. De Vries' stem is dan ook die van een eenling.

De Amsterdamsche afdeelingen willen reorganisatie: laten zij denkbeelden aan de hand doen!

Amsterdam IV sprak over de toelage aan de verhoudingen tot de Indische Partij. Er was een tijd, dat sociaaldemocraten uit Indië vrij groote bedragen voor partij- en verkiezingskas in Nederland stuurden. De verhouding is thans wel wat omgekeerd. De Indische Partij verlangt nu onzen steun. De Indische organisatie is bitter klein en het P. B. meende onze bijdrage van f150 's maands niet te kunnen continueeren. Wij zijn in onderhandeling met Indië over dit niet makkelijke vraagstuk, waarvan ook persoonlijke kanten zijn.

Thans de Bruin, die een belangrijk onderwerp op een wel wat gevaarlijke manier en zeker niet op den juisten toon besprak. De verhouding tusschen P. B. en N. V. V., Stenhuis inbegrepen, is in de laatste jaren voortdurend vriendschappelijker geworden en organisatorisch verbeterd. Een paar jaar geleden hebben wij een vergadering gehad, waar Troelstra een systeem van organisatorische verhouding tusschen P. B. en N. V. V. ontwikkelde. Het eenig resultaat was echter, dat de secretarissen, voorzitters en eenige andere functionarissen regelmatig officieus bij elkaar komen: het z.g. koffieprijtje. Deze officieuze bijeenkomsten hebben zeer goed gewerkt.

Een jaar geleden is besloten, dat het volledig P.B. met het volledig bestuur van het N. V. V. een driemaandelijkse vergadering houdt. Dit is op het oogenblik de organisatorische verbinding.

Wat de stemming tegen Stenhuis betreft: Hij is een levendige, jonge kerel, die makkelijk schrijft en goed spreekt. Echter niet alles wat hij schrijft en spreekt maakt den indruk volkomen rijp te zijn. (V r o o l j k h e i d.) Dezen partijgenoot af te maken, zooals men wenscht dat het P. B. doen zal, gaat niet aan. Waarom zou hij niet schrijven over een Labour-Party? Het is een interessante kwestie en het geschrijf daarover mag men niet direct den kop indrukken. In het algemeen is dat slecht.

SCHAPER: Als hij maar geen ruzie zoekt.

VOORZITTER: Ik was de eerste, die er tegen opkwam, toen Stenhuis zei, dat als de partij niet voldoende vakbewegingsmensen in de Kamer bracht, het N. V. V. eigen kandi-

daten naar voren zou brengen. Spr. en het P.B. hebben ernstig tegen deze uitlating geprotesteerd. (A p p l a u s.)

Dat zegt niet, dat wij niet met bepaalde wenschen der vakbeweging ten deze rekening zouden willen houden, maar uitmaken wie onze Kamerkandidaten zijn zullen, doen wij.

Spr. aanvaardt de critiek tegen Stenhuis' bekende artikel en zijn uitlating over „de klik” en hij sluit zich daarbij volkomen aan. Spr. heeft groote verwachtingen van Stenhuis, vooral wanneer de tijd van zijn „jeugdzonden” voorbij zal zijn.

Tal van mensen uit de vakbeweging komen trouwens tegen Stenhuis' optreden in dezen op. Er is dus alle aanleiding, de zaak daar te laten uitmaken.

Spr. spreekt den wensch uit, dat Stenhuis' gezondheidstoestand of wat het dan is..... (v r o o l j k h e i d). Men moet niet denken, dat Stenhuis opzettelijk van dit Congres is weggebleven, niets is minder waar. Stenhuis is overwerkt en wij wenschen hem het beste.

De Bruin heeft een verklaring van het P.B. inzake de Barmat-kwestie gevraagd. Spr. is daar blij om, want als wij zelf zouden zijn begonnen, dan zou men gezegd hebben „qui s'excuse, s'accuse”. En wij hebben niets te verbergen!

De toenmalige Partij-secretaris Matthijsen deelde aan het Partijbestuur in 1919 mede, dat de heer Barmat te Amsterdam, bereid was om de stichting van het Rotterdamsche dagblad, waarvoor in Rotterdam reeds lang geijverd werd, financieel mogelijk te maken. Eerst stonden wij daar wat sceptisch tegenover. Het bleek evenwel serieus te zijn en Barmat, een in Amsterdam wonende Rus, stelde inderdaad een belangrijk deel der benoodigde fondsen beschikbaar. Voor ons was nu de vraag: het geld is beschikbaar, zonder eenige voorwaarden; kan men dat weigeren? Waarom? Wij namen het aan. De Rotterdamsche coöperatie stelde het gebouw beschikbaar. De samenstelling van de N. V. en de namen der aandeelhouders stonden in de „Staatscourant” en in de katholieke pers schreef men er zelfs over. De informaties over Barmat leverden geen reden voor wantrouwen op. Meestal kende men den man niet.

Er zijn 7 aandeelen van f 25.000, waarvan de partij er 4 heeft en Barmat 3. De Raad van Commissarissen wordt geheel aangewezen door de Partij en bestaat thans uit Brautigam als voorzitter en verder de Zeeuw en Stoop, plus Werkhoven en Vliegen voor het Partijbestuur. Barmat is financieel adviseur en hij heeft in den loop van vijf jaar 3 à 4 maal de vergadering van commissarissen bijgewoond, zonder eenigen invloed op den gang van zaken te oefenen, behalve voor wat de financiën betreft.

De hoofdredactie van de „Voorwaarts” noemt het Congres en die heeft geenerlei verantwoording af te leggen aan den heer Barmat.

In de pers deed men het voorkomen, alsof de heer Barmat door de Hollandsche sociaal-democratische partij is gepousseerd in Duitschland. Daarvan weet het Partijbestuur en de redactie van „Het Volk” niets. Matthijsen, wiens naam is genoemd, heeft indertijd den heer Barmat voor een hem bekenden Duitschen partijgenoot Heilmann, een briefje meegegeven. Barmat had overigens geen aanbevelingen van Matthijsen nodig, want de invloedrijke Duitschers kende hij allemaal veel eerder dan deze.

Dat is alles. Het is geen afschrijven van den heer Barmat, want wij weten geen kwaad van hem. De heer Barmat heeft later nog meer geld in „Voorwaarts” gestoken zonder voorwaarden. De Partij, en zeker de Rotterdamse federatie, wist dat.

Meer valt er niet mee te deelen. Het P.B. heeft echter besloten, dat, mocht blijken dat door een of andere partijgenoot iets, ook maar het minste zou zijn gebeurd, dat ook maar ruikt naar corruptie, het P.B. met straffe hand in zal grijpen. (A p p l a u s.)

Dan is er de zaak van mevr. Tilanus en den Bond van Sociaal-Democratische Vrouwenclubs. Onze beide partijsecretarissen, die regelmatig contact moeten hebben met de S. D. V. C., en voornamelijk met de secretaresse, hebben over mevr. Tilanus geklaagd. Zij meenden, hoewel zij mevr. Tilanus persoonlijk hoog schatten, dat zij voor dat moeilijke werk niet geschikt was. Dat uit zich in kleinigheden en ook in groote zaken, maar in het dagelijksch contact uit zich dat sterk. Dat gaf eenige strubbeling tusschen het D.B. van de Partij en de S. D. V. C., terwijl later het geheele Partijbestuur er zich mee bemoeide. Het einde was, dat de meerderheid van de beide volledige besturen het er over eens raakte, dat mevr. Tilanus niet geschikt was. Zij nam ontslag, na eenige pressie, en het beste is het er nu maar bij te laten. Wij schatten mevr. Tilanus hoog, maar tegen dat zware werk kon zij niet op.

Het rapport over het Onderwijs wordt gepubliceerd. Het rapport over de onderwijs-bezuiniging was een intern rapport en is overigens in het andere rapport verwerkt.

Het rapport over de ziekteverzekering kon niet aan de orde gesteld worden, voor het wets-ontwerp-Aalberse verschenen zou zijn en overigens is dit Congres, waarop het Verkiezingsprogram moet worden behandeld, er niet toe geëigend.

Nu het voorzitterschap. De toon van verwijt van Hartog heeft mij en het P. B. gehinderd. Wij hebben niets gedaan dan op normale en open manier de zaak behandelen. Dat het P.B. per brief aan een bepaalde afdeling inlichtingen over deze zaak geeft, is niet te verwachten, daar is het Congres voor: Wibaut zal het punt hier verder behandelen.

WERKHOVEN bespreekt enkele organisatorische zaken.

Van Gaasbeek heeft mijn brief slechts ten deele geciteerd. In dien brief stond art. 13 overigens volledig. Van Gaasbeek citeert op een wijze, die niet in den haak is; hij koppelt twee zinnen aan elkaar, laat het voornaamste weg en doet dan alsof wij dit hebben geschreven. Wij hebben ons strikt gehouden aan de toelichting, die bij de overname van het voorstel-Den Helder is gegeven.

Eenige weken geleden heeft de wijze van samenstelling van den Partijraad, uitvoerig toegelicht in een polemiek met de „Amsterdammer”, in „Het Volk” gestaan. Daardoor kon ook Van Gaasbeek weten, dat hetgeen hij hier zegt, volkomen onjuist is. De Partijraad is in overgroote meerderheid samengesteld uit niet-Kamerleden.

Op de critiek van Hartog en De Vries antwoordt spr.: zou men willen, dat de Partijbestuursleden bij de leden individueel op theevisite komen? Wat bedoelt men toch met dat gebrek aan contact? Laat men eens concrete feiten noemen.

Er is een fout: in een stad als Amsterdam b.v. hebben wij geen verenigingspunt, geen eigen gebouw. In kleine afdeelingen is nog die geest van kameraadschap, die men zegt, dat in Amsterdam ontbreekt. De schuld zit misschien meer bij de Amsterdammers zelf, dan bij het P.B. dat in hoogheid gezeten zou zijn!

De Bruin vertelde van het indringen van vakverenigingsmensen in afdeelingsvergaderingen. Worden ons dergelijke mededeelingen gedaan en zijn zij waar, dan zullen wij niet nalaten er tegen op te treden.

Het is ons nog steeds niet duidelijk, wat de oorzaak van ons ledenverlies is, wel kennen wij factoren. Wie ons de oorzaak kan aanwijzen, hem zullen wij dankbaar zijn.

Michels is door de afdeling Helder gecandideerd, op de overgelegde lijst opgenomen, en door een zet- of andere fout in de in het jaarverslag gepubliceerde lijst weggevallen.

Wat mevr. Tilanus betreft, leest spr. allereerst de door haar aan het Congres geschreven brief voor:

Aan het Bestuur der Partij.

Door u is aan mij de vraag gesteld geworden, of ik de kwestie tusschen de meerderheid van het dagelijksch bestuur der Partij en mij gezezen, op het Congres behandel. zou wenschen te zien.

Het verlangen, om de moeilijkheden tusschen het Partijbestuur en het Bondsbestuur op het Congres te behandelen, is zonder mij in eenig opzicht daarbij te kennen, door een hoofdbestuurslid op de Jaarvergadering van den Bond, aan de orde gesteld en zonder dat mij enig recht van spreken werd toegestaan, op de Jaarvergadering aangenomen.

Aan deze kwestie zit echter mijn gedwongen ontslag vast.

Vreezen doe ik de behandeling niet. Ik geloof, dat onbevooroordeelde partijgenooten deze zaak anders zullen beschouwen dan het bovengenoemde deel van het dagelijksch bestuur der Partij en zullen erkennen, dat de houding tegenover mij zeer ondemokratisch en onkameraadschappelijk is geweest en niet ten voordeele der partij.

Wil deze kwestie echter behoorlijk behandeld worden, dan eischt dit veel tijd van het Congres. Ik geloof niet, dat het op dit Verkiezingscongres kan geschieden.

Ik zal dus op de bespreking niet aandringen en leg er mij bij neer, dat ze nu niet behandeld wordt.

Met Partijgroeten,
L. TILANUS.

Trots drie beschuldigingen in dezen brief bevat, gevoelt spr. geen aanleiding verder op de zaak in te gaan. Spr. waardeert het dat mevr. Tilanus, die voor de zaak der partij gedaan heeft wat zij kon, de zaak groot ziet, en zal de kwestie dus niet verder bespreken.

Wat het vragen van inlichtingen door een Amsterdamsche afdeling over de voorzitterskwestie betreft, zegt spr., dat deze afdeling inlichtingen vroeg aan het P.B. Het P.B. kwam niet meer zoo tijdig bijeen, dat een antwoord vóór het Congres gegeven kon worden. Daarenboven is het niet juist één bepaalde afdeling over een dergelijk geval in te lichten. Om echter niet den indruk te wekken: „ze willen op de Keizersgracht weer niets zeggen, het contact ontbreekt”, heeft spr. in een persoonlijke noot

alles gezegd, wat er te zeggen viel. Desondanks een klacht op het Congres!

Er is gesproken over verlaging der contributie. Ziet men kans om daardoor 100.000 leden te bezorgen, dan zou dat mooi zijn. Wij hebben er echter geen geloof in. Laat de contributie voorloopig zooals zij is en laat de partij liever langzaam en gestadig groeien, dan komt vanzelf het oogenblik dat de contributie naar beneden kan.

De behandeling van den beschrijvingsbrief behoeft in de afdeelingen niet te wachten op het zenden der twee beschrijvingsbrieven, die elke afdeeling krijgt. Alles heeft volledig en vroegtijdig in de krant gestaan. Pareren antwoordt spr. dat inderdaad over de vrouwen-dagen een fout in het verslag stond. Er moet gelezen worden: provinciale vrouwen-dagen.

Spr. doet een beroep op de partijgenooten om hun gevoelens en kritiek aan ons te schrijven en niet te morren en klagen. Ook dat zal bevorderlijk zijn aan den goeden geest, dien men zegt te missen. (A p p l a u s.)

WIBAUT zegt, dat toen de candidaatstelling voor het P.B. bekend werd, er op gewezen werd, dat b.v. Henri Polak te Laren woonde. Het was dus noodig aan het Congres voor te stellen van de statuten af te wijken. Toen deze zaak werd besproken, rees de vraag, of, als wij van dit artikel zouden moeten afwijken, ook Vliegen niet candidaat zou kunnen zijn. Het zou toch vreemd lijken, om, als Vliegen beschikbaar kon zijn, een ander te verkiezen dan den man, die de laatste jaren voorzitter was geweest. Vooral nu er allerlei kwesties afgewikkeld moeten worden. Vliegen gaf aan dien aandrang gevolg en men heeft toen met Henri Polak er over gesproken. Hij zei mij, dat hij zich terugtrok, als Vliegen bereid bleef. Zoo is de zaak en het heele P.B. is van meening, dat dit voor dit jaar de beste oplossing is. Het is een voorloopige regeling, tot het volgende Congres.

De Amsterdamsche loonpolitiek.

De Amsterdamsche loonpolitiek is de politiek van de Amsterdamsche raadsfractie. Boekman, de voorzitter dier fractie, heeft mij echter gevraagd er over te spreken. Toen in het voorjaar de vraag rees of de verhouding tusschen de loonen in gemeentedienst, in verband met de sedert de jongste vaststelling tot stand gekomen wijziging in de indexcijfers en de loonen in het particulier bedrijf het niet noodig maakten na te gaan of in de Amsterdamsche gemeenteloonen verandering diende te worden gebracht, is deze zaak in de raadsfractie besproken. Besloten is, dat de wethouders zich in het college voorloopig niet zouden binden en in voeling blijven met de fractie.

Wij wethouders zijn toen tot de conclusie gekomen, dat, gezien een belangrijke daling in de kosten van het levensonderhoud, sedert de vaststelling der loonen en daling van vergelijkbare loonen in het particuliere bedrijf, een herziening wenschelijk was. Bij een nieuwe regeling moest o.i. een levenspeil verkregen worden, dat niet lager worden moest dan het peil dat bij de vorige regeling verkregen werd. Wij hebben gezegd, dat de koopkracht der oude loonen minstens gehandhaafd moest blijven. Wij aanvaarden nog de opvatting, dat er een zekere gunstige afstand moet blijven tusschen

de gemeenteloonen en die in het particuliere bedrijf. Een verlaging der loonen met ongeveer 5 pCt. en een verhooging der pensioenbijdrage kwam ons mogelijk voor. Voor wij de zaak in de fractie brachten, hadden wij een bespreking met drie leden van het hoofdbestuur van den Bond van Gemeentewerklieden.

VAN HINTE: Er is daar niet meegedeeld, welke plannen er waren..... Wij konden er niets van begrijpen.

WIBAUT: Van Meurs begreep het anders zeer goed. In deze bespreking meende dit hoofdbestuur, dat er niets veranderd mocht worden.

De raadsfractie stond op het standpunt: Over den aftrek van de pensioenpremie voor de ambtenaren en de werklieden zijn wij het eens. Over de salarisverlaging voor de ambtenaren met 5 pCt. zijn wij het ook eens. Wat de loonsverlaging met 5 pCt. der werklieden betreft, daarmede kunnen we ons slechts vereenigen onder voorbehoud, dat bij de beraadslaging in het Georganiseerd Overleg komt vast te staan, dat de vooropstelling van de verschillen met de loonen in het particuliere bedrijf als juist moet worden erkend.

Een onzer wethouders is naar het Georganiseerd Overleg gegaan en heeft er namens B. en W. de voorstellen naar voren gebracht. In het Georganiseerd Overleg wilde de meerderheid zich wel neerleggen bij de 5 pCt. pensioenbijdrage, maar van de loonsverlaging wilde men niet weten.

Wij stonden voor de keus, of bij den Raad een voorstel, afwijkend van het advies van het Georganiseerd Overleg in te dienen of te pogen in het Georganiseerd Overleg tot nadere overeenstemming te komen. Wij achtten met wethouder Wierdels het laatste beter, hoewel wij de 5 pCt. verlaging redelijk achtten.

Toen wij dat deden, wisten wij wat ons te wachten stond, n.l. dat de pers der tegenstanders ons voor lafaards zou schelden, bangst voor Stenhuis en de vakverenigingen. In alle toonaarden is dat dan ook gedaan.

Wat wij niet verwacht hadden, was scherpe critiek uit de Partij. Wij dachten, dat wij uit partij-oogpunt gezien, redelijk gedaan hadden. Wij hadden de leiding aan onze tegenstanders in het college van B. en W. kunnen overlaten en de beslissing dan aan den raad kunnen laten. Wij hechtten en hechten nog steeds aan het Georganiseerd Overleg zooveel waarde, dat wij er alles op zetten om daar tot overeenstemming te komen.

Het is ons niet onbekend, dat er in tal van gemeenteraden uit onze houding politieke munt geslagen wordt. Wij zijn ons bewust, dat men van Amsterdam nog al eens last heeft, doch Amsterdam heeft dat van anderen ook wel eens!

Nu doet zich de vraag voor: hebben wij iets gedaan dat wij hadden moeten nalaten?

Men zegt: wij hadden overleg moeten plegen met de vakorganisaties. Maar er was het instituut van het Georganiseerd Overleg.

VAN HINTE: Het had evengoed toch gedaan kunnen worden!

WIBAUT: Dat was onnoodig en ongeoorloofd, Van Hinte!

Waar bestaat een Georganiseerd Overleg op zoo goede grondslagen als te Amsterdam? Nergens! (A p p l a u s.) Wij zouden het Georganiseerd Overleg er door gemaakt hebben tot een farce, een aanfluiting. (A p p l a u s.) Zoolang de bestaande vorm er is, is onze taak

dien vorm te eerbiedigen en niet te ondermijnen. (A p p l a u s o o k o p d e g a l e r i j e n.)

Ed. Polak heeft op de vergadering van Soc.-Dem. Gemeenteraadsleden gesproken over de mogelijkheid van een commissie, samengesteld uit partij en vakbeweging. Daar zou het probleem — voor mij is het geen probleem — der loonpolitiek dan aan de orde zijn gekomen. Indien zulk een commissie er komt, zal het de tweede zijn. Er is er in 1924 een ingesteld door het P.B. Stenhuis heeft zich echter aan die commissie onttrokken en zoo kwam van die commissie niets.

Wenscht men een ander soort georganiseerd overleg, ik zal er mij naar richten. Maar er aan meewerken, het in den grond te werken, doe ik niet. (A p p l a u s.)

Men heeft mij verwezen naar het beginsel-program, waar ik niet in las, dat de loonen van het gemeentepersoneel altijd op peil moeten blijven. Een leidraad om te komen tot loonregeling bij veranderde conjunctuur vond ik er niet in. Wel in ons gemeenteprogram, waarin art. 6 staat:

„Regeling der arbeidsvoorwaarden van het gemeentepersoneel in georganiseerd overleg met zijn vakverenigingen.”

Ik leg den nadruk op zijn. In het Georganiseerd Overleg is daaraan volledig voldaan. Met de toelichting van Versteegen ben ik het oneens. Eéns ben ik het ermee, dat de machtsverhoudingen in het kapitalisme het loon bepalen. Voor de geheele klasse! Dat daaruit zou volgen, dat men zijn macht in een bepaalde gemeente zou mogen gebruiken om de loonen te stellen een heel eind boven die in het particulier bedrijf, ontken ik volkomen. Ik meen, dat het soc-dem. belang, de eerste grondstelling, de eenheid van alle arbeiders te bevorderen, slecht gediend wordt door de belangen te dienen van een bepaalde, zij het een groote groep. Het komt er op aan, niet die scherpe scheiding te maken tusschen de verschillende groepen van arbeiders. Tusschen Stenhuis en mij bestaat daarover geen principieel verschil. De „rekstok” aanvaarden wij ook, al valt over de hoogte ervan te praten. Wanneer men verder gaat, brengt men het overheidspersoneel „op een eiland”, wat ook Stenhuis verwerpt. Het is onsocialistisch, het gemeentepersoneel het gevoel bij te brengen, dat zij niet meer zuchten onder het juk van het kapitalisme. Als zij het kapitalisme niet willen bestrijden in dezelfde vakvereniging, dan zullen zij het toch moeten bestrijden in de rijen der sociaaldemocratie. (A p p l.)

Het gemeentepersoneel heeft al veel voordeelen boven dat in het particulier bedrijf. B.v. dat het, waar zooals in Amsterdam een arbeidersreserve is ingesteld, niet lijdt onder de gevolgen van werkloosheid. Vóór dat de kapitalisten zóó'n positie aan de particuliere arbeiders bieden, zal heel wat moeten gebeuren.

Natuurlijk weet ik, dat de loonen niet zóó zijn, dat alle zorg is opgeheven. Van Eck weigert den eenen hongerlijder uit te spelen tegen den anderen — dit in verband met verhooging der belasting. Ik zou zeggen: de sociale voorzieningen moeten geschieden en dan zullen wij straks wel zien hoe het met de belasting moet gaan. Het verband tusschen de loonen en de belasting verwerp ik ook! Elk verband daartusschen weiger ik te aanvaarden. Bij goede en bij slechte financiën moeten de loonen voldoen aan de overeenkomst in het Georganiseerd Overleg. Als men dat verband verwerpt

staat men veel sterker. Maar als het verschil tusschen de loonen in overheidssdienst en in particulier bedrijf te groot wordt, dan riskeert men het verwijt, dat men de belastingen, ook van de kleinste betalers, opdrijft ten voordeele der gemeente-arbeiders. Door niemand is op de vergadering van Soc.-Dem. Gemeenteraadsleden in Utrecht verdedigd, dat de loonen, die op het toppunt der duurte zijn vastgesteld, onaantastbaar zijn. Wel tevoren, op een intieme bijeenkomst. Dat argument was dus vervallen. Wanneer men dat standpunt dus niet aanvaardt, gaat het ook niet aan het wel te stellen voor sociaal-democratische wethouders. Als bij hun taak hoort het herzien der loonregeling, moeten zij den moed hebben het zelf te doen en het niet aan de tegenstanders overlaten. Van Meurs is het eens met mij, dat de gemeenteloonen niet belangrijk hooger mogen zijn dan in het particuliere bedrijf. Dan treft der raadsfractie dus geen blaam.

Men beschouwe de loonen niet als een sluitpost, maar als een verplichte post op de begroting, die door de belastingen moet worden gedekt.

Spr. meent dat duidelijk is geworden, dat de Amsterdamsche raadspolitiek de vakverenigingen steunt door de marge tusschen gemeente- en particuliere loonen te bewaren en niet in strijd is met de socialistische beginselen, maar volkomen in overeenstemming ermee, doordat zij de eenheid der arbeidersklasse bevordert! (Luid a p p l a u s.)

Beleid der Kamerfractie.

SCHAPER: Gij begrijpt onze gevoelens, nu ik voor het eerst sta in de wetenschap, dat Troelstra hier niet meer als voorzitter der Kamerfractie zal terugkeeren en dat wij in de fractie zijn leiding voor goed zullen ontberen. Spr. sluit zich aan bij Sannes' woorden van dankbaar afscheid in het Verslag. (A p p l.)

Men heeft de opmerking gemaakt, dat van de woorden der tegenstanders in de Kamer te weinig in „Het Volk” komt. Dat is ongetwijfeld een kwestie van plaatsruimte. Wij houden niet van pluimstrijkerij, wij willen beoordeeld worden naar onze daden en hebben zelf geen enkel bezwaar, dat ook de meeningen der tegenstanders uitvoerig worden opgenomen. Hier ook geldt het hoor- en wederhoor.

Er is weinig tegen de Kamerfractie gezegd, alleen is beweerd dat wij niet genoeg ten opzichte der werkloosheid deden. Men dient die meening echter met feiten te staven. Laat men dat na, dan is de kritiek onbillijk. Herhaaldelijk kwamen wij voor werkloozenzorg en dgl. op.

E e n s t e m : En Drente!

SCHAPER: Van den Tempel was ziek, maar Troelstra, Hiemstra en ik zijn herhaaldelijk opgekomen voor de werklozen o.a. bij Hoofdstuk V, toen Colijn de werkloozenzorg naar Armenzorg wilde overbrengen, en ook bij Hoofdstuk IX. En herhaaldelijk zijn wij zooals laatst Hiemstra, Stenhuis en ik, op het ministerie geweest om binnenskamers op verbetering aan te dringen. Verwijt past dus niet.

Waar zoo weinig kritiek is geoeft, danken wij voor deze stilzwijgende hulde, door het Congres gebracht.

Het redactiebeleid.

ANKERSMIT beantwoordt de kritiek op de redactie.

Er is aanmerking gemaakt door Utrecht allereerst op een ontslag aan een partijgenoot die na 25 jaar werkzaamheid op korten termijn werd ontslagen.

Deze medewerker had een anderen correspondent naast zich gekregen. Zijn medewerking was bovendien zeer gering geworden, hij stuurde slechts zoo nu en dan iets. Men mag dit ontslag op korten tijd dus niet als iets ergerlijks voorstellen. De grief tegen dezen medewerker was, dat hij tegelijkertijd correspondent van „Telegraaf” en „Courant” was en er niet toe was te bewegen, dat deze kranten zijn berichten niet meer eerder kregen dan wij.

Een ander geval is het ontslag aan mevr. Van Gaasbeek, die voor ons Utrechtsch bijblad slechts bij wijze van proef eenigen tijd tooneelverslagen leverde. Het is spr. onbegrijpelijk, waarom deze zaak nu hier nog eens gebracht wordt, nadat in een briefwisseling met v. Gaasbeek het geval volkomen opgehelderd was.

Den Bosch en Doetinchem klaagden over gebrek aan medezeggenschap der afdeelingen bij aanstelling en ontslag van correspondenten.

Spr. leest zinsneden voor uit een brief der redactie aan de afdeeling Den Bosch, die meende den correspondent zonder medezeggenschap van de redactie te kunnen ontslaan. De zaak is dus juist andersom als de afdeeling het hier voorstelde. Er is in geen enkel opzicht tekort gedaan aan de medezeggenschap der afdeeling, want in den brief wordt deze volkomen erkend.

Spr. leest eveneens een brief voor van de redactie aan de afdeeling Doetinchem, tot aanwijzing van een correspondent, waarop geen antwoord verkregen werd, waarop de redactie na een half jaar wachters harerzijds den agent van „Het Volk” tevens als correspondent benoemde. Toen begon de vorige correspondent te klagen. De hoofdagente Lobbes stelde toen een onderzoek in, welk onderzoek ons niet de overtuiging gaf, dat de klachten der afdeeling geheel zonder vooroordeel waren. Voor gemotiveerde critiek staan wij open en dan zijn wij bereid met de afdeeling in nader overleg te treden.

Men neme den tijd van het Congres niet meer met ongemotiveerde klachten in beslag.

De motie van Zeeuwsche afdeelingen wegens te weinig opname van berichten geeft spr. aanleiding het volgende op te merken: Sinds een paar jaar geven wij 8 edities, die ruimte laten aan plaatselijke berichten. Men hadde liever dezen vooruitgang erkend dan te critiseren over wat naast al het andere niet opgenomen wordt. Wij blijven ook thans nog aan de plaatsruimte gebonden: heel kleine afdeelingen kunnen dus geen groote raadsverslagen zenden. Wel zijn wij bereid gedurende tijden van hard werken voor vermeerdering van het aantal abonnees eenige meerdere ruimte te verleen.

De Boer klaagde over het te korte verslag der vergadering van de Vereeniging van Staatshuishoudkunde en Statistiek. De krant van Maandag heeft echter weinig plaatsruimte.

De artikelen van Wibaut en Schaper waren in

hun tendenz niet tegenovergesteld aan de beschouwingen der redactie, maar kwamen daarmee overeen, zij het dat zij andere argumenten aanvoerden; zij konden dus gevoegelijk als hoofdartikel geplaatst worden, vooral waar het behandelde onderwerp, de overheidsloonen, in het middelpunt der belangstelling stond.

Wat de Indische berichtgeving betreft: Stokvis beloofde ons een maandelijkschen brief, in de toezending waarvan door zijn ziekte en zijn drukke werkzaamheden vermindering intrad.

Onze krant is daarbij nog steeds klein, het is haast elken dag zoo, dat wij een keuze moeten doen uit tal van belangrijke zaken. Over Indische zaken wordt in hoofdzaak gehandeld, als zij van aktueel-politiek aard zijn.

Nu de kwestie-Fimmen. Vliegen deelde reeds mee, dat de beslissing is genomen in overleg met het P.B. Ik voeg er aan toe, dat ook Troelstra er in heeft meegesproken. Ik kan het in zekeren zin toejuichen, dat men critiek oefende, omdat er uit blijkt, dat de partij de vrijheid van het woord geëerbiedigd wenscht te zien. Een van mijn eerste daden als hoofdredacteur was intusschen de instelling van het „Pop. Wet. Bijv.”, bedoeld ook als vrije tribune ter bespreking van partijzaken. Het heeft niet ontbroken aan gelegenheid tot de vrije meeninguiting. De vrijheid van het woord is nimmer beknot. Het ging hier evenwel niet om een uiting van een meening. Het ging hier om verslag geven. De lezers hebben — dit ben ik met Lopés Dias eens — recht op objectieve voorlichting. Maar Fimmen was daar niet toe in staat.

Toen Fimmen pas eenige dagen in Rusland was, heeft hij gesproken in een openbare vergadering. Uit de verslagen in de Russische pers bleek, dat Fimmen de stelling verkondigde dat de arbeiders in West-Europa blij mochten zijn als hun rechten zoo goed waren als in Rusland. (G e l a c h.)

Het staat evenwel vast, dat in Rusland vrijheid van vereeniging noch vrijheid van vergadering, noch vrijheid van drukpers is. Een man die zoo onzinnig bevooroordeeld is, is niet in staat in „Het Volk” objectieve voorlichting te geven. (G e r o e p: „Zeer juist” en a p p l a u s.)

Fimmen heeft in „Het Volk” ruimschoots ruimte gehad zijn meening te verkondigen, zooveel zelfs, dat er wel eens over geklaagd is. Ik voel mij in deze kwestie volkomen zuiver.

G e r o e p: Ra-ra!

ANKERSMIT: Dat is een man die in tegenstelling met Fimmen Rusland kent. Hij is Rus, kent Russisch en kan kennis nemen van de heele Russische pers. Hij was vroeger sociaaldemocratisch journalist in Rusland. Hij is sociaaldemocraat en uit verschillende gesprekken bleek mij dat hij een zuiver socialist is. Ik tart ieder te bewijzen, dat Ra. niet volkomen objectief is.

Men heeft vernomen, dat Ra. in een Amsterdamsche Vakbondsvergadering is weggelachen. Dat weet men uit... „de Tribune”.

G e r o e p: Neen, van partijgenooten.

Een stem van de galerij: Dat is niet waar. Ik ben er geweest.

ANKERSMIT: De wijze waarop Amsterdam VI critiek oefende is niet de juiste. De grapjes, die hij ten koste van „Het Volk” debiteerde, zijn niet de manier waarop wij debatteeren.

Zouden wij de critiek op „het gehengel naar de katholieken” maar niet overlaten aan onze

tegenstanders? Hetzelfde woord werd door mr. Dresselhuys in de Kamer naar aanleiding van Troelstra's laatste parlementaire rede gezegd. Wat „Het Volk” deed, is de politiek van Partijbestuur en Kamerfractie.

Schaper had niets bemerkt van pluimstrijkerij in de Kameroverzichten. Er wordt onderscheid gemaakt door Hartog tusschen de inleiding en de verslagen.

In de verslagen worden inderdaad de punten die het arbeidersbelang raken het uitvoerigst behandeld. Voor zaken van minder groot arbeidersbelang neemt de verslaggever minder ruimte, om die te bewaren voor belangrijker punten. Maar als er een aanval op ons wordt gedaan, krijgen ook de tegenstanders de volle maat.

De inleidingen van het Kamerverslag zijn politieke inleidingen, het zijn politieke strijdstukjes, die wij noodig hebben.

Nu de „sensatie-afdeeling”. Het is een feit, dat er ontzaglijk veel meer menschen naar bioscopen dan schouwburgen gaan, ook onder onze lezers. Wij hebben dus de taak langzamerhand het begrip, wat de bioscoop kan zijn, op te voeren. Wij kunnen ons echter aanvankelijk niet al te zeer boven den smaak van de bioscoopbezoekers verheffen.

Het is absoluut onwaar, dat wij critiekloos alles aanvaarden. Ik heb hier bij mij een volledige verzameling bioscoop-critieken, waarbij er zeer scherp afkeurende zijn en niet weinig.

De andere sensatiestukken: het ligt stellig op den weg van de soc. dem. pers om een geval als het politieschandaal te Culemborg uit de doekjes te doen.

De reportage over het moordgeval in de Wormerveerstraat is goed begrepen door mevrouw Bleumink. Men moet bedenken, dat op het Congres een kern zit, en deze zich in haar wenschen omtrent de krant niet moet vereenzelvigen met de massa. Die denkt wel eens anders. Overigens interesseeren ook ons die dingen wel. Wij zouden, als „Het Volk” ze niet gaf, ze in een andere krant gaan lezen. (Zeer juist!)

„Het Volk” heeft het nieuws noodig om naast de andere kranten te blijven staan. Het zou de dood voor de krant zijn als we het nieuws weg lieten. (A p p l a u s.)

Tijdens het georganiseerd overleg in Amsterdam is al te veel gepubliceerd. Het is slecht voor de onderhandelingen als zij van buiten af worden beïnvloed. Het kan slechts de stemming prikkelen en verslechteren. Wat ik er zelf over schreef, behoort tot de artikelen waar ik met genoegen aan terugdenk. De artikelen zijn niet geschreven dan na overleg met beide partijen. De artikelen hebben heel zeker meegewerkt om de stemming te verbeteren.

Het is opzet geweest, dat de redactie niet over de „Glinthorst” schreef. Het zou zeer ongezonde sensatie voor vele lezers zijn geweest, en daarom is het opzettelijk achterwege gelaten.

De vrouwenrubriek kan niet meer worden opgenomen. Er is een beter middel om de vrouwen te bereiken: door de „Prol. Vrouw”, die voor zeer geringen prijs te verkrijgen is. Een vrouwenrubriek in „Het Volk” zou de aantrekkingskracht van de „Prol. Vrouw” verminderen.

Over de plaatjes in de krant is de redactie in overleg met de directie en deze bespreekt de zaak reeds met de Rotterdamsche directie.

Komt het niet tot stand, dan kan men er van overtuigd zijn, dat het alleen is afgestuit op financieele overwegingen. (L u i d a p p l a u s.)

Middagzitting.

AMSTERDAM V (Hartog) spreekt over de door het P. B. voorgestelde afwijking van het Huishoudelijk Reglement, waarbij mogelijk wordt dat Vliegen tot aan het volgend congres voorzitter kan blijven. Hij meent dat het feit dat Polak niet in Amsterdam woont geen aanleiding kan zijn tot de houding van het P. B. Ook Werkhoven woont in Bussum. In het algemeen gaat het spr. over de heele houding van het P. B. dat tevoren de zaak had moeten overzien en de candidaatstelling kunnen besparen. Het lijkt er op alsof het P. B. dezen afloop tevoren had gewild. Spr. vraagt de positieve verklaring, dat deze regeling alleen tot 1926 geldt.

WIBAUT (Partijbestuur) acht deze verklaring overbodig, want vanmorgen is dit reeds vastgelegd. Alle kandidaten hadden zich op een na, teruggetrokken toen het P. B. het besluit nam. Die eene zou zich niet bereidverklaren als Henri Polak candidaat bleef.

Met algemeene stemmen wordt de afwijking goedgekeurd, waardoor de partijvoorzitter is herkozen. De overige leden van het P. B. Kleerekoper, Werkhoven, Drop en Wibaut zijn eveneens zonder tegen-candidaten herkozen.

De motie-Koudekerke wordt z.h.s. naar de redactie van „Het Volk” verwezen, met verzoek zooveel mogelijk aan het daarin gevraagde te voldoen.

Er is de volgende motie ingekomen van de afdeeling Sneek:

Het Congres, van oordeel dat maatregelen genomen moeten worden om de critiek op P. B., kamerfractie en redactie der organen te beperken tot de belangrijke vraagstukken,

noodigt het P. B. uit die maatregelen voor te bereiden en aan het e.v. congres voor te leggen; en meent dat de afgevaardigden verplicht moeten worden om de punten der critiek vooraf ter kennis van de betrokkenen te brengen, die zoo noodig in een uit en door het congres te benoemen commissie kunnen worden behandeld.

WIBAUT bestrijdt de meening, dat wat wij gisteren en vandaag hebben gedaan tijdverlies is geweest. De loonpolitiekkwestie was van zeer groot belang.

De VOORZITTER meent, dat Wibaut de motie eenigszins verkeerd begrijpt. Zij betreft slechts een verzoek aan het congres. Spr. raadt de voorstellers aan de motie niet in stemming te doen brengen, maar het P. B. te verzoeken de zaak te onderzoeken en voor het volgend congres gereed te maken.

BANNING wenscht de motie in te trekken, maar andere afgevaardigden willen dit niet.

BANNING legt de zaak uit. Hij meent, dat er gisteren te kleine zaken behandeld zijn, zooals over een stukje in „Het Volk” en het ontslag van een looper. Zulke zaken kunnen in een commissie behandeld worden. (A p p l a u s.)

Met handopsteken wordt de motie met overgrote meerderheid aangenomen.

Aan de orde is de benoeming van de hoofdredactie van „Het Volk”.

De VOORZITTER: Wij zijn van meening dat de hoofdredactie op den duur niet alleen uit Ankersmit kan bestaan. Troelstra heeft per

1 Februari ontslag genomen en de zaak was in den korten tijd onmogelijk voor te bereiden. Het P.B. verzoekt machtiging om stappen te doen en besprekingen te houden tot het aanwijzen van iemand, die eventueel naast Ankersmit als hoofd-redacteur zou kunnen optreden. Die persoon hebben wij op het oogenblik nog niet. Uitstel van de beslissing lijkt ons dus noodzakelijk. Een eventuele definitieve benoeming zal dan op het volgend Congres plaats dienen te hebben.

SCHEVENINGEN (Drees) vindt het niet wenschelijk deze beslissing te nemen. De aanwijzing door het Congres heeft alleen formeele beteekenis als er een hoofdredactie is.

Beteekenis en praktischen zin krijgt de aanwijzing pas als er een vacature is. En dan dient het Congres niet beïnvloed te zijn door een voorloopige beslissing van het P.B.

Laat men dit jaar de hoofdredactie doen vervullen door Ankersmit. Hij kan zich doen bijstaan door andere bekwame partijgenooten en het volgend Congres kan dan zoonoodig in volle vrijheid beslissen. Spr. verzoekt het P.B. zijn voorstel terug te nemen.

VLIEGEN meent dat Drees' conclusie wel makkelijk is: Ankersmit alleen hoofdredacteur. Wanneer men van oordeel is, dat Ankersmit alleen als hoofdredacteur kan blijven, is inderdaad de aangewezen weg die door Drees aangegeven is. Dit is echter de meening van het P.B. niet, wij meenen dat de aard van ons blad als politiek hoofd-orgaan nog eenige eischen stelt, waaraan Ankersmit alleen niet voldoen kan. Wij zijn daartoe na rijpe besprekingen gekomen en het P.B. handhaaft zijn gedaan voorstel. Het Congres zal volgend jaar volkomen vrij staan.

DREES: Dat kan niet.

VLIEGEN: Wij hebben nog geen bepaald persoon op het oog.

De VOORZITTER brengt het P.B.-voorstel in stemming, na nauwkeurig de bedoeling er van toegelicht te hebben. Na de stemming, door hand opsteken zegt de voorzitter, dat niet alle handen dezelfde waarde hebben. Het grootere aantal handen, dat den tweeden keer opging is niet groot genoeg om te beslissen, wat de uitslag is. Spr. is echter, in overleg met de overige leden van het P.B., bereid zich neer te leggen bij het tweede aantal handen, die voor spr. niet de meerderheid van het Congres uitmaakten.

Besloten wordt daarna onder applaus van het Congres J. F. Ankersmit tot het volgende Congres als eenig hoofdredacteur te benoemen.

IJ. G. v. d. Veen wordt herbenoemd als hoofdredacteur van „Voorwaarts”.

De aanstaande verkiezingen.

Inleiding van Vliegen.

De besprekingen over ons program voor de aanstaande verkiezingen worden ingeleid door den partijvoorzitter Vliegen.

Dit Congres zegt hij, heeft stelling te nemen inzake de a.s. verkiezingen. Spr. heeft de opdracht, de zaken hier in te leiden. Spr. wijdt eenige woorden aan Troelstra, die dit keer niet in staat is, de partij de richting te wijzen, wat hij zoo vaak met zooveel talent en politiek inzicht deed.

Het Nederlandsche proletariaat gaat deze

verkiezingen in bittere stemming in. Het is de laatste jaren een en al achteruitgang geweest.

Onze eerste taak is het bij deze verkiezingen de arbeiders op de reactie te wijzen en er zoo mogelijk een eind aan te maken.

Wij treden de verkiezingen in als sociaal-democraten en gaan daarbij uit van ons beginselprogram, dat allermint een vergeten hoofdstuk is, zooals de tegenstanders wel eens willen beweren, hoewel zij beter weten.

Ons voornaamste propaganda-middel zal blijven de arbeiders de oogen te openen voor de ongerechtigheden van het kapitalisme waaronder geen gezonde maatschappij zal mogelijk zijn.

Deze groote gedachte dient bij ons voor alles voor te zitten. Ons beginselprogram is een werkelijkheidsprogram en wij zullen rust noch duur kennen, voor het is verwezenlijkt.

Thans onze practische politiek. Wij moeten de dingen practisch zien.

Daar zijn allereerst de financiën, die tegenwoordig de geheele politiek beheerschen. Vroeger konden wij op het standpunt staan, dat het geld voor hervormingen maar komen moest. Zoo deden wij b.v. ten opzichte van het staatspensioen.

Tegenwoordig is het omgekeerd. De regerende partijen stellen thans voorop, dat er geen geld is en dat er bezuinigd moet worden. Waar dit zoo is, eerst dus iets over de financiën. Niemand zal de financieele moeilijkheden loochenen. Wij hebben de schulden van de mobilisatie en andere oorlogsuitgaven te dragen en er zijn tal van groote uitgaven, voor onderwijs e.a. gedaan. Spr. wijst op de verhoogde uitgaven voor de rechterlijke macht, voor de rijkspolitie, het rijks-, tucht- en opvoedingswezen, voor landbouw enz. Overal een belangrijke stijging, vooral daar waar de takken van staatsdienst zijn uitgebreid. In 1913 werd voor onderwijs uitgegeven 33 miljoen, in 1924 156 miljoen. Marine kostte in 1913 19.8 miljoen, in 1924 42.8 miljoen, oorlog in die jaren 33.1 en 63 miljoen. Erger is het met de nationale schuld: in 1913 38.1, in 1924 304 miljoen, zij het ook nog met inbegrip der aflossing en rente der crisisleeningen. Arbeid is in die jaren van 14.9 tot 73 miljoen gestegen.

De groote brokken zitten dus in onderwijs, nationale schuld en militaire uitgaven.

In 1923 was er een tekort van 140 miljoen. De heer Colijn heeft thans der Kamer een ongeveer kloppende begroting voor kunnen leggen. In de burgerlijke en speciaal in de coalitiepers is algemeene bewondering voor den „knappen” Colijn. Spr. is het met die bewondering niet eens. Hij gelooft dat een werkelijk staatsman, een met vooruitzienden blik, anders gehandeld zou hebben. Hij zou de volkskracht onaangetast hebben gelaten, wat Colijn niet deed.

Er is een verschil tusschen den economischen toestand van landen met lage- en op peil gebleven valuta. In eerstgenoemde landen is het levenspeil schromelijk gedaald, de loonen zijn er lager dan bij ons en in Engeland en Zwitserland, doch ook de kosten van levensonderhoud zijn er lager.

Wanneer nu stabiliseering komt, zooals in Duitschland geschiedde, begint vanzelf ook de nivellering. In de op peil gebleven landen zullen de loonen verlaagd worden. Dit is geen bezwaar, wanneer men voor het nieuwe loon evenveel zal kunnen koopen als voor het oude. Het komt er dus op aan, dat de levenskosten

dalen. Geschiedt dat niet, dan wordt de volkskracht door loonsverlaging wel degelijk aangetast.

Colijn heeft zich van de economie van het vraagstuk weinig aangetrokken, hij heeft eenvoudig cijfers vergeleken en is toen gaan schrappen. Daarbij bleef hij van de hoogere inkomens af en legde zich toe op de belasting op bier, op thee, op rijwielen en diende zijn tariefwet in. Daarnaast kwam vermindering der ambtenaren- en andere salarissen.

Een groot deel van het dekken van het tekort is te danken aan Colijn's... verkeerde berekeningen. De belastingen brachten in 1924 40 miljoen meer op dan hij berekend had!

Er is, zeide de heer Colijn, nu nog een tekort van 20 miljoen, maar het tegendeel bleek het geval te zijn. De inkomstenbelasting heeft b.v. 96 miljoen opgebracht in plaats van de geraamde 80. En zoo is er meer.

De politiek van Colijn is verkeerd gebleken. Onze politiek moest zijn: naar de goedkoopste toe! In dit opzicht is de heer Colijn, uit gebrek aan economisch inzicht en kennis, een hoogst gevaarlijk minister van financiën.

Men was indertijd zoo bang voor het gevaar van den dalenden gulden. Dit gevaar is geweken. Nu komt het parool: de belastingen zijn te hoog en komt het gevaar voor de kapitaalvorming.

Spr. citeert een circulaire van een onzer groote bankinstellingen: er is een overvloed van geld op de markt, een daling van den rente-standaard is te wachten, nu is het tijd effecten van leeningen te verkoopen, omdat een tijd van conversie aanbreekt. Er is dus overvloed aan geld en kapitaal.

Wanneer de zaak zoo staat, kan het ook uit wezen met het afwijzen van verdere sociale ontwikkeling! Toen ons vermogen in 1920—23 daalde van 13.589 op 12.223 miljoen (mede dank zij het beleid onzer banken!) was er een angststemming. Maar in 1924 reeds bracht de vermogensbelasting meer op dan het vorig jaar. Ook hier is dus een eind aan de inzinking gekomen! De conjunctuur — de handelscijfers wijzen het uit — verbetert zienderoogen, de export steeg in 1924 van 1316 op 1802 miljoen. Vooral in den landbouw is verbetering.

De angststemming, die men kweekte om alle sociale ontwikkeling tegen te gaan is dus niet meer noodig.

Nu de belastingverlaging. Niemand is daar tegen. De regeering en de rechterzijde willen echter in de eerste plaats de hooge inkomens ontzien. Inderdaad betalen deze inkomens veel belasting. Het is echter niet zoo erg, als men het wel doet voorkomen. Iemand in Amsterdam met een inkomen van f 100.000, voor de helft uit arbeid, voor de helft uit vermogen, zou naar spr.'s berekening plm. 39 pCt. belasting betalen. De heer Colijn bracht het in zijn berekening tot 44 pCt. en loochenstrafte ook daarmee zijn vroegere bewering, dat men van dergelijke inkomens 50 tot 60 pCt. betaalt. Met deze schandelijke overdrijving wil men de belasting der hoogere inkomens verlagen en de last op de massa overbrengen.

Er is nog een schrikbeeld: de uittocht der groote vermogens naar België en elders. België nu zit voor hooge schulden en staat voor nieuwe hooge uitgaven. Het zou dus wel eens kunnen gebeuren, dat de uitgeweken Hollanders daar van een heel koude kermis zullen thuiskomen!

Wanneer de crisisschuld die uit het leenings-

fonds wordt betaald, binnen een tiental jaren zal zijn afgelost, de crisisbelastingen zullen worden afgeschaft, de toestand zich verbetert, dan is het reeds thans tijd, alle wanhoops-politiek te laten varen.

Nu de politieke verhoudingen. Wij hebben allen Troelstra's Kamerrede gelezen, die op allen grooten indruk maakte. De groote grondwaarheid daaruit was deze: de godsdienst wordt overal bijgehouden en vooral bij de verkiezingen lijkt het erop alsof daarbij wordt uitgemaakt wat er op godsdienstig gebied in Nederland zal gebeuren. Na de verkiezingen wordt zij opgeborgen... en hernemen de sociale vraagstukken hun overwegende plaats in het politieke leven.

De sociale scheidingslijn loopt rechts zoowat door alle partijen. Alleen links zijn de partijen ongeveer gerangschikt naar hun sociale positie. Bij elkaar zitten rechts de grootste kapitalisten en de armzaligste proletaren en toch meent men dat zoo'n partij sociale politiek kan voeren. Speciaal is dit het geval bij de roomsch-katholieke partij. Daar is het arbeidersselement verreweg het sterkst vertegenwoordigd en daar is dientengevolge de drang naar sociale politiek het sterkst. Er is daar gegroeid een sociaal intellectualisme dat in Nolens zijn typische vertegenwoordiger en in Veraart en Wittert van Hoogland zijn linkervleugel vindt.

Het spreekt vanzelf, dat als wij uitkijken naar bondgenooten voor het voeren van sociale politiek, dat wij dan kijken naar die partijen, waarin het arbeidersselement het sterkst vertegenwoordigd is. „Hengelen” is dat niet, het is slechts een poging om de oogen die nog gesloten zijn, te openen. Wij willen dien arbeiders de gedachte van de gelijkheid van belangen met de soc.-dem. arbeiders bijbrengen.

De tijd, dat de liberalen onze eischen sneller overnamen dan de christelijke partijen is lang voorbij. Een bijkomende omstandigheid is, dat de r.-k. een internationale partij vormen en daardoor minder vatbaar voor nationale bevliegingen zijn. Een derde omstandigheid is het feit, dat in het buitenland bewezen is, dat samenwerking tusschen de soc.-dem. en de katholieken zeer goed mogelijk is. In Engeland, zoo zei bisschop Bourne tijdens het Eucharistisch congres, zijn de katholieke arbeiders meest lid van de Labour Party.

Het r.-k. staatsprogram bekiijkend op het specifiek christelijke, vindt men daar als eerste punt de handhaving der christelijke beginselen op het gebied der huwelijkswetgeving. Hun congres voegde erbij: „en doorvoering”. Er mankeerde dus nog iets aan. Wij hebben in ons land 18 jaar van christelijke regeering achter ons en nu komt men tot de ontdekking, dat er nog aan de huwelijkswetgeving iets christelijks ontbreekt. Waarom dan niet verandering aangebracht? Een r. k. grief is, dat een priester geen huwelijk mag inzegenen, die moet eerst burgerlijk zijn voltrokken.

Maar dat is in alle landen zoo; het is een theoretisch ding dat geen enkele praktische betekenis heeft. De a.-r. trekken zich er niets van aan.

Bij wijze van amendement werd verder wijziging van Art. 123 van het Indisch reglement geëischt. Een punt wat zeker niet door de Coalitie zal worden opgelost. Verder is het een sociaal program waar de godsdienst niets mee te maken heeft.

St. Michaël heeft ons inderdaad eenigen tijd met hoop vervuld, niet op een scheuring in de

katholieke partij. Wel op een verovering van de katholieke partij door de arbeiders! Niets is er terecht gekomen van het Paasch-manifest, van alle beloften op sociaal gebied gedaan. Of er wat meer katholiek-democratische elementen in de Kamer komen, werkt niets uit. De verovering van de partij door de sociaal-voelende elementen dat was de eenige uitkomst.

In den beginne leek de beroering oproer. Er heerschte een bittere stemming. Wittert van Hoogland heeft eigenlijk Troelstra's stelling overgenomen: „Zal de Staat het groot-kapitaal beheerschen of zal het groot-kapitaal de Staat beheerschen”. Het resultaat van al dien opstand is geweest, dat op het congres door den heer van Wijnbergen een redevoering werd gehouden onder het motto: De coalitie über alles, voortzetting, voortzetting! Juist van al datgene wat St. Michaël niet wilde voortzetten. Geen van de eischen van St. Michaël is overgenomen, alleen zal de r.-k. Staatspartij voortaan congressen gaan houden waar sociale zaken behandeld zullen worden. Hoe de Sint Michaelisten daar met een kluitje in het riet zullen worden gestuurd zullen wij afwachten.

Wanneer wij in de katholieke streken van ons land eenige duizenden stemmen meer krijgen dan vorige malen, dan zal men eens zien hoe het sociale leven in de r.-k. Staatspartij weer opleeft. De werkelijk-meenende St. Michaelisten hebben slechts een uitweg: Ga tot uw soc. dem. broeders over, dan zult gij ook in uw vroegere partij uw zaak zien opleven! (A p p l a u s.)

De a.r. partij is een stilstaande vijver met het onvermijdelijke geurtje. Schaper vergeleek het ministerie met handelsreizigers, die de voordeur worden uitgegooid en er van achter weer inkomen.

SCHAPER: De handelsreizigers namen het mij kwalijk.

VLIEGEN: De ministers niet! (G e l a c h.) Wie van de reactie af wil, moet andere wegen in slaan. Wij kunnen niet zeggen: stemt links, want ook daar zetelt de reactie. Voortdurend worden pogingen gedaan om steeds weer nieuwe kleine politieke groepen te vormen. De heer Van de Laar is weer in actie. De Democratische Partij van den heer Heeres poogt nog altijd te leven. Aan te nemen is het dat allemaal brave, goedwillende menschen zijn. Daar hebben wij niets aan. Wij moeten s t r i j d e r s hebben. Nog een nieuwe partij is opgestaan, de „vaderlandsche”. Het program lijkt er op gemaakt om alle menschen te bevatten. Ieder vindt er wat van zijn gading. Dat alles staat buiten de werkelijkheid.

De beste raad, dien wij het volk kunnen geven, is zich te wenden tot de partij, die getoond heeft werkelijk sociale politiek te willen en te kunnen voeren.

Volk van Nederland, zegt spr., bevrijdt u uit de greep van de reactie!

Slaat ze de beenen stuk, want anders komt gij er nooit uit! (B i j v a l s g e r o e p e n a p p l a u s.)

In de ontwapening, een onzer hoofdpunten van strijd, is een element gekomen, dat mij maar half bevalt. Dat is hoofdzakelijk gekomen door de argumentatie van den heer Van Embden, die alles motiveerde met de gifgassen. Ik heb in 't algemeen niets op met het argument: in Nederland kunnen wij ons toch niet verdedigen. Dat zou beteekenen alleen ontwapening der kleine staten. Onze ontwapenings-

politiek is een onderdeel van onze internationale vredespolitiek. Wij moeten de ontwapening mogelijk maken door het internationaal verhinderen van oorlog. Met algemeene stemmen (behalve de Engelschen) heeft de jongste vergadering van de Executieve der Soc. Arbeiders-Internationale zich uitgesproken vóór het pact van Genève. En de Engelsche arbeidersleider Henderson heeft zich uitgelaten, dat de Engelsche arbeidersklasse zal strijden voor doorvoering van dit pact.

Dat pact is „de organisatie van den vrede”. Het „wie den vrede wil, bereide zich ten oorlog” moet vervangen worden door „wie den vrede wil, organiseere den vrede”. (A p p l a u s.)

Het pact voorziet in verplichte arbitrage met bindende besluiten. De aanvaller krijgt alle andere staten tegenover zich en aanvaller is hij, die de arbitrage niet aanvaardt — een gedachte, die vele jaren geleden door Jaurès is uitgesproken. Dit pact maakt de ontwapening mogelijk.

De toestand is thans niet ten goede veranderd door den val der Engelsche Labour-regering. De haar opvolgende regering heeft tegen het ondertekenen van het pact bezwaar, waardoor de ontwapenings-conferentie, die anders in Mei zou plaats vinden, belemmering zal ondervinden.

Wij moeten in en buiten ons parlement ijveren voor het aanvaarden van het pact. Op het antimilitaristisch sentiment alleen kunnen wij niet bouwen — wij moeten vaststaande overeenkomsten hebben, waarop wij kunnen rekenen.

In de bolsjewistische pers kan men lezen, dat Rusland een kapitalistische coalitie vreest, dat althans met dit argument het Russische roode leger wordt verdedigd. Welnu, aan de ontwapeningsconferentie kan ook Rusland deelnemen.

Wij kunnen als arbeidersbeweging naast het pact een sterke kracht voor den vrede zijn — met het pact is de internationale arbeidersbeweging de zekerheid voor den vrede. Geen enkele andere partij kan dat. Ook de katholieke niet, die in Frankrijk de hevigste chauvinisten onder haar leden telt en in Spanje dictatuur voert.

Dat in Zweden en Denemarken socialistische kabinetten zijn is van groote beteekenis. Men herinnert zich den grooten invloed, die van het Engelsche Labour-kabinet uitging en wij hopen, dat ook Nederland eens op de ontwapeningsconferentie kan komen met een minister, die moedig het ontwapeningsstandpunt zal innemen.

Nu de handhaving der sociale wetgeving. Van onze veroveringen der laatste 25 jaren is de 8-urendag de voornaamste. Aan ons de plicht, dien 8-urendag te verdedigen met hand en tand. Het is de politieke schande van den heer Aalbers, dat hij hem weer afbreekt.

Wij zijn bereid mee te werken aan verhooging der productiviteit, doch laten niet aan den 8-urendag tornen.

Laat men het vraagstuk der productiviteit eens op een gemeenschappelijk Congres van werkgevers- en arbeidersorganisaties aan de orde stellen, zou spr. den werkgevers willen toeroepen. Doch deze laten zich d a a r niet toe vinden.

Men geve ons medezeggenschap in industrie en bedrijfsleven —, doet men dat niet, dan

houden we de leuze van opvoering der productie vooralsnog voor een leuze, waarachter men eigen bedoelingen tracht te verbergen.

Wij wenden ons tot alle onderdrukten en ten achtergestelden. Wij gaan weer tijden tegemoet, waarin men ons voor haarlijke duivels uitkrijt, die tegen den godsdienst zijn enz. Spr. citeert uit de „Limburger Koerier“, een oude liefe, die ik reeds las in de wieg (g e l a c h e).

Op 4 Februari schreef dit blad over: „De socialisten zonder masker“ en doet daarbij allerlei aanhalingen, w.o. van Anseele uit 1879, van Turati uit 1894; uit de „Peuple“, echter zonder datum, evenzoo uit „Vooruit“ en nog meerdere uitlatingen of vermoende uitlatingen van socialisten over den godsdienst. De schrijver geeft deze uitlatingen in den vorm van 10 geboden, als: Haat den Heer uw God, Gij zult den naam van God vervloeken (g e r o e p v a n B a h ! e n v e r o n t w a a r d i g i n g). Deze menschen groeien er in, wanneer hun godsdienst beleedigd wordt. Het bedroeft spr. dit alles op het Congres te hebben moeten voorlezen en hij hoopt, dat ook in Christelijken kring een walging op zal komen tegen een dergelijk bedrijf. (A p p l a u s).

Onze Partij is een realisatie-partij, maar ook een Partij die geloof heeft in de toekomst, omdat zij gelooft in de scheppende kracht van den arbeid, die op systematische wijze den chaos van het kapitalisme zal ordenen. Wij gelooven niet, dat de menschheid het fatale slachtoffer is van haar lot en natuur. Wij gelooven in de socialistische maatschappij, waartoe de maatschappelijke ontwikkeling de grondslagen heeft gelegd. Trotsch op onze taak gaan wij den strijd tegemoet, waarin het den partijgenooten aan geen hulpmiddel en voorlichting zal ontbreken. Hoofdzaak is, dat alle 40.000 leden propagandisten worden!

Spr. eindigt met voorlezing van den brief, door Troelstra aan dit Congres gericht. Hij is niet alleen een testament, maar een aanwijzing in die richting, waarin wij hebben te gaan.

Scheveningen, d.d. 13 Febr. 1925.

Waarde Partijgenooten,

Het was mij eene behoefte, op dit Congres tegenwoordig te zijn, en naar aanleiding van mijn uittreden uit de leiding der Partij, eenige woorden tot u te spreken. Gij zult begrijpen, dat ik nog wel iets meer tot u te zeggen had, dan in mijne laatste parlementaire redevoering tot uitdrukking is gekomen.

Ik ben evenwel genoodzaakt aan dezen wensch het zwijgen op te leggen. Sedert Kerstmis was ik lijdende aan een zeer pijnlijke ziekte, die eerst thans merkbare beterschap begint te vertoonen.

Het zal evenwel nog wel eenige weken duren, voordat ik in staat ben, aan dergelijke voor mij inspannende bijeenkomsten deel te nemen.

Ik moet er mij dus voor ditmaal toe bepalen, u mijne beste wenschen aan te bieden voor den afloop van dit verkiezingscongres. Dat het den grondslag moge leggen voor eene actie der Partij en der socialistische arbeiders in het algemeen, zoo krachtig en geestdriftig als in onzen politieke strijd zelden is vertoond.

Eerst na de verkiezingen zal kunnen blijken, of de politieke machtsverhoudingen tusschen de verschillende klassen, groepen en partijen in ons land voortzetting der huidige reactionaire politiek gedooien.

Aan de socialistische arbeiders de taak, om

onder de politieke leiding der S. D. A. P. te zorgen, dat dit niet het geval zal kunnen zijn.

Alleen zij zijn in staat, maar dan ook verplicht, aan de reactie en de slappe, telkens weer voor deze terugwijkende tactiek van zoo-genaamde „coalitie-democraten“ een: „tot hier toe en niet verder!“ toe te roepen.

Dit vereischt eene mobilisatie van alle werkelijke democratische en socialistische krachten, in hunne pers, in openbare vergaderingen en betoogingen, ja in werkplaats en fabriek, zoo diep doordringend in de diepte van het arbeidersleven, dat de instincten van den klassenstrijd overal worden versterkt en gewekt.

Moge de Partij in staat blijken aan eene zóó overweldigende actie de leiding te geven, dat na de verkiezingen voortzetting der huidige overmacht van de reactie en van de noodlottige zwakheid en weifeling van de democratische elementen van rechts een einde moet komen!

Eerst dan is de baan vrij voor die geleidelijke verwezenlijking der groote hervormingen op sociaal gebied, als: ontwapening, bedrijfsdemocratie, verdere geestelijke volksverheffing en sociale voorziening, die de waardige voortzetting zal vormen van het grootsche werk, waaraan zich de S. D. A. P. in de verlopen 30 jaren van naar bestaan met zooveel succes heeft gewijd.

Op voor het socialisme!

TROELSTRA.

Onder doodsche stilte volgde het Congres de voorlezing van dezen brief, om daarna tot luid applaus over te gaan.

VLIEGEN hoopt, dat allen naar huis zullen gaan met den vasten wil tot de overwinning, opdat de verkiezingsdag een jammerdag moge zijn voor het kapitalisme, een zegepraal voor de sociaaldemocratie. (Luid en langdurig applaus, dat overgaat in een geestdriftig gezongen Internationale.)

Een huldeblijk aan Troelstra.

KLEEREKOPER stelt voor Troelstra's brief te beantwoorden. Niet met een telegram. De vonk, die van uw harten moet overspringen naar uw scheidenden leider, moet een anderen weg volgen dan die van een telegraafdraad. Wij willen dat woord beantwoorden met een daad van vertrouwen. De pers der tegenstanders barstte uit in allerlei lofuitingen, waaruit de hoop sprak dat met zijn heengaan onze strijdkracht zou zijn verminderd. Onmiddellijk na de voorlegging van Troelstra's afscheidswoord willen wij tot een daad van opoffering besluiten. Wij moeten besluiten op Troelstra's 65en verjaardag 20 April hem het verkiezingsfonds voor dezen zomer aan te bieden. Het plan daartoe is door mij uitgewerkt. Er zijn daarbij drie categorieën, n.l. een van hen die 4 weken achtereen een kwartje storten, een tweede die 4 weken achtereen 2 kwartjes storten en een derde die 4 weken achtereen één gulden storten, door alle „moderners“. Dat moet gebeuren door alle partijgenooten, door zooveel mogelijk roode kiezers. Spreker zal er niet veel meer van zeggen. Zorgt, dat wij op 20 April tot Troelstra kunnen gaan en hem het bewijs van waardeering en dankbaarheid der Nederlandsche arbeidersklasse kunnen aanbieden. (D o n d e r e n d a p p l a u s.)

Medegedeeld wordt de uitslag der stemming voor leden van het P. B.

Uitgebracht zijn 952 stemmen, waarvan blanco 37 en van onwaarde 33.

Voor de volstreekte meerderheid zijn dus 442 stemmen benodigd. Op de verschillende candidaten werden de volgende stemmen uitgebracht:

J. W. Albarda 844, J. A. Bergmeijer 778, H. de Boer 161, P. de Bruin 118, D. A. v. Eck 816, R. v. Gaasbeek 90, S. Groeneweg 874, J. Kalker 13, J. L. B. Keurschot 22, J. v. d. Kieft 630, K. Prins 44, G. W. Sannes 847, J. H. A. Schaper 848, W. v. d. Sluis 708, J. L. Snethlage 38, A. de Vries 85, B. J. J. Weijkamp 53, zoodat zijn gekozen: J. W. Albarda, J. A. Bergmeijer, D. A. v. Eck, S. Groeneweg, J. v. d. Kieft, G. W. Sannes, J. H. A. Schaper, W. v. d. Sluis.

De voorzitter stelt daarna aan de orde de volgende resolutie omtrent de verkiezingen:

Resolutie verkiezingen.

Het Congres der S. D. A. P., gehouden op 14, 15 en 16 Februari 1925 te Amsterdam;

Gehoord de inleidingen inzake de aanstaande verkiezingen voor de Tweede Kamer,

Verklaart aan die verkiezingen te zullen deelnemen, geheel zelfstandig, op de basis van het beginselprogramma, ter vergroting van de sociale macht der arbeidersklasse en tot versterking van den socialistischen invloed op het politieke leven.

Voor de komende wetgevende periode stelt zij als naastbijliggende hoofddoeleinden, ten eerste: een einde te maken aan de reactionaire politiek van het kabinet Ruys-Colijn; ten tweede: verdere afbraak te voorkomen van het onderwijs, van de sociale wetgeving en van de andere sociale voorzieningen, de geestelijke vrijheid te verdedigen en de Nederlandsche politiek weer in voorwaartsche richting te stuwen; ten derde: een krachtadige vredes- en ontwapeningspolitiek te doen voeren.

Het Congres verklaart verder dat de S. D. A. P. ter bereiking van dezen omkeer in de politiek des lands, in principe bereid is tot samenwerking met alle andere democratische elementen, ook bij een kabinetsvorming.

De vraag of de omstandigheden zoodanig zijn, dat de partij aan zulk een kabinetsvorming kan deelnemen, zal alvorens eenige definitieve stap daartoe wordt gedaan, na overleg met de vakbeweging, ter beslissing worden voorgelegd aan een buitengewoon Congres.

De partij roept het arbeidende volk van Nederland op om, met terijdestelling van alles wat zijn sociaal-politieke machtsvorming belemmert, de door haar voorgestane politiek bij deze verkiezingen te steunen, in het thans meest urgente belang: dat van de sociale ontwikkeling en van de democratische toekomst, ook op economisch gebied.

Ter uitwerking van het hier ingenomen standpunt stelt de S. D. A. P. het volgende verkiezingsprogramma op den voorgrond: (Volgt verkiezingsprogramma).

De VOORZITTER stelt voor de. aanhef van ons verkiezingsprogramma, die deze resolutie is, aan te nemen, voor de behandeling van het programma zelf.

Over de resolutie vraagt het woord ROTTERDAM II, die als wijziging voorstelt, om aan de woorden verdere afbraak te voorkomen „en

verdere opbouw te bevorderen” toe te voegen.

De VOORZITTER acht deze wijziging overbodig door de woorden: „de Nederlandsche politiek weer in voorwaartsche richting te stuwen”

De resolutie wordt daarna met algemeene stemmen aangenomen. Ook het voorstel Kleerekoper wordt met algemeene stemmen aangenomen.

De VOORZITTER acht punt 14 en 15 door aanneming der resolutie vervallen.

Zij worden ingetrokken.

Avondzitting.

Hulde aan Troelstra.

De VOORZITTER opent de zitting met een voorstel tot huldiging van Troelstra bij zijn terugtreden. Het P.B. heeft deze zaak besproken. Er is een plan van het N.V.V. om een Troelstra-oord te stichten en het vanmiddag aangenomen plan tot huldiging door het bijeenbrengen van een som voor de verkiezingen. Deze zaken zullen hem hoogst aangenaam zijn, maar wij wilden nog iets anders doen. Als Troelstra hersteld zal zijn, wilden wij een gelegenheid scheppen hem toe te spreken. Wij wilden hem dan ook een cadeau doen, dat altijd zal blijven bestaan, namelijk door het doen maken van een borstbeeld door een der bekendste kunstenaars, dat, zolang hij wil, in bezit van zijn familie kan blijven en daarna op de wijze door hem te kiezen kan komen op een plaats, die hem waardig zal zijn. Wij wilden dat doen uit giften van alle partijgenooten, ook van de armsten. Bij elke gift zou de handtekening van den gever komen; van het borstbeeld kunnen kleine reproducties worden gemaakt, die allen kunnen bezitten.

Er zijn niet veel middelen en dit leek ons een der geschiktste. Wij voelen behoefte wat te doen — kunnen niet onder woorden brengen wat wij voelen nu deze groote man op veel te jongen leeftijd zijn werk moet neerleggen.

Het moet worden een hulde van alle partijgenooten, het gaat niet om de grootte van het gegeven bedrag, maar om een poging onze gevoelens te uiten.

Onder luid applaus wordt het voorstel aangenomen.

Verkiezings- en Strijdprogramma.

Inleiding van Schaper.

Aan de orde is de behandeling van het Verkiezings- en Strijdprogramma, zooals dit na de behandeling in de commissie is. SCHAPER leidde de kwestie in.

Onze politiek voor de eerste jaren bestaat niet slechts uit de groote lijnen zooals Vliegen die vanmiddag trok, het bestaat ook uit de kleinere aangelegenheden, de onmiddellijke hervormingen.

Wij moeten de kapitalistische maatschappij voor de arbeiders zoo bewoonbaar mogelijk maken. Er zijn partijen die dat gedeelte liefst zoo vaag mogelijk houden. Daardoor worden de kiezers misleid. Wij hechten er aan, onze practische eischen goed omlijnd te stellen, waarvoor wij strijden en waaraan men ons kan houden.

Wij hebben gemeend ons verkiezingsprogramma thans zoo kort mogelijk te houden. Daarnaast is er een uitgebreid strijdprogramma, een soort commentaar voor wie het eerste niet goed be-

greep. Dat strijdprogram is lang in de maak geweest bij een groote commissie. Resultaat kwam er niet. Al de partijgenooten, aan wie zooiets worden opgedragen, zijn zeer bezet. Wij benoemden toen een kleine commissie, die het program ontwierp. De Congresscommissie heeft dit program en de amendementen onderzocht. Wij zijn daarna zoo goed als eenstemming tot het resultaat gekomen, dat een ieder op zijn tafel vindt.

Allereerst het Strijdprogram.

Spr. zal slechts enkele dingen toelichten in verband met de niet aangenomen amendementen. Op de „ontwapening” trok Zaandam zijn amendement in. Utrecht stelde een negatief amendement voor. Ons standpunt brengt afwijzing van alle militaire overeenkomsten mee en het is dan niet noodig, dat nog eens vast te leggen in dit program.

Voor de bedrijfspolitiek werd de tweede alinea van het amendement van Zaandam overgenomen om alle misverstand te voorkomen. Dit deel van het program, met zijn bedrijfsorganisatie en medezeggenschap, stempelt ons strijdprogram als het ware wederom tot een overgangsprogram, zooals men het vroeger noemde.

In het punt „Landbouw” acht de Congresscommissie eenige eischen slechts voor normalen tijd van toepassing. Het zal in tijden van malaise als thans geen wet van Meden en Perzen zijn, grond, die door de gemeente is aangekocht voor werkverschaffing, steeds in bezit te houden. De verkoop moet dan echter goed gemotiveerd zijn.

De menschen, die den grond bewerken, het graan verbouwen, hebben de slechste loonen. Voor hen moeten wij pogen, door looncommissies het loon op peil te houden of te brengen. Daarvoor is de desbetreffende alinea ingevoegd. Dit wil dus niet zeggen, dat het loon voor den landarbeid over het geheele land wordt vastgelegd en belanghebbenden daaraan gebonden zijn. Het loon kan gewestelijk geregeld worden en de vakverenigingen blijven immers nog vrij.

Overgenomen is het voorstel Amsterdam IV in te voegen: o.a., waardoor op het gebied van huwelijkswetgeving voor nog meer kan worden geverd, dan voor wat daar staat.

Het idee „werkverschaffing” moet vervangen worden door „werkverruiming”.

Het amendement-Bussum op de paragraaf der financieele politiek inzake de Naamlooze Vennootschappen is afgewezen, omdat het een detail betreft, dat niet in het program dient te worden opgenomen. Wel dient er een commissie te komen om maatregelen te beramen om Naaml. Vennootschappen te dwarsen tegen te gaan.

Onze financieele specialiteiten zouden hierover hun licht eens kunnen laten schijnen. De publikatie bestaat reeds grootendeels, er is echter meer noodig. Zelfs wordt de strafwet ten opzichte van de bestaande bepalingen nog niet behoorlijk toegepast.

In de onderwijsparagraaf kwam een belangrijke wijziging. Ook voor niet meer leerplichtige kinderen moet iets worden gedaan. Het amendement den Haag I is in het gemeenteprogram voldoende bepaald. Zutphen wilde de laatste alinea van de onderwijsparagraaf schrappen. Dat deden wij niet, maar schraptten de nadere aanduiding der proefmethoden.

In vroegere programs hadden wij niets over

kunsten en wetenschappen. Dat hebben wij nu verbeterd en een paragraaf opgenomen.

Over de alkoholparagraaf spreekt Schaper een zeer persoonlijk woord. Hij vroeg zich af, of het thans mogelijk en gewenscht was een commissie te doen onderzoeken of het punt van Plaatselijke Keuze zoo precies moet worden gehandhaafd of dat het b.v. niet „nationale keuze” moet worden of iets anders.

Die commissie zou kunnen bestaan uit leden-geheelonthouders van de Ned. Vereeniging tot Afschaffing van Alcoholhoudende Dranken en andere leden der S. D. A. P.

Er is een voorstel om voor staatspensionneering het woord premievrij te zetten. Dat is overbodig, het woord „pensionneering” sluit het in.

Het verkiezingsprogram is er een van actie en urgentie. Het beteekent dat wij ons, als wij de macht hebben, in staat achten dit program te verwezenlijken; natuurlijk met verschil in tempo's en met de voorkeur, die wij noodig achten. Wij zijn niet van plan beloften te doen, die wij niet zouden kunnen verwezenlijken.

Dit verkiezingsprogram is geen regeeringsprogram. Een eventueel regeeringsprogram zal zich echter naar dit verkiezingsprogram hebben te richten.

Als andere democratische partijen niet van plan zijn met ons onze eischen te verwezenlijken, dan zullen wij voor geen regeeringsdeelname te vinden zijn! Als het moet zullen wij dit program trachten te verwezenlijken in de regeering, zoo niet dan zullen wij er buiten de regeering voor strijden en zal het ons daarin tot richtsnoer zijn, zooals dit tot heden het geval was. Wij hunkeren allermint naar deelname aan de regeering, doch zullen blijven strijden voor deze onze eischen.

Bovenaan staat de eisch van ontwapening, nationaal en internationaal. Ik behoef deze niet uit te leggen. Vliegen heeft er hedenmiddag over gesproken; de eisch is ons allen bekend.

De Volkenbond moet worden gedemocratiseerd, hij moet worden een Volkenbond in den werkelijken zin van het woord. Opneming van den eisch: aansluiting bij het Protokol van Genève, is o. i. niet raadzaam, het is een uitwerking van het vorige.

De werkloozenzorg. De fractie heeft zich met hand en tand verzet tegen de plannen om er armenzorg van te maken. Er is geld om te zorgen voor alle werkloozen, wij willen hen steunen zoo goed als het kan. Wij willen natuurlijk zooveel mogelijk productieven arbeid, maar de tegenwoordige werkverschaffing is al bijzonder slecht geregeld. Kleermakers werken in Jipsinghuizen als grondwerkers en gaan dan met 6 à 7 gulden naar huis. Dergelijke menschen moest men niet aan zulk werk zetten. Wij moeten ook hebben een verzekering, waarbij de werkgevers de premie betalen voor een behoorlijke uitkeering voor elken werklozen arbeider.

Aalberse heeft de arbeidswetgeving veel verslechterd en hij is nu bezig om den nachtarbeid practisch af te schaffen. Daartegen gaat ook onze actie. Ook moet komen de ratificatie van de internationale arbeidsverdragen. Frankrijk staat op het punt de ratificatie goed te keuren; in Duitschland staan de arbeiders voor een krachtige actie voor ratificatie.

Van de mijnwerkers kwam een verzoek tot een aanvulling op het punt bedrijfsorganisatie,

aldus, dat de mijnarbeid uitdrukkelijk worde genoemd. Daaraan kan niet worden voldaan, omdat wij niet de bedrijven afzonderlijk kunnen noemen.

Pachtwetten. De positie van den huurboer is een zeer onzekere. De man is van allerlei invloeden afhankelijk. Hij behoort tot het arbeidende deel van het volk en wij willen zijn belangen beschermen.

Minister De Visser zit onder de knoet van Colijn. Het zevende leerjaar is afgeschaft, de klassen vergroot enz. Daartegen moeten wij ageeren, ook voor de zorg der niet leerplichtige jeugd.

De regeering pleegt domperij op het recht van vereenigen en vergaderen, men denke aan „De Dageraad”. Daarom vragen wij het vrije recht van vergadering en vereeniging.

Een absoluut herstel van de ambtenaars-salarissen, zooals Hoorn vroeg, is niet meer mogelijk, wel de handhaving van een behoorlijk bestaan en georganiseerd overleg.

Voor Indië wenschen wij opvoeding tot zelfbestuur, wat zich niet laat uitdrukken door de simpele leuze: los van Holland! Toch moet dat zelfbestuur krachtig worden nagestreefd.

Het komt er op aan onze eischen onder het volk te brengen, toegelicht met de geschriften die nog zullen verschijnen en ze te toetsen aan de programma's der andere partijen. De katholieke partij, die meehielp het onderwijs te verslechteren, bracht op aandrang van St. Michaël het opheffen van verslechteringen in het program. Dat is geen zuiver spel, evenzoo ging het met de indirecte belastingen. Aan de eerlijke bedoeling om de r.k. beloften uit te voeren wordt getwijfeld. Eerst bederven zij de wetgeving en dan eischen zij vlak erna het herstel. Het is als de acrobaat, die zich eerst laat vastbinden en zich daarna weer met veel moeite losmaakt.

De eenige manier om onze programmeischen door te voeren is een sterke sociaaldemocratische Kamerfractie. Ik hoop dat de kiezers dat zullen beseffen. Vooral ook de jeugd moet mobiel gemaakt worden, opdat zij zich gaat interesseeren voor de belangen van de arbeidersklasse. Met een heftige opwekking tot strijd besloot spreker zijn met applaus beloonde rede.

ODOORN (Van Dok) licht de noodzakelijkheid onzer propaganda op het platte land toe. In Drente alleen is 70 pCt. der bevolking werkloos. Spr. schildert de toestanden aldaar. Hij kwam in een gezin, waar in drie maanden tijds drie personen aan t.b.c. stierven en wijst het Congres nadrukkelijk op den ernst van den toestand. Wij zullen ons in Drente hebben te wenden tot het jongere geslacht. Daarom: verbetering en vermeerdering van het landbouwonderwijs, oprichting van landbouwhuishoudcursussen. En wanneer wij er het vertrouwen der menschen winnen, dan is ook in Drente de toekomst aan de S. D. A. P.!

AMSTERDAM IV (Boekman) spreekt over punt 4 van het verkiezingsprogram: volledige uitbouw der sociale verzekering.

Men voege daaraan toe: op den grondslag van het rapport der commissie ingesteld door S. D. A. P. en N. V. V.

Een opmerking over het punt Alcoholisme op het strijdprogram. Na de verwerping der Plaatselijke Keuze hoorden wij tal van persoonlijke opmerkingen, van Wibaut, van Ankersmit en van Van der Waerden, die evenals Schaper de

zaak nu eens weer willen bekijken. Het optreden van Schaper, dat practisch neerkomt op een loslaten van dit programpunt, laakt spreker. Ons programpunt dient ongewijzigd gehandhaafd. Wij moeten niet op den loop gaan voor den heer De Vos van Steenwijk c.s. (A p p l a u s.) Er is niets veranderd, dan dat de Eerste Kamer, door voor de tweede maal de Plaatselijke Keuze te verwerpen, weer eens een werktuig der reactie was. Spr. eischt steun der fractie zooals vroeger. (A p p l a u s.)

Men wijdt terecht meer aandacht aan de financiën, naarmate wij meer ministrabel worden. Des te noodzakelijker echter is, dat wij precies de bedoeling van het financieele punt in het strijdprogram kennen. Spr. acht de formuleering: „Versterking der rijksmiddelen door uitbreiding van openbare bedrijven, zonder belasting van levensbehoefte; belasting op weelde-uitgaven” te vaag. Spr. beschouwt het bekende prae-advies van Wibaut voor de Vereeniging voor Staathuishoudkunde als de officieuze toelichting dezer paragraaf. Spr. bespreekt dit prae-advies, dat geen bezwaar had tegen indirecte belastingen op artikelen niet voor het meest directe levensonderhoud noodzakelijk. Ook Wibaut heeft geen principieel bezwaar tegen belastingen, die Vliegen hier heeft afgewezen. Wibaut wees hier- en tabakbelasting niet principieel af. Spr. aanvaardt niet Wibaut's conclusie, die deze indirecte belastingen wil.

De VOORZITTER komt er tegen op, dat Wibaut's prae-advies hier bediscussieerd wordt.

BOEKMAN: Ik ben het absoluut niet eens met den voorzitter.....

De VOORZITTER: Dat hoeft ook niet, als ge maar doet wat hij vraagt. (V r o o l i j k h e i d.)

BOEKMAN: Het gaat er om, dat we weten, wat er bedoeld is met het programpunt. De partijgenooten moeten niet later teleurgesteld behoeven te worden en daarom dient deze zaak hier behoorlijk besproken te worden.

DOETINCHEM (Kam) bespreekt de aansluiting bij het pact van Genève en verzoekt bij wijze van amendement den volgende zin alsnog in het verkiezingsprogram op te nemen: „Aansluiting van Nederland bij het protocol van Genève”. Hij bepleit dit als een zaak van eminent belang. Er is hier geen ander alternatief dan aansluiting of voortgaande bewapening en het meegesleept worden in verderfelijke bondgenootschappen.

Wel blijven deze bestaan, maar zij mogen alleen in werking treden als de Volkenbond tegen een vredesverstoorder optreedt.

Zal de ontwapeningsconferentie doorgaan, dan moeten 25 landen het protocol ratificeeren. Ook ons kleine land kan dus daartoe medewerken.

Maar van de heele zaak komt niets als de arbeidersklasse er niet internationaal voor in actie komt.....

SCHAPER: Wat praat ge toch zoo lang over dingen, waarover wij het allen eens zijn. Gij trapt een open deur in!

KAM: Neemt de commissie dan mijn amendement over?

SCHAPER: Neen.

KAM begrijpt dit niet, maar ziet verder van het woord af, het amendement voorloopig handhavend, en aan het Congres aanbevelend.

HILVERSUM (Lopes Dias), ware een kleiner program liever geweest. Men luistere meer

naar de stem der kleinere afdeelingen. Schadrang aan op werkverruiming inplaats van werkverschaffing. Waarom dan niet als eerste eisch op het program die werkverruiming geplaatst? Er is arbeid genoeg in het land. Werkloosheid degenereert de arbeidersklasse, reeds daarom is het verschaffen van productief werk tegen een behoorlijk loon vereischt.

LANGENDIJK (Zeeman) bespreekt namens het platteland een amendement-Hoorn tot intrekking der Tariefwet—1924. De tuinbouw-cultuur van Noord-Holland wordt bedreigd door een tarief op den invoer in Duitschland. Een dergelijk tarief zou de ingetreden verbetering weer te niet doen en verlamdend werken. Het P.B. trede met het Deutsche P.B. in onderhandeling over het punt in kwestie. Dat zou een goeden indruk maken op de Christelijke tuinbouwer.

LEIDEN (Van Eck) stelt voor in punt 2 „stelselmatige bestrijding van de werkloosheid door productieven arbeid met behoorlijke arbeidsvoorwaarden” voorop te stellen en eerst dan „werkloozenzorg en wettelijke regeling der werkloozenverzekering” te doen volgen.

Wij bereiken door deze vooropstelling in de verkiezingsactie tweeërlei: verbetering van den economischen toestand en daarnaast het brengen van een stukje practisch socialisme onder de menschen.

Door dezen eisch te stellen sluiten wij ons aan bij den dierbaarsten wensch van een groot deel der bevolking, en het is een schoone gelegenheid de sympathie van het landbouw-proletariaat voor ons te winnen.

Productieve arbeid gaat verder dan werkverruiming, waar te veel een element van afwachten in ligt. Zeker, S.D.A.P. en N.V.V. doen reeds voortreffelijk werk, maar er kan meer gedaan worden, daarom wil spr. naast den negatieven eisch der ontwapening dezen practischen, positieven eisch, waardoor wij ook het kapitalisme aantasten in zijn zwakste zijde. Men vraagt dikwijls, wat kunnen wij doen, wel-aan, hier is de beste leuze. Spr. beveelt met kracht het amendement-Leiden aan.

DOKKUM (Hildebrand) bepleit heffing van belasting op de goederen in de doode hand, waardoor het belastinggebied verruimd kan worden.

Spr. sluit zich inzake de belasting van levens-behoefte bij Boekman aan en vraagt te dezer zake inlichtingen. Het standpunt van Wibaut e.a. wordt vaak tegen ons aangevoerd.

Spr. verklaart zich niet tegen de commissie door Schaper voorgesteld inzake de plaatselijke keuze. Moge v. d. Waerden zijn afwij-kende meening inzake de plaatselijke keuze herzien. Spr. protesteert onder luid applaus tegen v. d. Waerden's kleineering der drankbestrijders.

ROTTERDAM (Van Eizenga) spreekt voor een groote groep kinderen waarvoor het onder-wijs verwaarloosd is, n.l. die van schippers en kramers, waarvoor het Rijk ongeveer niets doet. Sommige gemeenten doen het wel en daarbij blijkt, dat die kinderen, die zoo af en toe op gemeente-scholen komen, nog heel wat leeren. Over het algemeen wordt dat onderwijs te veel verwaarloosd. Er zal voor noodig zijn ongeveer één millioen gulden. Spr. heeft vergeten een amendement in te dienen tot wettelijke regeling van het onderwijs aan schippers- en kramers-

kinderen. Spr. vraagt het P.B. zulk een amende-ment nog toe te laten. (A p p l a u s.)

DORDRECHT (Van Zadelhoff) maakt een tweetal opmerkingen. Vliegen zei, dat wij den ontwapeningseisch niet alleen aanvaarden om-dat wij ons niet kunnen verdedigen. Toch is dat een van de sterkste argumenten om voor ons land tot ontwapening te komen en wij zullen het heel sterk moeten gebruiken. Troelstra zei ervan, dat de handhaving der nationale verdediging een gevaarlijke fictie is. Met dit stel-te te breken is een zaak van reële politiek.

De tweede opmerking betreft het protocol van Genève. Wij hebben bij de aanvaarding van dat protocol te vragen of wij dan niet in strijd komen met onzen eisch van ontwapening. Die vraag rees ook bij de aansluiting bij den Volkenbond. Die aansluiting stonden wij voor, omdat wij er een middel tot ontwapening in zagen.

Die vraag geldt niet voor het protocol; dat legt ons geen enkele militaire plicht op. Het recht tot verdedigen wordt in het protocol wel erkend, maar de plicht ertoe bevat het niet! Het is goed, dat te weten, en de opmerking die een der leden van den Volkenbond maakte is niet overgenomen.

De VOORZITTER maant tot bekorting aan en VAN ZADELHOFF beëindigt zijn rede met een opmerking over alinea II van het Strijd-program, die later in het ontwerp is inge-voegd. Die zinsnede stond in het oude program en mocht er niet uitgelicht. Er stond nog een zin in en spr. stelt voor dien zin er weer in te voegen, n.l. „het volksonderwijs vrij te maken van alle streven naar nationalisme en mili-tarisme.” Wij moeten er voor zorgen, dat het volksonderwijs wordt een middel tot bevoor-de-ring van den volkerenvrede. (A p p l a u s.)

GELDERMALSEN wijst op de groote som-men die sommige gemeenten moeten betalen voor onderwijs van kinderen in andere gemeenten genoten. Bedoelt het punt inzake de finan-cieele verhouding tusschen Rijk en gemeenten ook de regeling van deze kwestie?

MEPPEL merkt op, dat er over den vrij-handel verschil van meening bestaat. Spr. vraagt wat de meening van het P.B. over deze kwestie is.

Contrôle op de naamlooze vennootschappen is zeer noodig en de Partij moet daar zeker iets aan doen.

De vergadering wordt verdaagd.

Amsterdam, 16 Februari 1925.

Hedenmorgen hervatte het Congres de be-raadslagingen over het

Verkiezings- en Strijdprogram.

SCHAPER (Partijbestuur) beantwoordt de naar aanleiding van zijn inleiding gemaakte opmerkingen.

Hij is teleurgesteld over de wijze waarop, na de grondige voorbereiding, door een Commissie uit het P.B., het P.B. zelf en ten slotte door een Congrescommissie, over zijn inleiding is ge-discussieerd en maar amendementen worden aanbevolen.

De opmerking van Boekman inzake de Plaatselijke Keuze was onelegant. Ofschoon de Plaatselijke Keuze in het ontwerp-program staat en spr. het niet heeft betwist, komt Boekman met opgestreken zeil, maakt aanmerking op Wibaut's persoonlijke opmerking en sommeert ons zelf „van ganscher harte” er morgen weer

voor te stemmen. Met ons hart heeft hij niets te maken!

Spr. heeft indertijd gezegd, dat het misschien goed is om een commissie te benoemen bestaande uit leden van de Ned. Ver. en uit leden van de Partij die aangesloten geheelonthouders zijn, om eens na te gaan of het systeem van Plaatselijke Keuze wellicht door een ander moet vervangen worden. Men kan een goed sociaal-democraat zijn en toch tegenstander van Plaatselijke Keuze. Dat moeten de fanatici onder de geheelonthouders toch eens begrijpen. (A p p l a u s.) Maar hoe het zij, de Plaatselijke Keuze blijft in het strijdprogram.

Wat de sociale verzekering betreft, deze zal natuurlijk in de Kamer verdedigd worden op den grondslag van het door Boekman bedoelde rapport. Opneming in het program van die woorden is onraadzaam.

Wat Kam-Doetinchem wil, n.l. opname in het program van goedkeuring van het protocol van Genève, is onverstandig en onwenselijk. Wij zijn vóór dat protocol, zooals het thans is. Maar het ongelukkige is, dat het niet blijft zooals het thans is. De conservatieve Engelsche regeering wil het reeds wijzigen. Wie weet of het dan nog wel voor ons aannemelijk is? Laat men zich daarom tevreden stellen met onze verzekering, dat wij in de ook door Doetinchem gewenschte richting krachtig werkzaam zijn.

Het voorstel-Hoorn om de Tariefwet in te trekken is een onmogelijkheid. De Tariefwet herzien is wat anders en dat kan men gerust overlaten aan de vrijhandelsbeginselen — voor Nederland, als doorvoerland — van onze Kamerleden.

Wat de opmerkingen betreft inzake de werkverschaffing, die zaak moet in het groot worden gezien. Naar het station te Hilversum kunnen wij ons program niet inrichten! Het moet met de uitvoering van werken stellig vlugger gaan, het gaat tegenwoordig, gezien de Hollandsche aard, vrij snel, maar hoe sneller hoe beter. De zaken moeten echter ook goed worden voorbereid. Het gedeeltelijk inpolderen van den Biesbosch b.v. eischte o.a. ook de goedkeuring der Staten van Zuid-Holland.

Het vooropzetten van den productieven arbeid boven werkverschaffing als hoofdzaak, zooals Leiden dat bedoelt, heeft tal van bezwaren. Maar bovendien het systeem door Van Eck en Lopes Dias als „overgang naar het socialisme” bepleit, is niet door te voeren. Dit heeft in Frankrijk, in het midden der vorige eeuw, jammerlijk schipbreuk geleden. Dat waren de „nationale werkplaatsen”, op initiatief van Louis Blanc gesticht. De contra-revolutie heeft er een dankbaar gebruik van gemaakt. Men roept hier: dat was een burgerlijke regeering die ze leidde. Doch hier is dat immers voorspeld evenzoo het geval. Of denkt men, dat wij eerstdaags de meerderheid zullen verwerven? Op huisbezoek zal v. Eck met dit denkbeeld wel succes hebben, doch in de Kamer vraagt men naar de uitvoerbaarheid en dan is het niet behoorlijk te beantwoorden. Natuurlijk willen wij zooveel mogelijk werkverruiming, dit woord kan ook wel iets naar voren komen, ofschoon er niets door verandert. Wij gaan ten aanzien van de werkverruiming zoo ver als mogelijk is.

Het voorstel-Dokkum om belasting te heffen van goederen in de doode hand, is niet raadzaam. Het betreft voornamelijk instellingen van liefdadigheid, kloosters enz. Van zulk een be-

lasting komt bitter weinig terecht. Als die instellingen vandaag belasting moeten betalen, komen zij morgen met een verzoek om subsidie, om hun liefdadig werk te kunnen voortzetten. Wij zijn er wel voor, maar het levert heel weinig op. Beter is het opheffen van de bevoordeeling der kloosters krachtens de Lager Onderwijswet. De behandeling behoeft niet gelijk te zijn. Albarda heeft er in de Kamer over gesproken en aangetoond, dat een katholiek minister zelf, Aalberse, in zijn Arbeidswet verschil heeft gemaakt tusschen wereldlijke en geestelijke zusters. Dit kan dan ook in de Onderwijswet ten aanzien van de salarissen geschieden.

In verband met het door Van Eizenga gesprokene over onderwijs van rijkswege aan schippers en kramerskinderen, is het P.B. bereid in de onderwijsparagraaf van het program een alinea op te nemen betreffende wettelijke regeling van dit onderwijs. Doch dan moet het onderwijs aan doofstommen en blinden er ook in want ook dit is nog onvoldoende geregeld. Men leze dus: alsmede aan doofstommen en blinden.

Het denkbeeld van Van Zadelhoff om in het program op te nemen dat het onderwijs vrij moet zijn van nationalistische en militaristische tendenzen, komt het P.B. eveneens ongewenscht voor. Het is nu eenmaal niet mogelijk alles in het program op te nemen. Men zou evengoed in de alcoholparagraaf kunnen eischen: opvoeding in de school tot drankbestrijding. Wij willen de bestrijding dier militaristische en nationalistische tendenzen; doch niet alles behoeft gedrukt te staan in programma's. Op de bijzondere school hebben wij trouwens niets te zeggen en men kan ten opzichte van de openbare zóó ageeren, dat men slechts de bijzondere bevoordeelt. Wordt het intusschen in het Congres voorgesteld, dan zal tegen de aanneming geen bezwaar gemaakt worden.

Spr. hoopt, dat het Congres de programs zal aanvaarden zooals ze thans geredigeerd zijn.

KAM, Doetinchem, stelt alsnog de volgende motie voor, welke wordt aangenomen:

„Het Congres, van oordeel dat een krachtige propaganda noodig is voor de denkbeelden vervat in het protocol van Genève van 1924,

en dat de arbeidersklasse zich krachtig behoort te verzetten tegen alle veranderingen welke de beteekenis van dit protocol zouden verzwakken of misvormen, gaat over tot de orde van den dag.”

Het verkiezings- en strijdprogram worden, nadat de overblijvende amendementen zijn ingetrokken, met algemeene stemmen aangenomen. (A p p l a u s.)

De VOORZITTER hoopt dat aan de hand van beide programs de verkiezingsstrijd met elan zal worden gevoerd.

VERKIEZINGSPROGRAM.

1. Ontwapening, nationaal en internationaal. Ondersteuning en democratisering van den Volkenbond.
2. Werkverruiming, Werkloozenzorg, Wettelijke regeling der werklozenverzekering.
3. Medezeggenschap en bedrijfsorganisatie. Reorganisatie van het georganiseerd overleg.
4. Volledige uitvoering der Arbeidswet. Moederschapszorg. Volledige uitbouw der sociale verzekering. Staatspensionneering.
5. Krachtige bevordering van den bouw van

arbeiderswoningen. Afschrijving, waar noodig, van crisis-subsidies.

6. Pachtwetten ter bescherming van den huurboer. Uitbreiding van cultuurgronden.

7. Opheffing der onderwijsverslechtering, in de eerste plaats weder-invoering van het verplichte zevende leerjaar. Zorg ook voor de niet-leerplichtige jeugd. Bevordering van kunst en volksontwikkeling.

8. Onverkorte handhaving van het recht van vereeniging en vergadering. Onpartijdige wets-toepassing betreffende de gemeentelijke autonomie.

9. Bezuiniging door reorganisatie van den Staatsdienst, met vaststelling van een behoorlijk bestaan voor het overheidsperoneel. Belasting naar draagkracht; verlichting van druk voor kleine inkomens.

10. Verbetering van de huwelijkswetgeving in het belang van de vrouw.

11. Bestrijding van het alcoholisme.

12. Bevordering van het zelfbestuur der overzeesche gewesten.

STRIJDPROGRAM.

Ontwapening.

Actie voor nationale en internationale ontwapening.

Deelneming aan en bevordering van de internationale actie der arbeiders tot verhinderend van oorlog.

Stelselmatige en snelle beperking der persoonlijke en financiële militaire lasten, om ten spoedigste tot volledige ontwapening te geraken.

Vrijstelling van militairen dienstplicht voor alle ernstige dienstweigeraars.

Buitenlandsche politiek.

Bevordering der omvorming van den Volkenbond tot een democratisch organisme tegen imperialisme en militarisme, met toelating van alle naties.

Beslechting van alle internationale geschillen door rechtspraak en arbitrage.

Medezeggenschap der volksvertegenwoordiging in de samenstelling der delegatie naar den Volkenbond met vertegenwoordiging daarin van de politiek georganiseerde arbeidersklasse.

Afschaffing der geheime diplomatie door openbaarmaking van alle verdragen en overeenkomsten en verzekering eener grondige parlementaire controle op het buitenlandsch beleid.

Bedrijfspolitiek.

Socialisatie van bedrijven, die in algemeene behoeften voorzien en waar beheer of prijsvorming monopolistisch zijn of dreigen te worden.

Vereeniging van ondernemingen in nog weinig geconcentreerde bedrijfstakken tot bedrijfsorganisaties.

Wettelijke medezeggenschap der hoofd- en handarbeiders in het bedrijf.

Stichting van concurrerende prijsregelende overheidsbedrijven. Overheidssteun aan verbruikscoöperaties.

In voedings- en kledingbedrijven overheidsregeling, betreffende productie, aanvoer, distributie en prijsvorming, ter voorbereiding der socialisatie.

Landbouw.

Geleidelijke socialisatie van den grond door het aan de gemeenschap houden van drooggelegde gronden en het onteigenen van gronden, waarvan de productie aanzienlijk kan worden verhoogd door ontwatering, beter beheer en ontginning, alsmede van de gronden, die als regel worden verpacht.

Geleidelijke socialisatie van de groot- en middenbedrijven; den pachter wordt bij goed beheer een ongestoord gebruiksrecht verzekerd.

Instelling van een afzonderlijk departement van landbouw.

Stichting van model-landbouwbedrijven.

Wettelijke pachtcommissies aan wier beslissing pachtvoortzetting, pachtsom en vergoeding voor den vertrekkenen pachter onderworpen zijn. Betere regeling van het recht op pachtvergoeding bij schade.

Instelling van wettelijke commissies met zeggenschap over de loonen der landarbeiders.

Verleening aan den landgebruiker van het volle jachtrecht, niet alleen op schadelijk gedierte, maar ook op wild.

Verbetering en veralgemeening van het landbouwonderwijs.

Bevordering van landbouw-coöperatie en verkeerswezen ten plattelande.

Staatsinrichting.

Uitvoering van de grondwettelijke bepalingen omtrent toekenning van verordenende bevoegdheid aan nieuwe bij de wet in te stellen organen.

Deelneming van leeken aan de rechtspraak over de toepassing der bedoelde verordeningen.

Vervanging der huidige sociale en economische staatscommissies en -raden, door een wettelijk ingestelden Centralen Economischen Raad. Afschaffing der Eerste Kamer.

Vrouwenbelangen.

Afzonderlijke wettelijke bescherming van vrouwenarbeid, slechts voor zoover de zorg voor de gezondheid van moeder en kind deze eischt.

Regeling der premievrije moederschapszorg voor allen die haar behoeven, met aanwijzingen van de taak van het Rijk. Provincie en Gemeente op dit gebied.

Gelijke benoembaarheid voor mannen en vrouwen.

In overheidsdienst gelijke rechtspositie en gelijk loon voor gelijken arbeid voor mannen en vrouwen, gehuwden en ongehuwden.

Wijziging van de huwelijkswetgeving, o.a. teneinde de vrouw als gelijkwaardige van den echtgenoot het recht te verleen tot medebesikking over vermogen en inkomen en over maatregelen, ten opzichte van de kinderen.

Betere regeling van de rechten van het natuurlijke kind.

Arbeidswetgeving.

Volledige en loyale uitvoering der wetten tot bescherming van den arbeid. Invoering eener Rijkswet op de winkelsluiting. Bescherming van den landarbeid.

Ratificatie der internationale arbeidsverdragen.

Reorganisatie en consolideering van de sociale verzekering, op grondslag van zelf-

bestuur door middel van autonome politiek-rechtelijke organen met verordenende bevoegdheid en huldiging van het pariteitsbeginsel. Invoering van een wet op de ziekengeldverzekering op kosten der werkgevers. Verbetering en uitbouw der gemeenschapszorg voor ouden van dagen. Staatspensionneering.

Overheidspersoneel.

Regeling der arbeidsvoorwaarden van het overheidspersoneel in georganiseerd overleg door rechtstreeksche onderhandeling tusschen de regeering en de vakverenigingen van het personeel.

Werkloozenzorg.

Wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering met zelfbestuur der kassen, medebetaling door de werkgevers en vorming van een Rijksfonds voor crisiswerkloosheid.

Verruiming van werkgelegenheid; waar deze niet mogelijk is, steun aan werklozen buiten armenzorg om en zoodanig, dat een behoorlijk levensbestaan is gewaarborgd.

Gezondheidszorg.

Bevordering der volksgezondheid, door directe overheidzorg en steun aan particuliere organisaties.

Wettelijke regeling der ziekenverzorging. Krachtige bestrijding der tuberculose; behoorlijke nazorg voor de verpleegden.

Onverzwakte handhaving der inenting tegen de pokken.

Woningvraagstuk.

Onverkorte uitvoering der Woningwet door krachtige en onafgebroken bevordering van den woningbouw, vooral door bouwverenigingen en gemeenten, met handhaving van een behoorlijk woningpeil.

Afschrijving, voor zooveel noodig, van verleende subsidies en voorschotten als crisisuitgaaf.

Financieele en Economische Politiek.

Verhooging van het onbelastbaar bestaansminimum in de inkomstenbelasting.

Invoering van staatserfrecht en vorming van een socialisatiefonds.

Versterking der rijksmiddelen: door uitbreiding van openbare bedrijven, zonder belasting van levensbehoeften; belasting op weelde-uitgaven; progressieve winstbelasting.

Afdoende regeling der financieele verhouding van rijk en gemeenten.

Krachtige bezuiniging door doeltreffende organisatie der huishouding van den Staat, mits de sociale voorzieningen daaronder niet lijden.

Verzet tegen alle buitenparlementaire inmenging in regeerbeleid van groot-kapitalistische belangengroepen.

Bevordering van den vrijhandel.

Krachtige bevordering der ontwikkeling van de economische hulpbronnen des lands.

Onderwijs.

Verplicht lager onderwijs gedurende 9 jaren van het 6e tot het 15e jaar. Behoud van de financieele gelijkstelling met vermijding van de versplintering der scholen.

Wettelijke regeling van het onderwijs aan

schippers- en kramerskinderen, alsmede aan doofstommen en blinden.

Lichamelijke opvoeding van jongens en meisjes, zonder verband met het militarisme.

Wettelijke verplichting der gemeentebesturen tot lichamelijke verzorging der leerlingen.

Salarieering der leerkrachten op denzelfden grondslag van de rijksambtenaren.

Verbetering van de opleiding der leerkrachten, ook voor het nijverheidsonderwijs.

Betere aansluiting van het voortgezet bij het lager onderwijs. Verstrekking van middelbaar en hooger onderwijs alleen aan daarvoor geschikte kinderen, voor onbemiddelden met steun van de overheid.

Wettelijke verplichting der gemeenten tot inrichting, met staatssteun, van voorbereidend onderwijs (bewaarschoolonderwijs), waar dit verlangd wordt.

Verplicht vervolgonderwijs in de arbeidsuren gedurende drie jaren.

Uitbreiding van het nijverheidsonderwijs, mede ter opleiding van arbeiders tot medezeggenschap in het bedrijf. Verbetering van het leerlingwezen.

Invoering van de democratische schoolinrichting.

Bevordering van onderzoek en toepassing van nieuwe onderwijsmethoden.

Kunsten en Wetenschappen.

Bevordering van en steun aan instellingen, welke ontwikkeling en algemeene vorming van arbeiders, met name de jeugdige, beoogen.

Stelselmatige steun aan de kunst in al haar vertakkingen.

Vrijheid, binnen de grenzen van hetgeen algemeen als oirbaar geldt, voor openbare voorstellingen en bijeenkomsten, zonder belemmering door de overheid van richtingen of overtuigingen.

Maatregelen tegen ontsiering door reclame.

Alcoholisme.

Bestrijding van het alcoholisme o.a. door invoering van een wet op de Plaatselijke Keuze.

Zoodanige wijziging der Drankwet, dat de leeftijdsgrens voor beschermde personen worde uitgebreid van 16 op 18 jaar en ook voor verlofzaken, die alcoholhoudende dranken verkopen, een maximum worde vastgesteld.

Krachtige moreele en financieele steun aan den arbeid der vereenigingen tegen het alcoholisme.

Overzeesche gewesten,

Ontwikkeling tot zelfbestuur onder inheemsche leiding ter voorbereiding der onafhankelijkheid.

Eigen vertegenwoordiging in den Volkenbond en andere internationale organen.

Wettelijke gelijkheid voor alle rassen, voor zoover met de eigen gesteldheid van elk ras is overeen te brengen.

Democratisering van den Volksraad en van de vertegenwoordigende lichamen in Suriname en Curaçao en uitbreiding hunner bevoegdheden. Algemeene doorvoering van plaatselijk en provinciaal zelfbestuur op democratische leest.

Wettelijke waarborgen voor een ongestoord verenigingsleven en voor vrijheid van drukpers.

Waarborging der algemeene staatsburgerlijke rechten aan ieder ambtenaar.

Sterke uitbreiding van het onderwijs, ook van het vak-onderwijs.

Invoering van een moderne arbeidswetgeving. Afschaffing van strafrechtelijk ingrijpen bij overtreding van koelie-contracten (z.g. poenale sanctie).

Krachtige bevordering van de volksgezondheid.

Beperking van aanmaak en verkoop van opium om geleidelijk tot een algemeen opiumverbod te komen. Wettelijk verbod van den verkoop van sterke dranken.

Exploitatie der natuurlijke rijkdommen des lands, uitsluitend ten bate van Indië zelf.

Krachtige bevordering van het inheemsche bedrijfsleven. Uitbreiding van openbare en naasting van particuliere vervoermiddelen.

Sterk progressieve winstbelasting.

De VOORZITTER deelt mede dat hij gisteren verzuimd heeft na de behandeling van de verslagen, de voorstellen met betrekking tot de tactiek van de partij en het beleid der bestuursorganen in stemming te brengen.

Vershillende voorstellen worden aan ingetrokken.

Wat de motie Den Haag I betreft om het Congres te doen uitspreken, dat de partij geen verantwoordelijkheid aanvaardt voor de brochure van de Miranda, zegt spr. dat dit een zaak betreft die onmiddellijk raakt de vrijheid van spreken en schrijven, dus vrije meeningsuiting in de Partij.

Dit voorstel Den Haag vraagt dus het uitspreken van een afkeuring.

Alle leden van het P. B., ook zij die vierkant tegenover De Miranda, stonden, waren van oordeel, dat een verbod van het doen verschijnen van deze brochure niet mocht plaats hebben. De vrijheid van het woord is in onze partij een heilig goed en mag nimmer worden aan banden gelegd.

Ik hoop dat dergelijke voorstellen nimmer meer op onze beschrijvingsbrief zullen komen. (A p p l a u s.)

De voorstellen om afkeuring uit te spreken jegens de redactie van „Het Volk”, wegens het weigeren van de verslagen van Fimmen's Russische reis, worden verworpen, doordat het Congres uitspreekt het beleid van de Hoofdredactie in deze goed te keuren.

ANKERSMIT deelt mede, dat wanneer in den Amsterdamschen Raad zeer belangrijke zaken aan de orde zijn, zooals b.v. met de Melkvoordracht, er naar zal worden gestreefd de Raadsverslagen ook in de buiten-edities te plaatsen.

Daarnaast zal overwogen worden de partijgenooten buiten de hoofdstad op de hoogte te houden door het geven van uitvoeriger raads-overzichten.

Het desbetreffende voorstel wordt in handen van de „Volk”-redactie gesteld.

De VOORZITTER dringt er op aan de voorstellen inzake de verhouding N.V.V.—S.D.A.P. terug te nemen. Laat men de zaak zich nu organisch laten ontwikkelen. Er bestaat voortdurend contact en bij de instelling van een Commissie zouden daarin toch dezelfde menschen komen als die thans reeds de besprekingen met het N.V.V.-bestuur voeren.

DE BRUIN (Schiedam) staat niet op Commissies, maar het P. B. heeft op spr. niet den indruk gemaakt, krachtig genoeg te staan. Het vorige jaar heeft het P.B. de zaak ook voorgesteld als een bagatelletje, maar het

tegendeel is gebleken. De zaak is doorgeziekt.

Ik ken geen „Strijd” die het orgaan is van een man die het gebruikt om de partijgenooten en de partij te bestoken.

Ik ken ook geen „Strijd” als het bestuur van het Vakverbond toelaat dat de redacteur dit orgaan gebruikt om zijn, de partij vijandige inzichten, te lanceeren.

Er dient een einde te worden gemaakt aan deze methode.

Daar moet goed- of kwaadschiks een eindeaan komen. Het Partijbestuur moet zijn fluweelen handschoenen zoo noodig uittrekken. Dit dient het P.B. het bestuur van het N.V.V. namens het Congres duidelijk te maken. Dan is een commissie inderdaad niet noodig.

Spr. heeft stellig waardeering voor Stenhuis en volstrekt geen antipathie tegen hem. Maar als door Stenhuis' optreden de partijbelangen worden geschaad, moet aan zulk optreden paal en perk worden gesteld.

Het bederft de vakbeweging, wanneer daarin de indruk wordt gewekt, dat zij best in staat is om politieken invloed uit te oefenen.

SCHAPER zegt dat het velen onzer welkom is als stemmen ook van dien aard in dit Congres zijn opgegaan. Stenhuis is den laatsten tijd wel wat te ver gegaan.

Hij maakt den indruk van iemand die ruzie zoeken wil. Maar wat geeft het nu met geweld daartegen in te gaan? Men ziet toch, dat in de vakbeweging zelf door eminente mannen als Woudenberg, Brautigam, Hiemstra, Eichelsheim e.a. daartegen reeds wordt opgekomen.

Er zijn geregeld officieuze samenkomsten tusschen P.B. en N.V.V. maar toen spr. onlangs weer een convocatie kreeg had hij veel lust om weg te blijven, of om het N.V.V. te zeggen, dat het niet aangaat vriendschappelijk aan één tafel te gaan zitten, om daarna te ervaren, dat dan de partij in het orgaan van de vakbeweging een hak wordt gezet. Dat is voor onze eer onmogelijk te dragen. (L u i d a p p l a u s.)

Maar daartegen helpen geen maatregelen, die slechts olie in het vuur zouden werpen. Een commissie als Schiedam wil is zoo'n maatregel. Laat De Bruin nu tevreden zijn met de erkenning door het P.B. van den bestaanden misstand.

Stenhuis zal wel aan het verstand worden gebracht, dat ook hij zich als een redelijk partijgenoot heeft te gedragen.

De VOORZITTER is teleurgesteld dat De Bruin het voorstelde alsof het P.B. zoo slap is. Daarvan is geen sprake. Ik ben wel eens minder gemoedelijk dan ik hier op het Congres ben. (V r o o l i j k h e i d.) Deze zaak moet in de vakbeweging zelf in orde komen. En dat het in orde zal komen, daarvoor zal het P.B. wel zorg dragen.

DE BRUIN (Schiedam) trekt zijn motie in, in de overtuiging dat het P.B. nu precies weet wat het heeft te doen, nu de groote meerderheid van het Congres het met de door hem verkondigde inzichten eens bleek te zijn. (A p p l a u s.)

De VOORZITTER verklaarde, dat de laatste uitspraak van De Bruin voor zijn rekening blijft en geen officieele uitspraak is.

„Het Volk” 25 jaar.

De VOORZITTER herinnert er aan, dat 1 April a.s. „Het Volk” 25 jaren bestaat. Er zal worden gezorgd dat dit feit, al is er geen

reden tot het vieren van groote feesten, niet onopgemerkt voorbij gaat.

Thans reeds wil spr. den hoofdredacteur Ankersmit, die dan ook 25 jaren aan „Het Volk” verbonden zal zijn, met dit jubileum geluk wenschen. (A p p l a u s.) Ook de andere functionarissen, die dan hun 25-jarig jubileum vieren, zullen we dan wel te pakken krijgen.

SCHAPER Jr. begroet daarna het Congres namens de Soc.-Dem. Studentenorganisatie.

Hij zet het doel dezer organisatie uiteen en doet een beroep op de partijgenooten de socialistische studenten te steunen, door een abonnement te nemen op hun orgaan.

Aan de orde zijn dan verschillende voorstellen betreffende

Propaganda en organisatie.

Ten aanzien van een voorstel-Pijnacker betreffende het houden van cursussen op het platteland op kosten van de partijkas en het gewest merkt de voorzitter op, dat het P.B. in dezen zal doen wat noodig is.

KLEEREKOPER (Partijbestuur) wijst er in dit verband op, dat het nieuwe Instituut voor Arbeiders-ontwikkeling op het bestaande wil voortbouwen. Laat men in de afdelingen, waar reeds aan ontwikkelingswerk wordt gedaan, het Instituut niet als een indringer maar als een vriend en medewerker begroeten. Dan zullen de kleine afdelingen daarvan profiteren.

De VOORZITTER sluit zich hierbij aan. Voorts deelt hij namens het P.B. mede, dat aan het komende verkiezingsmateriaal alle zorg zal worden besteed.

SCHAPER Jr. (Voorschoten) vraagt in de verkiezingskranten bevattelijker artikelen dan er b.v. in de Ontwapeningskrant hebben bestaan. Vooral voor het platteland is dat van belang.

De VOORZITTER merkt op, dat men de arbeiders ten platte lande en de boertjes niet te laag moet schatten. (A p p l a u s.) Ze snappen soms meer dan men oogenschijnlijk denkt. (V r o o l i j k h e i d.)

LOPES DIAS (Hilversum) is ook van oordeel, dat vooral korte, populaire artikeltjes noodig zijn.

WERKHOVEN (Partijbestuur) deelt mede, dat in de komende verkiezingsbladen, de voorpagina's ter beschikking van de gewestelijke besturen zullen komen, die er dan de gewenste kleine artikeltjes, speciaal geschikt voor de streek in kunnen doen opnemen. Dit is in den geest als Leeuwarden II voorstelde.

WERKHOVEN (Partijbestuur) zegt, naar aanleiding van een voorstel-Balk om tijdens de a.s. verkiezingsactie debaters beschikbaar te stellen, dat men inzake debat met overleg te werk moet gaan. Ons debat moet niet tot gevolg hebben de vergadering der tegenstanders aantrekkelijk te maken. Men debatteert ook slechts als daarvoor voldoende tijd wordt beschikbaar gesteld. Op uitnodigingen van communisten om speciale debatavonden ga men niet te royaal in.

VAN DER PLOEG (Heerlen) deelt als zijn ervaring mede, dat hij op een katholieke vergadering met het Kamerlid Hermans als spreker, slechts vijf minuten voor debat kreeg.

De VOORZITTER zegt, dat het vraagstuk van debatteeren zou oud is als de partij zelve.

Vroeger moesten wij wel naar de vergaderingen onzer tegenstanders gaan, maar tegenwoordig komen de menschen, die wij vroeger slechts op die wijze onder ons gehoor konden krijgen, op onze vergaderingen. Laten wij dus de vergaderingen onzer tegenstanders niet door ons debat opfleuren. Spr. raadt de afdelingen in het bijzonder aan, er voor te zorgen, dat geen partijgenooten gaan debatteeren, die voor die taak niet berekend zijn.

Candidaatstelling Tweede Kamer.

Een voorstel Julianadorp om de candidaatstelling door de Partij voor de Tweede Kamer te wijzigen, wordt in handen gesteld van het P.B., om er bij het volgend Congres op te letten.

De exploitatie der partijpers.

Aan de orde is het voorstel-Voorburg, om in verband met de verschijning van „Het Volk” in interlocale edities, jaarlijks een vergadering te beleggen in elk rayon, dat door een speciale editie bestreken wordt. In deze vergadering moet dan het beleid der plaatselijke redactie aan bespreking worden onderworpen.

Daarbij worden door VAN DOORN (Volk-directie) ook beantwoord de door Hartog (Amsterdam VI) gemaakte opmerkingen over de verhouding van de directie tot het personeel van „Het Volk”.

VAN DOORN vangt aan met de mededeeling, dat er inderdaad eenige kwesties van disciplinaire aard zijn gerezen.

Wibaut heeft Vrijdagavond in deze zaal eenige spreekwoorden genoemd, o.a. dat het leven niet altijd bier met suiker is. Welnu, de directie van „Het Volk” ondervindt deze waarheid iederen dag vele malen. Spr. wil in verband met de kritiek van Hartog nog aan een ander spreekwoord herinneren, n.l.: „Een schurftig paard vrees de roskam”. Welnu, in die positie voelt de directie zich niet. Want onmiddellijk toen zich eenige moeilijkheden voordeden, ging van h a a r het voorstel uit, een Commissie van arbitrage te benoemen, bestaande uit drie leden, één aan te wijzen door de loopers-organisatie, één door de directie, welke samen dan een voorzitter zouden aanwijzen. De loopers-organisatie wees P o t h u i s, een erkend vakverenigingsman, aan, de directie verzocht Sam de Wolff lid van de Commissie te worden en voorzitter werd partijgenoot van der Wal, van den Bouwvakarbeidersbond, op het terrein der vakverenigingsactie dus ook geen onbekende.

Welke zijn nu die ernstige kwesties, die Hartog heeft gemeend hier te moeten ter sprake brengen, op een wijze, die de pers onzer tegenstanders aanleiding heeft gegeven een en ander breed uit te meten.

De „Volk”-directie zal het Congres in volle openhartigheid inlichten.

In October j.l. heeft een der bezorgers tegenover een vrouwelijke abonnee een zeer minderwaardige uitdrukking gebezigd. Hij is hiervoor door Masereeuw gestraft met een dag schorsing met behoud van loon en een vaderlijke vermaning.

Aan dezen zelfden looper werd eenige weken geleden, op een Woensdag, een brief ter bezorging meegegeven, die Zaterdagavond nog niet ter bestemder plaatse bleek te zijn. Zondag

ging de chef van de afdeeling expeditie naar het huis van dien looper en hij bevond daar dat de brief door den looper in zijn zak was gehouden.

Ook dit geval eindigde met een terechtzetting.

Die zelfde looper heeft een paar dagen later toen hij op de tram stond met zijn tasch met „Volken” bij zich, op luiden toon, ten aanhoore van ieder, gesmaald op „Het Volk”; op onze Raadsfractie en speciaal op onze wethouders, op het melkmonopolie, enz.

De secretaris van een der partij-afdeelingen, die óók op dit trambaloon stond, onderhield hem daarover en zeide dezen „Volk”-looper: „Zoo iets zeg je toch niet, zelfs niet als je het niet met ons eens bent”.

Deze looper is tevens kleine winkelier en bestuurder van een winkeliersvereniging; in die positie doet hij mee aan de actie tegen de winkelsluiting en ageert hij tegen onze Raadsfractie. Hij behoort dus feitelijk tot onze felste tegenstanders.

Deze man — vervolgt van Doorn — is door mij uit onzen dienst zonder meer ontslagen.

Daartegen kwam de loopersvereniging op en zij dreigde met staking als dit ontslag niet werd ingetrokken.

Er heeft een bespreking plaats gehad met een delegatie uit het bestuur der loopersvereniging en de directie.

De directie verklaarde zich bereid zelfs deze zaak aan de benoemde arbitrage-commissie ter beoordeeling voor te leggen, maar de secretaris der loopers-organisatie was van oordeel, dat dit gegeven ontslag zoo'n schandaal was, dat daaromtrent zelfs een onderzoek van de Commissie onmogelijk was.

Door den voorzitter van de loopers-organisatie werd echter ten slotte er in toegestemd, dat deze zaak aan de Commissie zou worden voorgelegd. Zulks nadat de directie zich bereid had verklaard, den betrokkene nog zoo lang zijn werk te laten verrichten.

Wij waren ook bereid, daarbij het rapport inzake de medezeggenschap volgende, de arbitrage-commissie permanent te maken. In andere bedrijven zouden de arbeiders er wat voor geven, indien op zulk een wijze hun invloed op den gang van zaken werd verzekerd, maar de delegatie uit het organisatiebestuur meende, dat men aan zoo'n commissie niets heeft. (Teekenen van afkeuring.)

Men wenschte daar niet op in te gaan.

Wanneer de directie van „Het Volk” zóó optreedt en een zóó frappante kwestie nog aan een onderzoek-commissie wil voorleggen, past het dan aan een afgevaardigde om, zooals Jer. Hartog heeft gedaan, in een Congres als dit, uitlatingen te bezigen zooals hij deed?

Ik wijs, mede namens Masereeuw, zijn critiek dan ook terug.

Ik wil daarbij verklaren, dat naar ons oordeel de „Volk”-directie zich niet alleen niet schuldig voelt, maar verder is gegaan dan eenige directie of werkgever in zoo'n geval ooit zou hebben gedaan.

In de gevoerde besprekingen heb ik natuurlijk wel eens een hard woord gezegd. Natuurlijk, maar om dat onder geen omstandigheden te doen, daarvoor is Jobsgeduld noodig. Ik verdedig mij daarvoor niet, ik wil slechts verklaren er naar te zullen streven, mijn geduld zoo lang mogelijk te zullen bewaren. Misdaan hebben wij in dezen niet. Mijn gedrag zal open

zijn voor elk onderzoek nu en altijd. (Luid applaus.)

Op voorstel van den VOORZITTER wordt het voorstel-Voorburg naar de directie van „Het Volk” verwezen.

JER. HARTOG (Amsterdam VI) repliceert. Hij wil er nadrukkelijk op wijzen, dat hij de door hem genoemde feiten, pas na aandrang uit het Congres, heeft meegedeeld. Hij was van meening, dat dergelijke zaken beter in besloten zitting konden worden besproken.

Spr. ontkent, dat hij venijnig en vinnig zou hebben gesproken. Hij heeft alleen betoogd, dat bij de massa der Amsterdamsche partijgenooten een gevoel van onbevredigdheid leeft omtrent de vraag of de verhoudingen aan een onzer belangrijkste partij-instellingen wel zijn zooals ze moeten wezen.

Stemmen: Zeer juist.

JER. HARTOG: Men heeft den indruk, dat in ons dagbladbedrijf niet die sfeer heerscht die er heerschen moet.

WERKHOVEN (Partijbestuur): En nu je oordeel over de meegedeelde feiten.

JER. HARTOG: De wijze waarop die man is opgetreden, keur ik onvoorwaardelijk af. Maar dat heb ik ook in eerste instantie reeds gezegd. (Tegenspraak.)

De VOORZITTER constateert, dat het Congres het er mee eens is, dat de directie van „Het Volk” volkomen juist is opgetreden. Zoo heel gauw gaat men er bij ons niet toe over menschen te ontslaan. Het feit dat de directie ook deze zaak door de commissie wilde doen onderzoeken, bewijst, dat de partij ook over het verloop van deze zaak, volkomen gerust kan zijn. (Applaus.)

SELIER (Rotterdam III) zegt nog antwoord te verwachten op de vraag of het Populair Wetenschappelijk Bijvoegsel ook bij de „Voorwaarts” kon worden gevoegd.

De VOORZITTER deelt mede dat de mogelijkheid daartoe met den Raad van Commissarissen van „Voorwaarts” onder de oogen zal worden gezien.

Aan de orde zijn dan de voorstellen van het P.B. inzake de

Statuten en reglementen.

Het P.B. stelt voor:

Art. 33 der Statuten wordt als volgt gelezen: „Vier weken voor het gewone Congres worden de afdeelingen uitgenoodigd een voordracht van kandidaten voor het Partijbestuur in te zenden. Drie weken voor het Congres wordt de kandidatenlijst aan de afdeelingen toegezonden. Worden niet meer kandidaten opgegeven dan er plaatsen te vervullen zijn, dan worden de gestelde kandidaten gekozen verklaard. Een stemming wordt alleen gehouden over hen, die verklaard hebben een candidatuur te aanvaarden.

Niet meer dan zes leden kunnen het lidmaatschap van het Partijbestuur vereenigen met dat der Tweede Kamer.

Wordt een lid van het Partijbestuur tusschen tijds tot lid der Tweede Kamer benoemd, dan blijft hij tot het volgende Congres in functie. Indien de voorzitter niet in functie gekozen is ingevolge het bepaalde in art. 32, wordt hij door het Congres uit de leden van het D.B. gekozen.

Ontstaat een vacature voor voorzitter, dan wordt door het Partijbestuur uit de leden van het D.B. een voorzitter gekozen.

Vacatures in het Partijbestuur blijven bestaan tot het eerste Congres dat gehouden wordt, nadat de vacature is ontstaan, behoudens in het geval, dat het aantal leden van het Partijbestuur zou dalen beneden 2/3 van het in art. 31 bepaalde aantal. In dit geval heeft een aanvulling plaats per referendum, nadat de afdelingen in de gelegenheid zijn gesteld, candidaten te stellen."

Na een korte toelichting van den **VOORZITTER** wordt dit voorstel zonder discussie aangenomen.

Bij het voorstel om aan art. 36 der statuten regelende de samenstelling van den Partijraad toe te voegen, dat daarvan ook deel uitmaken „gewezen leden van het P.B. indien zij op voorstel van het P.B. door het Congres daartoe worden benoemd", merkt de **VOORZITTER** op, dat dit voorstel beoogt het mogelijk te maken dat afgetreden partijbestuurders, die men noode ziet gaan, toch hun advies kunnen blijven geven.

In dit verband noemt spr. de namen van de afgetreden P.B.-leden Troelstra en Van der Goes.

Na eenige discussie en verwerping van het amendement-Leiden, wordt het voorstel van het P.B. aangenomen.

Op voorstel van het P.B. worden Troelstra en Van der Goes vervolgens onder applaus van het Congres tot leden van den Partijraad benoemd.

De vrouwelijke partijsecretaris.

Bij het voorstel van het P.B. om art. 31 der stukken aldus te wijzigen, dat daaraan worde toegevoegd, dat een der beide partij-secretarissen een vrouw zal zijn, die belast zijnde met de zaken betreffende de propaganda onder de vrouwen, tevens secretares-penningmeesteres zal zijn van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs, wordt door mevr. **GOUDEKET** (Bussum) de voorgestelde reorganisatie van de vrouwen-propaganda besproken.

Spr. bepleit het voorstel-Bussum, dat de instelling wil van een commissie, die tot taak zal hebben te onderzoeken, langs welken weg de breede massa der arbeidersvrouwen daadwerkelijk voor den klassenstrijd kan worden gewonnen. Het is noodzakelijk dat bij een dergelijk onderzoek het vraagstuk van de organisatie der proletarische vrouwen op zoo breed mogelijke basis zal worden geplaatst. Daarom dient bij de instelling der commissie overleg te worden gepleegd met den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs en het N. V. V.

Mevr. **WIBAUT** (Bond van soc.-dem. Vrouwenclubs), met applaus begroet, protesteert tegen de wijze waarop de voorzitter de gewezen secretaresse heeft gediskwalificeerd, terwijl zij zich niet kon verdedigen. Mevr. Tilanus heeft jaren lang veel voor de vrouwen gedaan. De Jaarvergadering van den bond van vrouwenclubs en een afdeling van Amsterdam heeft nadrukkelijk gevraagd, als de zaak hier behandeld werd, dit te doen door een bespreking van beide standpunten. Nu eenmaal besloten was, dat de zaak hier niet behandeld zou worden, spijt het mij, dat de voorzitter juist die grieven heeft genoemd waartegen zij zich zoo gaarne had willen verdedigen, terwijl het uit niets gebleken is, dat de clubs die grieven deelen.

Ik geef het P.B. in overweging om deze zaak die toch van zoo groot belang is voor het recht-

vaardigheidsbewustzijn der partijgenooten door een onpartijdige commissie te doen onderzoeken.

Nu de reorganisatie. Sedert 1914 bestaat het verlangen bij de clubs naar vaste regels voor de verhouding met de Partij. De clubs hadden zich de regeling der verhoudingen evenwel anders voorgesteld, dan ze nu worden voorgesteld. Zij hadden gedacht, dat de clubs een gedelegeerde in het afdeulingsbestuur zouden kunnen afvaardigen, omdat de clubs het best kunnen weten wie daarvoor geschikt zijn, en dat de Bond een vertegenwoordigster zou krijgen in het Partijbestuur. Men heeft het omgekeerd. De clubs hebben zich bij het compromis neergelegd, omdat zij aan het totstandkomen van een regeling niets in den weg wilden leggen. Vele clubs hadden op de Jaarvergadering zeer goede amendementen ingediend, die zij hebben ingetrokken. Alleen een ding konden zij niet prijsgeven en daarom is de motie voorgesteld, waarin gevraagd wordt de voorbereiding van de benoeming van een vrouwelijke partijsecretaris in overleg en samenwerking met het hoofdbestuur van den bond van vrouwenclubs te doen geschieden.

De nieuwe maatregelen kunnen verbetering brengen. Maar dan moeten ze allereerst con amore worden uitgevoerd. De clubs moeten niet worden een aanhangsel van de partij, maar zijn, eigen organen, die de propaganda onder de vrouwen voeren.

De bedoeling van mevr. Goudekot begrijpt spr. niet. Het werk van de huisvrouw is ander werk in het productieproces dan de arbeid van den man.

Spr. eindigt met de hoop uit te spreken, dat de partij de vrouwen in die propaganda zal steunen. (A p p l a u s.)

WERKHOVEN (Partijbestuur) zegt, dat het voor de commissie die mevr. Goudekot wil, feitelijk te laat is. Alle voorstellen zouden moeten worden teruggenomen, want alles zou door deze studie-commissie op losse schroeven worden gesteld. Wij kunnen nu geen vrouw aanstellen en over een jaar, als er een rapport komt dat iets anders wil, deze weer wegzenden. Bovendien zal er over de aanstelling van een vrouw, na een studie-commissie te hebben ingesteld in overleg met het N. V. V., ook met deze organisatie gepraat moeten worden. Spr. raadt daarom Bussum aan, het voorstel terug te nemen. Het is nu het meest ongeschikte oogenblik om nog weer te studeren.

Mevr. **BAKHUIS-WOLTERS** (Bond van Vrouwenclubs) meent, dat hetgeen Vliegen over de secretaresse heeft gezegd, objectief weergaf wat er is gebeurd. Wat mevr. Wibaut zei, was niet de meening van de meerderheid van het Hoofdbestuur.

Mevr. **WIBAUT**: Maar wel van de clubs.

Mevr. **BAKHUIS-WOLTERS** herhaalt, dat een oplossing in deze richting noodig was. Niet de meerderheid van de clubs, doch slechts enkele staan op het standpunt van mevr. Wibaut.

Aan mevr. Goudekot zegt spr., dat nu de arbeidersvrouwen het kiesrecht hebben, de bond hun moet leeren, hoe ze het moeten gebruiken. (Z e e r j u i s t.) Daarom juicht spr. de reorganisatievoorstellen toe. De band tusschen bond en vrouwenclubs wordt er hechter door. Alleen, overleg is noodig voor de benoeming der secretaresse. Spr. beveelt de aanneming der voorstellen aan. (A p p l a u s.)

De **VOORZITTER** zegt, dat over de voor-

stellen zoo weinig verschil van meening is, dat het Congres best tot een besluit kan komen.

De kwestie-mevr. Tilanus is door spr. met waardeering voor mevr. Tilanus besproken. Sober en objectief is weergegeven, hoe P.B. en het hoofdbestuur over de zaak dachten. Het protest van mevr. Wibaut was onredelijk en onjuist en na wat mevr. Bakhuis er van gezegd heeft, zal spr. er niets meer van zeggen.

De voorbereiding is moeilijk en statuair is er bezwaar tegen benoeming in overleg. Het Congres moet deze secretaresse nu eenmaal benoemen. Spr. stelt voor de motie aldus te wijzigen, dat gesproken wordt van overleg bij de voorbereiding. Gezamenlijk zal naar een geschikte persoon worden gezocht en het Congres kan dan de definitieve benoeming doen. Het bestuur van den bond zal zeker met deze lezing der motie accoord gaan.

Mevr. WIBAUT: Wij hebben geen bezwaar.

De VOORZITTER: Dan is er verder geen bezwaar.

Mevr. GOUDEKET (Bussum) zegt, dat de tweede alinea van het voorstel-Bussum inhoudt een onderzoek naar den theoretischen grondslag van onze houding inzake de vrouwenpropaganda en -organisatie. Het ontbreken eener actueele soc.-dem. beschouwing over de maatschappelijke positie der vrouw is b.v. oorzaak, dat Suze Groeneweg haar eisch tot verbetering der huwelijkswetgeving slechts op algemeene billijkheidsgronden kan verdedigen. Spr. hoopt dat voor de eischen weer een soc.-dem. rechtsgrond zal worden gevormd. Die rechtsgrond ontbreekt thans en afgezien van alle praktische maatregelen, moet dit geschieden. Spr. handhaaft daarom het voorstel-Bussum.

De VOORZITTER meent dat uit deze toelichting blijkt, dat het studiewerk, dat zij wil, door een commissie als mevr. Goudekete wil, niet kon worden gedaan. Spr. ontraadt het voorstel-Bussum dat met de allergrootste meerderheid wordt verworpen.

De gewijzigde motie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

WERKHOVEN (P.B.) bestrijdt het amendement der afdeling Den Haag I, dat ingaat tegen de regeling, die noodig is. 't Voorstel van 't P.B. is voor de vrouwenclubs veel beter. Wij dwingen als het ware de afdeling en de mannen hun aandacht aan 't vraagstuk der vrouwenpropaganda te schenken. Het past niet in het systeem en spr. raadt aan het amendement in te trekken.

Het amendement wordt ingetrokken, de voorstellen worden en bloc aangenomen zonder hoofdelijke stemming. (Applaus).

Aan de orde is een voorstel van de Vereeniging van Soc-Dem. Raadsleden, dat aldus luid:

De Jaarvergadering van de Ver. van Soc-Dem. Gemeenteraadsleden besloot Zaterdag 17 Januari, gebruik makende van haar bevoegdheid toegekend in artikel 32 van het Huishoudelijk Reglement, voor te stellen om in art. 58 van het Huishoudelijk Reglement toe te voegen achter het woord „Gemeenteraad”: „en van de Provinciale Staten”.

Besloten wordt geen pauze te houden.

SCHAPER (P.B.) komt tegen de methode op: men had de behoorlijkheid moeten betrachten, en overleg plegen. Dat doet men niet: men decreeteert eenvoudig dat de Statenleden lid moeten worden. Dit heeft te veel van kadaverdiscipline. Daar komt spr. ernstig tegen in verzet.

DOKKUM (Hillebrand) sluit zich bij dit protest aan en raadt aan, dit voorstel aan te houden opdat de statenfracties gelegenheid krijgen er hun meening over te zeggen.

ED. POLAK (voorzitter der Ver. van Soc-Dem. Raadsleden) zegt, dat thans reeds meer dan 1000 partijgenooten verkeerden in de dwangpositie, die Schaper voor onze Statenleden niet wenscht. Het zijn onze Raadsleden. Zoodra een lid der Partij wordt gekozen tot lid van een Gemeenteraad, wordt hij krachtens art. 58 van het huishoudelijk reglement onzer Partij, ambts-halve ingeschreven als lid der Ver. van Soc-Dem. Raadsleden. Zoo is de toestand al jaren en niemand, ook Schaper niet, is daartegen opgekomen. Nu willen wij hetzelfde voor de Statenleden. Niet uit lust om dwang uit te oefenen, maar omdat een regelmatig overleg tusschen Raads- en Statenleden wenschelijk, ja noodzakelijk is. Dat is de eenige grond voor het voorstel.

SCHAPER (P.B.) zegt, dat deze vergelijking niet opgaat. De raadsleden voelden zelf de behoefte en vereenigden zich. Hier was die behoefte niet en daarom was hier overleg noodig geweest.

WERKHOVEN (Ver. van soc-dem. raadsleden) zegt, dat geen vorm is gevonden, waardoor mogelijk was voor 't congres de collectieve meening van alle Statenleden te weten te komen. Men had zich tot de statenleden persoonlijk moeten wenden of tot de fracties en dan was toch geen meening tot stand gekomen van de groote meerderheid. Bovendien, de meeste Statenleden zijn reeds lid, omdat ze raadslid zijn. Als dit voorstel wordt verworpen, zullen ook raadsleden misschien op den dwang wijzen en de vereeniging verlaten. Er is nooit geprotesteerd door de raadsleden. Reeds nu hebben zich Statenleden eigener beweging opgegeven, terwijl menschen als Brok, Weykamp, Keurschot verleden jaar al aangedrongen hebben op 't vormen van een band tusschen statenleden en gemeenteraadsleden. Neem het voorstel daarom aan, dan zijn wij eraf.

SCHAPER (P.B.): Een mooie manier om er af te komen. (Vreugde.)

KLEEREKOPER (P.B.) ziet hier geen dwang. Het Congres mag de noodzakelijkheid uitspreken, dat ook onze vertegenwoordigers in de staten af en toe bijeen komen om de zaken te bespreken...

SCHAPER: Dat is wat anders.

KLEEREKOPER: Dat is niets anders. Men vergete ook niet, dat wij thans reeds vele gedeputeerden hebben. Dat maakt meer overleg met onze raadsfracties af en toe noodig en opname in deze vereeniging kan daarvoor zeer goede resultaten hebben. Als dat contact gewenscht is tusschen staten- en raadsfracties, kan en moet het congres dit uitspreken en spr. hoopt, dat het voorstel aangenomen wordt.

De VOORZITTER zegt, dat het P. B. in overgroote meerderheid het voorstel aanbeveelt. Wat Schaper heeft gezegd is overdreven. Een dergelijke dwang binnen het partijverband is dan ook allerminst ondragelijk.

Het voorstel wordt aangenomen.

Contributievoorstellen.

Aan de orde zijn de financieele verslagen en de contributieregeling.

AMSTERDAM VI (Preso). „In onze afdeling zijn enkele opmerkingen gemaakt ten aan-

zien der begrooting. Op de begrooting van 1924 is voor „Actie en Propaganda” f 4000 uitge trokken. Gebleken is nu, dat deze post met ruim f 2600 is overschreden. Ondanks deze ervaring heeft de partij-penningmeester op de begrooting van 1925 slechts f 2000 voor propaganda gebracht. Wil de penningmeester nader toelichten hoe hij denkt met dat bedrag er te komen. De gegeven toelichting is nogal pover.

Voorts heeft een dezer dagen in „Het Volk” een polemiek gestaan tegen partijgenoot Polak. Daarin schreef de penningmeester onder meer, dat bezuiniging verkregen kan worden door reorganisatie van het aantal propagandisten. Nu weet men, dat p.g. Harm de Boer tot wethouder van Leeuwarden is benoemd. Had nu niet deze gelegenheid aangegrepen moeten worden om aan die reorganisatie uitvoering te geven? Ook hiervoor is nadere toelichting noodzakelijk.”

ROTTERDAM VIII (Kooi) is ter oore gekomen, dat ten plattenlande niet overal de contributiezegels worden gebruikt, zooals dat noodig is. Spr. lijkt dat practisch niet goed en hij ondersteunt daarom het voorstel-Hilversum.

DROP (Partijpenningmeester) constateert, dat op de winst- en verliesrekening en balans hier geen enkele aanmerking is gemaakt.

De opmerking over den post „propaganda” beantwoordt spr. met de mededeeling, dat deze post de sluitpost is. Er zitten ook inkomsten in. In de laatste jaren zitten niet meer in dezen post, zooals vroeger, de salarissen van de propagandisten. Vandaar dat deze post sluitpost kan worden.

Een begrooting met een tekort achtte spr. onjuist en daar de subsidie voor Arbeidersontwikkeling moest gevonden worden is de post Propaganda het slachtoffer geworden. In het P.B. is er dan ook geen enkele aanmerking op gemaakt.

De vraag of het op den duur gewenscht is, van het Partij-inkomen van plm. f 90.000 een derde aan salarissen voor propagandisten uit te geven, wordt wel eens besproken. Het is moeilijk er verandering in te brengen, waar wij hier met gegroeide verhoudingen te maken hebben.

Over een regeling met Friesland wordt nog onderhandeld. Tegen een regeling als met Westerhof tot stand is gekomen, is geen bezwaar. De toelage geheel laten vervallen is niet mogelijk. Het beste is de regeling aan het P. B. over te laten. Dit is diligent op dit punt en tracht steeds de financieele positie te versterken.

Het formaat van het zegel komt telkens terug. Verandering brengt een verandering mee van de diplomaboekjes. Met het uitgeven van kaarten moet groote voorzichtigheid worden betracht.

De afdeelingen hebben voor het plakken der zegels in de boekjes te zorgen. Er is sedert 1923 een goede administratieve controle. Wij zijn echter aangewezen op de hulp van de afdeelsbesturen. Die hebben de volledige doorvoering der contributieregeling in handen.

Over de voorstellen zelf is niet gesproken. LOPES DIAS (Hilversum): Ik wil er nog wat van zeggen.

DROP: Wacht dan even. In de komende maanden is voor het tot stand brengen van reorganisatie geen gelegenheid en voor een behoorlijke behandeling van de voorstellen is op dit congres geen tijd. Laat ons daarom wacht

ten tot het volgend Congres. Spr. heeft aan een uitvoerige bespreking van den finantieelen toestand, de contributieregeling, het pensioenfonds enz. ook wel behoefte, doch thans, op dit oogenblik, is het beter alle voorstellen in te trekken.

LOPES DIAS (Hilversum) is over deze uitzetting verbaasd. Drop dringt altijd aan op betere regeling in de afdeelingen en wil nu dit uitstel. Dat kan niet, meent spr. Er moet een behoorlijke regeling komen. De diplomaboekjes moeten lange jaren mee...

DROP: Niet overdrijven. Vier jaar is de duur.

LOPES DIAS: Goed, maar de zegeltjes zijn erg klein en daarin dient hoog noodig wijziging te komen. Op deze zegels is moeilijk controle mogelijk. Daarom moeten naast deze boekjes kaarten komen met een behoorlijk zegel. Dan kon er controle geoefend worden zooals wij dat noodig hebben en daarom raadt spr. het P.B. het voorstel-Hilversum over te nemen.

DROP (Penningmeester): Als de penningmeesters nonchalant zijn, is een behoorlijke afstempeling en controle evenmin mogelijk. Het Partijbureau is dagelijks bezig aan de verbetering en daarom gaat het niet aan, op dit oogenblik, in dit verkiezingsjaar, met veranderingen te komen.

HILVERSUM trekt het voorstel in.

De VOORZITTER zegt, dat Drop voorstelde alle voorstellen terug te nemen. Kan men zich daarmee vereenigen?

De voorstellen op begrooting en contributie betrekking hebbend, worden ingetrokken of afgevoerd.

De begrooting wordt aangenomen en de penningmeester wordt gedechargeerd. (A p p l.)

De VOORZITTER brengt Drop en ook Werkhoven hulde voor wat zij voor de partij hebben gedaan. (A p p l a u s.)

Esperanto.

Aan de orde komen voorstellen van de afdeeling Oldenzaal, Hoek van Holland en Juliana-dorp. Het eerste luidt:

Het Congres spreke zich uit voor een deskundig onderzoek van het Partijbestuur naar de vorderingen en de waarde van de internationale taal „Esperanto”.

De anderen hebben ongeveer dezelfde bedoeling.

De VOORZITTER meent dat een politieke partij als de S. D. A. P. zulke propaganda niet kan voeren. De voorstanders dienen deze propaganda op andere wijze te voeren en het P.B. is allerminst deskundig op het terrein van Esperanto. Het congres kan geen besluit nemen in deze kwestie.

In internationalen kring is wel eens over Esperanto gesproken. De menschen uit de grootere landen, Engeland, Duitschland, Frankrijk, enz., voelen er heelemaal niet voor. Wij voelen nog wel eens de behoefte en een besluit zou alleen beteekenis hebben, als verwacht mag worden, dat in die grootere landen er belangstelling voor is.

OLDENZAAL (De Groot) is het niet eens met de meening, dat wij als partij er niet mee te maken hebben. Spr. zal daarom het nut ervan betoogen...

EEN STEM: Dan in Esperanto! (V r o o l i j k h e i d.)

DE GROOT: Dat verstaat u toch niet. (V r e u g d e.) Spr. meent dat bij internatio-

nale bijeenkomsten het Esperanto veel nut kan hebben. In de vergadering van den Volkenbond bleken meermalen misvattingen te ontstaan uit taalverschillen, die voorkomen zouden zijn bij het gebruik van Esperanto.

GORINCHEM (Swaters) zegt een voorstel te zullen doen, dat ieder bevredigt. Kan het Instituut van Arbeidersontwikkeling niet eens wat cursussen over Esperanto laten houden? Wij weten er te weinig van en misschien zou dan, na een paar jaar, een beslissing kunnen worden genomen.

KLEEREKOPER (P.B.) zegt, herhaaldelijk brieven van Esperantisten te ontvangen, die zich er over beklagen, dat aan deze taal niet meer aandacht wordt geschonken. Er is zeker behoefte aan een taal, die wij allen verstaan. Maar het is onjuist daaruit af te leiden, dat deze taal een gemaakte taal moet zijn. Wij moet ons niet met surrogaten tevreden stellen, ook niet op dit punt. Als het ontwikkelings-instituut zich ermee bemoeit, zal het zijn op andere wijze, n.l. door de kennis van een vreemde taal te bevorderen. Voor uitwisseling van onze diepste gevoelens en socialistische gedachten hebben wij iets anders nodig dan een gemaakte taal. De arbeidersklasse moet trachten zich een levende vreemde taal eigen te maken. (A p p l a u s.)

De VOORZITTER meent, dat wat Kleerekoper zei, spr.'s stelling, dat het P.B. niet bevoegd is, omver werpt. Kleerekoper sprak dan ook voor zich zelf en niet voor het P.B.

Spr. stelt voor deze voorstellen af te voeren. Aldus wordt met zeer groote meerderheid besloten.

De VOORZITTER zegt, dat hiermee de agenda is afgehandeld. Daarom een kort slotwoord.

Wij hebben veel werk gedaan. Het verkie-

zings- en strijdprogram is in betrekkelijk korten tijd afgehandeld en wij hebben daarmee een goed werk gedaan. Al wat wij echter besluiten, blijven dooie letters, dooie dingen, als het niet gaat leven door de actie van de partijgenooten in het land. De persoonlijke toewijding van vele partijgenooten was in den laatsten tijd niet bevredigend. Wij staan nu voor een grooten strijd, in de eerstvolgende maanden heeft ieder gelegenheid, zich van zijn plicht te kwijten.

Spr. zegt zich diep te zullen moeten schamen, als wij bij de volgende verkiezingen weer blijven wat wij zijn. De omstandigheden m o e t e n ons de overwinning geven, die spr. rook. Ieder die den naam soc.-democraat waardig wil zijn, trekke er op uit. Kunstlievende leden schaffen wij af (a p p l a u s), wij moeten werkende leden hebben. Leden, die niet alleen contributie betalen, doch die deel nemen aan het werk. Die er op uit trekken, om de arbeiders bijeen te brengen en daarom mag niemand onzer 40.000 leden ontbreken op het appèl, als zijn bestuur hem werk aanwijst.

Tot onze tegenstanders moeten wij kunnen zeggen: wat gij in het verleden van ons hebt gezien, zal in het niet moeten verzinken. Spr. hoorde onlangs Anseele zeggen, toen hij over de komende verkiezing sprak; „wij zullen ze van katoen geven!”

Dat woord nemen wij over, op voor de sociaal-democratie!

Na dank gebracht te hebben aan de congrescommissie, aan degenen, die meewerkten aan den feestavond, aan die gratis logies verschaften, kortom aan allen, die tot het welslagen van dit congres meewerkten (a p p l a u s), sluit spr. het Congres, waarna het Congres onder het zingen van de Internationale uiteen gaat.

CONGRESBESLUITEN.

Aangenomen congresvoorstellen van het P.B. inzake wijziging der Statuten en Huishoudelijk Reglement op het Congres 1925:

Art. 33 der Statuten wordt als volgt gelezen:

Vier weken voor het gewone Congres worden de afdelingen uitgenoodigd een voordracht van kandidaten voor het Partijbestuur in te zenden. Drie weken voor het Congres wordt de kandidatenlijst aan de afdelingen toegezonden. Worden niet meer kandidaten opgegeven dan er plaatsen te vervullen zijn, dan worden de gestelde kandidaten gekozen verklaard. Een stemming wordt alleen gehouden over hen, die verklaard hebben een candidatuur te aanvaarden.

Niet meer dan zes leden kunnen het lidmaatschap van het Partijbestuur vereenigen met dat der Tweede Kamer.

Wordt een lid van het Partijbestuur tusschen tijds tot lid der Tweede Kamer benoemd, dan blijft hij tot het volgend Congres in functie.

Indien de voorzitter niet in functie gekozen is ingevolge het bepaalde in art. 32, wordt hij door het Congres uit de leden van het D. B. gekozen.

Ontstaat een vacature voor voorzitter, dan wordt door het Partijbestuur uit de leden van het D. B. een voorzitter gekozen.

Vacatures in het Partijbestuur blijven bestaan tot het eerste Congres dat gehouden wordt, nadat de vacature is ontstaan, behoudens in het geval, dat het aantal leden van het Partijbestuur zou dalen beneden $\frac{2}{3}$ van het in art. 31 bepaalde aantal. In dit geval heeft een aanvulling plaats per referendum, nadat de afdelingen in de gelegenheid zijn gesteld, kandidaten te stellen.

Aan art. 36 der Statuten wordt een lid h toegevoegd, als volgt luidend: „gewezen leden van het Partijbestuur, indien zij op voorstel van het P. B. door het Congres daartoe worden benoemd”.

Aan art. 37 der Statuten, eerste alinea, worde toegevoegd: „of tenminste een derde van het aantal leden van den Partijraad daartoe den wensch te kennen geeft”.

Invoeging van een vierde lid bij artikel 31 der Statuten, luidende: „Een der beide secretarissen is een vrouw. Zij is meer speciaal belast met de zaken betreffende de propaganda onder de vrouwen en als zoodanig secretaresse-penningmeesteresse van den Bond van Soc. Dem. Vrouwenclubs”.

Art. 31 wordt als volgt gelezen:

De Partij wordt bestuurd en vertegenwoordigd door het Partijbestuur.

Het Partijbestuur bestaat uit veertien leden, van wie zes te Amsterdam wonende leden, het Dagelijksch Bestuur vormen.

Vier leden van het Partijbestuur, die deel uitmaken van het Dagelijksch Bestuur, kunnen bezoldigd zijn: de voorzitter, de partij-secretaris, de partijpenningmeester en een vrouwe-

lijk secretaresse, meer speciaal belast met de zaken betreffende de propaganda onder de vrouwen en als zoodanig secretaresse-penningmeesteresse van den Bond van Soc. Dem. Vrouwenclubs.

Invoeging in artikel 3 van het Huishoudelijk Reglement der Partij van de volgende alinea:

Het afdeelingsbestuur belast een zijner leden meer speciaal met de zaken betreffende de propaganda onder de vrouwen en delegeert datzelfde lid in het Bestuur der Soc. Dem. Vrouwenpropagandaclub ter plaatse, indien zulk een club bestaat.

Invoeging van een nieuw artikel 12a, in het Huishoudelijk Reglement:

Het bestuur eener federatie belast een zijner leden meer speciaal met de zaken betreffende de propaganda onder de vrouwen en delegeert datzelfde lid in het gewestelijk (distrikts-stedelijk) bestuur der Soc. Dem. Vrouwenclub, indien zulk een bestuur bestaat.

De Jaarvergadering van de Ver. van Soc. Dem. Gemeenteraadsleden besloot Zaterdag 17 Januari, gebruik makende van haar bevoegdheid, toegekend in artikel 32 van het Huishoudelijk Reglement, voor te stellen om in art. 58 van het Huishoudelijk Reglement toe te voegen achter het woord „Gemeenteraad”: „en van de Provinciale Staten”.

RESOLUTIE

inzake verkiezingen voor de Tweede Kamer 1925 en Verkiezings- en Strijdprogram.

De volgende resolutie met het hieronder volgende Verkiezings- en Strijdprogramma werd aangenomen:

Het Congres der S.D.A.P., gehouden op 14, 15 en 16 Februari 1925 te Amsterdam;

Gehoord de inleidingen inzake de aanstaande verkiezingen voor de Tweede Kamer,

Verklaart aan die verkiezingen te zullen deelnemen, geheel zelfstandig, op de basis van het beginselprogram, ter vergroting van de sociale macht der arbeidersklasse en tot versterking van den socialistischen invloed op het politieke leven.

Voor de komende wetgevende periode stelt zij als naastbijliggende hoofddoeleinden, ten eerste: een einde te maken aan de reactionaire politiek van het kabinet Ruys-Colijn; ten tweede: verdere afbraak te voorkomen van het onderwijs, van de sociale wetgeving en van de andere sociale voorzieningen, de geestelijke vrijheid te verdedigen en de Nederlandsche politiek weer in voorwaartsche richting te stuwen; ten derde: een krachtadige vredes- en ontwapeningspolitiek te doen voeren.

Het Congres verklaart verder, dat de S. D. A. P. ter bereiking van dezen omkeer in de politiek des lands, in principe bereid is tot samenwerking met alle andere democratische elementen, ook bij een kabinetsvorming.

De vraag of de omstandigheden zoodanig zijn, dat de partij aan zulk een kabinetsvorming kan

deelnemen, zal alvorens eenige definitieve stap daartoe wordt gedaan, na overleg met de vakbeweging, ter beslissing worden voorgelegd aan een buitengewoon Congres.

De partij roept het arbeidende volk van Nederland op om, met terzijdestelling van alles wat zijn sociaal-politieke machtsvorming belemmert, de door haar voorgestane politiek bij deze verkiezingen te steunen, in het thans meest urgente belang: dat van de sociale ontwikkeling en van de democratische toekomst, ook op economisch gebied.

Ter uitwerking van het hier ingenomen standpunt stelt de S. D. A. P. het volgende verkiezingsprogramma op den voorgrond:

VERKIEZINGSPROGRAM.

1. Ontwapening, nationaal en internationaal. Ondersteuning en democratisering van den Volkenbond.

2. Werkverruiming. Werkloozenzorg. Wettelijke regeling der werklozenverzekering.

3. Medezeggenschap en bedrijfsorganisatie. Reorganisatie van het georganiseerd overleg.

4. Volledige uitvoering der Arbeidswet. Moederschapszorg. Volledige uitbouw der sociale verzekering. Staatspensionneering.

5. Krachtige bevordering van den bouw van arbeiderswoningen. Afschrijving, waar noodig, van crisis-subsidies.

6. Pachtwetten ter bescherming van den huurboer. Uitbreiding van kultuurgronden.

7. Opheffing der onderwijsverslechtering, in de eerste plaats weder-invoering van het verplichte zevende leerjaar. Zorg ook voor de niet leerplichtige jeugd. Bevordering van kunst en volksontwikkeling.

8. Onverkorte handhaving van het recht van vereeniging en vergadering. Onpartijdige wets-toepassing betreffende de gemeentelijke autonomie.

9. Bezuiniging door reorganisatie van den Staatsdienst, met vaststelling van een behoorlijk bestaan voor het overheidsperoneel. Belasting naar draagkracht; verlichting van druk voor kleine inkomens.

10. Verbetering van de huwelijkswetgeving in het belang van de vrouw.

11. Bestrijding van het alcoholisme.

12. Bevordering van het zelfbestuur der overzeesche gewesten.

STRIJDPROGRAM.

Ontwapening.

Actie voor nationale en internationale ontwapening.

Deelneming aan en bevordering van de internationale aktie der arbeiders tot vermindering van oorlog.

Stelselmatige en snelle beperking der persoonlijke en financiële militaire lasten, om ten spoedigste tot volledige ontwapening te geraken.

Vrijstelling van militairen dienstplicht voor alle ernstige dienstweigeraars.

Buitenlandsche Politiek.

Bevordering der omvorming van den Volkenbond tot een democratisch organisme tegen imperialisme en militarisme, met toelating van alle naties.

Beslechting van alle internationale geschillen door rechtspraak en arbitrage.

Medezeggenschap der Volksvertegenwoor-

diging in de samenstelling der delegatie naar den Volkenbond met vertegenwoordiging daarin van de politiek georganiseerde arbeidersklasse.

Afschaffing der geheime diplomatie door openbaarmaking van alle verdragen en overeenkomsten en verzekering eener grondige parlementaire kontrôle op het buitenlandsch beleid.

Bedrijfspolitiek.

Socialisatie van bedrijven, die in algemeene behoeften voorzien en waar beheer of prijsvorming monopolistisch zijn of dreigen te worden.

Vereeniging van ondernemingen in nog weinig gekoncentreerde bedrijfstakken tot bedrijfsorganisaties.

Wettelijke medezeggenschap der hoofd- en handarbeiders in het bedrijf.

Stichting van konkurrende prijsregelende overheidsbedrijven. Overheidssteun aan verbruikskoöperaties.

In voedings- en kledingbedrijven overheidsregeling betreffende produktie, aanvoer, distributie en prijsvorming, ter voorbereiding der socialisatie.

Landbouw.

Geleidelijke socialisatie van den grond door het aan de gemeenschap houden van drooggelegde gronden en het onteigenen van gronden waarvan de produktie aanzienlijk kan worden verhoogd door ontwatering, beter beheer en ontginning, alsmede van de gronden, die als regel worden verpacht.

Geleidelijke socialisatie van de groot- en middenbedrijven; den pachter wordt bij goedbeheer een ongestoord gebruiksrecht verzekerd.

Instelling van een afzonderlijk departement van landbouw.

Stichting van model-landbouwbedrijven.

Wettelijke pachtkommissies aan wier beslissing pachtvoortzetting, pachtsom en vergoeding voor den vertrekkenden pachter onderworpen zijn. Betere regeling van het recht op pachtvergoeding bij schade.

Instelling van wettelijke kommissies met zeggenschap over de loonen der landarbeiders.

Verleening aan den landgebruiker van het volle jachtrecht, niet alleen op schadelijk gedier, maar ook op wild.

Het verbeteren en algemeen maken van het landbouwonderwijs.

Bevordering van landbouw-koöperatie en verkeerswezen ten plattelande.

Staatsinrichting.

Uitvoering van de grondwettelijke bepalingen omtrent toekenning van verordenende bevoegdheid aan nieuwe bij de wet in te stellen organen.

Deelneming van leeken aan de rechtspraak over de toepassing der bedoelde verordeningen.

Vervanging der huidige sociale en economische staatscommissies en raden, door een wettelijk ingestelden Centralen Economischen Raad. Afschaffing der Eerste Kamer.

Vrouwenbelangen.

Afzonderlijke wettelijke bescherming van vrouwenarbeid, slechts voor zoover de zorg voor de gezondheid van moeder en kind deze eischt.

Regeling der premievrije moederschapszorg

voor allen die haar behoeven, met aanwijzing van taak van Rijk, Provincie en Gemeente op dit gebied.

Gelijke benoembaarheid voor mannen en vrouwen.

In overheidsdienst, gelijke rechtspositie en gelijk loon, voor gelijken arbeid voor mannen en vrouwen, gehuwden en ongehuwden.

Wijziging van de huwelijkswetgeving o.a. ten einde de vrouw als gelijkwaardige van den echtgenoot het recht te verleen tot medebesikking over vermogen en inkomen en over maatregelen ten opzichte van de kinderen.

Betere regeling van de rechten van het natuurlijke kind.

Arbeidswetgeving.

Volledige en loyale uitvoering der wetten ter bescherming van den arbeid. Invoering eener Rijkswet op de winkelsluiting. Bescherming van den landarbeid.

Ratificatie der internationale arbeidsverdragen.

Reorganisatie en consolideering van de sociale verzekering, op grondslag van zelfbestuur door middel van autonome publiekrechtelijke organen met verordenende bevoegdheid en huldiging van het pariteitsbeginsel. Invoering van een wet op de ziekengeldverzekering op kosten der werkgevers. Verbetering en uitbouw der gemeenschapszorg voor ouden van dagen. Staatspensioneerings.

Overheidspersoneel.

Regeling der arbeidsvoorwaarden van het overheidspersoneel in georganiseerd overleg door rechtstreeksche onderhandeling tusschen de regering en de vakverenigingen van het personeel.

Werkloozenzorg.

Wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering met zelfbestuur der kassen, medebetalings door de werkgevers en vorming van een Rijksfonds voor crisiswerkloosheid.

Verruiming van werkgelegenheid; waar deze niet mogelijk is, steun aan werklozen buiten armenzorg om en zoodanig, dat een behoorlijk levensbestaan is gewaarborgd.

Gezondheidszorg.

Bevordering der Volksgezondheid, door directe overheidszorg en steun aan particuliere organisaties.

Wettelijke regeling der ziekenverzorging. Krachtige bestrijding der tuberculose; behoorlijke nazorg voor de verpleegden.

Onverzwakte handhaving der inenting tegen de pokken.

Woningvraagstuk.

Onverkorte uitvoering der Woningwet door krachtige en onafgebroken bevordering van den woningbouw, vooral door bouwverenigingen en gemeenten, met handhaving van een behoorlijk woningpeil.

Afschrijving, voor zooveel noodig, van verleende subsidies en voorschotten als crisisuitgaaf.

Financieele en economische politiek.

Verhooging van het onbelastbaar bestaansminimum in de inkomstenbelasting.

Invoering van staats erfrecht en vorming van een socialisatiefonds.

Versterking der rijksmiddelen: door uitbreiding van openbare bedrijven, zonder belasting van levensbehoeften; belasting op weelde-uitgaven: progressieve winstbelasting.

Afdoende regeling der financieele verhouding van Rijk en gemeenten.

Krachtige bezuiniging door doeltreffende organisatie der huishouding van den Staat, mits de sociale voorzieningen daaronder niet lijden.

Verzet tegen alle buitenparlementaire inmenging in regeerbeleid door groot-kapitalistische belangengroepen.

Bevordering van den vrijhandel.

Krachtige bevordering der ontwikkeling van de economische hulpbronnen des lands.

Onderwijs.

Verplicht lager onderwijs gedurende 9 jaren van het 6e tot het 15e jaar. Behoud van de financieele gelijkstelling met vermindering van de versplintering der scholen.

Wettelijke regeling van het onderwijs aan schippers- en kramerskinderen, alsmede aan doofstommen en blinden.

Lichamelijke opvoeding van jongens en meisjes, zonder verband met het militarisme.

Wettelijke verplichting der gemeentebesturen tot lichamelijke verzorging der leerlingen.

Salarieering der leerkrachten op den zelfden grondslag van de rijksambtenaren.

Verbetering van de opleiding der leerkrachten, ook voor het nijverheidsonderwijs.

Betere aansluiting van het voortgezet bij 't lager onderwijs. Verstrekking van middelbaar en hooger onderwijs alleen aan daarvoor geschikte kinderen, voor onbemiddelden met steun van de overheid.

Wettelijke verplichting der gemeenten tot inrichting, met Staatssteun, van voorbereidend onderwijs (bewaarschoolonderwijs), waar dit verlangd wordt.

Verplicht vervolgonderwijs in de arbeidsonderwijs gedurende drie jaren.

Uitbreiding van het Nijverheidsonderwijs, mede ter opleiding van arbeiders tot medezeggenschap in het bedrijf. Verbetering van het leerlingwezen.

Invoering van de democratische schoolinrichting.

Bevordering van onderzoek en toepassing van nieuwe onderwijsmethoden.

Kunsten en wetenschappen.

Bevordering van en steun aan instellingen, welke ontwikkeling en algemeene vorming van arbeiders, met name de jeugdige, beoogen.

Stelselmatige steun aan de kunst in al haar vertakkingen. Vrijheid, binnen de grenzen van hetgeen algemeen als oirbaar geldt, voor openbare voorstellingen en bijeenkomsten, zonder belemmering door de overheid van richting of overtuigingen.

Maatregelen tegen ontsiering door reklame.

Alcoholisme.

Bestrijding van het alcoholisme o.a. door invoering van een wet op de Plaatselijke Keuze Zoodanige wijziging der Drankwet, dat de leeftijdsgrens voor beschermde personen worde uitgebreid van 16 tot 18 jaar en ook voor verlofzaken, die alcoholhoudende dranken verkoopen, een maximum worde vastgesteld.

Krachtige moreele en financieele steun aan den arbeid der vereenigingen tegen het alcoholisme.

Overzeesche Gewesten.

Ontwikkeling tot zelfbestuur onder inheemsche leiding ter voorbereiding der onafhankelijkheid.

Eigen vertegenwoordiging in den Volkenbond en andere internationale organen.

Wettelijke gelijkheid voor alle rassen voor zoover met de eigen gesteldheid van elk ras is overeen te brengen.

Democratisering van den Volksraad en van de vertegenwoordigende lichamen in Suriname en Curaçao en uitbreiding hunner bevoegdheden. Algemeene doorvoering van plaatselijk en provinciaal zelfbestuur op democratische leest.

Wettelijke waarborgen voor een ongestoord vereenigingsleven en voor vrijheid van drukpers.

Waarborging der algemeene staatsburgerlijke rechten aan ieder ambtenaar.

Sterke uitbreiding van het onderwijs, ook van het vakonderwijs.

Invoering van een moderne arbeidswetgeving. Afschaffing van strafrechtelijk ingrijpen bij overtreding van koeliecontracten (z.g. poenale sanctie).

Krachtige bevordering van de volksgezondheid.

Beperking van aanmaak en verkoop van opium om geleidelijk tot een algemeen opiumverbod te komen. Wettelijk verbod van den verkoop van sterke dranken.

Exploitatie der natuurlijke rijkdommen des lands, uitsluitend ten bate van Indië zelf. Krachtige bevordering van het inheemsche bedrijfsleven. Uitbreiding van openbare en naasting van particuliere vervoermiddelen.

Sterk progressieve winstbelasting.

HULDEBLIK TROELSTRA.

Besloten werd op voorstel van partijgenoot A. B. Kleerekoper, ter gelegenheid van Troelstra's 65en verjaardag op 20 April 1925, hem het Verkiezingsfonds voor de Kamerverkiezing 1925 aan te bieden.

Deze inzameling, genaamd de Troelstra-gave, zal als volgt worden georganiseerd:

Gedurende 4 achtereenvolgende weken zullen de partijgenooten en geestverwanten in de gelegenheid zijn een zegel van f 1.—, f 0.50 of f 0.25 door middel van de afdelingsbesturen te betrekken.

BENOEMING LEDEN PARTIJRAAD.

Ingevolge het aannemen van het voorstel van het P.B. inzake de wijziging van art. 36 der Statuten, benoemde het Congres op voorstel van het Partijbestuur p.g. F. v. d. Goes en mr. P. J. Troelstra tot leden van den Partijraad.

VERKIEZING LEDEN PARTIJBESTUUR.

Een voorstel van het P.B. aan het Congres om p.g. W. H. Vliegen uit te noodigen het voorzitterschap der Partij tot aan het Congres 1926 te blijven vervullen, werd met algemeene stemmen aangenomen.

De overige leden van het D.B., W. Drop, penningmeester, C. Werkhoven, secretaris, A. B. Kleerekoper en F. M. Wibaut werden bij enkele candidaatstelling herkozen.

Gekozen werden als leden van het P.B.: J. W. Albarda, J. A. Bergmeijer, mr. D. A. van Eck, Suze Groeneweg, J. v. d. Kieft, mr. G. W. Sannes, J. H. Schaper, W. v. d. Sluis.

COMMISSIE VAN GESCHILLEN.

De bestaande Commissies van Geschillen voor „Het Volk” en „Voorwaarts” werden herkozen.

HOOFDREDACTIE „HET VOLK” EN „VOORWAARTS”.

P.g. J. F. Ankersmit werd benoemd als hoofdredacteur van „Het Volk”, IJ. G. van der Veen als hoofdredacteur van „Voorwaarts”.

CRITIEK-COMMISSIE.

Aangenomen werd de volgende motie van de afdeling Sneek, naar aanleiding van de behandeling van allerlei kleine zaken op het Congres:

„Het Congres, van oordeel dat maatregelen genomen moeten worden om de critiek op P.B., Kamerfractie en redactie der organen te beperken tot de belangrijke vraagstukken;

noodigt het P.B. uit die maatregelen voor te bereiden en aan het e.v. congres voor te leggen;

en meent dat de afgevaardigden verplicht moeten worden om de punten der critiek vooraf ter kennis van de betrokkenen te brengen, die zoo noodig in een uit en door het congres te benoemen commissie kunnen worden behandeld.”

Aangenomen werd de volgende motie-Doetinchem bij de behandeling van het verkiezings- en strijdprogram:

„Het Congres, van oordeel dat een krachtige propaganda noodig is voor de denkbelden vervat in het protocol van Genève van 1924,

en dat de arbeidersklasse zich krachtig behoort te verzetten tegen alle veranderingen welke de beteekenis van dit protocol zouden verzwakken of misvormen, gaat over tot de orde van den dag.”

BESCHRIJVINGSBRIEF.

Verkiezingsprogram.

Partijbestuur.

1. Ontwapening, nationaal en internationaal. Ondersteuning en democratisering van den Volkenbond.
2. Werkloozenzorg. Wettelijke regeling der werklozenverzekering. Werkverruiming.
3. Medezeggenschap en bedrijfsorganisatie. Reorganisatie van het georganiseerd overleg.
4. Volledige uitvoering der Arbeidswet. Moederschapszorg. Volledige uitbouw der sociale verzekering. Staatspensionneering.
5. Krachtige bevordering van den bouw van arbeiderswoningen. Afschrijving, waar noodig, van crisis-subsidies.
6. Pachtwetten ter bescherming van den huurboer. Uitbreiding van cultuurgronden.
7. Opheffing der Onderwijsverslechtering, in eerste plaats wederinvoering van het verplichte zevende leerjaar. Bevordering van kunst en volksontwikkeling.
8. Onverkorte handhaving van het recht van vereniging en vergadering.
9. Bezuiniging door reorganisatie van den Staatsdienst, met handhaving van een behoorlijk bestaan voor het overheidspersoneel. Belasting naar draagkracht; verlichting van druk voor kleine inkomens.
10. Verbetering van de huwelijkswetgeving in het belang van de vrouw.
11. Bestrijding van het alcoholisme.
12. Bevordering van het zelfbestuur der Overzeesche Gewesten.

Amendementen.

a. Afd. Rotterdam I.

Aan punt 1 van het Verkiezingsprogram worde toegevoegd: „Bevordering van arbitrage”.

b. Afd. Leiden.

Punt 2 van het Verkiezingsprogram wordt als volgt gelezen: „Stelselmatige bestrijding van de werkloosheid door productieven arbeid met behoorlijke arbeidsvoorwaarden. Werkloozenzorg. Wettelijke regeling der werklozenverzekering.”

c. Fed. Haarlem.

Aan punt 3 van het Verkiezingsprogram worde toegevoegd: „Regeling van de rechtspositie van het overheidspersoneel bij de wet”.

d. Afd. Hoorn.

Aan punt 3 van het Verkiezingsprogram wordt toegevoegd: „Herstel van de ambtenaars-salarissen”.

e. Afd. Zaandam.

Punt 9 van het Verkiezingsprogram, de laatste zinsnede, worde gelezen als volgt: „Belasting naar draagkracht. Afschaffing der Rijwielbelasting; verlichting van den druk voor kleine inkomens”.

f. Afd. Hoorn.

Als 13de punt plaatse men op het Verkiezingsprogram: „Intrekking van de Tariefwet 1924”.

Strijdprogram.

Partijbestuur.

ONTWAPENING.

Actie voor nationale en internationale ontwapening.

Stelselmatige en snelle beperking der persoonlijke en financieele militaire lasten, om ten spoedigste tot volledige ontwapening te geraken.

Vrijstelling van militairen dienstplicht voor alle ernstige dienstweigeraars.

Amendement.

a. Afd. Zaandam.

Punt 1 van het Strijdprogram „Ontwapening” de eerste zinsnede, worde gelezen:

„Actie voor nationale en internationale ontwapening en voor afschaffing van den militairen dienstplicht”.

b. Fed. Utrecht.

Aan de Ontwapeningsparagraaf wordt toegevoegd: „Afwijzing van alle militaire overeenkomsten”.

BUITENLANDSCHE POLITIEK.

Bevordering der omvorming van den Volkenbond tot een democratisch organisme tegen imperialisme en militarisme, met toelating van alle naties.

Medezeggenschap der volksvertegenwoordiging in de samenstelling der delegatie naar den Volkenbond met vertegenwoordiging daarin van de politiek georganiseerde arbeidersklasse.

Afschaffing der geheime diplomatie door openbaarmaking van alle verdragen en overeenkomsten en verzekering eener grondige parlementaire controle op het buitenlandsch beleid.

Amendement.

a. Afd. Zaandam.

Punt 2 van het Strijdprogram „Buitenlandsche Politiek”, de laatste alinea, worde gelezen:

„Afschaffing der geheime diplomatie door openbaarmaking van alle verdragen en overeenkomsten en verzekering eener grondige parlementaire controle op het buitenlandsch beleid. Afwijzing van alle militaire overeenkomsten.

b. Afd. Rotterdam I.

Aan de paragraaf „Buitenlandsche Politiek” van het Strijdprogram worde toegevoegd:

„Het afsluiten van tractaten met vreemde mogendheden, waarbij beide partijen zich verbinden eventueel opkomende geschillen aan arbitrage te onderwerpen”.

BEDRIJFSPOLITIEK.

Socialisatie van bedrijven, die in algemeene behoeften voorzien en waar beheer of prijsvorming monopolisch zijn of dreigen te worden.

Vereeniging van ondernemingen in nog weinig geconcentreerde bedrijfstakken tot bedrijfsorganisaties.

Stichting van concurrerende, prijsregelende overheidsbedrijven. Overheidssteun aan verbruikscoöperaties.

In voedings- en kledingbedrijven overheidsregeling, betreffende productie, aanvoer, distributie en prijsvorming, ter voorbereiding der socialisatie.

Amendement.

a. Afd. Zaandam.

Punt 3 van het Strijdprogramma, „Bedrijfspolitiek”, 2de alinea, worde gelezen:

„Vereeniging van ondernemingen in nog weinig geconcentreerde bedrijfstakken tot bedrijfsorganisaties; wettelijke medezeggenschap der hoofd- en handarbeiders in het bedrijf”.

LANDBOUW.

Geleidelijke socialisatie van den grond door het aan de gemeenschap houden van drooggelegde gronden en het onteigenen van gronden, waarvan de productie aanzienlijk kan worden verhoogd door ontwatering, beter beheer en ontginning, alsmede van de gronden, die als regel worden verpacht.

Geleidelijke socialisatie van groot- en middenbedrijven; den pachter wordt bij goed beheer een ongestoord gebruiksrecht verzekerd.

Instelling van een afzonderlijk departement van landbouw.

Stichting van model-landbouwbedrijven.

Wettelijke pachtcommissies aan wier beslissing pachtvoortzetting, pachtom en vergoeding voor den vertrekkenen pachter onderworpen zijn. Betere regeling van het recht op pachtvergoeding bij schade.

Verleening aan den landgebruiker van het volle jachtrecht, niet alleen op schadelijk gedierte, maar ook op wild.

Verbetering en veralgemeening van het landbouwonderwijs.

Bevordering van landbouw-coöperatie en verkeerswezen ten plattelande.

Amendement.

a. Fed. Utrecht.

In de Landbouwparagraaf van het Strijdprogramma worde ingevoegd na het woord „schade”: „Wettelijke maatregelen ter bescherming van de loonen der landarbeiders”.

STAATSINRICHTING.

Uitvoering van de grondwettelijke bepalingen omtrent toekenning van verordenende bevoegdheid aan nieuwe bij de wet in te stellen organen, met name regelende de positie der arbeiders in het bedrijf.

Deelneming van leeken aan de rechtspraak over de toepassing der bedoelde verordeningen.

Vervanging der huidige sociale en economische staatscommissies en -raden, door een wettelijk ingestelden Centralen Economischen Raad. Afschaffing der Eerste Kamer.

VROUWENBELANGEN.

Afzonderlijke wettelijke bescherming van vrouwenarbeid, slechts voor zoover de zorg voor de gezondheid van moeder en kind deze eischt.

Regeling der premievrije moederschapszorg voor allen die haar behoeven, met aanwijzingen van de taak van Rijk, Provincie en Gemeente op dit gebied.

Gelijke benoembaarheid voor mannen en vrouwen.

In overheidsdienst gelijke rechtspositie en gelijk loon voor gelijken arbeid voor mannen en vrouwen, gehuwden en ongehuwden.

Wijziging van de huwelijkswetgeving, ten einde de vrouw als gelijkwaardige van den echtgenoot het recht te verleen tot medebesikking over vermogen en inkomsten en over maatregelen ten opzichte van de kinderen.

Betere regeling van de rechten van het natuurlijke kind.

Amendement.

a. Afd. Amsterdam IV.

In het Strijdprogramma, paragraaf „Vrouwenbelangen”, voege men in de 5de alinea achter „Wijziging van de huwelijkswetgeving”: „o.a.” in.

ARBEIDSWETGEVING.

Volledige en loyale uitvoering der wetten tot bescherming van den arbeid. Invoering eener Rijkswet op de winkelsluiting. Bescherming van den landarbeid.

Ratificatie der internationale arbeidsverdragen.

Reorganisatie en consolideering van de sociale verzekering, op grondslag van zelfbestuur door middel van autonome publiekrechtelijke organen met verordenende bevoegdheid en huldiging van het pariteitsbeginsel. Invoering van een wet op de ziekengeldverzekering op kosten der werkgevers. Verbetering en uitbouw der gemeenschapszorg voor ouden van dagen. Staatspensionneering

OVERHEIDSPERSONEEL.

Regeling der arbeidsvoorwaarden van het Overheidspersoneel in georganiseerd overleg door rechtstreekse onderhandeling tusschen de regeering en de vakvereeningen van het personeel.

WERKLOOZENZORG.

Wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering met zelfbestuur der kassen, medebetaling door de werkgevers en vorming van een Rijksfonds voor crisiswerkloosheid.

Productieve werkverschaffing; waar deze niet mogelijk is, steun aan werklozen buiten armenzorg om en zoodanig, dat een behoorlijk levensbestaan is gewaarborgd.

GEZONDHEIDSZORG.

Bevordering der Volksgezondheid, door directe overheidszorg en steun aan particuliere organisaties.

Wettelijke regeling der ziekenverzorging.

Krachtige bestrijding der tuberculose; behoorlijke nazorg voor de verpleegden.

Onverzwakte handhaving der inenting tegen de pokken.

WONINGVRAAGSTUK.

Onverkorte uitvoering der woningwet door krachtige en onafgebroken bevordering van den woningbouw, vooral door bouwvereenigingen en gemeenten met handhaving van een behoorlijk woningpeil.

Afschrijving, voor zooveel noodig, van verleende subsidies en voorschotten als crisisuitgaaf.

FINANCIEELE EN ECONOMISCHE POLITIEK.

Verhooging van het onbelastbaar bestaansminimum in de inkomstenbelasting.

Invoering van staats erfrecht en vorming van een socialisatiefonds.

Versterking der rijksmiddelen: door uitbreiding van openbare bedrijven, zonder belasting van levensbehoeften; belasting op weelde-uitgaven; progressieve winstbelasting.

Afdoende regeling der financieele verhouding van rijk en gemeenten.

Krachtige bezuiniging door doeltreffende organisatie der huishouding van den Staat, mits de sociale voorzieningen daaronder niet lijden.

Verzet tegen alle buitenparlementaire inmenging in regeerbeleid van groot-kapitalistische belangengroepen.

Bevordering van den vrijhandel.

Krachtige bevordering der ontwikkeling van de economische hulbronnen des lands.

Amendement.

a. Afd. Bussum.

Aan de paragraaf „Financieele en economische Politiek” van het Strijdprogram, voege men toe: „Wettelijke voorschriften op de publicatie door de Naamlooze Vennootschappen (banken, industriele ondernemingen e. d.) van balans en winst- en verliesrekening, teneinde publieke inlichtingen en controle mogelijk te maken.”

ONDERWIJS.

Verplicht onderwijs gedurende 9 jaren van het 6e tot het 15e jaar. Tegengaan van de versplintering der scholen met behoud van de financieele gelijkstelling.

Lichamelijke opvoeding van jongens en meisjes, zonder verband met het militarisme.

Wettelijke verplichting der gemeentebesturen tot lichamelijke verzorging der leerlingen.

Salarieering der onderwijzers op denzelfden grondslag van de rijksambtenaren.

Verbetering van de opleiding tot onderwijzer, ook voor vak- en nijverheidsonderwijs.

Bevordering van verstrekking van middelbaar en hooger onderwijs aan begaafde kinderen van onbemiddelden.

Wettelijke verplichting der gemeenten tot inrichting van voorbereidend onderwijs waar dit verlangd wordt.

Verplicht voortgezet onderwijs gedurende drie jaren.

Invoering van de democratische schoolinrichting.

Uitbreiding van het nijverheids- en vakonderwijs, mede ter opleiding van arbeiders tot medezeggenschap in het bedrijf.

Bevordering van proefscholen voor nieuwe onderwijs-methoden (arbeidsschool, Montessori).

Amendement.

a. Afd. Den Haag I.

Aan de „Onderwijsparagraaf” van het Strijdprogram worde de volgende alinea toegevoegd: „Wettelijke verplichting der gemeente tot het maken van voorzieningen voor onderwijs aan slechthoorenden, doofstommen en blinden”.

b. Afd. Zutphen.

Het Congres besluite tot schrapping van de laatste alinea van de Onderwijsparagraaf van het Strijdprogram.

KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN.

Bevordering van en steun aan instellingen, welke ontwikkeling en algemeene vorming van arbeiders, met name de jeugdige, beoogen.

Stelselmatige steun aan de Kunst in al haar vertakkingen.

Vrijheid, binnen de grenzen van hetgeen algemeen als oirbaar geldt, voor openbare voorstellingen en bijeenkomsten, zonder belemmering door de overheid van richtingen of overtuigingen.

Maatregelen tegen ontsiering door reclame.

ALCOHOLISME.

Bestrijding van het alcoholisme o.a. door invoering van een wet op de Plaatselijke Keuze. Zoodanige wijziging der Drankwet, dat de leeftijdsgrens voor beschermde personen worde uitgebreid van 16 op 18 jaar en ook voor verlofzaken, die alcoholhoudende dranken verkoopen, een maximum worde vastgesteld.

Krachtige moreele en financieele steun aan den arbeid der vereenigingen tegen het alcoholisme.

OVERZEESCHE GEWESTEN.

Ontwikkeling tot zelfbestuur onder inheemsche leiding ter voorbereiding der onafhankelijkheid.

Eigen vertegenwoordiging in den Volkenbond en andere internationale organen.

Wettelijke gelijkheid voor alle rassen voor zoover met de eigen gesteldheid van elk ras is overeen te brengen.

Democratisering van den Volksraad en van de vertegenwoordigende lichamen in Suriname en Curaçao en uitbreiding hunner bevoegdheden. Algemeene doorvoering van plaatselijk en provinciaal zelfbestuur op democratische leest.

Wettelijke waarborgen voor een ongestoord vereenigingsleven en voor vrijheid van drukpers.

Waarborging der algemeene staatsburgerlijke rechten aan ieder ambtenaar.

Sterke uitbreiding van het onderwijs, ook van het vak-onderwijs.

Invoering van een moderne arbeidswetgeving. Afschaffing van strafrechtelijk ingrijpen bij overtreding van koelie-contracten (z.g. poenale sanctie).

Krachtige bevordering der volksgezondheid.

Beperking van aanmaak en verkoop van opium om geleidelijk tot een algemeen opiumverbod te komen. Wettelijk verbod van den verkoop van sterke dranken.

Exploitatie der natuurlijke rijkdommen des lands, uitsluitend ten bate van Indië zelf. Krachtige bevordering van het inheemsche bedrijfsleven. Uitbreiding van openbare en naasting van particuliere vervoermiddelen.

Sterk progressieve winstbelasting.

Programeischen en Wetgeving.

1. Afd. Drachten.

Het P. B. plaatse als een der eerste punten op het a.s. Verkiezingsprogram de invoering van het Staatspensioen.

2. Afd. Julianadorp.

Het Congres spreke uit, dat de eisch van premievrij staatspensioen onverzwakt dient te worden gehandhaafd en als urgent in den verkiezingsstrijd zal worden betrokken.

3. Afd. Den Haag I.

Het Congres spreke als zijn meening uit, dat er moet komen een verhoogd premie-vrij ouderdomspensioen.

4. Afd. Gieten.

Het Congres spreke de wenschelijkheid uit om aan het punt: Verbetering van de zorg voor ouden van dagen, op ons verkiezingsprogram een goede plaats te geven.

5. Afd. Blijham.

Het Congres, van oordeel, dat de pensionneering van ouden van dagen zeer veel te wenschen overlaat, draagt de Kamerfracties op, zoo krachtig mogelijk te werken in de richting van en op den grondslag van premievrij staatspensioen.

6. Afd. Dronrijp.

Het Congres spreke zich uit, dat bij de a.s. verkiezingen het standpunt van premievrij staatspensioen meer dan ooit naar voren wordt gebracht.

Amendement.

a. Afd. Capelle a/d IJssel.

Aan voorstel 6 afd. Dronrijp worde toegevoegd: „en plaatse het als programpunt op het verkiezingsprogram”.

7. Afd. Geldermalsen.

De Partij stelde bij de propaganda den eisch premievrije staatspensionneering voor arbeiders en met hen gelijkgestelden, meer dan tot nu toe op den voorgrond, en wekt de afdeelingen op tot hernieuwde propaganda.

8. Afd. Dokkum.

De Partij neme in haar verkiezingsprogram op: Belastingheffing van goederen in de doode hand.

Amendement.

a. Afd. Hillegom.

Aan voorstel 8 afd. Dokkum toevoegen: „en ijvere voor een spoedige en betere belastingheffing van de Naaml. Vennootschappen”.

9. Afd. Geldermalsen.

Het Congres;
overwegende, dat de huishuren ten plattelande zoodanig zijn gestegen, dat geen behoorlijk verband meer bestaat tusschen deze huren en de huurwaardeberekening bij den aanslag in de personeele belasting;

overwegende, dat daardoor deze belasting zeer zwaar drukt op de arbeiders met zeer lage inkomens, besluit aan het Verkiezingsprogram toe te voegen:

Herziening der personeele belasting met een nieuwe klasseindeeling, waarbij rekening wordt gehouden met het bovenstaande.

Amendement.

a. Afd. Scheveningen.

In voorstel 9 van de afd. Geldermalsen vervallen in de 1ste alinea de woorden „ten plattelande”.

10. Afd. Geldermalsen.

Het Congres,
overwegende, dat de propaganda ten plattelande ten zeerste bemoeilijkt wordt, doordat daar gemist wordt de propagandistische kracht, die uitgaat van het practische werk in de gemeenteraden,

overwegende, dat kleine gemeenten een belemmering zijn voor het doorvoeren van dit practische werk, besluit het Partijbestuur op te dragen ten sterkste te bevorderen de samenvoeging van kleine gemeenten.

11. Afd. Termunten.

Het Congres drage de Kamerfractie op om alle middelen aan te wenden voor een wettelijke arbeidsdag in het land- en tuinbouwbedrijf, ook nog na het verwerpen der motie Hiemstra.

12. Afd. Enkhuizen.

Het Congres besluite de Kamerfractie op te dragen pogingen in het werk te stellen om te komen tot een regeling, waarbij de stembus is geopend tot 8 i.p.v. 5 uur.

13. Afd. Geldermalsen.

Het Congres, overwegende, dat de forensenbelasting, zooals zij thans geregeld is, een bron van ergernis en groote last voor de arbeiders en met hen gelijkgestelden is, draagt de Kamerfractie op te trachten, door zoo noodig een voorstel bij Staten Generaal in te dienen, verbetering te krijgen in deze belasting, waarbij worde bepaald, dat inkomens beneden de f 3000.— niet onder deze belasting vallen.

Taktiek en beleid.

14. Afd. Overschie.

Het Congres besluite, dat onder geen voorwaarde, na de komende Tweede Kamerverkiezingen, de S.D.A.P. zal samen werken tot vormen eener regeering met een der rechtsche groepen of den Vrijheidsbond der nieuwe Tweede Kamer.

15. Afd. Axel.

Het Congres besluite aan geenerlei regeering deel te nemen, wanneer niet vooraf voldoende waarborg kan verkregen worden voor doorvoering en voorbereiding van onze eischen.

16. Afd. Zutphen.

Het Congres der S.D.A.P. betreurt ten zeerst, dat de Amsterdamsche wethouders hun medewerking hebben verleend tot verslechtering van de arbeidsvoorwaarden van het gemeentepersoneel, zonder daarover van te voren overleg te hebben gepleegd (hoewel formeel daartoe niet verplicht) met P.B. en N.V.V.

Amendement.

a. Afd. Rotterdam IV.

In voorstel 16 afd. Zutphen vervallen de woorden („hoewel daartoe formeel niet verplicht) met P.B. en N.V.V.” en dan verder te lezen: „met de betrokken vakorganisaties en noodigt het Congres uit te besluiten, dat wethouders bij belangrijke beslissingen voor alle groepen eerst volledig overleg met de betrokken moderne vakorganisaties plegen”.

17. Afd. Amsterdam VIII.

Het Congres der S.D.A.P., van oordeel, dat het verschijnen der brochure „De kip, het ei en het voer” van p.g. S. R. de Miranda, allerm minst aan het partijbelang bevorderlijk was;

draagt het P.B. op, zich met den Raad van Beheer van de Naaml. Venn. „Ontwikkeling” in verbinding te stellen, teneinde te komen tot een middel, waardoor het mogelijk zal zijn, geschriften, haar aangeboden, te onderzoeken, in hoeverre het partijbelang daarmede is ge diend;

en indien dit niet het geval moge zijn, deze aanbiedingen af te wijzen.

18. Afd. Den Haag I.

Het Congres spreke uit, dat de Partij geen verantwoordelijkheid aanvaardt voor de salaris-politiek der Amsterdamsche Soc.-Dem. Raadsfractie en niet voor de denkbeelden, vervat in de brochure „De kip, het ei en het voer” van de p.g. De Miranda.

Verhouding Partij en N. V. V.

19. Afd. Amsterdam XI.

Het Congres drage het Partijbestuur op, in overleg met het bestuur van het N.V.V. een commissie te benoemen, die de taak krijgt, de verhouding tusschen Partij en Vakbeweging te bestudeeren en met een rapport, eventueel voorstellen tot wijziging van statuten en huis houdelijk reglement, te komen op het eerst volgende Congres.

20. Afd. Schiedam.

Het Congres, van oordeel, dat de verhouding van de Partij en het N.V.V. nadere regeling behoeft, in het bijzonder wat betreft de medezeggenschap van het Vakverbond over het al of niet aanvaarden van regeerings-verantwoorde lijkheid en het vaststellen van een eventueel regeeringsprogram, noodigt het Partijbestuur uit daarvoor aan het eerstvolgend Congres een voorstel aan te bieden.

Propaganda en organisatie.

21. Afd. Pijnacker.

Het Congres besluite, gezien de geringe ontwikkeling op het platteland, tot het zooveel mogelijk houden van cursussen op kosten van Partij-kas en gewest, daar de afdeelingen met 10 tot 20 leden met haar lage contributies geen geld voor dit doel hebben.

22. Afd. Julianadorp.

Het Congres besluite, daar vele plattelandsafdeelingen niet in staat zijn, zonder in schuld te geraken, een openbare of feestvergadering te doen houden, tot het vormen van een fonds van 1 pCt. der Partij-contributies, waaruit bedoelde afdeelingen kosteloos een spreker(ster) kunnen krijgen, echter met dien verstande, dat het gewest zal uitmaken, welke afdeeling zulks zal noodig hebben.

23. Afd. Bussum.

Het Congres besluite tot instelling van een commissie, die tot taak zal hebben te onderzoeken, langs welken weg de breede massa der arbeidervrouwen daadwerkelijk voor den klassenstrijd kunnen worden gewonnen.

Het Congres acht het noodzakelijk, dat bij een dergelijk onderzoek het vraagstuk van de

organisatie der proletarische vrouwen op zoo breed mogelijke basis zal worden geplaatst en draagt daarom het P.B. op, bij de instelling der commissie, overleg te plegen met den Bond van Soc.-Dem. Vrouwen-propagandaclubs en het N.V.V.

24. Afd. Tilburg.

Het Congres besluite om inplaats van verkiezingskranten, pakkende manifesten beschikbaar te stellen.

Amendement.

a. Afd. Scheveningen.

In voorstel 24 afd. Tilburg voor de woorden: „in plaats van” te lezen „naast”.

25. Afd. Veendam.

Het Congres besluite aan het Partijbestuur ernstig in overweging te geven de platen voor de a.s. verkiezingen zoo samen te stellen, dat zij voor de groote massa beter te begrijpen zijn dan bij de voorgaande verkiezingen.

26. Afd. Holwerd.

Het Congres drage het P.B. op om voor het platteland geschikter verkiezingsmateriaal beschikbaar te stellen.

27. Afd. Losser.

Het Congres drage het P.B. op om de a.s. verkiezingen tijdelijk een flink aantal propagandisten, geschikt voor spreken en debatteren, aan te stellen.

28. Afd. Leeuwarden II.

Het Partijbestuur stelde de verkiezingscouranten samen in overleg en met medewerking van plaatselijke of gewestelijke federaties.

29. Afd. Balk.

De leiding stelde tijdens de verkiezingsactie debaters beschikbaar, ten behoeve van het platteland.

Partijpers. (Redaktie)

30. Afd. Alkmaar.

Het Congres dringe sterk aan op een verandering van de bijbladen voor verschillende gewesten, speciaal wat het plaatsen van plaatselijk nieuws betreft.

Amendement.

a. Afd. Leiden.

Het voorstel 30 van de afd. Alkmaar worde als volgt gelezen:

„Het Congres dringe sterk aan op een verandering der bijbladen voor verschillende gewesten, speciaal wat het plaatsen van plaatselijk nieuws betreft en daarnaast verzoekt het de redactie ruimte te vinden voor het plaatsen van Amsterdamsche Raadsverslagen”.

31. Afd. Rotterdam III.

Het Congres besluite p.g. Edo Fimmen als nog in de gelegenheid te stellen, zijn bevindingen, omtrent zijn reis naar Rusland, in de Partijbladen te publiceeren.

32. Afd. Zutphen.

Het Congres betreurt, dat de redactie van „Het Volk” aan p.g. Fimmen heeft geweigerd zijn indrukken over Rusland in „Het Volk” te publiceeren.

33. Afd. Boxtel.

De afd. Boxtel dringt er ten sterkste op aan, dat berichten voor het Partijblad „Het Volk” gezonden, zoo mogelijk worden opgenomen.

34. Afd. Termunten.

Het Congres overwegende, dat er op het platteland voornamelijk onder de landarbeiders nog een arbeidsveld braak ligt, wat betreft de propaganda voor het socialisme, draagt het P. B. op den inhoud van „Het Volk” of speciaal het bijblad van de drie Noordelijke provincies, zooanig in cultuur te brengen voor het platteland, dat de kapitalistische bladen overbodig zijn.

Amendement.

a. Afd. Heerlerheide.

Aan voorstel 34 afd. Termunten wordt toegevoegd: „Ook voor Limburg en hoofdzakelijk voor de mijnstreek met haar groote arbeidersbevolking, bezorge men „Het Volk”, evenals „De Courant”, des middags. Tevens plaatse men het actuele nieuws in beeld, opdat „Het Volk” meer populair worde”.

35. Afd. Axel.

Het Congres spreekt de wenschelijkheid uit van dagelijksche opname van illustraties in „Het Volk”, zoo mogelijk in samenwerking met andere partijbladen.

36. Afd. Doetinchem.

Het Congres besluite, dat de redactie bij de aanstelling van correspondenten meer rekening houdt met de adviezen van de afdeelingbesturen ter plaatse, waar de correspondenten worden benoemd.

Partijpers. (Exploitatie).

37. Afd. Voorburg.

Het Congres is van oordeel, dat met het oog op de verschijning van „Het Volk” in interlocale edities, noodig is geworden het jaarlijksch beleggen van een vergadering in elk rayon, dat door een speciale editie bestreken wordt en alwaar het beleid der plaatselijke redactie aan bespreking kan worden onderworpen.

Militairisme.

38. Afd. Krommenie.

Onze Partij spreke zich uit voor algeheele Ontwapening.

39. Afd. Doetinchem.

Op het Verkiezingsprogram der S.D.A.P. worde geplaatst: Aansluiting van Nederland bij het protocol van Genève.

40. Afd. Losser.

Het Congres drage het P. B. op om, in overleg met het bestuur van het N.V.V., een volkspetitionnement voor „Algeheele Ontwapening” te organiseren.

41. Afd. Doetinchem.

De Partij voere bij de aanstaande verkiezingsactie een krachtige propaganda voor den Volkenbond en de aansluiting van Nederland bij het protocol van Genève.

Kandidaatstelling Tweede Kamer.

42. Afd. Julianadorp.

Het Congres besluite de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer zoo te wijzigen,

1°. dat de groslijst maar één soort candidaten bevat, opgevraagd uit de afdeelingen, gerangschikt door den Partijraad.

2°. dat de eindstemming in de afdeelingen betreffende deze groslijst zeer eenvoudig door nummering geschiedt, in plaats van namenherhaling.

Kontributieregeling.

43. Afd. Assen.

Het Congres besluite de gelden, benodigd voor het verzekeren van een rechtspositie der bezoldigde Partij-functionarissen, uit de gewone middelen der Partij te betalen.

44. Afd. Julianadorp.

Het Congres besluite om, gelet op de democratie, inkomens beneden de f 20.— minder en inkomens boven de f 50.— meer contributie te doen betalen dan thans het geval is.

Amendement.

a. Afd. Oosterwolde.

Voorstel 44 van de afd. Julianadorp worde als volgt gelezen:

„Het Congres besluite voor de inkomens beneden f 800.— een contributieklassse in te voeren van 5 cent per lid en per week.”

45. Afd. Veendam.

Het Congres besluite de pensioenzegels af te schaffen en te trachten de verdere regeling in de contributie te verwerken.

Amendement.

a. Afd. Capelle a/d IJssel.

Aan voorstel 45 afd. Veendam worde toegevoegd: „en wel op de wijze, zooals dit met het T.B.C.-fonds van den Alg. Ned. Met. Bond geschiedt”.

46. Afd. Buinerveen.

Het Congres besluite, dat de pensioenzegels worden betaald door leden, die een inkomen hebben boven de f 1500.— per jaar en dan naar draagkracht.

47. Afd. Axel.

Het Congres besluite de thans geldende pensioenzegels af te schaffen.

48. Afd. Peize.

Het P. B. kome op het eerstkomende Congres met een voorstel tot opheffing van contributie voor de pensioenregeling.

49. Afd. Deventer.

Het Congres drage het P. B. op in het komende jaar te onderzoeken of het mogelijk is:

1°. de geldmiddelen zoo te centraliseeren, dat de afdeelingen geen bijdragen aan de gewestelijke kas behoeven te betalen;

2°. de afdracht aan het P. B. zoodanig te regelen, dat van de lagere contributieklassen een gróóter deel aan de afdeelingen blijft.

50. Afd. Hilversum.

Het Congres van oordeel, dat het huidige contributiezegelformaat niet voldoet aan daaraan te stellen eischen;
van meening, dat ook in het belang van een

behoorlijk contrôle verandering noodzakelijk is ; besluit tot invoering van een zegelkaart met geldigheidsduur van één jaar, die telkens wordt ingewisseld tegen de kaart van het vorig jaar.

Statuten en Reglementen.

51. Partijbestuur.

Art. 33 der Statuten wordt als volgt gelezen : „Vier weken voor het gewone Congres worden de afdelingen uitgenoodigd een voordracht van kandidaten voor het Partijbestuur in te zenden. Drie weken voor het Congres wordt de kandidatenlijst aan de afdelingen toegezonden. Worden niet meer kandidaten opgegeven dan er plaatsen te vervullen zijn, dan worden de gestelde kandidaten gekozen verklaard. Een stemming wordt alleen gehouden over hen, die verklaard hebben een candidatuur te aanvaarden.

Niet meer dan zes leden kunnen het lidmaatschap van het Partijbestuur vereenigen met dat der Tweede Kamer.

Wordt een lid van het Partijbestuur tusschentijds tot lid der Tweede Kamer benoemd, dan blijft hij tot het volgend Congres in functie. Indien de voorzitter niet in functie gekozen is ingevolge het bepaalde in art. 32, wordt hij door het Congres uit de leden van het D.B. gekozen.

Ontstaat een vacature voor voorzitter, dan wordt door het Partijbestuur uit de leden van het D.B. een voorzitter gekozen.

Vacatures in het Partijbestuur blijven bestaan tot het eerste Congres dat gehouden wordt, nadat de vacature is ontstaan, behoudens in het geval, dat het aantal leden van het Partijbestuur zou dalen beneden 2/3 van het in art. 31 bepaalde aantal. In dit geval heeft een aanvulling plaats per referendum, nadat de afdelingen in de gelegenheid zijn gesteld, kandidaten te stellen.

Amendement.

a. Afd. Rotterdam VIII.

Het Congres besluite, art. 33 der Statuten ongewijzigd te handhaven.

52. Partijbestuur.

Aan art. 36 der Statuten wordt een lid h toegevoegd, als volgt luidend: „gewezen leden van het Partijbestuur, indien zij op voorstel van het P.B. door het congres daartoe worden benoemd.”

Amendement.

a. Afd. Leiden.

De laatste alinea van art. 36 worde gelezen, inplaats van het voorstel van het P.B.: „indien zij op voorstel van het P.B. of den Partijraad, door het Congres daartoe worden benoemd”.

53. Partijbestuur.

Aan art. 37 der Statuten, eerste alinea, worde toegevoegd: „of tenminste een derde van het aantal leden van den Partijraad daartoe den wensch te kennen geeft.”

54. Partijbestuur.

Invoeging van een vierde lid bij artikel 31 der Statuten, luidende: „Een der beide secretarissen is een vrouw. Zij is meer speciaal belast met de zaken betreffende de propaganda onder de vrouwen en als zoodanig secretaresse-penningmeesteresse van den Bond van Soc. Dem. Vrouwenclubs.”

Amendement.

a. Partijbestuur.

Art. 31 wordt als volgt gelezen:

De Partij wordt bestuurd en vertegenwoordigd door het Partijbestuur.

Het Partijbestuur bestaat uit veertien leden, van wie zes te Amsterdam wonende leden, het Dagelijksch Bestuur vormen.

Vier leden van het Partijbestuur, die deel uitmaken van het Dagelijksch Bestuur, kunnen bezoldigd zijn: de voorzitter, de partij-secretaris, de partijpenningmeester en een vrouwelijk secretaresse, meer speciaal belast met de zaken betreffende de propaganda onder de vrouwen en als zoodanig secretaresse-penningmeesteresse van den Bond van Soc. Dem. Vrouwenclubs.

55. Partijbestuur.

Invoeging in artikel 3 van het Huishoudelijk Reglement der Partij van de volgende alinea:

„Het afdelingsbestuur belast een zijner leden meer speciaal met de zaken betreffende de propaganda onder de vrouwen en delegeert datzelfde lid in het Bestuur der Soc. Dem. Vrouwenpropagandaclub ter plaatse, indien zulk een club bestaat.”

Amendement.

a. Afd. Den Haag I.

In plaats van het door het P.B. voorgestelde, worde in art. 3 van het Huishoudelijk Reglement de volgende alinea ingevoegd:

„In plaatsen, waar een Soc.-Dem. Vrouwenpropagandaclub bestaat, delegeert zulk een club een harer leden in het afdelings- of federatiebestuur, met adviseerende stem.”

56. Partijbestuur.

Invoeging van een nieuw artikel 12a. in het Huishoudelijk Reglement:

„Het bestuur eener federatie belast een zijner leden meer speciaal met de zaken betreffende de propaganda onder de vrouwen en delegeert datzelfde lid in het gewestelijk (districts-stedelijk) bestuur der Soc.-Dem. Vrouwenclub, indien zulk een bestuur bestaat.”

57. Vereeniging van Soc.-Dem. raadsleden.

De Jaarvergadering van de Ver. van Soc. Dem. Gemeenteraadsleden besloot Zaterdag 17 Januari, gebruik makende van haar bevoegdheid, toegekend in artikel 32 van het Huishoudelijk Reglement, voor te stellen om in art. 58 van het Huishoudelijk Reglement toe te voegen achter het woord „Gemeenteraad”: „en van de Provinciale Staten”.

Diversen.

58. Afd. Oldenzaal.

Het Congres spreke zich uit voor een deskundig onderzoek van het Partijbestuur naar de vorderingen en de waarde van den internationale taal „Esperanto”.

59. Afd. Hoek van Holland.

Het Congres spreke zich eindelijk eens uit voor een ernstig onderzoek naar de vorderingen en de waarde van de Internationale taal „Esperanto”.

60. Afd. Julianadorp.

Het Congres, van meening, dat, om te kunnen komen tot daadwerkelijke ontwapening, de groote massa dient te zijn, overtuigde wereldburgers;

van oordeel, dat Esperanto één van de onmisbare factoren zal blijken te zijn;

spreke zich uit over de vraag of onze Partij een neutraal standpunt kan blijven innemen.

61. Afd. Leeuwarden III.

Het Congres drage het P. B. op in samenwerking met het N.V.V. alles te doen wat mogelijk is, dat kan leiden tot het door gemeente, provincie, rijk, waterschappen enz. te nemen

maatregelen tot uitvoering van productieve werken, ter verruiming van werkgelegenheid en ter bestrijding der werkloosheid.

62. Afd. Amsterdam XI.

Het Congres besluite, dat geen brochures worden uitgegeven bij „Ontwikkeling”, dan met toestemming van het Partijbestuur.

63. Afd. Hillegom.

Het Congres besluite, dat het P.B. den afdeelingen kennis geve van de pensioenregeling, door bekendmaking van de reglementen.

Verslag over het jaar 1924.

INLEIDING.

In het jaar, voorafgaande aan de Kamer-verkiezingen van 1922, besloot de Partij tijdens het Congres te Utrecht den eisch van nationale en internationale Ontwapening op haar program te plaatsen.

Met groot enthousiasme aanvaard, leek het, dat dit punt op de massa niet direct dien invloed had, welken men er zich van had voorgesteld. Vier jaar later, weer aan den vooravond van een verkiezingsjaar, kunnen wij constateeren, dat nooit een van onze eischen zoo snel en zoo diep het gemoed onzer aanhangers getroffen heeft, als juist deze. De groote vredesbetoogingen, gehouden op 21 September j.l., de talloze Kerstvergaderingen over onderwerpen, gewijd aan den strijd tegen den oorlog — zij slaagden uitmuntend.

Doch niet alleen in eigen rijen, ook ver daarbuiten vond onze leuze weerklank: de Unie van Democratische Christenen, de Vereniging voor Volkenbond en Vrede, het Genootschap voor Zedelijk Volkspolitiek, de Democratischen Partij en de Vrijz.-Dem. Bond, kwamen naast ons staan in den strijd voor den vrede.

Men kan ons toevoegen, dat al deze lichamen afzonderlijk en tezamen, van niet zeer groote beteekenis zijn; men kan in zeker opzicht Mr. Dresselhuys toegeven, dat de Vrijz.-Democraten in de ontwapeningspolitiek, geen vaste lijn volgen; men kan zelfs een poging wagen om theoretisch te beredeneeren, dat uitsluitend en alleen het socialistisch proletariaat, in staat en bereid zal blijken om het militarisme te keer te gaan — toch zal men niet kunnen ontkennen, dat dit medezwenken van bepaalde volksgroepen van groote beteekenis is, als ware het slechts om te bewijzen, hoe onze leuze tot leven is gewekt in een kort tijdsbestek.

Een ander punt, waarop in het afgelopen jaar sterk de aandacht van de arbeidersklasse is geconcentreerd, was de democratie in het bedrijf — de medezeggenschap en de bedrijfsorganisatie.

Ook hier waren weer de sociaal-democratie en de moderne vakbeweging de voortrekkers. En ook hier stemt het tot verheugen, dat deze eischen — zij 't op allerlei punten gewijzigd — eveneens beginnen te leven in breede kringen buiten de onze: speciaal in die der katholieke en protestant-christelijke arbeiders.

De eerste maal echter, dat de leiders dezer christelijke beweging konden toonen ook praktisch met ons één lijn te willen trekken — wij bedoelen op 't oogenblik, dat de moderne arbeidersbeweging boeken-onderzoek eischte in het Twentsche textielconflict — bleven zij in gebreke.

In de jaren, die achter ons liggen, gelukte het de sociaal-democratie het sociale element in de politiek, benevens de kwestie van het algemeen kiesrecht, als een wig in de verschillende politieke partijen te drijven.

In de jaren, die vóór ons liggen, zal 't onze taak zijn de woorden „ontwapening” en „democratie in 't bedrijf” te maken tot 't schibboleth, waaraan diegenen te kennen zijn, die metterdaad willen opkomen voor de rechten van het proletariaat.

Niemand echter, die de geschiedenis kent van den kiesrechtstrijd en van de beweging voor den achturedag zal verwachten, dat de verwerkelijking van onze meest fundamenteele eischen zal plaats vinden zonder langdurige voorbereiding, zonder tactische manoeuvres, zonder felle propaganda en groote machtsvorming, zoowel in als buiten de verschillende regeeringslichamen.

Wij beschouwen het dan ook als een verheugend verschijnsel, dat de moderne vakbeweging in 't jaar, dat achter ons ligt, op allerlei terreinen nauwste met onze Partij heeft samengewerkt.

Als men daarbij bedenkt, hoe deze beweging, in het N.V.V. geconcentreerd, bij meer dan één gelegenheid blijk gaf zich een socialistische beweging te gevoelen, die in politieke zaken de leiding onzer Partij wenscht te aanvaarden, dan moet dit alles hoopvol stemmen voor de toekomst. Deze grootere homogeniteit van Partij en Vakbeweging toch moet de bewustwording der breede arbeidersmassa ten goede komen, terwijl ze de kracht onzer Partij in politiek opzicht niet dan versterken kan.

Zoowel het een als het ander zal meer dan nooit noodig zijn in de tijden van zware worsteling, die we tegemoet gaan, en waarvan de verkiezingsstrijd in '25 slechts een phase is — zij 't dan ook een belangrijke. — De uitslag ervan zal onze parlementaire machtspositie voor de volgende regeeringsperiode bepalen, hij zal aangeven hoe ver de democratie gevorderd is — speciaal in 't kamp der Roomsche Katholieken; en tegelijk antwoord geven op de vraag of 't geloof, dan wel sociale en economische omstandigheden den toon zullen aangeven in het komende wetgevende tijdperk.

Moge in de eerstvolgende bladzijden van dit verslag een ietwat pessimistische toon zijn aangeslagen — we zijn overtuigd, dat dit in het Jaarverslag over 1925 niet noodig zal zijn.

Een verkiezingsjaar toch geeft gelegenheid aan al onze werkers te toonen, wat ze kunnen.

Met frisch élan, met heilig willen aan den arbeid!

De Partij, het Socialisme zullen er wel bij varen!

AANTAL AFDEELINGEN.

Het aantal afdelingen der Partij bedroeg op:

31 December 1923	. . .	591
30 September 1924	. . .	580

In het eerste kwartaal 1924 werden opgericht 6 afdelingen, opgeheven 6; in het tweede kwartaal

taal opgericht 6, opgeheven 6 en twee andere tot één nieuwe gecombineerd, terwijl in het derde kwartaal werden opgeheven 10 afdeelingen.

Op 31 December 1923 was het aantal afdeelingen 591, over de drie kwartalen van 1924 dus een achteruitgang met 11 afdeelingen.

HET AANTAL LEDEN.

Het aantal leden bedroeg op:

31 December 1923 . . .	41230
30 September 1924 . . .	38265

Een teruggang dus van 2965 leden in 9 maanden. Wij laten hieronder volgen een overzicht

DATA.		Totaal aantal leden.	pCt. voor- of achteruit.	Totaal aantal mannen.	pCt. voor- of achteruit.	Totaal aantal vrouwen.	pCt. voor- of achteruit.
31 Maart 1920		46195	—	37358	—	8837	—
30 Juni 1920		43401	— 6.05	34694	— 7.13	8707	— 1.47
30 September 1920		39344	— 9.35	31395	— 9.57	7949	— 8.71
31 December 1920		37412	— 4.91	29770	— 5.17	7642	— 3.86
31 Maart 1921		36580	— 2.22	28956	— 2.73	7624	— 0.24
30 Juni 1921		38284	+ 4.66	30262	+ 4.51	8022	+ 5.22
30 September 1921		37867	— 1.09	29821	— 1.46	8046	+ 0.30
31 December 1921		41472	+ 9.52	32601	+ 9.32	8871	+ 10.25
31 Maart 1922		41816	+ 0.83	32668	+ 0.21	9148	+ 3.12
30 Juni 1922		43028	+ 2.90	33282	+ 1.88	9746	+ 6.53
30 September 1922		42935	— 0.22	32961	— 0.91	9974	+ 2.35
31 December 1922		42047	— 2.07	32173	— 2.39	9874	— 1.00
31 Maart 1923		42555	+ 1.21	32314	+ 0.44	10241	+ 3.72
30 Juni 1923		42887	+ 0.78	32476	+ 0.50	10411	+ 1.66
30 September 1923		41774	— 2.60	31629	— 2.61	10145	— 2.56
31 December 1923		41230	— 1.30	31246	— 1.21	9984	— 1.59
31 Maart 1924		40488	— 1.70	30565	— 2.10	9923	— 0.60
30 Juni 1924		39518	— 2.14	29901	— 2.20	9617	— 3.20
30 September 1924		38265	— 3.17	28872	— 3.44	9393	— 2.33

Hoewel 't gewaagd is uit deze cijfers bepaalde conclusies te trekken, meenen we toch niet ver mis te zijn, wanneer we zeggen, dat de stijging op 30 Juni 1921 in verband stond met de tusschentijdsche Amsterdamsche Gemeenteraadsverkiezing, terwijl de vooruitgang d.d. 31 December 1921 te danken is geweest aan een intensieve Rode-Maand-actie. Daarnaast brachten ons de Kamerverkiezingen van 1922 winst, evenals de verkiezingen voor Raad en Staten in '23.

Als wij er daarnaevens op wijzen, dat de September-demonstratie van '23, noch het Vlootwetpetitionnement, de actie tijdens de regeringscrisis, evenmin als die tegen de onderwijsverslechteringen, de meetings voor medezeggenschap, noch die tegen den oorlog in September 1924 invloed ten goede op den loop van ons ledental hebben gehad, dan zou men er toe komen de schuld van den teruggang te schrijven op rekening van de economische crisis, waaronder de arbeidersklasse leed.

Daarom hebben wij in den volgende staat naast elkaar geplaatst: het ledental van de Partij, van het N.V.V., het aantal werklozen, aangesloten bij de werklozenverzekering volgens opgave van het Centraal Bureau voor de Statistiek en de index-cijfers van de kosten van het levensonderhoud voor arbeidersgezinnen te Amsterdam, vanaf 31 December 1919. Wellicht kon zoodoende eenig verband blijken te bestaan tusschen den economischen toestand der arbeidersklasse en ons ledental.

van het totaal aantal leden over de laatste drie kwartalen:

31 December 1923 . . .	41230
31 Maart 1924 . . .	40488
30 Juni 1924 . . .	39518
30 September 1924 . . .	38265

Noch onze actie tegen de foutieve oplossing der regeringscrisis, noch die tegen de funeste regeringsplannen ten opzichte van het onderwijs, vermochten dezen achteruitgang te stuiten.

Hieronder volgt een overzichtje, aangevende het totaal aantal leden der Partij, benevens het aantal mannelijke en vrouwelijke leden afzonderlijk over de laatste 19 kwartalen, naast het percentage van voor- en achteruitgang per kwartaal:

	Leden der Partij.	pCt. toe- of afname.	Leden N.V.V.	Aantal werkl.	Indexcijfers levensonderh
31/12 '19	47870	—	247704	379069	—
31/3 '20	46195	— 3.5	262196	398354	100
30/6 '20	43401	— 6.05	254663	406698	102.4
30/9 '20	39344	— 9.35	231842	404051	106.8
31/12 '20	37412	— 4.91	216581	398550	103.7
31/3 '21	36580	— 2.22	210945	392197	98.2
30/6 '21	38284	+ 4.66	210752	395657	97.3
30/9 '21	37867	— 1.09	209267	393099	93.2
31/12 '21	41472	+ 9.52	217348	394519	89.1
31/3 '22	41816	+ 0.83	211911	367539	89.8
30/6 '22	43028	+ 2.9	205321	354665	87.4
30/9 '22	42935	— 0.22	200390	343889	81.8
31/12 '22	42047	— 2.07	196720	335291	82.5
31/3 '23	42555	+ 1.21	188686	314198	80.7
30/6 '23	42887	+ 0.76	182635	298889	81.2
30/9 '23	41774	— 2.6	179446	285947	81
31/12 '23	41230	— 1.3	179929	281171	83.1
31/3 '24	40488	— 1.8	178996	273542	83.8
30/6 '24	39518	— 2.4	185950	275313	81.1
30/9 '24	38265	— 3.17	186965	—	82.5

Doch ook deze cijfers geven geen afdoend antwoord op de vraag naar de oorzaak van onzen teruggang. De schommelingen in het ledental der Partij blijken niet te corresponderen met die in het ledental van het N.V.V.,

noch met die in het aantal werkloozen, en evenmin met de fluctuaties in het index-cijfer van het levensonderhoud.

Eindelijk volgt hier nog een vergelijking over 10 jaren van de ledentallen der groote steden, die tezamen ongeveer de helft van ons totaal-ledental tellen. Behoudens een kleine verschuiving aan het einde van 1918 ten gunste van het platteland, wellicht veroorzaakt, doordat duizenden plattelandsgemobiliseerden naar hun woonplaatsen terugkeerden, die in de steden met de socialistische beweging hadden kennis

gemaakt, valt zoo goed als geen verandering in de verhouding tusschen het aantal leden op het platteland en de steden waar te nemen. Wellicht vinden de betrokken besturen aanleiding om plaatselijk te zoeken naar de oorzaken van den betrekkelijken stilstand of positieven achteruitgang van sommige afdeelingen; terwijl vele zich zullen hebben af te vragen of de toename in ledental wel minstens gelijken tred hield met die der bevolking en ons stemmencijfer.

AFDEELINGEN:	31 Dec. 1914	31 Dec. 1915	31 Dec. 1916	31 Dec. 1917	31 Dec. 1918	31 Dec. 1919	31 Dec. 1920	31 Dec. 1921	31 Dec. 1922	31 Dec. 1923	30 Sept. 1924
Amsterdam . . .	4956	4526	4340	4236	5032	5501	4874	5595	5169	5234	4910
Haarlem . . .	361	315	301	302	425	538	478	496	491	458	436
Alkmaar . . .	122	103	113	114	132	180	145	186	213	216	207
Zaandam . . .	396	377	428	463	525	677	581	554	575	679	701
Hilversum . . .	200	226	193	224	319	394	281	355	392	375	387
Rotterdam . . .	1584	1356	1518	1552	1941	2672	2202	3072	3031	3098	2750
Den Haag . . .	1631	1430	1353	1341	1563	1995	1786	1766	1863	1899	1663
Leiden . . .	274	231	202	203	253	445	432	532	516	552	480
Delft . . .	297	241	242	230	298	423	318	498	439	389	356
Dordrecht . . .	379	376	396	331	374	443	384	403	427	462	447
Leeuwarden . . .	332	327	331	369	561	665	610	718	770	777	734
Groningen . . .	495	473	521	558	593	752	697	834	815	815	783
Assen . . .	264	244	240	229	218	264	194	409	372	205	189
Zwolle . . .	169	164	165	259	392	615	467	575	580	567	525
Enschede . . .	268	235	204	217	315	346	276	302	362	372	389
Almelo . . .	163	150	145	128	173	234	163	201	204	208	217
Hengelo . . .	159	144	137	138	142	148	132	147	171	176	170
Utrecht . . .	507	479	501	500	599	925	819	855	956	984	964
Apeldoorn . . .	131	134	130	211	197	409	318	309	313	399	364
Amersfoort . . .	154	138	150	160	197	268	221	229	242	238	215
Arnhem . . .	369	347	328	414	568	598	461	547	887	836	751
Nijmegen . . .	134	111	112	173	253	335	234	234	283	288	266
Zutphen . . .	227	214	198	220	213	307	299	334	349	370	341
Deventer . . .	116	127	135	152	201	386	339	384	384	364	339
Middelburg . . .	101	97	93	103	116	147	139	170	177	179	168
Den Bosch . . .	27	27	22	20	50	185	103	94	121	114	98
Eindhoven . . .	71	65	69	104	182	226	216	170	174	160	154
Maastricht . . .	165	146	150	200	244	334	210	196	149	164	155
Totaal . . .	14052	12803	12717	13151	16076	23410	17379	20163	20425	20578	19141
Totaal ledental											
der Partij . . .	25642	24018	24839	26987	37628	47870	37412	41472	42047	41230	38265
In percenten . . .	55	53	51	49	43	49	46	49	49	50	50

Tenslotte: veel positiefs over de oorzaken van daling of stijging in het ledental valt o.i. niet te zeggen. Plaatselijke omstandigheden, de economische crisis, het ontbreken van tusschentijdsche verkiezingen zullen waarschijnlijk van invloed zijn geweest. Wellicht zou een beschouwing der cijfers over een langere reeks van jaren ons tot de konklusie brengen, dat tijdperken van politieke winst ook vooruitgang in leden brengen, tijdperken van politieke malaise daarentegen daling van het ledental veroorzaken.

Moge deze beschouwing in elk geval een aansporing zijn om door intensief huisbezoek, felle propaganda en persoonlijke toewijding de schade goed te maken, die de ongunst der tijden ons bezorgde.

HET PARTIJBESTUUR.

Overeenkomstig de bepalingen der statuten en reglementen der Partij, werden voor het Partijbestuur door de afdeelingen de volgende kandidaten gesteld, die een candidatuur aanvaardden:

a. Voor het Dagelijksch Bestuur: als voorzitter W. H. Vliegen, Amsterdam (aftredend); als secretaris C. Werkhoven, Bussum (aftredend); als penningmeester W. Drop, Amsterdam (aftredend); als leden A. B. Kleerekoper, Amsterdam (aftredend) en F. M. Wibaut, Amsterdam (aftredend).

Verder werden voor het Dagelijksch Bestuur candidaat gesteld: Mr. G. v. d. Bergh, R. Stenhuis, Mr. P. J. Troelstra, E. Boekman,

Edo Fimmen, mw. M. Miedema—Zondervan, S. de Wolff en J. F. van Zadelhoff, die deze candidatuur niet aannamen.

b. Voor lid van het overige deel van het Partijbestuur: J. W. Albarda, Den Haag; J. A. Bergmeijer, Dordrecht (aftredend); W. Binnendijk, Wormerveer; E. Boekman, Amsterdam; H. de Boer, Leeuwarden; P. de Bruin, Schiedam; Chr. A. van Doorn, Amsterdam; D. A. van Eck, Leiden (aftredend); Mw. S. Groeneweg, Rotterdam (aftredend); J. Kalter, Emmen; A. W. Michels, Haarlem; Mw. M. Miedema—Zondervan, Amsterdam; G. L. Niermeijer, Huizen (N.-H.); J. H. Paris, Maastricht; E. Rugge, Groningen; G. W. Sannes, Rotterdam (aftredend); J. H. A. Schaper, Rijswijk Z.-H. (aftredend); W. v. d. Sluis, Almelo; J. L. Snethlage, Eenigenburg; C. Thomassen, Bussum; P. J. Troelstra, Scheveningen (aftredend); W. v. d. Vall, Heilo; P. Voogd, Laren (N.-H.); A. de Vries, Zaandam; B. J. J. Weijkamp, Baarn; S. de Wolff, Amsterdam; C. Woudenbergh, Amsterdam, die allen deze candidatuur aanvaardden.

Voorts werden voor het overige gedeelte van het P.B. de volgende kandidaten gesteld, die verklaarden geen candidatuur te aanvaarden:

J. F. Ankersmit, mw. H. Bakhuis—Wolters, D. Bartels, G. v. d. Bergh, W. A. Bongers, H. J. v. Braambeek, Joh. Brautigam, K. Brok, J. E. W. Duys, Ch. G. Cramer, A. van Dijk, W. Drees, J. van Eizenga, Edo Fimmen, R. van Gaasbeek, A. H. Gerhard, F. v. d. Goes, A. v. d. Heide, A. W. Heykoop, L. M. Hermans, P. Hiemstra, G. Horreus de Haas, F. W. N. Hugenholtz, W. C. de Jonge, R. Kuyper, H. J. Knigge, J. ter Laan, A. Leendertz—Ladenius, G. F. Lindeyer, A. F. Muller, Mw. Mansholt—Andreae, M. Mendels, P. Moltmaker, F. L. Ossendorp, Ed. Polak, Mw. C. Pothuis—Smít, M. A. Reinalda, Mw. A. Secrève-Bregman, J. J. Spronkers, F. Spiekman, J. v. d. Tempel, IJ. G. v. d. Veen, W. H. Vliegen, K. Vorrink, A. E. J. de Vries—Bruins, A. W. IJzerman, J. van Zadelhoff, A. B. de Zeeuw.

Bij enkele kandidaatstelling werden tot leden van het D. B. herkozen: W. H. Vliegen, voorzitter; C. Werkhoven, secretaris; W. Drop, penningmeester; A. B. Kleerekoper en F. M. Wibaut.

Op de kandidaten voor de overige plaatsen in het P.B. werden uitgebracht 1095 stemmen, waarvan 15 blanco. De volstrekte meerderheid was 541.

Hiervan verkregen:

P. J. Troelstra	997	stemmen
J. H. Schaper	978	„
D. A. van Eck	894	„
S. Groeneweg	858	„
G. W. Sannes	844	„
J. A. Bergmeyer	674	„
J. W. Albarda	604	„
W. v. d. Sluis	393	„
E. Boekman	261	„
J. v. d. Kieft	234	„
H. de Boer	220	„
S. de Wolff	177	„
E. Rugge	154	„
Mw. M. Miedema—Zondervan	140	„
P. Voogd	123	„
C. Thomassen	107	„
C. Woudenbergh	92	„
W. v. d. Vall	73	„
P. de Bruyn	64	„

J. Kalter	49	stemmen
A. de Vries	47	„
B. J. J. Weykamp	31	„
W. Binnendijk	29	„
Chr. A. v. Doorn	29	„
J. H. Paris	26	„
A. W. Michels	17	„
Snethlage	12	„
G. Niermeyer	6	„

Gekozen werden alzoo: J. W. Albarda, J. A. Bergmeyer, D. A. van Eck, Mw. S. Groeneweg, G. W. Sannes, J. H. Schaper, P. J. Troelstra.

Volgens den uitslag van deze stemming waren zeven Kamerleden gekozen, terwijl er reglementair slechts zes in het P. B. kunnen zitting hebben. J. W. Albarda, die van de Kamerleden het minste aantal stemmen verkreeg, viel daardoor af, waarna een herstemming plaats vond tusschen: E. Boekman, H. de Boer, J. v. d. Kieft en W. v. d. Sluis.

De uitslag dezer herstemming was: uitgebrachte stemmen 1033, volstrekte meerderheid 517.

W. v. d. Sluis	744	stemmen
J. v. d. Kieft	558	„
E. Boekman	449	„
H. de Boer	282	„

Gekozen werden: W. v. d. Sluis en J. v. d. Kieft.

VERGADERINGEN PARTIJBESTUUR.

Het P.B. kwam in 1924 elf malen bijeen, terwijl drie vergaderingen belegd werden tezamen met het bestuur van het N.V.V. Bovendien had in Juni een bijeenkomst plaats van P.B., Kamerfractie en wethouders der drie groote steden, ter bespreking van het vraagstuk der loonen van hen, die in gemeente- en staatsdienst staan.

PARTIJRAAD.

De Partijraad kwam dit jaar bijeen op Zaterdag 20 December in café „De Kroon” te Amsterdam, ter bespreking en regeling van de kandidaatstelling voor de Tweede Kamerverkiezingen in 1925.

Ingevolge artikel 13 van het Huishoudelijk Reglement had het P.B. aan de afdeelingen namen gevraagd van die personen, die h.i. voor een candidatuur voor de Tweede Kamer in aanmerking kwamen. De volgende namen werden opgegeven: B. Bakker, K. Brok, Joh. Bevers, R. Boomsma, W. Drees, J. E. W. Duys, D. A. van Eck, R. van Gaasbeek, J. Gerritz, A. van Geuns, Ds. A. v. d. Heide, L. M. Hermans, J. Joosten, A. A. de Jong, J. Kalter, Ds. Keuning, J. L. B. Keurschot, K. ter Laan, A. Labrie, L. J. C. Poppe, M. Rademakers, M. A. Reinalda, K. R. van Staal, J. J. van Stralen, C. Thomassen, J. Tjalsma, P. de Vos, Th. v. d. Waerden, J. A. Westerveld, B. J. J. Weykamp, E. H. C. Wildeman, A. J. Winterink, S. de Wolff, A. W. IJzerman, J. van Zadelhoff.

Het resultaat der gehouden besprekingen is geweest, dat de volgende kandidatenlijsten werden opgesteld, welke door de afdeelingen kunnen worden aangevuld, terwijl natuurlijk de leden het recht hebben de volgorde naar hun inzicht te wijzigen:

Friesland: 1. Mr. G. W. Sannes; 2. P. Hiemstra; 3. F. S. Noordhoff; 4. H. de Boer; 5. K. Vorrink.

Groningen-Drente: 1. J. H. A. Schaper; 2. Mw. A. E. J. de Vries-Bruins; 3. Ds. A. v. d. Heide; 4. D. Bartels; 5. K. de Jonge.

Overijsel: 1. J. W. Albarda; 2. W. v. d. Sluis; 3. Mw. A. Leendertz-Ladenius; 4. B. H. v. Ruyven; 5. H. J. J. Eichelsheim.

Gelderland: 1. A. B. Kleerekoper; 2. H. J. v. Braambeeck; 3. Ds. J. L. Faber; 4. F. v. d. Walle; 5. C. Werkhoven.

Utrecht: 1. Dr. Th. v. d. Waerden; 2. B. J. J. Weykamp; 3. J. Reynders.

Haarlem-Helder: 1. J. E. W. Duys; 2. Ch. G. Cramer; 3. J. Gerritz; 4. C. Thomassen; 5. F. v. Meurs; 6. J. Westerhof; 7. A. de Vries.

Amsterdam: 1. A. H. Gerhard; 2. J. v. d. Tempel; 3. R. Stenhuis; 4. Mr. G. v. d. Bergh; 5. Mej. A. de Jong; 6. E. Boekman; 7. P. Lub.

Den Haag-Leiden: 1. K. ter Laan; 2. A. IJzerman; 3. W. Drees; 4. W. Drop; 5. Ds. A. v. d. Hoeve; 6. P. Voogd.

Rotterdam-Dordt: 1. J. ter Laan; 2. Mw. Suze Groeneweg; 3. J. v. Zadelhoff; 4. Joh. Brautigam; 5. J. J. de Roode; 6. J. A. Bergmeyer; 7. C. Woudenberg.

Brabant-Zeeland-Limburg: 1. W. H. Vliegen; 2. W. C. de Jonge; 3. G. F. Lindeyer; 4. P. G. Gruys; 5. W. Drop; 6. H. v. d. Ploeg.

Daarnaast besloot de Partijraad dezelfde kieskringen te verbinden als in 1922, terwijl vastgesteld werd, dat in elken kieskring of groep van kieskringen hoogstens 10 kandidaten zullen worden gesteld.

EERSTE KAMER.

Door het bedanken van p.g. H. H. van Kol als lid van de Eerste Kamer, werd zijn opvolger op de lijst p.g. F. L. Ossendorp tot lid van dit college aangewezen.

Van Kol, die hierdoor uit het parlementaire werk is getreden, waarin hij zoo vele jaren een werkzaam aandeel heeft gehad, komt hier zeker een woord van dank toe voor den uitstekenden arbeid, die hij voor de Partij en voor de geheele arbeidersklasse van Nederland, zoowel als van Indië, heeft verricht.

TWEDE KAMER.

Door het overlijden van p.g. F. W. N. Hugenholtz, ontstond een vacature in onze Tweede Kamerfractie. Als opvolger bedankten achtereenvolgens om verschillende redenen: Ds. A. v. d. Hoeve, P. Molmaker, J. J. Reijnders, waarna de vijfde van de lijst, p.g. B. J. J. Weijkamp, de opengevallen plaats bezette, met de uitgesproken bedoeling haar slechts tot de verkiezingen van '25 bezet te houden.

ACTIE EN PROPAGANDA.

De in dit jaar gevoerde acties zijn niet zoo talrijk als in 1923 het geval was. Het jaar werd ingezet met een groote meeting in Den Haag,

op 12 Januari, waar heftig geprotesteerd werd tegen den terugkeer van het Ministerie-Ruys. Op deze talrijk bezochte meeting nam men de volgende motie aan:

„De vergadering, protesteerende tegen een oplossing der Kabinetscrisis, welke dien naam niet verdient en die in strijd is met de eischen van de constitutioneel-parlementaire democratie, spreekt als haar oordeel uit, dat zoo spoedig mogelijk door een Kamerontbinding aan 't kiezersvolk de gelegenheid moet worden geboden om over de regeeringspolitiek te oordeelen.”

Daar wij voor de oplossing van de crisis Kamerontbinding hadden geëischt, achten wij 't van belang hieronder nog eens af te drukken het manifest, waarmede de moderne arbeidersbeweging zich tot het Nederlandsche volk gewend heeft, speciaal, omdat alles wat reactionair was, hierop is aangevlogen. In de komende verkiezingscampagne zal men er zeker op terugkomen, omdat tevens hierin onze eischen waren opgenomen:

„Aan het Nederlandsche Volk.

De krachtige beweging, die op initiatief en onder leiding onzer organisaties in het volk tegen de vlootwetplannen is gewekt, heeft vruchten gedragen.

De vlootwet is verworpen.

De kleinste mogelijke meerderheid in het Parlement handelde in overeenstemming met de opvattingen van de groote meerderheid des volks.

Intusschen zijn de gevaren niet geweken.

De groote pers poogt den strijd tegen de Vlootwet gevoerd, terug te brengen tot een zuiver parlementair conflict.

Daartegenover stellen wij zeer nadrukkelijk vast, dat de agitatie tegen de Vlootwet niet het beoogde resultaat zou hebben gehad, indien niet in breede kringen der bevolking groote tegenstand heerschte tegen de onbesuisde en volksvijandelijke bezuinigingspolitiek der gevallen regeering.

Deze regeeringspolitiek toch kenmerkte zich hierdoor, dat zij het militarisme onaangetaast wilde laten en de bezuiniging vrijwel uitsluitend wilde vinden op de uitgaven voor: onderwijs, salarissen en sociale maatregelen.

Welnu, de conservatieve machten en de groote pers spannen al hun krachten in, om een nieuw ministerie te verkrijgen, dat dezelfde politiek zal voortzetten.

Zelfs wordt reeds uitgesproken, dat een nieuwe regeering met nieuwe vlootwetplannen zou moeten komen.

Daartegenover dient het democratische deel van het Nederlandsche volk zich krachtig te doen gelden.

Wanneer de moed der katholieke tegenstemmers met hun stem tegen de Vlootwet niet is uitgeput, wanneer alle democraten van links en rechts hun plicht vervullen en krachtig en consequent voor den vooruitgang willen strijden, dan is een nieuwe reactionaire regeering onmogelijk!

Indien ondanks alles de oude koers zal worden voortgezet, zijn het met name de democratische groepen in de katholieke partij, die daarvoor de verantwoordelijkheid zullen dragen!

Ook de moderne arbeidersbeweging weet, dat naar een sluitende begroting moet worden gestreefd.

Geen Staat kan blijvend meer uitgeven dan hij ontvangt.

Het is echter de vraag, waarop en in welk tempo de bezuiniging tot stand moet komen.

Aan een bezuiniging op de uitgaven voor culturele en sociale doeleinden mag niet worden gedacht, zolang niet alle andere middelen zijn uitgeput.

Wij meenen, dat onverwijd een bezuiniging van tientallen millioenen op leger en vloot mogelijk is;

dat opheffing van de geldverspillende versnippering op het gebied van het onderwijs millioenen kan besparen zonder de culturele waarde aan te tasten, zonder het zevende leerjaar op te heffen en zonder nieuwen onderwijsstrijd te ontketen;

dat een stelselmatige reorganisatie van de departementen, diensten en bedrijven van den staat eveneens vele millioenen kan besparen.

Een regeering met een bezuinigingsprogram als boven omschreven, zou, mits zij daarnaast een krachtig program van democratischen vooruitgang, van sociale politiek tot het hare maakte, op den steun en de medewerking der moderne arbeidersbeweging kunnen rekenen.

Daartoe behooren:

een behoorlijke werkloozenzorg, buiten armenzorg om en berustend op gemeentelijke steunregelingen met steun van het rijk;

invoering van een wet op de werkloosheidsverzekering, waarbij de werkgevers tot medebetaling worden verplicht;

werkverruiming door vervroegde uitvoering in snel tempo van groote en kleine productieve werken;

reorganisatie van de sociale verzekering, invoering van een wet op de ziekengelduitkering en ziekenverzorging;

handhaving van de 48-urige arbeidsweek; volledige toepassing en verbetering der arbeidswet 1919;

invoering van een Landbouwarbeidswet; wettelijke regeling der medezeggenschap en bedrijfsorganisatie;

hervatting van het verleen van rijksvoorschotten voor woningbouw aan gemeenten en vereenigingen, afschrijving van crisisvoorschotten voor de woningen met rijkssteun gebouwd, om te komen tot een redelijk huurpeil;

rechtmatige verdeling van lasten tussen rijk en gemeenten;

hulp aan land- en tuinbouw o.a. door wettelijke regeling van het pachtstelsel; rechtstreeksche onderhandelingen tussen regeering en organisaties over de regeling van de arbeidsvoorwaarden.

Voor de overzeesche gewesten:

democratisering van den Volksraad en van de vertegenwoordigende lichamen in Suriname en Curaçao en aanzienlijke uitbreiding hunner bevoegdheden;

krachtige maatregelen ter verhooging van de volkskracht van de inheemsche bevolking door sterke uitbreiding van het onderwijs, verbetering van den gezondheidstoestand, den aanleg van bevoeiingswerken en andere openbare werken;

wettelijke waarborgen voor een ongestoord vereenigingsleven;

waarborgen voor vrije meeningsuiting; regeling van de rechtspositie der ambtenaren;

gouvernementsexploitatie van de natuurlijke rijkdommen des lands; reorganisatie der staatsbedrijven.

Dit zijn alle punten van positieve hervormingspolitiek voor een democratische regeering, die in de komende jaren zouden kunnen worden verwezenlijkt, wanneer de burgerlijke democraten en in de eerste plaats de katholieke arbeidersbeweging met ons willen medewerken.

De gelden voor productieve werken en voor de maatregelen in het belang der volkshuisvesting kunnen uiteraard niet uit de gewone ontvangsten worden gedekt, doch moeten uit leeningsgeld worden verkregen. Waar de afgetreden regeering met een groot deel van haar aanhang meende te mogen leenen voor vlootbouw, zal dekking uit leeningsgeld van bovengenoemde uitgaven in het belang van de volkskracht, niet op verzet mogen stuiten.

Wij zien de mogelijkheid, dat doorvoering van onmisbare hervormingen, naast de aangegeven bezuiniging, versterking van staatsinkomsten zal noodig maken om tot een sluitend budget te geraken. De richting waarin de versterking der staatsinkomsten zal moeten gaan, moet niet zijn de zwaardere belasting van onmisbare algemeene verbruiksartikelen, doch het brengen van een deel der ondernemerswinst van het particulier kapitaal in handen van den Staat.

Wij zijn er van overtuigd, dat een oplossing van de regeeringscrisis, eindigende met het tot stand komen van een democratische regeering met een program van bezuiniging en hervorming als boven omschreven, zou zijn in overeenstemming met de meening van de meerderheid des volks.

Pogingen, om een nieuw reactionair arbeidersvijandelijk ministerie tot stand te brengen, moeten worden beschouwd als een oorlogsverklaring aan de arbeidersklasse.

Daartegen moet gij U met alle kracht verzetten!

In 1922 heeft geen der partijen een welomlijnd bezuinigingsprogram ontwikkeld. De kiezers hebben zich over concrete plannen van bezuiniging niet kunnen uitspreken.

Het zal dan ook onmogelijk blijken, dat eenig bezuinigingsprogram kan worden doorgevoerd, alvorens de kiezers zich over het thans te volgen regeeringsbeleid hebben uitgesproken, hetgeen Kamerontbinding onvermijdelijk maakt.

Bereidt U daarom voor tot nieuwen strijd; een rusteloze actie en agitatie zal noodzakelijk zijn.

Vóór alles eischt deze actie versterking van Partij en moderne Vakbeweging.

Arbeiders van Nederland! Van U zal het afhangen, wat de naaste toekomst ons volk zal brengen. reactie of vooruitgang; toenemende verwording van het politieke en sociale leven of hervorming en opbouw.

De tijden zijn ernstig; Uw heiligste goederen worden bedreigd; wat wij gewonnen

hebben aan sociale hervormingen en verheffing des volks, staat op het spel.

Het militarisme blijft ons bedreigen.

Sluit U aaneen, rondom sociaaldemocratie en moderne vakbeweging, de eenige macht, waarop de reactie zal afstuiten en waardoor de toekomst van ons volk zal worden opgebouwd.

DE BESTUREN VAN S. D. A. P.
EN N. V. V."

De Vrouwendag op 6 Juli werd ten deele een mislukking. De leuzen waren: Tegen verslechtering van het onderwijs! Voor beroeps-vrijheid van de vrouw! Voor ontwapening!

Steeds meer bereiken ons verzoeken uit het land, om geen afzonderlijken vrouwendag te organiseren.

De 21 September-demonstratie voor ontwapening slaagde daarentegen weer buitengewoon goed. Ook bij deze gelegenheid werd met het N. V. V. samengewerkt en werd een manifest beschikbaar gesteld in 796.400 exemplaren.

De meetings vonden plaats in de volgende steden: Amsterdam, Rotterdam, 's Gravenhage, Groningen, Leeuwarden, Zwolle, Arnhem, Maastricht, Breda, Assen en Oldenzaal.

Voor onze **Kerstmeetings** was zeer groote belangstelling. Vele afdeelingen werden door middel van het Partijsecretariaat aan een spreker geholpen.

Van onze Ontwapeningskrant werden 535.000 exemplaren verspreid.

Apart dient hier even de aandacht gevestigd te worden op de gevoerde **schriftelijke** propaganda. Einde van het vorig jaar en het begin van dit jaar zijn wij begonnen met geregeld verschillende manifesten over diverse onderwerpen in voorraad te houden. Zes van deze manifesten, waarvan het eerste en het laatste door p.g. Duys en de vier andere door p.g. Duys werden geschreven, gaven wij uit.

De volgende aantallen betrok men hiervan:

Waarom lid van de S. D. A. P.?	76000
Zijn wij tegen den Godsdienst?	49600
Prediken wij den klassenstrijd?	63600
Willen wij den Middenstand doen verdwijnen?	22025
Doen wij niets voor de Boeren en Tuinders?	17600
Het groote bedrog	35000
Waarom altijd wij	35000
Een vraag aan de R.-K. Machthebbers, Geestelijken en Leeken	108000

Rest ons hier nog te wijzen op de uitgave van een handboekje voor de a.s. verkiezingen door Schaper te schrijven en op „Ons Arsenal”, dat door p.g. Duys van munitie zal worden voorzien voor de komende verkiezingsperiode, waarvoor vrij groote belangstelling bestaat, terwijl een uitgave van alle, in den loop van het bestaan der Partij genomen Congresbesluiten etc., in voorbereiding is.

LANDELIJK COMITEE VAN ACTIE TEGEN DE ONDERWIJS-VERSLECHTERINGEN.

Op uitnodiging van het P.B. werd op Maandag 4 Februari 1924 een vergadering gehouden, waartoe waren uitgenoodigd het

Bestuur van het N. V. V., de Bond van Nederlandsche Onderwijzers en de Kamerfractie, om te overwegen, welke maatregelen getroffen dienden te worden tegen de onderwijsverslechteringen, die door de Regeering waren voorgesteld.

Het gevolg van de op die vergadering gevoerde besprekingen is geweest, dat bovengenoemd comité is gevormd, waarin voor het P. B. zitting namen: A. B. Kleerekoper en C. Werkhoven; voor het N. V. V.: R. Stenhuis en F. v. d. Walle; voor den Bond van Ned. Onderwijzers: F. L. Ossendorp en J. J. Lamers. Als voorzitter trad op F. L. Ossendorp, terwijl als secretarissen fungeerden C. Werkhoven en F. v. d. Walle.

Gezien de voorstellen der Regeering, achtte men het algemeen noodzakelijk, de bevolking van Nederland, de arbeidersklasse in de eerste plaats, mobiel te maken tegen deze verderfelijke plannen. Als gevolg van de eerste vergadering van het Comité ging een rondschrijven naar alle afdeelingen der Partij, van den Bond van Ned. Onderwijzers en de Bestuursbonden, waarin werd opgewekt overal in het land over te gaan tot het oprichten van plaatselijke comité's. Een 150-tal comité's werden gevormd, terwijl in tal van andere plaatsen óf de partijafdeeling, óf de Bestuursbond, óf de afdeeling van den Bond van Ned. Onderwijzers alleen de actie op zich nam.

Hoewel het oorspronkelijk de bedoeling was, om op 9 Maart in de 16 grootste plaatsen van ons land meetings te houden, kon dat plan door een vervroegde behandeling van de voorstellen in de Kamer, niet doorgaan en werd op dien datum een groote centrale meeting in Den Haag gehouden, die schitterend slaagde. De opkomst uit het land was zoo groot, dat twee zalen moesten worden gehuurd, namelijk het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen en het Theater Verkade. Duizenden personen namen aan deze meeting deel. Het woord werd gevoerd door A. B. Kleerekoper en F. L. Ossendorp in het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen en Th. Thijssen en C. Werkhoven in het Theater Verkade, terwijl Stenhuis en Van der Walle als voorzitters fungeerden.

Naast deze groote centrale meeting werden overal in het land vergaderingen belegd, waar op de scherpste wijze geprotesteerd werd tegen het optreden der regeering.

Een groot deel der actie werd schriftelijk gevoerd. De uitgeverij „Ontwikkeling” gaf twee brochures uit van p.g. A. B. Kleerekoper, getiteld „Redt onze kinderen” en „Zijn onze kinderen gered?”, elk in een oplage van 5000 exemplaren, waarvan het eerste spoedig uitverkocht was. Een geschriftje, waarin op klare, duidelijke wijze aangetoond werd, welke verslechteringen de regeering voorstelde, werd aan al onze sprekers gezonden, zoodat zij zoo volledig mogelijk waren ingelicht. Tot driemaal toe heeft het Comité zich per manifest tot het Nederlandsche volk gericht. Het eerste manifest had een oplage van pl.m. 900.000 ex., het tweede van 100.000, terwijl het aantal, dat van het derde verspreid werd pl.m. 405.000 bedroeg. Van een grooter geschriftje, door Th. Thijssen opgesteld, verspreidde men 100.000 ex.

Het Comité stelde daarenboven voor onze Raadsleden een concept-adres beschikbaar,

door de Gemeenteraden te richten aan de Tweede Kamer, waarin op scherpe wijze werd geuit, dat met de voorstellen der regeering het lager onderwijs voor jaren radeel werd toegebracht en waarin er op werd aangedrongen de voorstellen te verwerpen.

Bovendien gaf het Comité een plaat uit van den teekenaar Walter, waar pl.m. 4000 exemplaren van geplakt werden. Hoewel deze actie spoediger eindigde dan wij verwacht hadden, doordat de regeering in de Kamer haar voorstellen met versneld tempo er doorjoeg, kan zij toch als uitstekend geslaagd beschouwd worden. Verschillende verslechtingen, in het eerste ontwerp voorgesteld, werden in het tweede niet weer aangetroffen. Toch leed ons onderwijs een gevoelig nadeel. Aan onze Raadsleden de taak, voor zoover mogelijk, te trachten van gemeentewege te vergoeden wat het Rijk misdreef.

COMMISSIE TOT PLAATSING VAN KINDEREN UIT HET ROERGEBIED.

Deze Commissie zette haar werk dit jaar op bescheidener schaal voort. In Februari werd besloten — na overleg met het N. V. V. — voor het plaatsen van kinderen geen bijzondere propaganda meer te maken, doch de inkomende aanvragen uit te voeren, zoolang het aantal daartoe voldoende was. Indien het aandeel uit de landelijke Roode Kruiscollecte, dat de commissie zou ontvangen, op deze wijze niet verbruikt zou zijn, zou men het resteerende deel ter beschikking van den Arbeiterwohlfahrts-ausschuss te Berlijn stellen. Omtrent de meest doelmatige wijze, waarop een bedrag zou worden besteed, dat uitsluitend bestemd was voor gezinnen van Hollandsche georganiseerde arbeiders in Duitschland, werd met de verschillende vakbonden enz. overleg gepleegd. Dit overleg had tot resultaat, dat aan een 600-tal gezinnen van Hollandsche georganiseerde arbeiders in Duitschland een uitkeering in eens werd verstrekt, loopende van f 5.— tot f 12.—.

Toen in den loop van dit jaar de aanvragen om plaatsing ophielden en nog slechts een gering aantal kinderen, door de commissie onderdak gebracht, in Holland vertoefde — werd met de Nederlandsche Centrale voor Vacantiekinderen uit Duitschland een regeling getroffen, waarbij zij de zorg voor het terugzenden naar Duitschland verder op zich nam.

De secretaris dezer commissie, pg. W. Drop, die met bewonderenswaardige zorg en ijver dit werk organiseerde en leidde, hoopt binnen niet te langen tijd met een uitvoerig rapport over dit werk gereed te zijn.

CONGRES EN ACTIE BEDRIJFSORGANISATIE.

In samenwerking met het N. V. V. belegde het P.B. op 23 en 24 Februari een demonstratief congres voor de Bedrijfsorganisatie en Medezeggenschap in het Brongebouw te Haarlem, waartoe vertegenwoordigers van Partij en Vakbeweging waren uitgenoodigd.

J. v. d. Tempel gaf in het algemeen een toelichting op het rapport, dat door de Commissie voor de Bedrijfsorganisatie was samengesteld.

Een uitvoerige discussie volgde, hoofdzakelijk over de vraag of de hoofdarbeiders in den ondernemersraad afzonderlijk dienen te worden

opgenomen en betreffende het collectief arbeiderscontract. Door mr. G. v. d. Bergh, den secretaris der Commissie, werden de gemaakte opmerkingen beantwoord. R. Stenhuis hield daarna een rede over „De Strijd der Vakbeweging in verband met de Bedrijfsorganisatie”.

Pg. J. H. Schaper bracht bij de sluiting van het Congres hulde aan de commissie voor de samenstelling van het rapport, vooral aan den secretaris, waarbij wij ons ook op deze plaats gaarne aansluiten.

Het Congres was de inzet van onze propaganda voor de Medezeggenschap en de Bedrijfsorganisatie.

Ter popularisatie van onze eischen werden in April en Mei twee bladen uitgegeven, onder redactie van R. Stenhuis en C. Werkhoven, getiteld „Onze Stem”, die men op ruime schaal verspreidde.

Door de verschillende stedelijke en gewestelijke federaties werden in samenwerking met de Bestuurdersbonden hiervan verspreid:

	Eerste nummer	Tweede nummer
Friesland . .	20575	12700
Groningen . .	25440	5600
Drente . .	5775	1625
Overijssel . .	19600	7600
Gelderland . .	19300	13400
Utrecht . .	25500	27300
N.-Holland N.	19750	13850
N.-Holland Z.	22500	22600
Zuid-Holland .	23545	17395
Zeeland . .	7500	5000
Noord-Brabant	11500	5000
Limburg . .	5000	6500
Amsterdam . .	35000	45000
Rotterdam . .	50000	50000
Den Haag . .	60000	60000
Totaal . . .	350985	293570

Deze speciale actie werd besloten met een serie meetings op 25 Mei j.l. in de volgende plaatsen: Haarlem, Utrecht, Rotterdam, Groningen, Zwolle, Hengelo, Tilburg, Emmen, Heerenveen, Leeuwarden, Middelburg, Heerlen en Nijmegen, waaraan totaal door meer dan 100.000 bezoekers werd deelgenomen en welke buitengewoon goed slaagden, voorzoover de regen geen roet in 't eten gooide!

STEUNACTIE TWENTE.

Afzonderlijk dient melding gemaakt te worden van de steunactie, die de Partij, ingevolge het Congresbesluit, voor Twente organiseerde. P.g. A. B. Kleerekoper, die het voorstel op het Congres deed, leidde deze actie door middel van zijn hoekje in de krant, op buitengewoon voortreffelijke wijze. „De Tiende Penning”, die men van onze leden en lezers vroeg, werd spontaan gegeven. Het werd een daad van offervaardigheid en solidariteit, ten bate der strijdende textielslaven in Twente.

Voor deze inzameling werden 7000 platen beschikbaar gesteld en geplakt.

De totaal-opbrengst der „Tiende Penning”, die op geen enkele wijze de steunbeweging van het N.V.V. drukte, zelfs een stijging van deze tengevolgen had, bedroeg totaal f 48.471.98. Bovendien werd nog via het Partijbureau afgedragen een som van ruim f 13.000. In totaal f 61.471.98.

WINTERPROPAGANDA 1924—1925.

In de maand October 1924 werd een vergadering belegd met het P. B., de afgevaardigden der gewestelijke en stedelijke federaties, redactie en directie van „Het Volk” en „Voorwaarts”, waar het hieronder volgende plan voor de winterpropaganda werd behandeld.

Daarenboven werd op deze bijeenkomst uitvoerig de toestand der Partij besproken.

Naast pg. Chr. van Doorn, die een overzicht gaf van den stand van zaken bij „Het Volk” en „Ontwikkeling” en die de geuite grieven en wenschelijkheden, ten deze bestaand, beantwoordde, sprak Koos Vorrink een opwekkend voor de A. J. C.

Het volgende propagandaplan, dat aan de afdeelingen is rondgezonden, werd in groote lijnen aanvaard:

„1. Er wordt in begin October een vergadering belegd van het Partijbestuur met minstens twee afgevaardigden van alle gewestelijke en stedelijke federaties, directie van „Het Volk” en van „Voorwaarts”, het H.B. van de Vrouwenclub, de redactie van de „Prol. Vrouw”, de redactie van de „Soc. Gids” en de leiding van de A. J. C., ter bsepreking van den toestand der Partij in verband met de komende verkiezingen.

2. Op deze bijeenkomst houdt de Partijvoorzitter een inleiding over bovenbedoeld onderwerp, waarbij hij een uiteenzetting zal geven van wat naar het oordeel van het Partijbestuur voor de propaganda gedaan kan worden in de maanden October, November, December en Januari. Het eigenlijke plan de campagne voor de verkiezingen komt hierbij niet ter sprake, behalve voor zoover het enkele groote punten betreft.

3. Bespreking van de vraag, of in den zomer van 1925 een centrale meeting, dan wel verschillende provinciale meetings georganiseerd zullen worden.

4. Bespreking van de vraag, of het gewenscht is reeds nu, dan wel gedurende de laatste drie maanden voor de verkiezingen enkele vrouwen vrij te maken met financieele hulp van het P.B., voor serie's spreekbeurten, het organiseren van huisbezoek, straatpropaganda, enz.

5. Uitgave van een serie beknopte, zeer bevattelijke propagandablaadjes, waarin elken keer een bepaalde grief tegen het huidige ministerie door Kamerleden uiteengezet zou kunnen worden.

6. Naast het boekje Schaper zal maandelijks een bundeltje materiaal tegen de verschillende andere partijen uitgegeven worden.

7. Nadat in het Partijbestuur overeenstemming is bereikt omtrent een concept-verkiezingsprogram, noodigt het P.B. 10 à 15 van de meest gewilde sprekers uit om dit concept te bespreken. In overleg met de gewestelijke en stedelijke federatiebesturen wordt een serie van 100 à 150 openbare vergaderingen vastgesteld met deze sprekers, waarin weliswaar niet onze verkiezingseischen zouden moeten worden gepropageerd, maar toch, onder de behandeling van den algemeenen toestand, alvast ten opzichte van de voornaamste punten één lijn kunnen worden getrokken.

8. Met Kerstmis moeten zooveel mogelijk Kerstvergaderingen worden belegd met een onderwerp aan de ontwapeningsgedachte gewijd.

Het Partijbestuur zal probeeren daarvoor

de noodige sprekers te krijgen, terwijl het tegen kostprijs een kleine krant over ontwapening voor de afdeelingen beschikbaar stelt.

9. Zoodra de commissie voor het platteland gereed is, zal een congresje belegd worden van kleine landgebruikers, om de eischen van de Partij ten opzichte van het platteland uiteen te zetten en de middelen na te gaan, waardoor verbetering in den toestand van deze kleine landgebruikers gebracht zou kunnen worden.

10. Besproken dient te worden, op welke wijze de verkiezingen gefinancierd zullen worden. Het P. B. stelt voor de gewestelijke verkiezingsfondsen zoo goed mogelijk te doen functioneeren en de geheele opbrengst te laten aan de gewestelijke kassen; gedurende één maand — misschien te concentreeren tot een week — zal alle actie voor de gewestelijke verkiezingsfondsen stop gezet moeten worden. In deze maand moet de inzameling voor de centrale Partijkas afloopen.

Bij voldoende aanvraag is het P. B. bereid bonboekjes, lijsten enz. beschikbaar te stellen.

11. Besproken zal moeten worden of het uitgeven van platen, verkiezingskranten en vlugschriften gewestelijk, dan wel centraal dient te geschieden. Het P. B. voelt er het meest voor slechts dan een centrale plaat uit te geven, indien het goede ontwerpen krijgt. In plaats van kranten lijkt het het P. B. het meest gewenscht kleine vlugschriften uit te geven en slechts dicht bij de verkiezingen een of twee kleine kranten.

De mogelijkheid, om nog een extra propagandamaand voor het winnen van leden en lezers van onze pers te organiseeren, moet onder de oogen gezien worden. De afdeelingen zouden nu reeds opgewekt kunnen worden een werkcmité op te richten van de beste partijgenooten, die tot taak hebben de partijleden mobiel te maken voor het vormen van ploegen verspreiders, plakkers en huisbezoekers.”

Opgemerkt dient hierbij, dat van de zoogenaamde „vóórcampagne” niet al te veel is terecht gekomen, omdat de meeste bekende sprekers overbelast waren met werk in het parlement of in de gemeenteraden.

COMMISSIE ARBEIDERSONTWIKKELING.

Zooals bekend ondersteld mag worden, bracht deze commissie op het Partijcongres van dit jaar haar rapport uit. De secretaris C. Werkhoven hield hierbij een inleiding en gaf de noodige toelichting, waarna de volgende resolutie werd aangenomen:

De S.D.A.P. sticht tezamen met het N.V.V. een Instituut voor Arbeidersontwikkeling. Het Instituut staat onder beheer van een bestuur, waarvan de samenstelling en de wijze van verkiezing wordt geregeld bij huishoudelijk reglement.

Het Instituut wordt te Amsterdam gevestigd. Het bestuur kiest uit zijn midden een voorzitter. Het Instituut zal tot taak hebben de arbeidersontwikkeling te bevorderen in den geest, aangegeven door het Rapport der Commissie voor de bestudeering van het vraagstuk der Arbeidersontwikkeling, zooals dit door de congressen van Partij en Vakverbond in 1924 werd aanvaard.

Het Instituut is in zijn werkwijze vrij, behoudens dan zijn statuten en huishoudelijk

reglement, benevens zijn jaarlijksch werkplan, begrooting, rekening en verantwoording en jaarverslag, die de goedkeuring van het Partijbestuur der S.D.A.P. en het bestuur van het N.V.V. behoeven.

De kosten worden gevonden uit subsidies van S.D.A.P., N.V.V. en vakbonden. Daarenboven zullen de twee eerstgenoemde lichamen het hun toekomende deel der overwinst van de Centrale aan het Instituut afstaan. Daarnaast kan het Instituut voor haar leden, van aangesloten vereenigingen, van deelnemers aan het ontwikkelingswerk of op andere wijze trachten inkomsten te verkrijgen."

Ook op deze plaats een woord van dank voor het buitengewoon belangrijke werk, dat deze commissie door haar rapport voor de beweging verricht heeft.

INSTITUUT ARBEIDERSONTWIKKELING.

Uitvoering gevend aan de hierboven aangenomen resolutie, ging men in dit jaar over tot de stichting van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling. Voor het P.B. namen in het bestuur zitting: A. B. Kleerekoper, W. H. Vliegen en C. Werkhoven. Voor het N. V. V.: P. Danz, R. Stenhuis en F. v. d. Walle; als bezoldigden werden benoemd P. Voogd en Koos Vorrink. Bovendien werden uitgenoodigd deel uit te maken van het bestuur: Ds. G. W. Melchers, A. H. v. Deth, S. Pothuis, A. H. Gerhard en Th. Thijssen. Deze laatste groep bestuurders zal evenwel in het vervolg door de plaatselijke vereenigingen voor Arbeidersontwikkeling gekozen worden.

Met ingang van 15 November heeft het Instituut zijn bureau gevestigd op de Reguliersgracht 78, Amsterdam en zijn werkzaamheden aangevangen. Moge dit werk vruchtbaar voor de arbeidersklasse zijn.

COMMISSIE CONTRIBUTIEVRAAGSTUK.

De Commissie, ingesteld ter bestudeering van het contributievraagstuk, bracht op het laatst gehouden Congres haar rapport uit. Na grondig het vraagstuk te hebben nagegaan, adviseerde het 't P. B. om de volgende wijzigingen aan te brengen in art. 49 van het Huish. Reglement, regelende de contributie:

1. Afschaffing werkloozenzegels.
2. Invoering van een contributiekلاس van 5 cent per week bij een inkomen tot f 15.—
3. Invoering van een contributie van 7 cent per week voor leden met een inkomen van f 15.— tot en met f 17.50 per week.
4. Afschaffing van den contributiezegel van 12 cent, zoodat bij een inkomen van f 17.50 tot f 25.— per week 10 cent zal worden betaald.
5. Vaststelling van de contributie voor gehuwde vrouwen zonder eigen verdienste op 5 cent, indien de man een inkomen heeft tot en met f 15.—; op 7 cent bij een inkomen van f 15.— tot f 30.— per week; op 10 cent, indien het inkomen hooger is.

Deze voorstellen werden door . Congres niet aanvaard.

ONDERWIJSCOMMISSIE.

Deze commissie, die tot taak heeft te rapporteeren over de vraag, welk standpunt de Partij ten opzichte van het lager onderwijs

dient in te nemen, zette met ijver haar werkzaamheden voort. Een in den loop van dit jaar aan haar gerichte vraag, of zij van oordeel was de kwestie van het onderwijs aan de rijpere jeugd in haar werk te kunnen betrekken, meende zij nu ontkennend te moeten beantwoorden.

De commissie hoopt nog voor het a.s. Verkiezingscongres haar rapport uit te brengen

COMMISSIE POLITIEK SYSTEEM.

De arbeid dezer commissie stagneerde ook dit jaar. Het P. B. verzocht haar heur werk te willen voortzetten en zoo spoedig mogelijk een rapport samen te stellen.

SOLDATEN-COMMISSIE.

Door het bedanken van p.g. C. A. Butselaar en mede, doordat het P.B. van oordeel was, dat het werk dezer commissie weinig zin meer had, achtte ons college het beter haar op te heffen, onder dankzegging aan de leden voor de bewezen diensten.

COMMISSIE ARBEIDERSBANK.

Nadat het P. B. twee jaren geleden te vergeefs gepoogd had een commissie te vormen, waarin ook leden van het N. V. V. zitting zouden hebben, en die tot taak zou hebben een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid van oprichting eener Arbeidersbank, ging het N. V. V. dit jaar tot hetzelfde initiatief over. Het P. B. meende zijn medewerking niet te mogen onthouden en zoo werden in onderling overleg tot leden dezer commissie benoemd: D. Keesing, S. v. d. Kieft, N. de Lieme, G. J. A. Smit en F. M. Wibaut. Hiervan aanvaardden D. Keesing en S. v. d. Kieft het lidmaatschap niet. P.g. S. Goudekot werd daarna uitgenoodigd, die een benoeming aanvaardde.

Van deze commissie, die in September met haar werk begonnen is, zien we met belangstelling een rapport tegemoet.

ZAKEN-COMMISSIE.

De commissie, die tot taak heeft na te gaan, of nauwere samenwerking tusschen de verschillende partij-zaken verkregen kan worden, kwam dit jaar nog niet met haar werk gereed. Binnenkort hoopt zij haar rapport te kunnen uitbrengen.

COMMISSIE ONDERWIJSBEZUINIGING.

Naar aanleiding van de bezuinigingsvoorstellen, die de regering in het begin van dit jaar in de Kamer aanhangig maakte, voelde het P. B. de behoefte aan een leidraad, om zijn eigen houding te bepalen. Het stelde voor dit doel een commissie samen, bestaande uit: p.g. J. W. Albarda, A. H. Gerhard, F. L. Osendorp, Ed. Polak en P. Voogd, die bereids rapport heeft uitgebracht. Een woord van dank aan deze partijgenooten voor den gepresteerden arbeid.

MILITAIRE COMMISSIE.

Ingevolge Congresbesluit stelde het P. B., in samenwerking met het N. V. V., een commissie in, ter bestudeering van het militaire vraagstuk, die heeft na te gaan:

1. den stand van het militaire vraagstuk in het buitenland;

2. het resultaat van het werken van den Volkenbond inzake beperking der bewapening;
3. de Congressvoorstellen, voorkomende op de Beschrijvingsbrief 1924, welke op het Paaschcongres naar deze te vormen commissie werden verwezen, om hierover t. z. t. rapport uit te brengen.

Uitgenoodigd werden om in deze commissie zitting te nemen voor de Partij: W. Banning, F. v. d. Goes, Mw. Suze Groeneweg, Jerohme Hartog, K. Vorrink, Mw. Carry Pothuis-Smit P. J. Troelstra, W. H. Vliegen, J. H. F. v. Zadelhoff, K. ter Laan; voor het N.V.V.: R. Stenhuis, E. Kupers, F. S. Noordhoff en P. Moltmaker.

Bovendien werden aan deze commissie voor de verschillende sub-commissies toegevoegd als adjunct-secretarissen: Mr. J. H. v. Meurs, Mr. H. W. Vliegen en Andr. Sternheim. Alle uitgenoodigden aanvaardden hun benoeming. Als voorzitter en secretaris fungeeren resp. K. ter Laan en F. S. Noordhoff.

Daar de taak dezer commissie een zeer zware en veel omvattende is, zal zij wel niet voor het Congres van 1926 met haar rapport gereed zijn.

COMMISSIE VOOR WERKVERRUIMING.

In samenwerking met het bestuur van het N. V. V. besloot het P. B. tot het instellen van een commissie, die tot taak heeft na te gaan, of werkverruiming in verband met de bestaande werkloosheid, die niet meer als crisiswerkloosheid is te beschouwen, mogelijk is.

Voor het P. B. namen in deze commissie zitting: J. H. Schaper, W. v. d. Sluis en F. M. Wibaut; voor het N. V. V.: R. Stenhuis, F. v. d. Walle en L. v. d. Wal.

De commissie heeft de vrijheid sub-commissies te vormen en het recht zich de noodige hulp van andere partijgenooten en deskundigen te assumeeren.

COMMISSIE PLATTELAND — MODERNE ARBEIDERSBEWEGING.

Naar aanleiding van het voorstel Bellingwolde, dat voorkwam op den Beschrijvingsbrief van het Congres 1924 en dat door het P. B. werd overgenomen, waarin verzocht werd een commissie te benoemen, die het vraagstuk platteland — moderne arbeidersbeweging in haar vollen omvang heeft te onderzoeken, besloot het P. B. in overleg met het N. V. V. tot het instellen van boven bedoelde commissie.

In hoofdzaak zal zij hebben te onderzoeken: den toestand der kleine boeren en op welke wijze daarin verbetering is te brengen, benevens hoe de Partij meer invloed op deze groep kan krijgen. Daarnaast heeft zij na te gaan: den toestand der landarbeiders en hun machtevorming. Tenslotte heeft zij tot taak zoo mogelijk voor het Congres, de Partij een agrarisch program aan te bieden.

Leden dezer commissie zijn: Br. van Dijk, C. Ham, J. Westerling, W. v. d. Sluis, P. Hiemstra, F. C. A. Schrauwen, C. J. v. d. Lienden, W. Hoogerhuis en C. Werkhoven.

Voorzitter en secretaris zijn resp. P. Hiemstra en W. v. d. Sluis.

COMMISSIE SOCIALE VERZEKERING.

Het vorig jaar reeds benoemde het P.B. in overleg met het N. V. V., na uitvoerige be-

sprekingen, een kleine commissie, bestaande uit pg. K. Lindner, J. E. W. Duys, J. Brautigam, E. Kupers, B. H. Sajet en W. H. Vliegen als voorzitter, die het eindrapport omtrent het vraagstuk der Sociale Verzekering moest samenstellen. Met dit rapport, dat door N. V. V. en P. B. gezamenlijk werd uitgegeven, kan het P.B. zich in het algemeen vereenigen. Men achtte het echter gewenscht de conclusies van dit rapport nog niet als congressvoorstel over te nemen, in verband met de nieuwe plannen, die van de regeering worden verwacht.

Een woord van dank aan de samenstellers van dit rapport is hier zeker volkomen op zijn plaats.

COMMISSIE VAN TOEZICHT „HET VOLK”.

In overeenstemming met de „Volk”-directie, besloot het P.B. weer een commissie van toezicht in te stellen. Als leden dezer commissie werden benoemd: W. Drop, J. H. Schaper, C. Werkhoven, secretaris en F. M. Wibaut, voorzitter.

„HET VOLK” — „ONTWIKKELING”.

De directie van „Het Volk” zette het jaar 1924 in met een speciale actie voor het winnen van abonnees. In 't algemeen heeft deze actie, hoe goed ook voorbereid, weinig winst opgeleverd.

De groei in het abonnementental dit voorjaar kwam uit Twente, toen de strijd in de textielindustrie zich verscherpte en in het midden van de belangstelling van de geheele Nederlandsche bevolking kwam te staan. Duizenden abonnees werden gewonnen, waarvan zeer vele behouden zijn gebleven.

Het aantal abonnees liep iets vooruit, doch de oplaag heeft zich om de 50.000 bewogen. Het aantal agentschappen bedroeg aan het einde van het jaar 374.

Proeven, in den loop van het jaar door de directie genomen, met 't stichten van agentschappen, mislukten hier en daar, door te hooge exploitatiekosten. Waar zij genomen waren met het doel om het belang van ons blad te dienen, zou het onverantwoordelijk geweest zijn, indien de directie niet tot spoedige opheffing ware overgegaan. De op verschillende plaatsen daardoor ontstane ontstemming, zal, hopen wij, spoedig tot het verleden behooren.

Sinds Januari is de redactie en directie begonnen met het uitgeven van speciale edities voor bepaalde streken van het land. Een bijblad wordt thans elken dag ingevoegd voor Groningen-Drente-Friesland, voor het Oosten, voor de Zaanstreek, voor Utrecht-Eemland en het Gooi en voor Haarlem en Kennemerland; voorts wordt een afzonderlijke editie gedrukt voor Limburg, Brabant en Zeeland, voor Amsterdam, terwijl voor Den Haag „Het Haagsche Volk” verschijnt. Per dag worden dus acht verschillende edities verzorgd. Of met dit systeem kan worden voortgegaan, zal de toekomst moeten leeren.

In de advertentie-exploitatie kwam, na de reorganisatie, beduidende verbetering, die, naar wij verwachten, het volgend jaar zijn winsten zal afwerpen.

Het aantal abonnees op de „Notenkraker” liep een weinig terug, doch de exploitatie

hiervan is nog zeer bevredigend te noemen.

De belangstelling voor de „Proletarische Vrouw” bleef gelijk. De oplaag is nog steeds pl.m. 19000, waarbij evenwel te bedenken valt, dat een veel grooter aantal vaste abonnees geboekt konden worden dan vroeger 't geval was.

Met onze uitgeverij hopen wij op den goeden weg te zijn. De boekhandel in Amsterdam werd verplaatst van Paleisstraat 43 naar Hartenstraat 15, Amsterdam, wat ongetwijfeld een groote verbetering meegebracht heeft.

Aan het veranderde systeem, door de directie ingevoerd, n.l. om alles wat op „Het Volk” en „Ontwikkeling” betrekking heeft in het land te laten loopen over de agenten, heeft de Partij zich zoo goed als geheel aangepast. Alleen hebben we den indruk, dat sommige afdelingen voor de colportage op openbare vergaderingen wat te veel vertrouwen op de activiteit van den „Volk”-agent en zelf te weinig dit nuttige werk ter hand nemen.

Laat ons tenslotte er aan herinneren, dat 1 April 1925 ons dagblad „Het Volk” 25 jaar bestaat. Dit feit zal en mag in ons Partijleven niet ongemerkt voorbijgaan. Door het P.B. is een groot aantal personen uit Partij en Vakbeweging uitgenoodigd, om een plan te ontwerpen, teneinde deze belangrijke gebeurtenis op waardige wijze te herdenken. Mocht daartoe van de arbeidersbeweging een extra offer gevraagd worden, dan bedenke men, dat verbetering en versterking onzer pers de eerste voorwaarde is om te komen tot verhooging van de macht van het Nederlandsche proletariaat. En daarvoor kan ons geen offer te zwaar zijn!

COMMISSIE VAN GESCHILLEN.

Evenals 't vorig jaar werden op het Congres de leden der commissie voor geschillen voor „Het Volk” herkozen, n.l. Dr. Mr. G. v. d. Bergh, S. R. de Miranda, Dr. D. A. Sloos; plaatsvervangers J. den Exter, G. H. Pieters en P. Hoogland.

Te anderz platse in dit verslag treft men het rapport der commissie aan.

„VOORWAARTS”.

De uitkomsten van de N.V. Drukkerij en Uitgeversmaatschappij, kunnen over 1924 bevredigend genoemd worden.

Als commissarissen dezer zaak traden op W. H. Vliegen, C. Werkhoven, Dr. Stoop, A. B. de Zeeuw en J. Brautigam, terwijl de hoofdredacteur van het blad, Y. G. v. d. Veen, tevens directeur der Vennootschap bleef.

Het aantal abonnees op het blad is iets gestegen. Voor Gouda is de directie overgegaan tot het uitgeven van een kopblad onder den naam „Goudsch Volkschblad”. Het aantal agensschappen bleef gelijk.

Onder leiding van den directeur van „Voorwaarts”, p.g. Y. G. v. d. Veen, werd een Naamloze Vennootschap opgericht, met het doel het vroegere filiaal van „Ontwikkeling” te Rotterdam als zelfstandige zaak te exploiteeren. Het P.B., „Ontwikkeling” te Amsterdam en de „Voorwaarts” hebben de aandeele dezer zaak in hun bezit.

GEWESTELIJKE PERS.

De gewestelijke pers heeft langzamerhand haar tijd gehad. „De Arbeiderswacht” te Apeldoorn werd volgens Congresbesluit van 1923, na veel gechicaneer opgeheven. „De Toorts” te Utrecht, „De Voorpost” in Zaandam en „Het

Friesch Volksblad” en de „Vooruit” in Limburg ondergingen eenzelfde lot, zoodat de Partij thans nog slechts beschikt over „De Arbeid”, het „Velsrweekblad” en „Palvu”.

Naarmate onze groote pers beter in de behoefte aan plaatselijk nieuws voorziet, daalt het bestaansrecht van de provinciale pers. In zoverre is dus de opheffing der gewestelijke bladen een goed teeken.

't Zal echter de vraag zijn, of in bepaalde streken van het land, bij speciale verhoudingen een gewestelijk blad, niet toch nog goede diensten kan verrichten.

„LAND- EN TUINBOUWBLAD”.

Het tweede jaar, dat ons Land- en Tuinbouwblad bestaat, is ook niet bijster gunstig te noemen.

Nadat van enkele kanten opmerkingen waren gemaakt over het te specifiek-politiek karakter van het blad, is de redactie er toe overgegaan de samenstelling meer in overeenstemming te brengen met de andere in ons land verschijnende landbouwbladen. De redactie beschikt over zeer goede medewerking en toch wil het er bij de kleine boeren niet in. Terwijl het sinds Januari 1924 om de 14 dagen is verschenen en daardoor veel actueeler is geworden, kan het zich toch niet in een uitbreiding van het aantal abonnees verheugen.

Evenmin mocht het de directie van „Het Volk”, die de advertentieexploitatie op zich genomen had, gelukken een aantal advertenties van betekenis te winnen, hoewel het blad er, ook wat de uiterlijke verzorging betreft, uitstekend uitziet.

In verband met een gewijzigde exploitatie, waardoor het nadeelig saldo tot een maximum van f 2500 zoo goed als geheel op de Partijkas drukt, zal deze uitgave zeer waarschijnlijk binnenkort moeten worden gestaakt. Tenzij, in de kringen van ons platteland, op het voortbestaan wordt prijs gesteld, wat dan zal moeten blijken uit een opvoering van het aantal abonnees, waardoor het blad zich zal kunnen bedruipen.

„DE SOCIALISTISCHE GIDS”.

De abonnementsprijsverlaging van de „Soc. Gids” had geen belangrijke stijging van het abonnementental tengevolge. Dit aantal beweegt zich om 1100.

Door het overlijden van pg. C. S. Adama van Scheltema moest in deze vacature worden voorzien. Als zijn opvolgers benoemde het P.B. Margot Vos en Herman Heijermans, voor welken laatste het lidmaatschap der redactie niet van langen duur mocht zijn.

Of zijn plaats opnieuw zal worden bezet, zal men nader overwegen.

PROPAGANDISTEN.

Het aantal propagandisten bleef dit jaar gelijk. In de plaats van D. Schutter werd als gewestelijk secretaris-propagandist voor Drente gekozen: H. Sikkens te Assen. Bij deze benoeming werd met de directie van „Het Volk” overleg gepleegd en de functie van propagandist gecombineerd met die van hoofdagent van „Het Volk” ter besparing van salarissen.

De praktijk zal moeten leeren, of een blijvende combinatie van deze functies mogelijk zal zijn.

In dit verband meent het P. B. een woord van dank verschuldigd te zijn aan p.g. K.

Brok voor het vele werk, dat hij gedurende de eerste maanden van het jaar als tijdelijk secretaris van Drente heeft verricht.

De moeilijkheden, gerezen met het gewestelijk bestuur van Noord-Holland Noord betreffende het propagandistschap-wethouderschap van Westerhof, werden na de behandeling op het Congres in der minne geschikt. Een regeling kwam tot stand, waarbij bepaald werd, dat het P. B. geen verdere bezwaren zou maken tegen de combinatie wethouder-propagandist, indien het gewestelijk bestuur wilde verklaren, dat het genoegen nam met een propagandist, die slechts 2/3 zich kan geven aan zijn oorspronkelijke functie, waaruit tevens zou voortvloeien, dat men Westerhof ook niet met een grooter bedrag dan 2/3 van zijn oorspronkelijk salaris zou kunnen beloonen. Hiermee ging men accoord en was de zaak afgedaan.

ARBEIDERS-JEUGDCENTRALE.

Onze A. J. C. kan wel als geconsolideerd beschouwd worden. In de voornaamste plaatsen van ons land bestaan thans afdelingen. En daar, waar zij bestaan, kunnen de partijgenooten zich het Partijleven moeilijk meer zonder A. J. C. denken. Het is het jonge, levende deel onzer moderne arbeidersbeweging geworden, waarvan, naar wij hopen, spoedig de uitwerking op het geheele Partijleven merkbaar zal zijn.

Het Centrale Pinksterfeest werd dit jaar in Vierhouten gehouden onder zeer groote belangstelling. De week-end-kampen, welke van uit de groote steden georganiseerd worden, blijven de interesse onzer jeugd behouden.

In de opslag van „Opgang” kwam geen verandering. Het is nog steeds 6000.

„Het Jonge Volk” verschijnt in een opslag van 12000 exemplaren, terwijl het Kerstnummer van 1923, het Meinummer van 1924 en het Anti-oorlogsnummer elk een opslag hadden van 20.000 exemplaren.

Het aantal afdelingen bedraagt 82, het aantal leden op 1 Januari 1924 7160, tegen 7863 op 1 Januari 1923. De achteruitgang is voornamelijk te wijten aan den achteruitgang in collectief aangesloten adspiranten der vakbonden.

INDISCHE PARTIJ.

In de plaats van onzen p.g. Ch. G. Cramer werd op aanwijzing onze Indische Partij in den Volksraad benoemd p.g. E. J. Stokvis, die thans met buitengewone energie de belangen, zoowel van inheemsche, als uitheemsche proletariërs, in dit embryonaal-parlement behartigt.

Een subsidie van f 150.— per maand, door de Partij sinds 1 Juni 1922 aan de Indische Partij verstrekt, heeft het P. B. tegen 31 December 1924, hoewel met leedwezen, moeten staken. Men hoopt, dat het de I. S. D. P. uit eigen middelen mogelijk zal zijn, haar blad staande te houden en de propaganda voor onze beginselen te dienen.

SOCIALISTISCHE

STUDENTEN-ORGANISATIE.

In de 't vorig jaar opgerichte Socialistische Studenten-Organisatie valt ontwikkeling te constateeren. In de meeste universiteitssteden heeft men thans aanknoopingspunten of een afdeling. Het belangrijkste is echter, dat men heeft besloten tot het uitgeven van een eigen orgaan, genaamd „Kentering”. Hierdoor is

men in staat op ruimer schaal onze denkbeelden uit te dragen. Het blad ziet er goed verzorgd en frisch uit. Het bestaat echter te kort, om cijfers omtrent het aantal abonnees in dit verslag te kunnen vermelden. Moge het zich spoedig ontwikkelen en een der meest gelezen bladen worden in de Nederlandsche Studentenwereld.

Vermelden wij nog, dat deze organisatie den 15en en 16 en April l.l. in Den Haag haar eerste Congres hield, dat getuigde van een opgewekt leven en waar A. B. Kleerekoper voor het P. B. aanwezig was. Het algemeen secretariaat is thans gevestigd bij J. Spier, Trans vaalplein 10¹, Amsterdam.

BCND VAN SOC.-DEM. VROUWENCLUBS.

De moeilijkheden tusschen het H.B. van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs en het P.B., beginnen haar oplossing te naderen.

Na uitvoerige besprekingen heeft men zich van weerszijden verenigd met de voorstellen, die door het P.B. omtrent de verhouding van den Bond tot de Partij op den Beschrijvingsbrief voor het a.s. Congres zijn geplaatst. Indien het Congres deze voorstellen aanneemt en het Partijbestuur door middel van een bezoldigd secretaresse in de leiding van den Bond opgenomen is, waardoor een directe band tusschen P.B. en H.B. van den Bond tot stand gebracht wordt, zal de toestand behoorlijk geregeld zijn en kan de propaganda onder de vrouwen meer nog dan tot dusver tot haar recht komen.

Het is hier de plaats niet, om op deze voorstellen vooruit te loopen. Hopen wij er het beste van, tot heil onzer propaganda.

Met ingang van 1 September bedankte Mw. L. Tilanus voor haar functie als secretaresse van den Bond. Het secretariaat werd, evenals tijdens de ziekte van de secretaresse, door Mw. M. Wibaut—B. v. B. waargenomen, totdat een tijdelijke secretaresse werd benoemd, n.l. Mw. v. Wezel—Boers, die met ingang van 15 November als zoodanig in functie trad.

Vermelden wij nog, dat op de Jaarvergadering in de vacature van de penningmeesteres, die tijdelijk door Mw. K. Wagenfeld werd waargenomen, is voorzien door de verkiezing van Mej. J. Hartog te Amsterdam.

BUREAU EN VEREENIGING VAN SOCIALISTISCHE GEMEENTERAADSLEDEN.

Den 19en April 1924 vond de jaarvergadering van de Vereeniging van Raadsleden in Arnhem plaats. Door het bedanken van verschillende bestuurders, werd een zoo goed als geheel nieuw bestuur gekozen, bestaande uit de volgende partijgenooten:

Ed. Polak, Mr. G. v. d. Bergh, C. Werkhoven, H. de Boer, N. A. de Vries, J. H. Paris, W. v. d. Vall, J. Reijnders, J. ter Laan, waarvan het Dagelijksch Bestuur vormen: Ed. Polak, voorzitter; C. Werkhoven, secretaris-penningmeester, tevens directeur van het Adviesbureau en Mr. G. v. d. Bergh.

Door het bestuur werd dit jaar een statutenwijziging voorbereid, waardoor, indien zij op de in Januari 1925 te houden jaarvergadering wordt aangenomen, de organisatie op hechter en breeder basis wordt gesteld en beter functioneeren van de provinciale vereenigingen kan worden verwacht.

Den 14en, 15en en 16en Juni organiseerde de Vereniging een specialen cursus voor vrouwelijke raadsleden, die buitengewoon geslaagd kan heeten. Van de 78 vrouwen, die in aanmerking kwamen, namen er een kleine 50 deel. In de prachtig gelegen Internationale School voor Wijsbegeerte te Oud-Leusden bij Amersfoort werd naast de inleidingen, genoten van een muziekkavond. Tot slot werd een excursie ondernomen.

De inleidingen werden gehouden door F. M. Wibaut over „De gemeentefinanciën”, Ed. Polak over Maatschappelijk Hulpbetoon, Blindenzorg enz.; S. R. de Miranda over „De praktijk der gemeentebedrijven” en C. Pothuis-Smit over „Practische wenken voor raadsleden”.

Met medewerking van het Bureau is men met Januari 1924 er toe overgegaan „De Gemeente” in een ander, handiger formaat uit te geven. Terwijl de Partij pl. m. 1050 raadsleden heeft, bedroeg in den aanvang van 't jaar het aantal abonnees evenwel nog geen 950. Zeer vele raadsleden, zowel in de steden als op het platteland, zijn dus blijkbaar geen lezers van „De Gemeente”.

De directie van „Ontwikkeling” heeft, in samenwerking met het Bureau, het verlopen jaar een flinke actie gevoerd tot opvoering van het abonnement, doch tot ons leedwezen moet geconstateerd worden dat het resultaat poover is geweest. Het aantal abonnees steeg slechts tot 1051.

Met de uitgave van de serie boekjes, waarvan vorig jaar het eerste van wijlen pg. N. A. de Vries verscheen, was men dit jaar niet bijster gelukkig. P.g. J. W. Albarda, die een werkje zou schrijven over: „De Gemeente en het Onderwijs”, werd gehandicapt door de bekende voorstellen tot onderwijsverslechtering.

Thans hopen we, dat het tweede deeltje, geschreven door pg. F. M. Wibaut en A. Keppler, binnenkort zal uitkomen en dat de andere twee boekjes hierop snel zullen volgen.

De belangstelling onzer raadsleden voor het Adviesbureau blijft toenemen. Dit jaar werden pl. m. 300 adviezen verstrekt. Een poging om ons Bureau van een zoo groot mogelijke verzameling verordeningen te voorzien, slaagde ten deele. Een woord van dank aan die raadsleden, die ons in dezen ter wille waren. Laten we echter wel bedenken, dat, wil ons Bureau goed blijven werken, het in het bezit moet zijn van de nieuwste verordeningen en wijzigingen op verordeningen.

Ten slotte zij nog vermeld, dat de provinciale vereenigingen 50 pCt. van de geïnde contributies ontvingen.

CONGRES 1924.

Het jaarlijksche congres werd gehouden op 19, 20 en 21 April te Arnhem in „Musis Sacrum”. De jaarverslagen van den penningmeester en secretaris werden goedgekeurd. De verkiezing van het P.B. vond plaats, waarvan de uitslag ter andere plaatse in dit verslag is medegedeeld.

P.g. Dr. Th. v. d. Waerden hield een inleiding bij het rapport over de bedrijfsorganisatie, waarna de volgende resolutie werd aangenomen:

„Het congres, gezien het rapport der commissie voor de Bedrijfsorganisatie en Medezeggenschap;

van oordeel, dat, afgezien van mogelijk meningsverschil omtrent onderdeelen, de denkbeelden, in dit rapport belichaamd, ten spoedigste verwezenlijkt dienen te worden; overwegende, dat voor de verwezenlijking van deze denkbeelden langs wettelijken weg noodig is, dat de voorstellen in het Parlement krachtig worden gesteund door een sterk levende beweging voor medezeggenschap en bedrijfsorganisatie, die onder alle arbeiders, ook onder hen, die buiten onze beweging staan, de eischen tot gemeengoed heeft doen worden;

dat het opkomen voor medezeggenschap in collectieve contracten deze beweging kan versterken;

besluit, met de te verwachten indiening der noodzakelijke wetsontwerpen voor oogen, in samenwerking met het N. V. V., een intensieve propaganda en actie te voeren ter verbreiding van de denkbeelden, in het rapport belichaamd.”

C. Werkhoven leidde het rapport van de Commissie voor Arbeidersontwikkeling in, waarna een resolutie werd aangenomen, die wij op een andere plaats reeds opnamen.

Vermelden wij nog, dat pg. W. Drop de voorstellen van het P.B. omtrent wijziging in de contributie-afdracht verdedigde.

Wij laten hieronder volgen die congresbesluiten, welke niet reeds in dit verslag op een andere plaats zijn vermeld:

„Naar aanleiding van een voorstel van het Partijbestuur om wijziging te brengen in de contributieregeling, besloot het congres de bestaande regeling te handhaven.

Besloten werd de bepalingen van het huiselijk reglement betreffende vertegenwoordiging op het congres zoo te wijzigen, dat alle afdelingen het recht van vertegenwoordiging op het congres hebben. Eveneens werd bepaald, dat slechts voor één afgevaardigde de reiskosten 3de klasse worden vergoed en geen verdere vergoeding door het P.B. voor bijwoning van het congres wordt verstrekt.

Het Congres machtigde het Partijbestuur tot het houden van een verkiezingscongres in Januari of Februari 1925 op een plaats, door het P.B. nader vast te stellen.

Besloten werd, dat getracht zal worden de kwestie-Westerhof inzake het vervullen van de wethoudersfunctie van Alkmaar naast zijn propagandischap, door het P.B. in nader overleg met het gewestelijk bestuur van Noord-Holland Noord tot oplossing te brengen. Vastgelegd werd, dat de beslissing in dezen bij het P.B. blijft.

Aangenomen werd het volgende voorstel van de afdeling Bellingwolde, overgenomen door het P.B., luidende:

„Het Congres noodigt het P.B. uit, tezamen met het N. V. V., een commissie te benoemen ter bestudering van het vraagstuk platteland-moderne arbeidersbeweging. Deze commissie wordt opgedragen bij haar rapport ook voorstellen te voegen ten aanzien van de propaganda en den organisatievorm ten plattelande.”

Voorts werd besloten tot het instellen eener commissie, welke tot taak heeft het militaire vraagstuk, zoowel ten onzent als in het buitenland, benevens de voorstellen 13 tot en met 19 van den Beschrijvingsbrief 1924, te bestudee-

ren en die op een der volgende congressen rapport moet uitbrengen."

INTERNATIONALE BETREKKINGEN.

Aan een verzoek van de Belgische en Hongaarsche Partij om een afgevaardigde te zenden naar haar Congressen, die evenals het onze met Paschen gehouden werden, kon het P.B. niet voldoen. Ook meende het P.B. geen vertegenwoordiging te moeten zenden naar het Congres der Duitsche Partij op 11 Juni i.l., en naar dat der Bulgaarsche en der Fransche Partij, die in den loop van het jaar plaats vonden.

De stichting der Eerste Internationale op 2 September 1864, herdacht de S.A.I. op 28 September te Londen. Waar door alle aangesloten partijen hieraan werd deelgenomen, benoemde ook het P.B. een delegatie, n.l. p.g. A. B. Kleerekoper, J. H. Schaper en F. M. Wibaut. Bij deze gelegenheid werd tevens de 70ste verjaardag van Karl Kautsky gevierd. P.g. H. H. van Kol werd als een der oudste leden der Internationale door de S.A.I. uitgenodigd.

Tijdens het Internationaal Congres van het I.V.V. te Weenen nam p.g. W. H. Vliegen deel aan een zitting der Executieve van de S.A.I., terwijl p.g. F. M. Wibaut in Maart de zitting van de Executieve te Luxemburg bijwoonde.

Voorts vertegenwoordigde p.g. W. H. Vliegen de Partij bij het jubileum van Anseele te Gent en bij de bijzetting van het stoffelijk overschot van Jaurès in het Panthéon te Parijs.

VERTEGENWOORDIGING.

Als afgevaardigden voor het P.B. waren mw. Suze Groeneweg en J. A. Bergmeijer aanwezig op het Congres voor Plaatselijke Keuze, dat in Den Haag gehouden werd. Bovendien vertegenwoordigden A. B. Kleerekoper en C. Werkhoven het P.B. bij de herdenking van het 30-jarig bestaan van de afdeeling Arnhem en W. v. d. Sluis bij het 25-jarig jubileum van de afdeeling Almelo, terwijl Drop, Bergmeijer en A. B. Kleerekoper de partij vertegenwoordigden op het Congres der A.J.C.

PARTIJSECRETARIAAT.

Het werk van het Secretariaat blijft groeien. Steeds meer wordt het 't middelpunt onzer beweging, waarvan uit voor een groot deel de materiaalvoorziening geschiedt. Het contact met de afdeelingen, dat blijft toenemen, doet een steeds beter wordende verhouding ontstaan. Het is een centrum geworden, waartoe ieder zich wendt, die hulp noodig heeft. Het verwerken van notulen, vermenigvuldigen van brieven, convocaties, enz. van onze partijcommissies, geschiedt zoo goed als geheel door ons bureau.

Wij ontvingen plm. 20.000 stuks post, terwijl door ons werden verzonden ruim 8000 brieven. Bovendien verzonden wij 600 brieven voor het Bureau van Raadsleden.

Het aantal volgens nummering verzonden drukwerken en zegelbestellingen bedroeg meer dan 7000. Een overzicht van het verwerkte geeft dit geenszins, daar een circulaire, die bijv. in 1300 exemplaren verzonden is, onder één nummer geboekt wordt.

Ons knipselarchief trekt steeds meer de belangstelling en zal, hopen we, in de komende verkiezingscampagne zeker zeer nuttig zijn.

De bibliotheek is zoo goed als geordend en op

kaart gebracht, zoodat binnenkort de Partij ook daarvan gebruik kan maken.

KWESTIES.

Onder dit hoofde is dit jaar, gelukkig, niets anders te vermelden, dan hetgeen reeds gezegd is over de zaak-Westerhof.

Op enkele kleinigheden na heerschte er pais en vrede in de organisatie, wat hopelijk de strijdlust en daadkracht ten goede is gekomen.

PERSONALIA.

Verheugend is het hier te kunnen wijzen op een feestelijke gebeurtenis. Partijgenoot J. H. Schaper vierde dit jaar zijn 25-jarig Kamerlidmaatschap op 26 April. De Groningers maakten, in samenwerking met het Partijbestuur en de Kamerfractie, dezen dag tot een onvergetelijken voor hem.

Bovendien werd dit jaar feestelijk herdacht de 70ste verjaardag van p.g. J. A. Bergmeijer.

Deze blijde gebeurtenissen werden echter overschaduwd door het overlijden van partijgenooten F. W. N. Hugenholtz, C. S. Adama van Scheltema, H. J. Bruens en Herman Heyermans.

De tijd schijnt te komen, dat we vele onzer voortreffelijkste mannen aan den dood moeten afstaan.

Adama van Scheltema, de dichter, die zoo bij uitstek de ziel van onze opwaarts strevende arbeidersklasse wist te treffen; Herman Heyermans, die met zijn tooneelstukken immer weer de arbeiders tot in het diepst van hun hart wist te ontroeren en tot strijd tegen onze kapitalistische maatschappij te wekken, zullen voor altijd een ledige plaats in onze rijen laten. Moge de begrafenis, die de Partij hem bezorgde, een bewijs zijn, dat ook onze beweging haar groote dooden weet te eeren.

Hugenholtz, die lange jaren in de Kamer de belangen der arbeidersklasse behartigde, vooral die van het marinepersoneel, zal niet gauw zijn vergeten. Bruens, een der leiders van het N.V.V., behoorde tot de stillen in den lande, doch was de man, naar wiens raad en scherp oordeel binnenkamers gaarne werd geluisterd.

Bovendien ontviel de Partij p.g. N. A. de Vries, die vooral in het Noorden van ons land, als wethouder van Groningen en Gedeputeerde, zulk uitstekend werk verrichtte.

Mogen hun namen en hun werk in de strijdende arbeidersklasse blijven voortleven.

Ook in ander opzicht was 1924 een jaar van afscheid of naderend afscheid.

Vliegen toch moet tengevolge van zijn verhuizing naar Den Haag, aftreden als Partijvoorzitter. Gelukkig is hij bereid lid te blijven van het Partijbestuur, zoodat ons kollege van zijn rijke ervaring, zijn groote kennis en zijn samenbindenden geest zal kunnen blijven profiteren.

Troelstra nam met een meesterlijke rede afscheid van zijn parlementairen levensarbeid en stelt zich ook niet meer verkiesbaar voor lid van het Partijbestuur.

't Is onze taak niet de beteekenis dezer mannen voor de arbeidersklasse in het algemeen, voor onze Partij in het bijzonder, te schetsen. Wij spreken daarom slechts de hoop uit, dat het Congres die wijsheid moge gegeven zijn, die noodig is om hun plaatsen op waardige wijze te doen bezetten.

C. WERKHOVEN,
Partijsecretaris.

WINST- EN VERLIESREKENING PARTIJKAS DER S. D. A. P. 1924.

Verlies.			Winst.		
1.	Kantoorhuur en belasting	f 2.743.64	1.	Contributie Afdeelingen	f 96.467.81
2.	Kosten Congres	7.187.18	2.	Contributie Verspreide Leden	215.07
3.	Vergaderingen Partijbestuur	1.275.99½	3.	Diverse Drukwerken	442.52½
4.	Bureaukosten	1.635.29½	4.	Bijzondere bijdragen	7.177.41½
5.	Salarissen bestuurders	9.346.12	5.	Interest	923.10½
6.	Onkosten bestuurders	2.512.24		Verlies over 1924	5.350.14½
7.	Salarissen propagandisten	24.548.76			
8.	Abonn. secretarissen Gew.	186.40			
9.	Salarissen personeel	13.353.62½			
10.	Kantoorbehoefte	2.610.50			
11.	Porti, telegraaf en telefoon	4.992.24			
12.	Kosten archief en bibliotheek	1.293.35			
13.	Uitgave Correspondentiebl.	951.02			
14.	Intern. Congressen en Bijeenkomsten	830.65			
15.	Kosten Partijraad	1.249.27½			
16.	Actie en Propaganda	6.671.70			
17.	Subsidies	8.762.37			
18.	Buitengewone subsidies	9.144.92½			
19.	Kosten Kamerfracties	147.20½			
20.	Kosten Jeugdraad A. J. C.	159.45			
21.	Kosten Partijcommissies	965.96			
22.	Meubilair enz.	1.812.42½			
23.	Contributies	980.18			
24.	Afschrijving afdeelingen	196.12½			
25.	Bijzondere uitkeeringen	3.635.38			
26.	Diversen	3.371.46			
27.	Effecten	12.60			
Totaal f 110.576.07			Totaal f 110.576.07		

TOELICHTING WINST- EN VERLIESREKENING 1924.

Verlies.

- Huur 2 étages Keizersgracht 376, per jaar f 2000.—
Personeele belasting „ 743.64
f 2.743.64
- De Congreskosten bestaan uit:
Drukkerwerk f 424.95
Reis- en verblijfkosten afgevaardigden enz. „ 6110.53
Diverse kosten „ 651.70
„ 7.187.18
- Uitsluitend kosten van vergaderingen Partijbestuur en vertegenwoordiging op afdeulings- en gewestelijke bijeenkomsten, alsmede vertegenwoordiging op vergaderingen van andere organisaties in Nederland.
Totaal uitgaven f 1.300.74½
Restitutie N.V.V. „ 24.75
f 1.275.99½
- Schoonhouden lokalen, consumptie, brandstoffen en verlichting.
- Sal. 2 bestuurders f 9.000.—
Vacantietoelagen „ 346.12
f 9.346.12

- Reis- en verblijfk. f 1.731.64
2 Spoorwegabonn. „ 1.152.—

Totaal f 2.883.64

Aftrekken teruggest.

- reisgeld „ 371.40
„ 2.512.24
- Voor 10 propagandisten en toelage aan twee gewestelijke secretarissen, plus zegels Verz. Inv. f 25.486.26
Aand. „Het Volk”
combinatie
Drente „ 937.50
f 24.548.76
 - Voor abonnementen op tijdschriften enz. aan de propagandisten.
 - Voor in totaal elf bedienden, plus zegels Invaliditeitswet en vacantietoelag. Hieronder is begrepen een tijdelijke bediende, belast met het catalogiseeren van de bibliotheek, salaris f 637.50 en een bediende, die belast is met de verzorging van het krantenarchief, de verzameling van materiaal Vereniging van Raadsleden enz., salaris f 2.000.— Blijft dus voor personeel Partijsecretariaat aan salaris enz. f 10.716.12½.

10. Voor blanco papier kantoorboeken, mappen enz.	f 506.80	
Bedrukte stukken, enveloppen, briefhoofden, staten en zegels	„ 1.181.57½	
Stencils, enz.	„ 290.75	
Diverse kosten	„ 631.37½	
	<u>f 2.610.50</u>	

11. Totaal uitgaven	f 5.976.89	
Hiervan voor rekening van „Het Volk”	f 6.05	
Actie Reg.-crisis	„ 14.32½	
Actie Onderw.versl.	„ 284.50	
Hulpactie Duitschl.	„ 250.59½	
Hulpactie Twente	„ 364.76½	
Ver. van Soc.-Dem. Raadsl.	„ 55.36	
Meeting 21 Sept. 1924	„ 9.05½	
	<u>„ 984.65</u>	
	<u>„ 4.992.24</u>	

12. Knipselabonnementen	f 184.32	
Bindwerk	„ 97.05	
Bibliotheekkaarten enz.	„ 29.25	
Ladenkasten enz.	„ 146.80	
Div. abbon. enz.	„ 835.93	
	<u>f 1.293.35</u>	

13. Drukken en expedieeren van 12 nummers.

14. Vertegenwoordiging vergaderingen S. A. I. te Luxemburg en Weenen	f 320.05	
Kosten delegatie Londen, herdenking stichting Intern. 1864	„ 512.35	
	<u>Totaal f 832.40</u>	
Af: opbrengst 1 Int. Bericht Hamburg	„ 1.75	
	<u>f 830.65</u>	

15. Kosten vergadering Partijraad 11 October 1924	f 457.30	
Kosten vergadering P.-raad 20 Dec. '24	„ 595.12½	
Bijzond. bijeenkomst 23 Juni 1924	„ 196.85	
	<u>f 1.249.27½</u>	

16. Actie en Propaganda:		
a. Tezamen met N.V.V.:		
Actie Regeeringscrisis.		
Uitgaven	f 2.053.24	
Ontvangsten en restitutie N.V.V.	„ 1.595.23½	
	<u>„ 458.00½</u>	
Actie Onderwijsverslechter.		
Uitgaven	f 5.711.17½	
Restitutie N.V.V. en B.v.N.O. en ontvangsten van manifesten	„ 4.002.36½	
	<u>„ 1.708.81</u>	

Sociale Verzekering.		
Uitgaven	f 185.94	
Restitutie N.V.V.	„ 92.97	
	<u>„ 92.97</u>	

Actie Medezeggenschap en Bedrijfsorganisatie.		
Uitgaven	f 5.850.82½	
Ontvangen en restitutie N.V.V.	„ 3.039.13½	
	<u>„ 2.811.69</u>	

Betoogingen 21 September.		
Uitgaven	f 2.578.62½	
Restitutie N.V.V.	„ 1.289.31	
	<u>„ 1.289.31½</u>	

Petitionnement Vlootwet.		
Uitgaven	f 6.—	
Restitutie N.V.V.	„ 3.—	
	<u>„ 3.—</u>	

b. Zelfstandige Uitgaven.

Prop.-manifesten	f 901.40	
Ontv.	f 529.98½	
Waarde voorraad	„ 212.85	
	<u>„ 742.83½</u>	
	<u>„ 158.56½</u>	

Manif. Euch. Cgr.	f 315.36	
Ontvangsten.	„ 242.11	
	<u>„ 73.25</u>	

Vlugschr. Landarb.	f 152.50	
Ontvangen Hoofdbest. L.A.B.	f 40.—	
Ontvangen Gewest Groningen	„ 25.—	
	<u>„ 65.—</u>	
	<u>„ 87.50</u>	

Totaal f 6.683.10½

Diversen.		
Ontvangsten	f 185.45	
Uitgaven	„ 174.04½	
Winst	<u>„ 11.40½</u>	

Blijft f 6.671.70

17. A.J.C.	f 5.000.—	
B. v. S.-D.V.C.	f 2.408.20	
Salaris Secr. Bond v. S.D.V.C.	f 1.354.17	
	<u>„ 3.762.37</u>	
	<u>f 8.762.37</u>	

18. Inst. v. Arb.Ontw.	f 4.655.87½	
Ind. S.D.P.	„ 1.650.—	
Gewest:		
Drente 1923/1924	„ 750.—	
Drente 1924/1925	„ 500.—	
Gelderland	„ 357.50	
N.-Brabant	„ 525.—	
Zeeland	„ 200.—	
Limburg	„ 506.55	
	<u>f 9.144.92½</u>	

19. Kosten secretariaten der Kamerfracties.

20. Kosten van Partij-gedelegeerden voor twee vergaderingen Jeugdraad A.J.C.

21. Commissiën:		
Politiek Systeem	f	26.30
Onderwijs-	„	290.58½
Arbeiders- Ontwikkeling	f	146.54
Terug N.V.V.	f	73.27
	„	73.27
Soldaten-	„	84.16
Belangen-	„	15.25
Contributie- vraagstuk	„	43.73
Bezuinigings- . . .	„	74.15
Plattelands- van Toezicht „Het Volk”	„	125.40
Militairisme	„	9.75
	f	143.40
Terug N.V.V.	f	71.70
	„	71.70
Verkiezings- program	„	18.50
Jubileum „Het Volk”	„	28.75
Werkverruiming	f	208.27½
Betaald N.V.V.	f	104.14
	„	104.13½
Arbeidersbank	f	— .56
Betaald N.V.V.	f	— .28
	„	— .28
	f	965.96

22. Balanswaarde		
1 Januari 1924 . . .	f	2.000.—
Aankopen:		
Citroën-Auto	f	1.775.—
Brandkast	f	510.10
2 schrijfmachines	f	600.20
Edison Dick-Dupli- cator	f	490.60
2 brievenkasten	f	254.90
Machinetafel	f	41.62½
Electrische kachel	f	15.—
	„	5.687.42½
Voor verkochte schrijfmachine	f	200.—
Balanswaarde		
31 December 1924:	„	3.875.—
Kantoor-meubilair	f	2.425.—
Citroën-auto	f	1.250.—
	f	1.812.42½

23. Contributie Soc. Arb. Intern. . . .	f	967.68
Contributie Bond voor Pl. Keuze	„	10.—
Contributie Nat. Ver. v. Volksh.	„	2.50
	f	980.18

24. Saldo rekening Partijkas van opgeheven afdeelingen.		
25. Toelage tijdens vacature propa- gandist Drente	f	400.—
D. Schutter, As- sen	„	2.635.38
Mevr. L. Tilanus	„	600.—
	f	3.635.38
26. Honorarium accountant	f	175.—
Verzekering Citroën-auto . . .	„	202.—
Kosten gedenk- steen Tak	f	226.82
Bijdrage federatie Amsterdam	f	100.—
	„	126.82
Bijdrage gedenk- steen Hegeraat	„	24.30
Halve kosten radio A.J.C. Paaschh.	„	172.60
Kosten begrafenis H. Heijermans . .	„	1.136.01
Vertaalkosten ont- wapeningsontw. Denemarken . . .	f	100.10
Restitutie „H. V.”	f	20.—
	„	80.10
Advertenties . . .	„	120.—
Onkost. partijvlag	„	90.46
Bijdrage Gewest Groningen jubi- leum-Schaper . . .	„	100.—
Bijzetting Pan- theon Jaures	„	109.—
Bloemenhulde ver- schillende perso- nen	„	210.20
Diversen	„	830.62
	f	3.377.11
Afschrijving kleine terugbetalingen	„	5.65
	f	3.371.46

27. Verlies op effecten nog uit erflating wijlen partijgenoot Cohen in ons bezit. Afschrijving op Deutsche papieren.

Winst.

1. Aan zegelwaarde werd door de afdeelingen besteld:

223144 zegels à 7 cent is	f	15.619.08
500014 „ „ 10 „ „ „	„	55.001.40
170222 „ „ 12 „ „ „	„	20.426.64
309669 „ „ 15 „ „ „	„	46.450.35
202178 „ „ 20 „ „ „	„	40.435.60
70588 „ „ 25 „ „ „	„	17.647.—
43957 „ „ 30 „ „ „	„	13.187.10
9047 „ „ 35 „ „ „	„	3.166.45
59422 „ „ 40 „ „ „	„	23.768.80
130375 W.Z.		

Totaal waarde f 235.702.42

Hiervan komt de Partijkas ten goede 40 pCt., is f 94.280.97. Meer ontvangen dan

uit dezen zegelverkoop volgt f 2.186.84. Dit bedrag ontvingen wij in hoofdzaak uit afdeelingen waar kon worden vastgesteld, dat contributie zonder afgifte van zegels ontvangen is.

2	Toelichting overbodig.	
3	Winst verkoop diplomaboekjes	f 206.36
	Winst verkoop kas- en controleboeken	„ 236.16½
		f 442.52½
4.	Winstuitkeering	
	„Centrale”	f 4.655.87½
	Erflating wijlen mej Bosscha	„ 2.500.—

Diversen	„	125.54
		f 7.281.41½
Af: Pensioenlast		
erfenis Cohen	„	104.—
		f 7.177.41½
5.	Voor ontvangen en nog te ontvangen interest uit Leeningen, Beleggingen Girodienst over 1924	f 1.077.38
	Voor betaalde en te betalen coupons Rente Leening 1917 en bewaarloon Effecten	„ 154.27½
		f 923.10½

BALANS PARTIJKAS DER S. D. A. P. 31 DECEMBER 1924.

Bezittingen.		Schulden.	
1.	Kassa	f	929.96½
2.	Postchèque- en Girodienst	„	4.739.74
3.	Twentsche Bank Deposito	„	1.859.45
4.	Effecten	„	6.621.90
5.	Leening N. V. „Vooruitgang”	„	15.000.—
6.	Leening N. V. „Voorwaarts”	„	2.000.—
7.	Voorschotten	„	5.739.02
8.	Interest	„	27.02½
9.	Afdeelingen en Gewesten	„	24.065.48½
10.	Verspreide leden	„	290.83
11.	Kantoormeubilair	„	2.425.—
12.	Citroën-auto	„	1.250.—
13.	Diverse Drukwerken	„	376.87½
14.	Verkiezingsfonds	„	768.60
15.	„Het Volk”	„	125.—
16.	Algemeene Propaganda	„	212.85
17.	Rekening Pensioenfonds	„	1.403.17
Totaal		f	67.834.91

1.	Diverse Crediteuren	f	4.833.53½
2.	Houders Uitgel. Oblig. 1917	„	4.385.—
3.	Voorschotten	„	56.69
4.	Interest	„	175.40
5.	Vereeniging S.-D. Raadsleden	„	2.147.31
6.	Ontwapeningsfonds	„	22.601.60
7.	Fonds Roode Guirlande	„	5.054.23
8.	Contributie-aandeel Gewesten	„	4.880.48
9.	Algemeene Propaganda	„	100.—
10.	Kapitaalrekening	„	23.600.66½
Totaal		f	67.834.91

Toelichting Balans Partijkas der S. D. A. P. 1924.

Bezittingen.

- In kas op 31 December 1924.
- Saldo op 31 December 1924. Bij de verrekeningen, die na de wederopenstelling van den Postchèque- en Girodienst plaats hadden, bleek, dat ons saldocijfer van vorig jaar in overeenstemming was met het cijfer bij dezen dienst.
- Bestaat uit:
Eén maand deposito, inclusief de daarop gekweekte rente, f 1.859.45.
- De specificatie van dit bedrag is als volgt:
5 volgestorten aandeelen N.V. „Ontwikkeling” A’dam à f 1000.— is f 5.000.—
2 aand. Coöp. „Samenwerking” „ 150.—
8 aand. Drukkerij „t Gooi” „ 80.—
1 oblig. N.V. „Ontwikkeling” R’dam, nominaal f 250.— „ 125.—

Oblig. in diverse coöperaties en Volksgeb.	„	852.50
Restant waarde onverkochte effecten uit nalatenschap Cohen	„	309.40
1 Obligatie N.V. „Ontwikkeling”	„	10.—
2 Oblig. Bond Korp. Koninkl. Marine	„	35.—
6 Obligaties „Het Groote Volk”	„	60.—
3 aandeelen N.V. „Voorwaarts”, Rotterdam, P.M.		
2 Oprichtingsbew. N. V. „Voorwaarts”, Rotterdam, P. M.		
		f 6.621.90

- Hiervan moet f 10.000.— worden beschouwd als belegd ten behoeve van het Ontwapeningsfonds tegen 6 pCt. rente per jaar en f 5000.— tegen 5½ pCt. rente restant „Roode Guirlande”.

6. Voor dit bedrag, gestort ten behoeve van de nieuwe N. V. Boekhandel „Voorwaarts”, zullen aandeelen worden verstrekt.
7. Hierin is opgenomen een bedrag van f 1.750.—, dat binnenkort reeds zal worden verrekend of afgedaan. Voorts f 850.— in den loop van 1923 en 1924, verstrekt aan de Wed. W. G. Helsdingen, in afwachting van pensioenrechten. De overige f 3.139.02 zijn deels gespecificeerd in vorig verslag en bestaan anderdeels uit diverse kleine bedragen.
8. Loopende couponrente over 1924.
9. Vorderingen op afdelingen voor nog niet betaalde zegelrekeningen, diplomaboekjes, enz. f 22.039.88½
Vorderingen op
gewesten en
federaties . . . „ 2.025.60
f 24.065.48½
10. Vastgesteld als te vorderen van ingeschreven verspreide leden over 1924 en vorige jaren.
11. Vorig jaar was de waarde van het meubilair gesteld op f 2.000.—. Men zie voor het nu verhoogde bedrag verliesrekening post 22.
12. Men vergelijkte verliesrekening post 22.
13. Waarde voorraad diploma-boekjes . . . f 206.36
Waarde voorraad kas- en contributie-boeken . . . „ 170.51½
f 376.87½
14. Vergeleken bij vorig jaar is het tegoed f 654.52 lager, doordat reeds inkomsten voor de a.s. verkiezingsactie (abonnementen „Ons Arsenaal”) op deze rekening zijn geboekt.
15. De Directie van „Het Volk” zal f 1.500.— per jaar betalen in de totaal-kosten, voortvloeiende uit de combinatie van functies propagandist-hoofdagente voor Drente. Dit bedrag is het tegoed over December 1924.
16. Waarde van nog aanwezigen voorraad propagandamanifesten (zie ook post 16 verliesrekening).
17. Balanscijfer tekort
1923 f 3.606.19½
Betaald aan pensioenen „ 3.249.96
f 6.856.15½
Ontvangen extra heffing f 5.668.02
Hiervan op rekening 1923 . . . „ 215.03½
„ 5.452.98½
Tekort 31 December 1924 . . . f 1.403.17

Schulden.

1. Deze post bestaat uit:
Rekening N.V.V. f 2.290.73½¹⁾
Rekening N. V.
„Ontwikkeling” . „ 90.02 ¹⁾
Rekening N. V.
„Vooruitgang” . „ 11.20
Te betalen Heijermansfonds . . . „ 2.635.78½²⁾
Kautsky-fonds . „ 13.89
Steun Buitenland-sche pers . „ 65.10
Steun Hongarije . „ 6.—
Totaal f 5.112.73
Af aan vordering op hulpactie
Duitschland . . „ 279.19½¹⁾
f 4.833.53½
2. Schuld aan houders van uitgelote obligaties op 31 December 1923 . . . f 4.425.—
Ten geschenkeontvangen . . . „ 40.—
f 4.385.—
3. Kleine ontvangsten van derden enz.
4. Over 1924 nog te betalen rente op uitgelote obligaties 1917.
5. Schuld aan Ver. van S.-D. Raadsleden op 31 December 1924. Aan de Jaarvergadering der Vereeniging, gehouden op 17 en 18 Januari 1925, is de volledige specificatie overgelegd.
6. Gelijk aan vorig jaar. Uit dit fonds is gedurende 1924 niets gebruikt.
7. Saldo vorig jaar f 5.438.04
Nog ontvangen . „ 527.51
Totaal f 5.965.55
Gebruikt over 1924 „ 911.32
f 5.054.23
8. Nog te betalen percentage uit de waarde der zegelbestellingen, ingekomen en behandeld tusschen 1 October en 31 December 1924.
9. Reeds ontvangen voor bestelde verzameling Congresbesluiten en resoluties in 1925 uit te geven.
10. Saldo vorig jaar f 28.950.81, waarop verlies over 1924 (zie winst- en verliesrekening) is afgeschreven.

De Partij-Penningmeester:
W. DROP.

Amsterdam, 22 Januari 1925.

¹⁾ Inmiddels afgedaan.

²⁾ Waarvan reeds f 2.000.— is betaald.

Verslag van de Sociaal-Democratische Tweede Kamerfractie.

SAMENSTELLING DER FRACTIE.

In den loop van het verslagjaar ontviel aan de Fractie een harer oudste leden: H u g e n h o l t z. Een groot verlies, dat dubbel trof, daar tot vlak vóór zijn dood de Fractie van de ernst der ziekte onkundig was. Met dankbaarheid blijft de Fractie het belangrijk aandeel hetwelk Hugenholtz in haar werkzaamheden had en waaraan hij zich steeds gaf met al zijn bekwaamheid en al zijn kracht, herdenken. Maar niet minder blijft bij haar voortleven de herinnering aan Hugenholtz als aan een onbaatzuchtig, hartelijk en trouw kameraad, wiens warm hart en diep-menschelijk gevoel werden gewaardeerd en bewonderd door allen, die het voorrecht hadden te midden van den dagelijkschen strijd ook den mensch Hugenholtz nader te leeren kennen.

De zetel van Hugenholtz bleef geruimen tijd onbezet. De eene plaatsvervanger na den andere bedankte, totdat ten slotte W e i j k a m p zich bereid verklaarde tot 1925 het lidmaatschap der Kamer te aanvaarden.

Het doet de Fractie leed, Weijkamp zoo spoedig reeds weder te moeten missen.

Gedurende een groot deel van het verslagjaar hebben J. ter Laan, Sannes en Van den Tempel tengevolge van ziekte of niet aan de werkzaamheden der Fractie kunnen deelnemen of zich van spreken moeten onthouden.

Het vooruitzicht bestaat, dat zij weldra weer op volle kracht, evenals zulks met Vliegen, die na zijn ernstige ziekte volledig hersteld in het strijdperk terugkeerde, het geval is, hun werk zullen kunnen hervatten.

Het bureau der Fractie bleef onveranderd: Troelstra, voorzitter; Schaper, 2e voorzitter; Sannes, secretaris, en IJzerman, 2e secretaris.

AARD VAN HET VERSLAG.

Het laatste verslag der Fractie liep tot den 18en Februari 1924. Tengevolge van de Vlootwet-crisis zat de Kamer op dezen datum nog in de algemeene beschouwingen over de Staatsbegroting voor 1924, terwijl de hoofdstukken der begroting nog moesten behandeld worden. Zodoende loopt dit verslag over twee begrotingsperiodes. Wie denkt aan den omvang, welken alleen reeds de begrotingsdiscussies hebben verkregen, zal aanstonds beseffen, dat het ondoenlijk is ook maar het meest beknopte relaas te geven van wat de leden der Fractie hebben gepresteerd. Dat is trouwens niet noodig. De uitvoerige verslagen in „Het Volk” en „Voorwaarts”, doen de partijgenooten van dag tot dag met het werk der Fractie meeleven en bieden een uitmuntende basis voor het vragen van opheldering over dit werk, terwijl de „Handelingen” der Kamer voor hen, die tot in bijzonderheden het gesprokene willen volgen, het aangewezen materiaal zijn, waarop critiek op het werk der Fractie kan worden gebaseerd. Tot April 1924 bezaten de partijgenooten daarbij het „Kort Verslag”. Mede door de stem van een deel der Fractie kunnen zij daarover thans niet meer

beschikken. Duijs hield tegen de opheffing een zeer gedocumenteerde rede, meende dat bij betere exploitatie het aantal abonnees sterk zou toenemen en de uitgaven zouden dalen en stelde met IJzerman bij amendement voor, de opheffing in ieder geval niet met 1 April, maar met het nieuwe parlementaire jaar in September 1924 te doen ingaan, welk amendement verworpen werd. De tegenstemmers waren van oordeel, dat er geen grond was het einde uit te stellen, waar het kleine aantal abonnees feitelijk het vonnis over het „Kort Verslag” reeds had geveld. In dezen tijd van tekorten werden de groote uitgaven, voor de weinige abonnees te doen, niet gewettigd geoordeeld. Uit de Fractie stemden Van Braambeek, Sannes en Schaper vóór het voorstel tot opheffing.

DE STRIJD TEGEN COLIJN.

Het optreden der Fractie stond in het teken van den strijd tegen het bezuinigingsplan-Colijn. Het was daarmee een doorlopende strijd tegen de stoffelijke en geestelijke inzinking van groote volksgroepen, een strijd voor de heerschappij van recht en goede trouw in het Staatsbestuur en tegen de eenzijdige, immers onevenredig zware, belasting van de volksmassa.

De Fractie was overtuigd van de noodzakelijkheid zoo spoedig mogelijk tot een sluitend Staatsbudget te komen. Zij heeft daarvan bij herhaling getuigd. Tot redelijke bezuiniging, redelijk in omvang, in tempo en methode was zij ten volle bereid. Op de militaire uitgaven allereerst. Maar juist wijl bezuinigd zou moeten worden ook op andere uitgaven meende zij met te meer klem compensatie voor de arbeiders te moeten eischen.

Het program van S. D. A. P. en N. V. V., na de verwerping der Vlootwet opgesteld, sprak hiervan. In zijn verdediging van dit gelegenheidsprogram tegen een aanval van den antirev. heer Schouten heeft Troelstra de groote sociale eischen, die zonder geldelijke lasten zouden kunnen worden verwezenlijkt, aangewezen. De regeering heeft van een dergelijke bezuinigingsmethode niet willen weten en de Kamer is haar gevolgd. Het stelsel-Colijn moest doorgedreven. Het tekort moest in één jaar verdwijnen, koste wat het wil.

Van een vruchtbare bezuiniging gaf de methode-Colijn echter niet blijk. Haar kracht was de afbraak, niet de opbouw; de gezonde gedachte van bezuiniging door eene grootsche reorganisatie van den Staatsdienst, aanvankelijk vooropgesteld, kwam op het zooveelste plan terecht. Nieuwe indirecte belastingen, verslechtering van het Volksonderwijs, inkrimping van de zorg voor de volksgezondheid, sterke verlaging van de salarissen en loonen van het overheids-personeel waren de bronnen waaruit de miljoenen zijn gevloeid. De overige bezuiniging zette geen zoden aan den dijk.

Dank zij deze geweldpolitiek tegen de volksklassen, geholpen door den meevaller van het ruimer vloeien der baten, kon het fantastisch

tekort — dat aanvankelijk veel hooger werd geraamd dan het in werkelijkheid was — inderdaad in één jaar worden weggewerkt.

In hoeverre deze „glorie van Colijn” door het Nederlandsche volk zal worden gewaardeerd zal moeten blijken. Colijn moge in vergaderingen van groote werkgevers geestdriftig worden toegejuicht; hij zelf moge voor den loud-speaker eigen lof zingen; zijn partij moge stoffen op het succes van haar leider, — de vraag is, of de kiezers van 1925 met dezen jubel zullen instemmen? De weerzin, welke de regeringspolitiek niet alleen in katholieken maar ook in „christelijken” kring heeft gewekt, staat niet toe, zonder meer een bevestigd antwoord op deze vraag te geven.

DE SALARISPOLITIEK DER REGEERING.

Met name is het de salarispolitiek geweest, die tot gegronde verontwaardiging, tot in de rechtsche Kamergroepen toe, aanleiding heeft gegeven.

De geschiedenis der salarisverlagingen van 5 en 10 pCt. op 1 Mei en 1 October 1924, de kapotmaking door de regeering van het georganiseerd overleg, het tot stand komen van het nieuwe bezoldigingsbesluit buiten het overleg om, de interpellatie-J. ter Laan in April 1924 en de interpellatie-Gerhard in November 1924 liggen nog versch in het geheugen. Alleen moge als kenschetsend feit voor de mentaliteit der regeering enerzijds en voor de reactie daarop van de politieke partijen anderzijds herinnerd worden aan de verwerping met 56 tegen 29 stemmen van artikel 1 van het beruchte ontwerp van wet tot wettelijke regeling inzake de wijziging van bepalingen betreffende rechten en verplichtingen van ambtenaren.

De intrekking van artikel 40 bewees reeds, dat de regeering ten deze niet toegankelijk was voor argumenten van moreelen aard. Terecht kwalificeerde Troelstra de regeringspolitiek met de stelling: Regeeren heeft met moraliteit niets te maken. Nood breekt recht, het doel heiligt de middelen, bleek de leuze onder welke de regeering in den nood der schatkist door haar maatregelen wilde voorzien. De opvattingen echter, waarvan zij in het genoemde wetsontwerp betreffende rechten en verplichtingen van ambtenaren blijk gaf — zelfs het beroep op den rechter wilde dit wetsontwerp den ambtenaren ontnemen — druischten zoozeer in tegen het rechtsgevoel van het overgrootste deel des volks, dat ook velen uit de katholieke en christelijk-historische Kamerfractie in deze zaak van allerslechtst voorbeeld, zooals de heer Nolens haar noemde, weigerden de regeering te volgen. Niet alleen een politieke, maar ook een moreele terechtwijzing, die een andere regeering tot schaamtevol aftreden zou hebben genoopt, doch die door deze regeering blijkbaar niet werd gevoeld.

Hoezeer haar geestesgesteldheid aan die van ons volk vreemd is, bleek in de jongste parlementaire dagen opnieuw bij de behandeling der wetsontwerpen, regelende de jaarwedden van de leden van den Raad van State, van de Rekenkamer en van de Rechterlijke Macht.

Met een beroep op gebiedende noodzakelijkheid worden de salarissen van het overgrootste deel van het overheidsperoneel over 1925 met 10 pCt. verlaagd — met voor velen verdere verlaging in het verschiet en met veel grotere

verlagingen voor ongehuwden. Tegenover deze noodzakelijkheid past gelijkheid van offer. Met dezen eisch echter kwam de regeering in flagranten strijd door in genoemde wetsontwerpen de salarissen boven f 6000.— met slechts f 500 te verminderen, wat voor de hoogere salarissen een aftrek van 5 pCt. of minder betekende. De meest brutale klasse-politiek. Zelfs deze Kamer was dit te machtig. Zij weigerde na krachtige bestrijding, o.a. van Gerhard en Van den Tempel, zich tot deze, aan ieder aanvoelen van den volksgeest vreemde, politiek te leenen. Wederom slikte de regeering een votum van afkeuring.

In de bestrijding van de salaris-politiek der regeering stond onze Fractie vooraan. Aan haar initiatief — de interpellatie van J. ter Laan en van Gerhard — was de tot den grond gaande, scherpe afrekening met de regeringsopvattingen omtrent wat politiek en moreel geoorloofd is, te danken. Bij eerstgenoemde interpellatie hield de onzerzijds ook Troelstra in een felle rede de woordbreuk der regeering; bij de behandeling der wetsontwerpen betreffende de salariering van de leden van den Raad van State, de rechterlijke macht enz. oefende Van den Tempel scherpe critiek op de rechtsopvattingen van het Ministerie.

DE STRIJD TEGEN DE NIEUWE BELASTINGEN.

In het bezuinigingsplan-Colijn nam de verhooging van tal van indirecte belastingen een eerste plaats in. Indirecte belastingen op artikelen van volksgebruik. Belastingen, ongelijk van druk, ingaande tegen den eisch van belasting naar draagkracht, immers het zwaarst drukkend op de armen en op de groote gezinnen, in woorden de troetelkinderen der rechterzijde.

Belastingverhoging zou 30 miljoen in de schatkist moeten brengen — het worden er meer! — terwijl 90 miljoen uit bezuiniging — in hoofdzaak salarisverlaging — zou moeten komen.

Allereerst waren de verhoging van de accijns op het bier en van het invoerrecht op thee en bier aan de orde. Bij de behandeling dezer wetsontwerpen bekeek J. ter Laan de verhouding tusschen directe en indirecte belastingen en toonde aan, dat die verhouding meer en meer ten gunste der indirecte belastingen veranderde. Tegenover 170 miljoen directe worden 217 miljoen indirecte opgebracht, waarbij de voorgestelde belastingverhogingen, in totaal ongeveer 30 miljoen, nog niet zijn meegerekend.

Daarom verzette hij zich krachtig tegen deze nieuwe heffingen, met name tegen het duurder maken van de thee met niet minder dan 50 cent per K.G. — aanvankelijk was zelfs voorgesteld 75 cent per K.G.

Ter Laan werd hierbij gesteund door Hiemstra, die in het bijzonder opkwam tegen dezen nieuwen last op de landarbeiders met hun toch reeds zoo lage loonen en door Suze Groeneweg, die zoowel van uit den gezichtshoek der huisvrouwen als van uit dien der geheelonthouders, een scherpe veroordeeling van deze ontwerpen gaf.

Het mocht niet baten: de wetsontwerpen werden aangenomen.

Ook de nieuwe rijwielbelasting wist

Minister Colijn in het Staatsblad te brengen. IJzerman wraakte in een zoowel doorwrocht historisch als geestig betoog deze herleving van den in 1919 afgeschafte grondslag: rijwielen, in de personeele belasting. In 1896 wees Sprenger Van Eijk er reeds op, dat het houden van rijwielen in vele gevallen waarlijk geen luxe is; in 1898 constateerde het liberale Eerste Kamerlid Bultman, dat deze belasting in zeer zware mate op den arbeider rust en buitengewoon onbillijk is voor het platte land. Dat is zij nog, zei IJzerman, al is zij niet onwaarsachtig: met groote duidelijkheid wordt de belastingplichtige telkens aan Colijn herinnerd.

Ontoelaatbaar is deze belasting ook omdat zij in 1919 feitelijk is afgekocht. Met verhooging van den grondslag: huurwaarde in de personeele belasting hebben de belastingplichtigen de opheffing van den grondslag rijwielen betaald. Deze wet is dus niet alleen onrechtvaardig, zij is ook reactionnair, ja zij is veel slechter dan de wet van 1898.

J. ter Laan, die het argument van den afkoop der rijwielbelasting en daarmee van de onrechtmatigheid dezer herleving nog eens ontwikkelde en Duys, die vroeg: waarom legt gij niet liever 10 pCt. extra op de inkomens boven f 10.000 wat alleen reeds 100 miljoen zou opleveren, sprongen IJzerman bij.

Bij de behandeling der artikelen trachtte Hiemstra, wat in het bijzonder voor het platte land van groote beteekenis zou zijn, vrijstelling van belasting te krijgen voor hoofden van gezinnen of kostwinners, die niet in de rijks-inkomstenbelasting zijn aangeslagen. Hoewel zijn amendement verworpen werd, is de tegenwoordige regeling goeddeels aan dit amendement ontleend.

Van meer finantieele en economische beteekenis dan een der andere belastingverhoogingen was die, welke uit de invoerrechten zou moeten komen. De nieuwe Tariefwet, aangekondigd allereerst als een technische herziening, welke in opzet inderdaad verbetering gaf maar die in den loop der behandeling meer en meer werd verknood zoodat de tariefwet ten slotte het karakter van een lappendeken kreeg, bracht daarnaast in den vorm van een belasting van het „toonbankartikel” eene verhooging van het invoerrecht van 5 op 8 pCt. niet alleen voor het weeldeverbruik maar ook voor het volksartikel.

Naast het gevaar van het intreden der gevolgen van een beschermend tarief — waarvan Minister Colijn zich ten slotte niet zóó afkeerig toonde als hij aanvankelijk scheen te zijn — gaf de nieuwe tariefwet de zekerheid eener belastingverzwaring, die grootendeels op het dagelijksch verbruik van het volk zal drukken. Daartegen heeft onze Fractie zich krachtig verzet.

In een nota, ingediend door een vijftal leden van de Commissie voor Finantieele en Economische Politiek uit de Fractie, met Vliegen als eersten ondertekenaar, werd, erkennende dat versterking der middelen noodig is, een stelsel ontwikkeld op de volgende grondslagen.

Grondstoffen en hulpmiddelen voor het bedrijfsleven, benevens artikelen, die in het gezin denzelfden dienst doen, dienen te worden vrijgesteld. Van Volksartikelen, die thans zijn belast, wordt het bestaande invoerrecht niet verhoogd. Voor artikelen van weelde, en voor

wat in het algemeen geen volksartikel is, kan een hooger invoerrecht worden geheven.

Tegen dit systeem kunnen inderdaad, met name uit vrijhandelsoogpunt, bezwaren worden ingebracht. Bij de mondelinge behandeling bleek een enkel maal ook, dat in de Fractie niet eenstemmig er over werd gedacht. Het werd echter aan de hand gedaan als een middel om in de gegeven finantieele verhoudingen, als het ware op de basis van een aanneemelijk compromis, tot verhooging van invoerrecht zonder verzwaring voor de volksmassa te kunnen geraken en om de nadeelen van de tariefwet-Colijn te kunnen ontkomen. Toen Colijn het systeem der nota had afgewezen was er geen reden, de concessie, die er in gelegen was, toch bij sommige tariefposten te doen. Zóó oordeelde een deel der Fractie, terwijl een ander deel aan den opzet der nota bleef vasthouden.

Vliegen heeft de nota knap verdedigd en heeft bij de algemeene beschouwingen over de tariefwet het gansche finantieele vraagstuk scherp ontleed en de finantieele politiek van Colijn fel bestreden. Hij heeft, bijgestaan door Van der Waerden, IJzerman, Schaper, Hiemstra e.a. ook bij de artikelen den strijd voortgezet en getracht te redden wat te redden viel. Een enkel succesje viel onzen mannen daarbij ten deel; over het algemeen werden echter in het ontwerp geen ingrijpende verbeteringen gebracht, wél enkele verslechtingen, concessies van Colijn aan de protectionisten, in het bijzonder uit den R.-K. hoek.

De verhooging van den tabaksaccijns — krachtig bestreden door IJzerman — maakte het samenstel van nieuwe belastingen compleet. Colijn zal zijn dikke 30 miljoen hebben; het volk zal hebben te betalen voor de nieuwe schepen van Minister Westerveld en voor de gifgasbommen en ander oorlogstuig van Minister Van Dijk.

Wél toont de reactie in Nederland haar macht!

ONS VERZET TEGEN DEN AANSLAG OP HET VOLKSONDERWIJS.

In het bezuinigingsplan-Colijn werden bovenal de sociale en geestelijke goederen aangetast. Op alle voorzieningen ten bate van woningbouw en volksgezondheid; tucht- en opvoedingswezen en drankbestrijding; volksuniversiteiten en openbare leesalen; kindervacantiekolonies en lichamelijke oefening der jeugd, werd, hier meer daar minder, bezuinigd. Bovenal echter werd het volksonderwijs het kind van de rekening. Voor de groote kultureele en sociale beteekenis van deugdelijk volksonderwijs toonde de regeering zich blind. Op wilde wijze volgden de bezuinigingsmaatregelen elkaar op, zóó, dat telkens wijziging noodig bleek, terwijl een systematisch onderzoek naar de oorzaken onzer inderdaad kostbare onderwijsorganisatie achterwege bleef. De chaos in de financiën leidde tot een chaos in het onderwijs.

Reeds bij de algemeenen beschouwingen over de Staatsbegroting voor 1924 stelde Troelstra in Februari 1924 een motie, waarin werd uitgesproken, dat de aangekondigde onderwijsbezuinigingen niet zouden worden uitgevoerd vóór en al eer door eene Commissie was nage-

gaan, welke bezuinigingen mogelijk en gewenscht zijn, op den grondslag der pacificatie en zonder aanranding van de kwaliteit van het onderwijs. Minister Ruys wees de motie af; de Kamer verwierp haar.

Met de regeering viel daarmee over onderwijs-bezuiniging verder niet te praten. Ons restte alleen, haar verderfelijke plannen te bestrijden en de nadeelen voor de toekomst van ons volk aan te wijzen.

Bij de begroting van onderwijs voor 1924 richtte Gerhard een scherp aanval op Minister De Visser tegenover wien onze fractie in vele opzichten sympathiek had gestaan. Albarda betoogde met groote duidelijkheid, dat de uitwerking der pacificatie dringend herziening behoefde, en Van Zadelhoff toonde aan, dat de Minister het volksonderwijs ontwrichtte en aanslag op aanslag op het peil van het onderwijs van het arbeiderskind pleegde.

De strijd nam toe in scherpte toen de onbezonnen maatregelen en voornemens der regeering heel de onderwijswereld op stelten zetten. De verhooging van den aanvang van den schoolplichtigen leeftijd van het 6e naar het 7e jaar — onder de algemeene critiek bezwaken en ingetrokken nog vóór zij in werking zou treden — de schrapping van het 7e leerjaar, later gewijzigd in een vervallen van het 7e leerplichtjaar tot 1930; de verhooging van het aantal leerlingen per onderwijzer tot 48; het binnenloodsen in de laagste twee klassen van de „assistenten”, de school-hittepetitten, zij allen rechtvaardigen het scherpe vonnis van Gerhard, dat de regeering het onderwijs in Nederland in slechtere conditie bracht dan het ooit is geweest en dat zij het onderwijs alleen nog maar ziet in het licht der bezuiniging.

Gerhard leverde daarbij afdoende critiek op de toepassing der pacificatie en toonde aan, dat de opschorting van de leerverplichting een begunstiging was van de beter gesitueerde ouders, terwijl Van Zadelhoff de verhooging van het aantal leerlingen per onderwijzer en het instituut der assistenten als een bedenkelijke reactie en een groote schade voor het volksonderwijs brandmerkte.

In wezen één met den strijd tegen de verlaging van het volksonderwijs was het opkomen van de Fractie vóór het behoud van sociale en cultureele zorgen.

Eén taaien strijd tegen inzinking van het stoffelijk en geestelijk levenspeil van ons volk, in velerlei vormen gevoerd, gaf de geheele behandeling van de begroting voor 1924 te zien. Of Kleerekoper fel optrad tegen de anonieme duisterlingen, die in het Voorloopig Verslag over de Onderwijsbegroting de stelling hadden geponeerd, dat uitgaven voor instellingen van muziek en zang, voor openbare leeszaalen en bibliotheken door belanghebbenden zelf behooren te worden gedragen; of hij de bezuiniging op justitie (rijksopvoedingswezen, gevangenisstelsel enz.) hekelde en daartegenover de noodzakelijkheid stelde van hervorming van ons strafstelsel, dat „een samenstel van brutoheid, domheid, sleur en misverstand” is; of Hiemstra de aanvankelijke plannen om ook de georganiseerde werklozen naar armenzorg te verwijzen als brutale, verwaten en domme klasse-politiek afwees; of De Vries—Bruins de afbraak van de zorg voor de volksgezondheid

of Schaper die voor de volkshuisvesting bestreed — altijd en altijd weer was het de strijd voor het behoud der volkskracht die onze Fractie in de bres deed komen, om den aanval van de reactie, door het Colijnsche grof bezuinigings-geschut voorbereid en begunstigd, te weren.

Nadrukkelijk herinneren wij aan onzen strijd tegen het militarisme, aan het hardnekkig verzet van Duijs bij de Marinebegroting tegen de aanvraag voor nieuwbouw, waardoor feitelijk aan de Vlootwet, na haar verwerping door de Kamer, een begin van uitvoering werd gegeven; aan de geharnaste pleidooien van Van Zadelhoff voor ontwapening en aan het daarbij aansluitende, volhardend pogen van K. ter Laan om uit het leger alles weg te nemen wat het een karakter van oorlogsbestemming geeft. Door een reeks amendementen poogde Ter Laan te bereiken, dat alle elementen van oorlog, van aanvals- zoowel als verdedigings-oorlog aan ons leger zouden worden ontnomen. Naast sterke verlaging van de lichte en het vervallen der herhalingsoefeningen wilde hij de opheffing van de cavalerie, de artillerie en het vestingstelsel.

Overbodig te zeggen, dat de Kamer van deze plannen niet weten wilde. Het votum van het kiezerscorps van 1923 zal duidelijk moeten maken dat ons volk den weg naar de ontwapening wil inslaan, vóór en aler van het overgrote deel der burgerlijke partijen op dit punt iets te wachten is.

Wanneer wij de Handelingen doorbladeren, stuiten wij telkens en telkens weer op voorstellen, op wenschen, op critiek van de Fractie, die waard zijn te worden besproken en die groote volksbelangen raken. Aan dit verslag echter zijn grenzen gesteld. Wij doen daarom willekeurig eenige grepen wanneer wij herinneren aan de motie van Suze Groeneweg betreffende het regelen van de rechtspositie van vrouwelijke rijksambtenaren bij de wet en niet bij algemeenen maatregel van bestuur; aan haar verdediging van het wetsontwerp-Rutgers betreffende plaatselijke keuze, waarbij zij dit ontwerp plaatste in het licht van het belang der jeugd, die geroepen is groote problemen tot oplossing te brengen; aan het opkomen van Van der Waerden voor bedrijfsorganisatie en medezeggenschap en aan zijn wetsontwerp over het aan de socialisatie-commissie toe te kennen recht van enquête; aan den aandrang van Hiemstra om bezuiniging niet te zoeken in het niet-uitvoeren van werken, die object van werkverschaffing kunnen zijn; aan zijn motie voor opname van minimum-loon in bestekken en aan zijn krachtig opkomen voor betere loonen bij de werkverschaffing; aan Schaper's wensch naar lagere spoorwegtarieven over groote afstanden, aan zijn optreden ten opzichte van den christelijk-historischen burgemeester van Meppel, die er van beschuldigd werd een aantal misdrijven niet te hebben vervolgd wanneer het betrof menschen van zijn geloof, aan zijn taaien strijd en zijn aangenomen motie voor uitvoering der Arbeidswet; aan Brautigam's zaakkundig betoog over de vrije Rijnvaart en bovenal aan zijn pogen om in het nieuwe Wetboek van Koophandel de belangen der scheepsbemanning te verzekeren; aan de redevoeringen van Brautigam, Duijs en Troelstra — en aan de motie-Troelstra — over

het herstel van de economische en politieke betrekkingen met Rusland als bijdrage tot het economisch herstel van Europa en tot de economische opleving van ons land; aan Van Braambeek's optreden — gesteund door Van der Waerden — bij de herziening der Motor- en Rijkswet, aan zijn verdediging van de belangen van het spoorwegpersoneel en aan zijn ongezoeten veroordeeling van het beleid ten deze van den Minister van Waterstaat; aan de motie-J. ter Laan om op den grondslag van de regeling der Staats-commissie en in overeenstemming met de toezegging van Minister De Geer, over 1923 alsnog een nooduitkeering te doen aan de daarvoor in aanmerking komende gemeenten en te overwegen of voor 1924 dergelijke uitkeering noodig is; aan.....

Afzonderlijk en met nadruk moet worden herinnerd aan het wetsvoorstel van Albarda betreffende het houden eener enquête nopens het geschil in de textielnijverheid.

De knappe verdediging, schriftelijk en mondeling, van dit wetsvoorstel, de indrukwekkende veroordeeling van de brute machtspolitiek der Twentsche textielfabrikanten en de geestdriftige verdediging van het belang niet der textielarbeiders alleen maar van de geheele Nederlandsche arbeidersbeweging hebben dit werk van Albarda tot een van groote betekenis gestempeld, waartegenover de kleinmoedige houding van den Minister van Arbeid en van de rechtste democraten treurig afstak.

Ook de interpellatie-Boon over de weigering van koninklijke goedkeuring op de statuten van de Haagsche afdeeling van „De Dageraad” gaf aan Kleerekoper en Gerhard de gelegenheid tot fier opkomen voor de geestelijke vrijheid en tot het waardig strijken van een vonnis over deze regeeringsdaad, dat in breeden kring weerklank vond.

Ten slotte noemen wij hier de rede van Schaper over de conclusie van de — destijds op zijn initiatief ingestelde — commissie, welke verslag uitbracht over de koelie-ordonnantie-Van Blommestein. Schaper's iarenlange strijd tegen de poenale sanctie kreeg hier en begin van succes. De meerderheid der commissie had zich uitgesproken vóór het behoud der poenale sanctie; de minderheid (Schaper) vóór afschaffing met een overgangstijd van ten hoogste vijf jaar. Na Schaper's mondelinge toelichting werd de conclusie der meerderheid gewijzigd, zóó, dat, te beginnen met 1930, om de vijf jaar herziening zou plaats hebben om tot geleidelijke afschaffing der poenale sanctie te komen.

Na verwerping der conclusie der minderheid werd de aldus gewijzigde conclusie der meerderheid aangenomen.

Het vraagstuk blijft aan de orde en is, dank zij Schaper's initiatief en volhouden, zijn oplossing een schrede naderbij gekomen.

Hoewel in de politiek-neutrale zone liggend, wist de kwestie van den zomertijd opnieuw de gemoederen warm te maken. De plattelanders Braat en De Boer hadden een wetsvoorstel ingediend tot intrekking van de wet, op welke de regeling van den zomertijd berust. Daar gevreesd werd dat een initiatief-ontwerp betreffende deze materie in de Eerste Kamer schipbreuk zou lijden vroeg een motie-Van den Heuvel c.s. de regeering een wetsontwerp in te dienen tot intrekking der wet van 23 Maart 1918.

Deze motie werd aangenomen. Van onze Fractie stemden vóór: Van Braambeek, Duys,

Hiemstra, Sannes, De Vries—Bruins; tegen: Albarda, Gerhard, Suze Groeneweg, Kleerekoper, K. ter Laan, IJzerman en Van Zadelhoff.

De heer Braat handhaafde, niettegenstaande de aanneming der motie-Van den Heuvel, zijn wetsontwerp. Hiemstra en Sannes, van oordeel dat waar de motie-Van den Heuvel juist gesteld was om een regeerings-ontwerp uit te lokken, wat bij aanneming van het wetsontwerp Braat niet zou geschieden, deze aanneming niet moest plaatshebben, stemden met de andere leden der Fractie tegen.

DE BEGROOTING VOOR 1925.

De begrootingsdebatten-1925 waren in wezen een herhaling van den strijd tegen de reactie en de averechtsche bezuiniging welke op schier elk gebied woedt. Daar zij tevens de laatste begrootingsdebatten in deze parlementaire periode waren, gaven zij onzen sprekers gelegenheid de balans op te maken van de daden van elken Minister. Telkens en telkens weer moest achteruitgang in, vermindering van sociale en culturele voorziening sinds 1922 worden geconstateerd; telkens en telkens weer moest fel protest daartegen worden gesteld. Het is ondoenlijk deze debatten te „verslaan”. Slechts moge herinnerd worden aan de redevoeringen o.a. over tuberculosebestrijding, van ons nieuw lid Weijkamp en aan het feit dat Brautigam op voortreffelijke wijze Duijs als spreker der Fractie bij Marine verving en krachtig de vlootpolitiek der regeering en den aanbouw van nieuw materiaal bestreed.

Moeten wij de debatten over de Staatsbegrooting voor 1925 in onderdeelen laten rusten, van een drietal belangrijke redevoeringen van algemeenen aard moet melding worden gemaakt.

In de eerste plaats zij herinnerd aan de rede van Albarda over de begrooting van Nederlandsch-Indië voor 1925. Met de cijfers der belastingopbrengst ronde Albarda aan, dat er geen noodzakelijkheid heeft bestaan voor de niets ontziende bezuinigingspolitiek, die de belangen der Indische bevolking hoogelijk heeft geschaad. Het welstandspeil der bevolking is in ernstige mate gedaald; een onderzoek naar den feitelijken toestand zou ongetwijfeld een jammerlijk bestaan van millioenen aan den dag brengen. Desniettemin worden steeds zwaardere lasten op de bevolking gelegd, terwijl op uitbreiding en verbetering der irrigatie, een levensvraagstuk voor Java, voortdurend wordt bezuinigd.

Dit verwaarloozen van de economische belangen verklaart de richting en de ontwikkeling der inlandsche volksbeweging: de felste propagandist tegen het Nederlandsch gezag vindt den meesten weerklank bij millioenen inlanders. Tegen uitingen van die gemoeds-gesteldheid gaat de regeering echter met geweld in. Zij wekt daardoor slechts nieuw verzet en zij zelve is mede oorzaak van de heerschende verbittering, die niet voor brutale geweldmiddelen maar slechts voor breede en vooruitziende staatkundige en economische hervormingen zal wijken. Een volgende regeering zal al het kwaad, onder het bewind van dezen Minister en dezen Gouverneur-Generaal gebrouwen, moeten herstellen.

Schaper hield ditmaal, invallend voor Troelstra, de begrootingsrede. De zes jaren

van rechtsch bewind deed hij op geestige wijze voor ons herleven. Steeds hadden wij een kabinet-Ruys de Beerenbrouck, echter met steeds wisselende Ministers. Maar ook welk een verandering op practisch politiek terrein! Geen enkele Minister haast is zichzelf gebleven in politiek opzicht: het kabinet is met een politieke windmolen te vergelijken, die draait al naar de wind waait. Hoe de stemming in het land verandert, hoe de meerderheid wordt, Ruys wil Minister blijven. Schaper illustreerde deze stelling met tal van voorbeelden: de crisis-Pop in 1921, de verkiezingen van 1922 met haar verstrekt orthodox-protestantsch karakter, de Vlootwet-crisis van 1923.

Welke verandering voorts in geestesgesteldheid van regeering en Kamermeerderheid. Onder den druk van 1918 tamelijk vooruitstrevend: tal van sociale maatregelen kwamen tot stand, al was op belastinggebied de politiek der rechterzijde nooit democratisch enforsch. Thans echter een verknoeiing van het tot stand gebrachte — de Arbeidswet — of stilstand: — de sociale verzekering —, waar voortgaan eisch is.

Op elk terrein afbraak en verslechtering: woningbouw, volksgezondheid, onderwijs, bezoldiging der ambtenaren, pensioenen, terwijl op de met ophef aangekondigde reorganisatie van den Staatsdienst zoo goed als niet bezuinigd is.

Zóó is verbittering gewekt tegen de politiek der regeering, ook in de rechtsche gelederen. En het gezag der regeering lijdt schade, omdat zij nooit toont een krachtige overtuiging, geestdrift, vertrouwen en trouw te bezitten, wat vooral op het terrein van buitenlandsche politiek beschamend aan den dag treedt. Hier blijft het oude, verderfelijke geloof in het militarisme, waar kloek aanpakken van het ontwapeningsvraagstuk plicht is.

Tegenover de groote vraagstukken van den tijd heeft de regeering zich onbekwaam en onmachtig getoond. Haar tijd is gekomen. Nieuwe mannen, nieuwe regeermethoden zullen een democratisch en sociaal program tot stand moeten brengen, opdat het volk kunne opstijgen naar de hoogten van vrede en welvaart.

Met weemoed denken wij aan de derde rede: Troelstra's afscheidswoord in het Parle-

ment. Over de rede zelve behoeven wij niets te zeggen. Naar het „Politiek testament” van den politieke leider der S. D. A. P. hebben duizenden handen reeds begeerig gegrepen en duizenden harten hebben bij de lezing vol liefde en vereering den man, den vriend en medestrijder herdacht, die ons allen, die ons aller levenswerk en levensdoel zóó veel heeft gegeven als hij heeft gedaan.

Troelstra is nog lid der Kamer. Hij is nog Voorzitter der Fractie. Het uur waarop de Fractie afscheid van hem neemt, heeft nog niet geslagen en dit verslag is niet de plaats om het woord te spreken dat dan gesproken zal worden. Maar wel dringt ons hart er ons toe om bij het noemen van de vermoedelijk laatste rede, die Troelstra in de Kamer heeft gehouden, namens de Fractie hier met een enkel woord haar innigen dank uit te spreken voor wat Troelstra voor haar werk en voor haar leden is geweest. Zijn politiek inzicht, zijn staatsmansbeleid, zijn breede kijk op het politiek en maatschappelijk leven en daarbij zijn fel-propagandistische kracht, gebonden door wijsgeerigen aanleg, zijn steeds verband houden met het volle leven en met de beweging buiten het parlement, zijn onbaatzuchtigheid, zijn trouw aan en liefde voor de zaak aan welke hij zijn leven heeft gewijd — kortom zijn groote figuur hebben aan het optreden onzer Fractie steeds een relief gegeven, dat zware verplichtingen aan elk onzer oplegt, nu wij hem zullen missen. En daarbij was hij in de Fractie, met haar sterk uiteenlopende sentimenten en haar uiteraard soms verschillende inzichten, de middelpunttrekkende kracht, die nooit in het doordrijven van eigen meening, maar in het zoeken naar wat vereenigde zich deed gelden.

Troelstra, beste vriend, ons aller onbetwiste leider, wij zeggen je met een hartelijken handdruk dank voor alles wat je voor ons bent geweest en wij voelen ons sterker bij de zekerheid, dat je met ons werk blijft meeleven en dat wij, wanneer het noodig is, op je steun en raad kunnen blijven rekenen.

G. W. SANNES,

Secretaris Soc.-Dem. Kamerfractie.

Rotterdam, 23 Januari 1925.

Verslag van de werkzaamheden der Eerste Kamerfractie in het jaar 1924.

Door de toepassing der Evenredige Vertegenwoordiging in de Eerste Kamer was de arbeid voor onze fractie veel gemakkelijker, daar het werk nu in plaats van over drie over elf menschen kon verdeeld worden.

In den loop van het jaar heeft Van Kol zijn mandaat neergelegd en is opgevolgd door Ossendorp. Voor de fractie is het aftreden van een zoo bekwaam als dapper strijder vanzelfsprekend een groot verlies. In vogelvluht volgen hierna de besproken onderwerpen.

PRODUCTENBELASTINGEN IN NED.-INDIË.

Bij deze wijziging van de begroting van Ned.-Indië voor 1923 hield Cramer zijn eerste rede in de Kamer. Hij betoogde hoe er nog veel te weinig rekening wordt gehouden met de Indische belangen. Tegenover sprekers als de heeren de Muralt en De Gijselaar wees hij er in een uitvoerige en gedocumenteerde redevoering op, dat ook in den Volksraad, waar het grootkapitaal behoorlijk vertegenwoordigd is, de verlenging van de productenbelasting en de invoering voor dat jaar van de aardoliebelasting zonder hoofdelijke stemming zijn aanvaard. Bovendien keerde hij zich tegen de weerzinwekkende agitatie door de Koninklijke Petroleum Mij. in Indië gevoerd en weerlegde de meening, als zou het grootkapitaal door deze wetsvoorstellen uit Indië worden verjaagd.

Het wetsontwerp werd met 24 tegen 14 stemmen aangenomen.

DE INDISCHE BEGROTING.

In een zeer uitvoerige rede heeft Van Kol hij de Indische begroting zijn standpunt uiteengezet. Hij besprak de koloniale politiek van Nederland, en toonde aan, hoe de kapitalistische belangen daarin den doorslag geven. Hij herinnerde daarbij aan zijn jarenlang herhaalde critiek. Hij brak nu weder een lans voor de Gouvernementsbedrijven, waarvan het goed recht en het goede beheer nu ook door deskundigen wordt erkend. Verder behandelde hij de verpondingsbelasting en verzette zich scherp tegen meerderlen druk op de inlanders. Het koelievraagstuk bracht hij weer ter sprake en de poenale sanctie, die nu weer gehandhaafd blijft tegen de gedane belofte in. Hij besprak de gebeurtenissen op Nieuw Guinea, waar het land aan avonturiers wordt overgelaten en ook de corruptie, die in allerlei kringen en in allerlei oorden is gebleken. Voorts wees hij op de rassenjustitie, die aan de inlanders geen goede rechtspraak waarborgt, terwijl ook de behandeling der Chineezers veel te wenschen overlaat. Hij pleitte daarbij voor een onpartijdige rechtbank.

Nog besprak Van Kol: den gedwongen arbeid, het alcohol- en opiummisbruik en hij kwam op voor betere zorg van het onderwijs en de volksgezondheid; in het bijzonder wees hij

op de uitbreiding der geslachtsziekten. Ten slotte sprak hij over de opleiding der inlandsche bevolking tot zelfbestuur en over de wenschelijkheid om Indische vertegenwoordigers in den Volkenbond toe te laten.

Over hetzelfde onderwerp hield Cramer een uitgebreide rede, waarin uitkwam zijn groote kennis en ervaring ten opzichte van Indië. Aan de hand van bepaalde feiten, besprak ook hij de rassenjustitie. Hij klaagde over het Kantoor van Arbeid, dat veel kon zijn, maar in zijn werk wordt beknot door verkeerde zuinigheid. De Nederlandsche regeering is dan ook geheel te kort geschoten op het punt der sociale verzorging en wetgeving. Uitvoerig en met allerlei plaatselijke voorbeelden besprak hij de tekortkomingen van het inlandsche onderwijs, en ook het irrigatie-wezen, waarvan in Indië zooveel afhangt.

Bij de finantieele politiek der regeering wees hij op de betere vooruitzichten van cultures en import, maar op den ernstigen achteruitgang van de welvaart der bevolking. Het stopzetten is van tal van werken onverantwoordelijk en zal noodlottig blijken, terwijl bovendien plannen bestaan om nog zwaardere lasten op de inlanders te leggen. Ook de staatkundige politiek werd door Cramer behandeld; hij wees er op, dat de voorkomende ongeregelheden geen feiten op zichzelf zijn, maar moeten beschouwd worden in verband met de verhoudingen in de Indische maatschappij en dat met de brute wijze, waarop de regeering optreedt, precies het tegenovergestelde wordt bereikt. Ten slotte wees hij uitvoerig op de niet-naleving der regeeringsbelofte van 1918 om een nieuwe staatsinrichting voor Indië door te voeren.

Bij de repliek kwam Van Kol nog op eenige punten terug en hij vroeg bovendien een interpellatie over het besteden van Indische gelden voor de Nederlandsche Marine, hetgeen later werd toegestaan.

Ook Cramer repliceerde en gaf daarbij cijfers, gunstig voor de staatsbedrijven, terwijl hij bij de groote toename der bevolking op het gewicht der industrialisatie van Indië wees.

Het spreekt vanzelf, dat minister De Graaff het ongeveer met niets eens was.

BILLITON-MAATSCHAPPIJ.

Bij de behandeling van het wetsontwerp tot oprichting eener N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton”, bracht Van Kol ter sprake den rooibouw door de Billitonmaatschappij gepleegd. Hier had, met al wat men wist over de tot nog toe gevoerde exploitatie, waarbij de agrarische belangen der bevolking volkomen zijn verwaarloosd, staatsexploitatie ernstig moeten worden overwogen.

Het wetsontwerp werd aangenomen met alleen de sociaal-democratische stemmen tegen.

STAATSBEGROTING VOOR 1925.

Algemeene Beschouwingen. Wibaut voerde hierbij het woord over de financiële politiek der regeering, waarbij hij minister Colijn verweet een zoo groot tekort in een zoo snel tempo te willen opheffen. Tegelijkertijd keurde hij de salarisverlaging der ambtenaren zonder behoorlijk overleg ten sterkste af, en noemde hij de uitgaven voor leger en vloot een misdadige dwaasheid.

Hij besprak uitvoerig de inflatie, die natuurlijk moet worden geweerd, maar waarvan men geen misbruik mag maken door er mede te dreigen.

Bij bespreking der belasting-wetgeving pleitte hij voor belasting op de gemaakte winst: de moderne opvatting is, om als belastingheffer de groote ongelijkheid van inkomsten en vermogens wat te verbeteren ten bate der gemeenschap.

Zooals te verwachten was, noemden onze tegenstanders zulke belastingen roof en diefstal tegenover den eigendom, die zij als een „natuurrecht” beschouwden.

Aan het einde van zijn rede stelde Wibaut een motie, om de nooduitkeering, waarop de gemeenten recht hebben, nog uit te keeren.

Mendels behandelde meer het politieke gedeelte, en sprak over den terugkeer der zelfde regeering na de verwerping der Vlootwet, waarbij het Nederlandsche volk volkomen in het duister gelaten is over het verloop der crisis. Daarbij deed hij duidelijk uitkomen, hoe weinig eenheid er eigenlijk tusschen de drie kerkelijke partijen is. Ook het ontbreken van het christelijk beginsel bij dit christelijk be-wind ten opzichte der ambtenaren (ter zijde stelling van Art. 40) stelde hij scherp in het licht.

Hij steunde voorts de motie-Van Embden, om een commissie van onderzoek in zake den chemischen oorlog en keerde zich tegen het fatalisme van de rechtsche heeren, die zeggen, dat er altijd oorlog zal blijven.

C. Pothuis-Smit veroordeelde de houding der regeering ten opzichte der gehuwde ambtenares en betoogde, dat het huiselijk leven door ernstigen arbeid van de vrouw eerder beschermd dan aangetast werd. Bij het onderwijs zal men dan in de toekomst wellicht zeer goede krachten buitensluiten.

Tegenover Prof. Diepenhorst, die verontwaardigd was over de soc.-dem. uitingen ten opzichte van minister Colijn had gesproken, stelde zij de te waardeeren mentaliteit in de massa, die voor ideële zaken, als het volksonderwijs zulk een hartstochtelijke belangstelling toonde.

Moltmaker sprak over de opeenhooping der pensioenen; daardoor is het mogelijk, dat één persoon uit hoofde van 3 of 4 functies f 10.000 tot f 20.000 per jaar aan pensioen ontvangt. Hij drong er krachtig op aan, dat zulke opeenhooping zou worden onmogelijk gemaakt; en financieel en moreel is die toestand fataal.

Bij de replieken voerden **Wibaut** en **Mendels** nog het woord. De eerste kwam nog uitvoerig terug op de winstbelasting, die hij wenschte en op de nooduitkeering. De motie dienaangaande werd verworpen met 17 tegen 12 stemmen, evenals de motie-Van Embden, — waaraan wij onze stem gaven — met 19 tegen 10 stemmen.

Begroting van Onderwijs. Hierbij voerde De Zeeuw het woord. In een zaakkundige rede zette hij uiteen, hoe de versplintering der scholen — door de uitvoering van de wet-1920 — de begroting van Onderwijs ontzaglijk hebben opgedreven. Aan den anderen kant toonde hij aan, hoe de vitale belangen van het onderwijs door de tegenwoordige bezuiniging worden geschaad. De klassen worden grooter, de onderwijskrachten worden door het assistenten-stelsel, wat gehalte betreft, verminderd; de uitvoering van de Nijverheidsonderwijswet wordt stopgezet; de salarissen worden verminderd, terwijl op de gemeente nieuwe lasten worden gelegd. Uitvoerig lichtte hij al deze punten toe.

Bij de replieken kwam De Zeeuw nog eens scherp op zijn standpunt terug en hij verweet den minister, dat deze het zich te gemakkelijk had gemaakt, door in gebreke te blijven, aan te toonen, dat de vitale belangen van het onderwijs niet zijn aangetast. De minister had ook als lid van het Kabinet het voteeren van de noodige millioenen voor die vitale belangen kunnen bepleiten, als hij de noodzakelijkheid daarvan erkende.

C. Pothuis-Smit voegde in eerste instantie aan de rede van De Zeeuw nog toe een betoog over het nijverheidsonderwijs voor meisjes en het landbouwhuishoudonderwijs, dat tot schade voor de vrouwelijke jeugd wordt beknot of geheel stopgezet.

Begroting van Marine. Bij deze begroting legde onze fractie bij monde van **C. Pothuis-Smit** een verklaring af, om te protesteeren tegen de houding der Regeering in zake een nieuwe Vlootwet.

Begroting van Buitenland-sche Zaken. Hierbij sprak **Van Kol** over de waarde van den Volkenbond, die meer begrepen moet worden. Hij betreurt, dat de Nederlandsche Regeering te koel daar tegenover staat en het begrip van een soevereiniteit boven het gezag der enkele Staten nog niet kan aanvaarden. De zelfstandigheids-politiek van den minister is niet meer van dezen tijd.

De **Jonge** pleitte voor „gezantschaps-attaché's voor sociale aangelegenheden”. Juist voor arbeidersaangelegenheden kunnen ze goed werk doen, wanneer men de rechte personen kiest. Verder behandelde hij de toepassing van Art. 58 der Grondwet, waarbij de Regeering te veel de vrije hand heeft ten opzichte van buitenland-sche overeenkomsten. Ook sprak hij over de wijze, waarop de diplomatie hier wordt uitgeoefend, en wijst daarbij naar het goede voorbeeld van MacDonal. Daar is met de geheimdoenerij afgehandeld, er komt een toon van vertrouwen. Met aanhalingen van Prof. Struijcken e.a. demonstreerde hij de nadeelen eener geheimzinnige diplomatie, besprak in dat verband het verslag van de 4e Volkenbonds-vergadering en kwam tot de conclusie, dat de behartiging der buitenland-sche aangelegenheden op ons geheele volksbestaan moet inwerken en dat daarom de openbaarheid moet worden bevorderd.

Begroting van Binnenland-sche Zaken en Landbouw. Bij dit onderwerp sprak De Jonge over de werk-

verschaffing. Hij wees op het demoraliseerende om de loonen in de werkverschaffing beneden het normale peil te houden, en toonde aan, dat werkverruiming het meest gewenscht is.

Rugge maakte opmerkingen over het pachtstelsel, waarvoor een afdoende regeling zeer urgent is, maar dat dan die regeling meer ingrijpend moet zijn, dan hetgeen van de conclusies der Staatscommissie bekend is. Hij wees daarbij op de stijgende pacht prijzen en de onmogelijkheid voor velen om den grond goed te exploiteeren, wat eerst bij socialisatie zal kunnen geschieden.

Begroting van het Staatsboschbedrijf. Hierbij bracht Rugge de dalende loonen der arbeiders ter sprake; een Staatsbedrijf had aan deze verlaging van de toch reeds geringe loonen niet mee moeten werken.

Begroting van Waterstaat. Hierbij vestigde Wibaut de aandacht op de haven van Vlissingen, aan welker verbetering men nu toch eindelijk beginnen moet. De Jonge bracht ter sprake de verhooging van de Dongekade, die noodzakelijk is. Verder besprak hij het mijnwezen, en daarbij den Mijnraad. Hij bepleitte de wenschelijkheid van arbeidersvertegenwoordigers in dat lichaam. Hij behandelde verder het Staatstoezicht op het mijnwezen, dat ondeugdelijk is door de lage salarisregeling. Ten slotte sprak hij over het Staatsmijnbedrijf tegenover het streven der katholieke bezitters om Limburg voor zich te reserveeren.

Moltmaker hield bij dit onderwerp een zeer uitvoerige rede. Hij wees er op, dat het departement niet door den minister, maar door zijn ambtenaren wordt geregeerd. Bij de vakverenigingen, ook bij de kerkelijke, daalt dan ook het vertrouwen in de regering. Verder wees hij op de anarchie, die de autobussen in het verkeer hebben gebracht en de gevolgen daarvan voor het spoor- en tramwegverkeer, waardoor de exploitatie, evenals door de Zondagsrust, zeer wordt geschaad. Voorts besprak hij nog den slechten toestand der derde klassewagens en -wachtkamers en vestigde hij de aandacht op het belang der automatische koppeling. Ook over de arbeidsvoorwaarden van het personeel sprak hij uitvoerig, evenals over de herclassificatie, den loonraad en de pensioenregeling, terwijl hij tenslotte een aantal vragen stelde over een Reglement betreffende de dienstvoorwaarden bij alle tramwegmaatschappijen.

Door Stenhuis werd hierbij gesproken over de rechtspositie der mijnwerkers. Hij wees er op, dat deze alles te wenschen overlaat, doordat de contactcommissie niet voor dat doel geschikt is en dus voor de arbeiders vrij waardeloos. Over den Mijnraad zeide hij, dat er arbeiders in behooren. De werkgevers doen nu met de arbeiders wat zij willen, getuige het schandelijke boetestelsel.

Nog sprak bij deze begroting Polak en wel over den slechten toestand, waarin vele onzer wegen zich bevinden, sommige zijn werkelijk gevaarlijk. Verder verzet hij zich tegen de nog bestaande tollén, en tegen het onverstandig rooien van boomen langs de wegen.

Begroting van Koloniën. Hierbij behandelde Van Kol zijn interpellatie over de Indische bijdragen voor de Marine, waarbij hij scherp in het licht stelde, hoe Nederland tegenover Indië een politiek van eigenbaat heeft gevolgd. Geen enkel land doet dit en MacDonald schreef aan Van Kol over dit onderwerp, dat die verplichting nooit aan de Engelsche koloniën zal worden opgelegd. Van Kol stelde daarop een motie om ditzelfde voor Nederland uit te spreken, welke met 8 stemmen vóór verworpen werd.

Nog voerde Mendels het woord hierover en wees op de groote bezitlooze massa van Indië, die nu door zware indirecte belastingen steeds meer gedrukt wordt.

Begroting van Oorlog. Hierbij sprak C. Pothuis-Smit over het rapport der Legercommissie inzake de bedorven goederen in het Demobilisatiepark. Verder wees zij nogmaals op de mobilisatieslachtoffers, die niet afdoende worden geholpen, terwijl zij ten slotte het ontwapeningsstandpunt der S. D. A. P. besprak tegenover de verheerlijking van het militairisme dezer regering. Volgens haar meening moeten de jonge mannen geschoold worden om bij oorlogsgevaar tot massale opstandigheid te komen.

Bij de replieken werd hierop nog verder ingegaan.

Begroting der Artillerieinrichtingen. Hierbij werd door C. Pothuis-Smit gewezen op het goede peil van het personeel, in tegenspraak met de meening van sommige leden, en op de noodzakelijkheid van een commissie van georganiseerd overleg.

Begroting van Arbeid. Stenhuis sprak hierbij over de werkloosheidsverzekering, over het Twentsche textielconflict, over de Rijksbemiddelaars, over de bedrijfsorganisatie en de medezeggenschap, en over de kwestie van de 48-urige werkweek. In een uitgebreide rede zette hij uiteen, hoe de werkloosheidsverzekering door den Minister is mishandeld, hoe de Directeur-Generaal van den Arbeid niet over de noodige kennis beschikte om in het Twentsche conflict op te treden, en hoe de benoemde Rijksbemiddelaars krachtens hun verleden niet voor die functie geschikt lijken. Over de bedrijfsorganisatie sprak hij daarna uitvoerig, ook wijzende op de vele fouten, die door het beheer der ondernemingen gemaakt worden. Verder legde hij den nadruk op de 48-urige werkweek, die door de arbeidersorganisaties moet worden gehandhaafd en vermeldde een groot aantal ondernemingen, waar men dien arbeidstijd soms ver overschrijdt.

Door De Zeeuw werd bij dit hoofdstuk gewezen op de noodzakelijkheid van schooltandartsen, over het nut van vakantiekolonies en over steun van overheidswege aan gelegenheid tot medisch onderzoek voor het huwelijk.

Naar aanleiding van de gehouden debatten voerde ook Polak het woord over het Twentsche conflict, waarin hij er op wees, dat het de Twentsche fabrikanten zijn, die schade aan de volkswelvaart hebben toegebracht. In een krachtig betoog wees hij er prof. Slotemaker de Bruine op, dat de klasse der fabrikanten zich altijd en overal met hand en tand

verzette tegen elke verbeterde wetgeving, dat de arbeid het essentieele deel in elke onderneming is en dat de arbeiders tenminste evenveel recht hebben om aan de leiding deel te nemen.

Bij de replieken ging Stenhuis nog nader in op de voordeelen van de medezeggenschap der arbeiders, ook voor de productie.

Begrotingen van Suriname en Curaçao. Van Kol hield over deze beide koloniën belangrijke redevoeringen, waarin hij op tal en tal van fouten wees door de regeering gemaakt. Wat Suriname betreft, was De Jonge hem daarbij behulpzaam.

BELASTINGEN OP BIER EN THEE.

Bij dit wetsontwerp zette Wibaut het soc. dem. standpunt uiteen tegenover deze indirecte belasting, welke vooral voor de thee zeer te betreuren is.

BELASTING OP RIJWIELEN.

Hetzelfde deed Wibaut bij deze belasting, die een voor velen noodzakelijk vervoermiddel bezwaart.

Wij stemden tegen deze wetsvoorstellen, die beide werden aangenomen.

KASVOORSCHOTTEN AAN DE KONINKLIJKE HOLL. LLOYD.

Bij dit wetsvoorstel motiveerde Stenhuis onze stem vóór dit wetsontwerp. Hij wees n.l. op de groote werkloosheid die anders zou ontstaan, maar wees tegelijk op de groote fouten die door de directie begaan waren.

Van Kol motiveerde zijn stem tegen het wetsontwerp; hij vond dit een gevaarlijk antecedent ten opzichte van andere noodlijdende maatschappijen.

De wet werd aangenomen.

WIJZIGING VAN DE LEERPLICHTWET.

Bij dit wetsontwerp, dat weer de 6-jarige leerverplichting brengt, legde De Zeeuw een scherpe verklaring af, waarom de soc.-dem. fractie hiertegen zou stemmen.

Zooals men weet, werd de wet aangenomen.

WIJZIGING VAN HET WETBOEK VAN STRAFRECHT MET BETREKKING TOT DE UITLOKKING.

Uitvoerig keerde Mendels zich tegen dit ontwerp, omdat het eerder de criminaliteit zal bevorderen dan verminderen. Nu zullen voornemens, opwellingen, gezindheden kunnen gestraft worden, die nog geen inbreuk zijn op de rechtsorde.

De wet werd aangenomen.

SUPPLETOIRE OORLOGSBEGROTING.

Tegen het voteeren van 2 miljoen voor geleverde Engelsche munitie kwam C. Pothuis-Smit in verzet, zoo er aan den anderen kant geen 2 miljoen, die anders aan Hollandse munitie zou worden besteed, werd afgenomen. Tevergeefs natuurlijk.

BEPERKING VAN DEN INVOER VAN SCHOENWERK.

Tegen dit protectionistische ontwerp kwam Wibaut op. Minder dan ooit is 't thans de

tijd, nu de Duitsche valuta-concurrentie niet meer bestaat, om dit voorstel te verdedigen.

De wet werd aangenomen.

Na de opening der Kamers in September protesteerde onze fractie tegen het Adres van Antwoord op de Troonrede, die de indiening van een nieuwe Vlootwet had aangekondigd.

MOTOR- EN RIJWIELWET.

Hierbij sprak Mendels namens de meerderheid der fractie vóór het ontwerp, dat hem nauwelijks ver genoeg ging, om ongelukken te vermijden en Polak er tegen, omdat hij er groote onbillijkheid in zag tegenover de bezitters en bestuurders der voertuigen.

De wet werd aangenomen.

WIJZIGING DER ARBEIDSWET.

Dit wetsvoorstel zou zonder bespreking onder den hamer zijn doorgegaan, had onze fractie zich daartegen niet verzet en een behoorlijk onderzoek geëischt. Bij de openbare behandeling voerde Stenhuis het woord over deze verlenging van den arbeidsdag voor kinderen beneden de 16 jaar.

Slechts enkele stemden met ons tegen de wet.

In dezelfde zitting werd een wijziging behandeld inzake de arbeidsregeling der continu-arbeiders. Stenhuis sprak tegen dit ontwerp en kwam op voor de noodzakelijkheid om ook voor die categorie de 48-urige werkweek door te zetten.

De wet werd aangenomen met alleen onze stemmen tegen.

UITBREIDING DER GEMEENTE DOKKUM.

Onze fractie stemde vóór dit wetsontwerp, nadat Rutgers, die den toestand in oogenschouw had genomen, het gesteund had.

TARIEFWET.

Hierbij stelde Stenhuis, na een rede tegen het ontwerp, een motie, ook namens de vrijzinnig-democraten en de vrijheidsbonders, om de behandeling uit te stellen tot na de verkiezingen.

De kerkelijke woordvoerders lieten niet na deze leiding van Stenhuis op hun wijze te bespreken, waarop deze in zijn repliek stevig inging.

ACCIJNS OP TABAK.

Polak verzette zich namens de fractie tegen dit ontwerp. accijnsheffingen zijn toch reeds verkeerd, terwijl de ongunstige omstandigheden, waarin de tabaksindustrie verkeert, nog zullen verergeren.

De wet werd aangenomen.

Hoewel, zooals hierboven is aangegeven, gedurende het afgelopen jaar ons elftal zijn best heeft gedaan om de sociaal-democratische meeningen in de Eerste Kamer te verkondigen, zoo zijn wij allen toch meer dan ooit overtuigd, dat de dag, waarop dit overbodig lichaam verdwijnt, een goede zal zijn.

Voor de Fractie:

C. POTHUIS-SMIT, Secretaris.

Jaarverslag van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs.

Van 1 Januari—1 December 1924.

HET HOOFDBESTUUR EN DE JAARVERGADERING.¹⁾

Op 1 December 1923 was het Hoofdbestuur van den Bond samengesteld als volgt: M. Wibaut—Berdens v. Berlekom, voorzitter; L. Tilanus, secretaresse waarnemend penningmeesteresse, A. de Vries—Bruins, 2e Voorzitter; A. Secreve—Bregman, H. Bakhuis—Wolters; A. Alberda—Brals, K. Wagenfeld—Meyer, waarnemend dagelijks bestuurster.

De redactrice van „De Proletarische Vrouw” het orgaan van den Bond, was: C. Pothuis—Smit en de propagandiste van het blad: S. van Gelder.

De 16e Jaarvergadering had plaats op den 19e April te Arnhem in „Hôtel Richer” onder leiding van A. de Vries—Bruins. De secretaresse kon wegens ziekte de jaarvergadering niet bijwonen. De vergadering besloot, haar een telegram te sturen met de beste wenschen voor haar herstel. Er waren 50 clubs, vertegenwoordigd door 90 afgevaardigden, benevens een aantal genoodigden waaronder de gemeentelijke secretarissen en de vrouwelijke propagandisten. Voor het Partijbestuur was pg. Drop aanwezig, voor de exploitatie van „De Proletarische Vrouw”, pg. van Doorn.

De voorzitter vermeldde het aftreden der bondspenningmeesteres en bedankte haar namens den Bond voor het vele werk gedurende langen tijd door haar verricht; ook haar werd door de vergadering een telegram en een bloemenhulde gezonden.

In haar openingsrede deelde de Voorzitter mede, dat er over de verhouding tusschen het H.B. van den Bond en het P. B. niets gezegd kon worden, daar besprekingen daaromtrent nog hangende waren, dat de clubs echter volledig zouden worden ingelicht, zoodra de zaak in dat stadium zou zijn, en dat er zoo noodig een bijzondere algemeene vergadering zou worden belegd.

Een voorstel van Den Haag om uit de Jaarvergadering een Commissie te benoemen, ter bespreking van het conflict met het Partijbestuur werd verworpen.

Het voorstel van het H.B. dat in ieder gewest een Centrale Cursus zou worden ingericht door de gewestelijke Prop. Commissie voor het vormen van leidsters, toegelicht door H. Bakhuis—Wolters, was een onderwerp van levendige discussie. Besloten werd, dat er getracht zou worden het te verwezenlijken.

Korte inleidingen werden gehouden door M. Wibaut en A. Secreve over: „Het Ontslag der Gehuwde Ambtenares” en „De Onderwijsverslechteringen” waarna de volgende moties met algemeene stemmen werden aangenomen:

„De Jaarvergadering van den Bond van Sociaal-Democratische Vrouwenclubs”, bijeen

te Arnhem op 18 April 1924, protesteert tegen het onrechtvaardig Koninklijk Besluit, waardoor de ambtenares bij huwelijk uit haar betrekking wordt ontslagen;

protesteert er tegen, dat de vrouw meer en meer wordt uitgesloten van redelijk betaalden beroepsarbeid, die zij noodig heeft voor haar zelfstandigheid;

verwijt de regeering, dat zij recht ingaat tegen de maatschappelijke ontwikkeling

en roept de arbeidersklasse op, te staan naast de vrouwen, die den zwaren strijd voeren voor de bevrijding van haar persoonlijkheid in het ware belang der gemeenschap.”

„De Jaarvergadering van den Bond van Sociaal-Democratische Vrouwenclubs, bijeen te Arnhem op 18 April 1924:

overtuigd te spreken uit naam van duizenden moeders in het land, protesteert er tegen: dat de regeering het arbeiderskind den tol wil doen betalen voor de ontreddering, die door het kapitalisme werd veroorzaakt;

dat zij bezuinigen wil op hetgeen de levenskracht moet versterken van het komende geslacht;

dat die regeering door het verknoeien van het volksonderwijs, den maatschappelijken vooruitgang belemmert en aan het geestelijk leven van het volk onnoemelijke schade toebrengt;

en verlangt, dat de Staten-Generaal hun medewerking aan deze heillooze voorstellen van de regeering zullen weigeren, door ze te verwerpen.”

Alle leden van het Hoofdbestuur werden herkozen, behalve K. Wagenfeld—Meijer, die zich niet meer beschikbaar stelde; in haar plaats werd J. Hartog als penningmeesteresse gekozen.

Na een mooie voordracht van J. Keppler—Berdens van Berlekom, sloot de voorzitter met een opwekkend woord de vergadering.

DE SAMENSTELLING EN HET WERK DER CLUBS.

In het Jaarverslag van 1923 wordt vermeld, dat de Bond in dat jaar 137 clubs en commissies telde; door een misverstand is dit cijfer onjuist. Het bleek dat hieronder begrepen waren een aantal correspondentschappen en eenige clubs die reeds opgeheven waren.

Dit jaar telt de Bond 109 clubs en propaganda-commissies; opgeheven werden Rijswijk, Gouda en Alblasserdam. Opgericht: Zuilen, Halfweg, Lexmond, Boekelo, Emmen, Wildervank, Maastricht, Heerlen, Brunssum, Hoensbroek. Opnieuw opgericht: Wageningen, Kampen, Alblasserdam.

60 clubs vulden de vragenlijsten in; er werden gehouden: 358 huishoudelijke vergaderingen; 53 openbare vergaderingen en 44 cursus-vergaderingen.

De openbare vergaderingen hadden o.a. tot onderwerp: Ontwapening, De Onderwijsver-

¹⁾ Voor het volledig verslag der Jaarvergadering, verwijze wij naar „De Proletarische Vrouw”. Nos. 452, 453, 454.

slechtering, De Taak die ons wacht, De Vrouw in den Strijd, De Geschiedenis van het Socialisme, De Vrouw en de Vrede, Moederschapszorg, De Vrouw en de Politiek, enz.

De cursusvergaderingen hadden o.a. tot onderwerp: Socialistische Opvoeding, Democratie, Keuringsdienst en gemeentelijk Belang, De Vrouw bij de Stembus, Ontwapening, Bedrijfsorganisatie en Medezeggenschap, De Engelsche Verkiezingen, Vakbeweging, Moederschapszorg, Het Huishouden in een groote Stad Hoe ons Land geregeerd wordt, De Zedelijke Grondslagen van het Socialisme, enz.

Er zijn 62 leesclubjes verdeeld over 32 plaatsen.

In 26 plaatsen ging men geregeld 1—4 keer per maand op straatpropaganda, in 12 plaatsen ongeregeld, waarbij voor f 527.18½ aan brochures en nummers van „De Proletarische Vrouw” verkocht werd.

De samenwerking met den agent van „Het Volk” is op een enkele uitzondering na, overal goed.

VAN HET BONDSBESTUUR.

Het afgelopen jaar was voor het Bondsbestuur zeer moeilijk. Het gebrek aan een regeling van de verhouding tusschen Partij en Bond werd oorzaak van veel misverstand tusschen beiden besturen; ook in het Hoofdbestuur zelf gaf dit aanleiding tot moeilijkheden. Ten slotte zag de secretaresse zich genoodzaakt, het werk dat haar lief was, neer te leggen; op 6 September nam zij haar ontslag. Wij meenen namens de clubs te spreken, wanneer wij partijgenooten Tilanus dank zeggen voor alles wat zij deed voor den Bond.

Zij, die van nabij bekend zijn met het vele werk dat de secretaresse heeft te doen, zullen begrijpen hoeveel stagnatie deze kwestie bracht in het Bondswerk, temeer waar de secretaresse gedurende de zomermaanden ernstig ziek was. Op den 6en September, in een gecombineerde vergadering van het Partijbestuur en Bondsbestuur, werd de kwestie besproken. Het Hoofdbestuur diende een schema in voor een regeling der verhouding. Dit schema werd niet behandeld; echter had deze bespreking tot resultaat dat het P. B. voorstellen formuleerde voor een reorganisatie die, als er overeenstemming met de clubs werd verkregen, aan het Partijcongres zou worden voorgesteld.¹⁾

Ingevolge de op de vorige jaarvergadering aangenomen regeling betreffende een tusschentijdsche verkiezing, werd door de Amsterdamse Club, J. van Wezel—de Boers, als tijdelijk secretaresse gekozen, die op 24 November in functie trad.

Er hadden 29 dagelijksbestuurvergaderingen en 7 hoofdbestuurvergaderingen plaats.

In het Agitatie-Comité tegen het ontslag van de gehuwde ambtenares, was de Bond vertegenwoordigd door de secretaresse en K. Wagenfeld; door het aftreden der eerste, werd de voorzitter in haar plaats benoemd.

Op 7 Februari had er te Amsterdam een protest-vergadering plaats, waar A. de Vries—Bruins een rede hield. Op verschillende punten van de stad werden reclame-biljetten aange-

plakt, waarvoor p.g. Walter een teekening ontwierp; aan Telefoon- en Postkantoor werden manifesten verspreid om het personeel op te wekken de vergadering te bezoeken. Het comité stelde een enquête in naar de gevolgen van het ontslag der gehuwde ambtenares en publiceerde het rapport in de pers; hieruit bleek hoe lichtvaardig de regeering met de rechten der gehuwde ambtenares omsprong.

Op de anti-oorlog meeting die de Partij op 21 September te Amsterdam hield, waren vele clubs vertegenwoordigd. Een aantal vrouwen van de Amsterdamsche club vormden een mooie groep. De Bond nam de costumes over en stelde dezen tegen f 5 ter beschikking van de clubs.

De Bond was vertegenwoordigd: Op het congres van de A.J.C. door M. Wibaut-Berdenis van Berlekom; op het Pinksterfeest van de A.J.C. door A. Albarda—Brals; op de conferentie voor Sociale Opvoeding van leeraren en onderwijzers door J. Hartog; op een vergadering in Den Haag van de Vereeniging voor Geneeskundig Onderzoek vóór het Huwelijk door A. Albarda—Brals. Bij de teraardebestelling Adama van Scheltema vertegenwoordigde J. Hartog den Bond; bij de begrafenis van Herman Heijermans waren J. Hartog en J. van Wezel—de Boers aanwezig.

Van de Nederlandsche afdeeling van den Internationalen Vrouwenbond voor Vrede en Vrijheid kregen wij een uitnoodiging om mee te werken aan het tot stand brengen van een „Algemeene Nederlandsche Nooit-meer-Oorlog-organisatie”. Wij antwoordden dat wij hieraan geen gevolg konden geven, omdat wij niet kunnen medewerken aan een beweging voor den vrede, waarbij wij onze politieke beginselen terzijde zouden moeten stellen.

SCHRIFTELIJKE PROPAGANDA.

De Bond gaf dit jaar 1 brochure uit: „Wensen en Raadgevingen voor bestuursleden van clubs, spreeksters en propagandisten”. Verder werd uitgegeven een vlugschriftje: „Dit mogen wij niet verdragen”, door A. Secrève—Bregman. Van de eerste werden 370 exemplaren verkocht, van het laatste 3448.¹⁾

Voor de propaganda met „De Proletarische Vrouw”, verwijzen wij naar het verslag van de propagandiste van het blad, pgte. S. van Gelder.²⁾ Haar werk hangt nauw samen met dat van den Bond. Door haar intensieve wijze van werken, werden hier en daar leesclubjes opgericht; tot het vormen van propagandaclubs of commissies werd overgegaan, indien bleek, dat bij de vrouwen de drang hiervoor aanwezig was.

GEWESTELIJKE VROUWEN PROPAGANDA-COMMISSIES.

Zooals steeds, werden ook dit jaar de vergaderingen van de vrouwenpropaganda-commissies in de gewesten bijgewoond door een lid van het Hoofdbestuur en S. van Gelder voor „De Proletarische Vrouw.”

Over het algemeen werden de vergaderingen

¹⁾ Op de tweede bespreking tusschen het D.B. der Partij en het H. B. van den Bond, op den 8en December, werd hieromtrent overeenstemming verkregen.

¹⁾ De brochure van C. Pothuis—Smit „Waarom de Vrede nog niet op de Wereld kwam”, verscheen na 1 December. Hiervan zijn reeds eenige duizenden verkocht.

²⁾ Dit vindt men op pag. 36.

goed bezocht en heerschte er een opgewekte stemming. Van den gewestelijken secretaris vooral hangt het af, of de propaganda onder de vrouwen in goede banen wordt geleid, hetgeen in de meeste gevallen wel het geval is; het is te betreuren dat eenige gewesten hierop een uitzondering maken.

Op 11 October woonden M. Wibaut—Berdenis van Berlekom en J. Hartog voor ons D. B., C. Pothuis—Smit en S. van Gelder voor „De Proletarische Vrouw” een gecombineerde vergadering van P. B. en propagandisten bij, waar het propagandaplan voor de a.s. verkiezingen werd besproken.

Betreffende de propaganda onder de vrouwen werd het volgende plan opgemaakt: 9 vrouwelijke propagandisten zullen, over de verschillende gewesten verdeeld, een rondreis van eenige weken of maanden maken. Onzerzijds werd aangedrongen op het verspreiden van een serie kleine, bevattelijke propagandablaadjes; ook verzochten wij, ingeval er een verkiezingsplaat wordt uitgegeven, er rekening mee te houden, dat daar eens een vrouwenfiguur op voorkomt. Verder wezen wij op het belang van het inrichten van ontwikkelingscursussen voor de vrouwen.

ONTWIKKELINGSCURSUSSEN.

In verschillende gewesten worden centrale cursussen gehouden, waarvan de meesten aldus zijn ingericht: In een centrum van het gewest wordt de cursus 's middags een maal per week of om de 14 dagen gehouden. Een aantal vrouwen uit de omliggende plaatsen nemen er aan deel; actueele onderwerpen, dikwijls door de vrouwen zelf gekozen, worden op een eenvoudige en prettige wijze behandeld. Er is veel belangstelling en ijver onder de vrouwen voor dit werk. Utrecht, Overijsel, Zuid-Holland zijn in gang; Noord-Holland (N.) Gelderland en Groningen zijn in voorbereiding. In Friesland dat een eigen propagandiste heeft, wordt het ontwikkelingswerk op een andere wijze geleid, o.a. door het laten circuleeren van leesportefeuilles. Van Drente, Noord-Holland (Zuid), Zeeland en Limburg vernamen wij nog niets. Wij hopen, dat men in de gewesten, waar dergelijke cursussen nog niet georganiseerd zijn, hiertoe spoedig zal overgaan; de drang naar ontwikkeling leeft sterk onder onze vrouwen.

CURSUS VOOR VROUWELIJKE GEMEENTERAADSLEDEN.

Met het organiseren van deze cursus, welke gehouden werd op 14, 15 en 16 Juni, in de Internationale School voor Wijsbegeerte te Oud-Leusden, kwam het Partijbestuur tegemoet aan een wensch van den Bond. De volgende onderwerpen werden behandeld: Maatschappelijk Hulpbetoon, door Ed. Polak; Gemeentebedrijven, door S. R. de Miranda; Practische Wenken voor Raadsleden, door C. Pothuis—Smit; de Gemeente-Financiën, door F. M. Wibaut. Het aantal deelnemers bedroeg 50.

De vrouwen zullen zeker nog een prettige herinnering aan dezen leerzamen cursus hebben, die besloten werd met een mooien muziekavond. Den volgende dag brachten de deelnemers een bezoek aan Amsterdam, waar verschillende gemeentelijke instellingen werden

bezichtigd: de Gemeentelijke Waschinrichting; het Gemeentelijk Badhuis op Uilenburg; een Schoolkinderbad; het Abattoir; de Vischbakkerij. Ook werd een tocht gemaakt naar het tuindorp Oostzaan en naar de andere nieuwbouwde wijken. Tot onzen spijt moest een bezoek aan het Consultatiebureau voor Zuigelingen wegens gebrek aan tijd achterwege blijven.

Wij gelooven te mogen beweren, dat deze cursus schitterend is geslaagd; onzen dank aan het Partijbestuur, dat ons in de gelegenheid stelde, op zulk een aangename wijze onze kennis te vermeerderen.

DE VROUWENDAG.

Dit jaar werd de Vrouwendag op 6 Juli gewestelijk georganiseerd, onder de leuzen: Tegen verslechtering van het Onderwijs; Voor Ontwapening; Voor Beroepsvrijheid der Vrouw.

Over het algemeen slaagden de meetings goed; in sommige plaatsen was men zeer tevreden over het verloop, in andere plaatsen was het minder goed. Na afloop van den Vrouwendag zonden wij den clubs een vragenlijst, die door een 50-tal werd ingevuld. Uit de antwoorden bleek, dat velen het beter achtten de meeting voortaan plaatselijk te houden; anderen waren van meening, dat de vergaderingen door te weinig vrouwen bezocht waren, zoodat het karakter van den Vrouwendag verloren ging.

Bij het organiseren van den volgende Vrouwendag zal met deze opmerkingen zeker rekening worden gehouden.

LICHTBEELDEN.

De clubs maakten 13 keer gebruik van de lichtbeelden-series, die verkrijgbaar zijn bij de Lichtbeeldenvereniging, Spui 23, Amsterdam.

INTERNATIONALE VERBINDINGEN.

In Februari 1924 heeft de Executieve van de Internationale te Luxemburg het besluit genomen, dat een vrouwelijke gedelegeerde der sociaal-democratische vrouwenorganisaties zitting zou hebben in de Executieve.

Daar omtrent de financiën niets geregeld werd, besloten de gezamenlijke vrouwelijke korrespondenten van de organisaties, die in Hamburg vertegenwoordigd geweest waren (voor ons land pge. Tilanus), op voorstel van Adelheid Popp, dat voorloopig geen vaste afgevaardigde zou worden aangewezen, maar een, die in de buurt woonde van de plaats waar de zitting der Executieve gehouden werd. Adelheid Popp vertegenwoordigde ons dus op de zitting der Executieve te Weenen, in Juni gehouden. Marion Phillips op die te Londen, in September gehouden. L. Tilanus was aangezocht geworden om, zoo noodig, plaatsvervangster te Londen te zijn. Op voorstel van Marion Phillips werd aldaar besloten, dat het volgende internationaal congres vooraf gegaan zou worden door een internationale vrouwenconferentie.

L. Tilanus en M. Wibaut waren als gast aanwezig op het driedaagsch congres van de vrouwen der Engelsche arbeidersbeweging (zie het verslag in „De Proletarische Vrouw” nos. 456, 457, 458 en 459), in Mei 1924 te Londen gehouden. L. Tilanus vertegenwoordigde er onzen Bond en sprak een welkomstrede uit. Dit con-

gres was zeer belangrijk en opwekkend voor buitenlandsche vrouwen. Tevens gaf dit samen-zijn, waar ook Alice Pels, de Belgische corres-pondente, aanwezig was, gelegenheid tot onder-linge besprekingen over de internationale ver-houding der socialistische vrouwen.

Aan een uitnoodiging om een afgevaardigde te sturen naar de Vrouwen-Rijkskonferentie der Oostenrijksche vrouwen te Salzburg, 30 en 31 October, kon niet worden voldaan, evenmin als aan een uitnoodiging van Zweden tot L. Tilanus gericht, om het jaarlijksch vrouwencongres in Stockholm bij te wonen. Intusschen blijkt uit deze uitnoodigingen en uit de correspondentie van de vrouwen uit verschillende landen hoe-zeer de behoefte aan nauwer contact wordt ge-voeld. „De Proletarische Vrouw” gaf verschil-lende malen vertalingen van belangrijke artike-len uit de buitenlandsche vrouwenbladen.

SLOTWOORD.

Alvorens dit verslag te eindigen, willen wij nog een enkel woord zeggen over de reorgani-satie, die binnenkort tot stand zal komen. Wij hopen en verwachten, dat het nauwere verband tusschen Partij en Bond in het belang van de propaganda onder de vrouwen zal zijn. Laten wij toonen dit belang te begrijpen, door deel te nemen aan het werk in Partij en Bond.

Dit jaar zal in het bijzonder onze volle toe-wijding en energie vragen; laten wij dan al onze krachten inspannen, opdat wij den uitslag der verkiezingen hoopvol tegemoet kunnen zien.

Flink aangepakt, vrouwen! Opdat wij nader komen tot ons doel, het Socialisme.

Voor het Hoofdbestuur:
J. VAN WEZEL—DE BOERS,
tijdelijk secretaresse.

Financieel Verslag van den Bond van Sociaal-Democratische Vrouwenclubs van 1 Januari tot en met 30 November 1924.

Ontvangsten:

1. Kassaldo 31 December 1923	f 39.23
2. Subsidie Partij	„ 2158.20 *)
3. Verkoop brochures en vlugschriften	„ 1022.23½
4. Verkoop Enquetes	„ 13.50
5. Verkoop reglementen	„ 2.20
6. Verk. manifesten Vrouwendag	„ 424.25
7. Terug betaald voorschot Duitsche hulpactie	„ 172.40

f 3832.01½

Uitgaven:

1. Jaarvergadering	f 208.05
2. Hoofdbestuursvergaderingen	„ 162.69½
3. Bezoek aan clubs en gewone Commissievergaderingen	„ 92.65
4. Vertegenwoordiging buitenl.	„ 125.—
5. Vertegenw. diverse vereen.	„ 21.—
6. Subsidie Gewesten	„ 702.16
7. Abonnementen lidmaatsch.	„ 140.80
8. Vrouwen Cursussen	„ 35.90
9. Brochures en vlugschriftjes	„ 1060.68
10. Manifesten Vrouwendag 1924	„ 560.56
11. Jaarverslagen	„ 44.75
12. Voorschot Duitsche Hulpactie	„ 172.40
13. Porti	„ 53.88
14. Diversen	„ 34.92½
15. Saldo 30 November 1924	„ 416.56½

f 3832.01½

*) Buiten deze rekening bleef f 1954.17 aan salaris en toelage door het P.B. betaald.

BALANS 30 NOVEMBER 1924.

Kasgeld	f 416.56½
Voorraad reglementen	„ 22.92
Voorraad brochures en vlugschriften	„ 290.31½
Vorderingen brochures en vlugschr.	„ 8.10
Vorderingen manif. Vrouwendag	„ 193.75

f 931.65

Subsidie vrouwen Cursussen	f 65.55
Kapitaal	„ 866.10

f 931.65

Het kapitaal is vermeerderd met f 732.15 (zie ter vergelijking balans 1923).

BEGROOTING VOOR 1925.

Subsidie S. D. A. P.	f 2000.—
----------------------	----------

f 2000.—

Subsidie Gewesten	f 750.—
Vrouwen Cursussen	„ 500.—
Hoofdbestuursvergaderingen	„ 200.—
Jaarvergadering	„ 200.—
Kleine propaganda en afvaardiging	„ 350.—

f 2000.—

FINANCIEEL OVERZICHT BONVERKOOP VOOR ZIEKEN EN KRAAMVROUWEN „TWENTE.”

Ontvangsten:

Door bonverkoop	f 1083.93
-----------------	-----------

f 1083.93

Uitgaven:

Van Juli t/m 31 November 1924, kleding en versterkende middelen aan 41 gezinnen	f 825.—
Portei enz.	„ 5.60
Saldo 31 November	„ 253.33

f 1083.93

VERKOOP VREDE'S KLOK DUITSCH HULPAKTIE.

Ontvangsten:

Kaartverkoop	f 392.13
--------------	----------

f 392.13

Uitgaven:

Aan drukwerk voor 10.000 kaarten	f 168.10
Porti	„ 4.30
Aan de Partijpenning- meester, voor Duit- Hulpactie	f 144.72½
	„ 75.00½
	„ 219.73

f 392.13

Amsterdam, 30 Nov. 1924.

J. HARTOG,
Penningm. Bond van Soc.-
Dem. Vrouwenclubs.

Verslag van de werkzaamheden der Propagandiste van „De Proletarische Vrouw” gedurende het tijdvak Juli 1923—31 December 1924.

In bovengenoemd tijdvak werden door ons 255 bezoeken afgelegd in de verschillende plaatsen van ons land. Hiervan dienden 176 bezoeken (waarvan meerdere in eenzelfde plaats) om de verhouding tusschen den Volk-agent en sub-agentesse of bestuur der clubs te regelen op een wijze, die aan de propaganda voor de „Pr. Vr.” ten goede komt.

Gaf zulks kort na de reorganisatie nog wel eens hier en daar moeilijkheden, thans worden nog maar zeer sporadisch klachten vernomen, zoodat wij kunnen aannemen, dat het nieuwe systeem wel is ingeburgerd en de samenwerking met den agent in het algemeen goed is.

In overleg met den agent en de vrouwen uit de betreffende plaats, werd sedert Maart 1924 een begin gemaakt met het organiseren van huisbezoek bij adressen van „Volk”-lezers of modern-georganiseerden. Er werden op deze wijze bezocht 37 plaatsen en gewonnen 678 abonnees op de „Pr. Vr.”. Hieruit is gebleken, dat het oude beproefde middel — het huisbezoek — altijd de beste resultaten oplevert. Voor ons dus wel een aansporing om het werk op deze wijze voort te zetten, vooral ook met het oog op de a.s. verkiezingen.

Verder werd door ons een inleiding gehouden in 35 plaatsen waar een club of een commissie gevestigd is en waar de propaganda met de „Pr. Vr.” werd behandeld; dit had tot resultaat, dat in de meeste dezer plaatsen de vrouwen flink aan het werk gingen voor ons blad.

De verschillende vergaderingen belegd door de gewestelijke commissies voor de propaganda onder de vrouwen werden door ons zooveel mogelijk bijgewoond en wel in:

Noord-Holland N.	2 keer
Noord-Holland Z.	1 „
Gelderland	2 „
Overijsel	3 „
N.-Brabant	1 „
Z.-Holland	2 „
Utrecht	3 „
Limburg	1 „
Friesland	1 „
Groningen	1 „

In totaal 17 keer

Voor het contact met de verschillende clubs en de propaganda met de „Pr. Vr.” is het bijwonen dezer bijeenkomsten van groot belang gebleken.

Verder werden nieuwe sub-agentschappen door ons opgericht te Andijk, Wildervank en Treebeek, terwijl met de reeds bestaande meer-malen overleg gepleegd werd.

VERDERE PROPAGANDA.

Waar in sommige plaatsen de behoefte bij de vrouwen bestond, om georganiseerd voor de vrouwen-propaganda te werken, werden in dit verband de volgende clubs of commissies door ons opgericht:

Wildervank, Emmen, Heerlen, Brunssum, Hoensbroek, Maastricht en Kampen. Daar waar goede leiding van clubs ontbrak werden leesclubs opgericht. Te Winschoten, Oudeschild, Hattum, Tiel.

Als direct gevolg van de oprichting dezer

clubs of commissies, werd de propaganda met ons blad door de vrouwen flink ter hand genomen.

Hieronder laten wij volgen een overzicht van den stand van het abonnementental der verschillende gewesten, waarbij rekening moet worden gehouden, dat de cijfers alléén omvatten de totalen der abonnees, waar clubs of commissies zijn gevestigd. Voor de afzonderlijke cijfers verwijzen wij naar het verslag in het nummer van 22 Januari van de „Prol. Vrouw”.

Gewesten en Federaties	31 Dec. '24	31 Dec. '23	Voor- uit	Achter- uit
	Abonnees + vaste lezers (in plaatsen waar clubs of comm. zijn)	Abonnees + vaste lezers (in plaatsen waar clubs of comm. zijn)		
1. Friesland	880	767	113	
2. Groningen	553	565		12
3. Drenthe	77	83		6
4. Overijsel	1160	924	236	
5. Gelderland	1172	961	211	
6. Utrecht	1023	1136		113
7. N.-Holland Nd.	1621	1528	93	
8. N.-Holland Zd.	1202	1188	14	
9. Zuid-Holland . . .	1330	1510		180
10. Zeeland	376	401		25
11. Noord-Brabant	173	147	26	
12. Limburg	255	117	138	
13. Amsterdam	2930	2674	256	
13. den Haag	1701	1352	349	
14. Rotterdam	889	779	110	
	15342	14122	1546	336
Overige plaatsen ge- combineerde abonnees en vaste lezers	2721	2422	299	
Totalen	18063	16544	1845	336

Uit bovenstaande cijfers blijkt, dat er in het afgelopen jaar een vooruitgang is te constateren van 1509 lezers. Het best hielden zich de gewesten: Overijsel, Gelderland, Limburg, Friesland en N. Holland Noord. Achteruit liepen Utrecht, Zuid-Holland, Zeeland en Groningen.

Van de Federaties staat den Haag in winst bovenaan, dan volgt Amsterdam, terwijl Rotterdam langzaam vooruitgaande is.

Hoewel dus eenerzijds tengevolge der groote werkloosheid hier en daar abonnees verloren gingen, kunnen wij toch wel vaststellen, dat de vrouwen dit jaar over het algemeen weer flink hebben gewerkt, daar uit de cijfers blijkt, dat naast de bedankjes, weer flinke nieuwe oogst werd binnengehaald.

Wij zijn nu in het verkiezingsjaar en in de maanden, die nog voor ons liggen, moet met ons blad, welks inhoud steeds aantrekkelijker wordt, flink gewerkt worden, opdat steeds weer nieuwe krachten gewekt en tot meestrijden aangevuurd worden.

Laat ons dan ook elkaar beloven, dit jaar met zoo mogelijk nog grooter liefde en strijd lust dan tevoren voor ons blad, dat voor de vrouwen onontbeerlijk is, propaganda te voeren.

Wij rekenen op U allen!

S. VAN GELDER,
Prop.ste van „De Proletarische Vrouw”.

GEDRUKT TER DRUKKERIJ „VOORUITGANG”
KEIZERSGRACHT 378 . . . AMSTERDAM